

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE RUSYA FEDERASYONU'NDAKİ
YABANCI SERMAYELİ İŞLETMELERE SAĞLANAN
TEŞVİKLERİN, İŞLETME KÂRLİLİĞİ VE VERİMLİLİĞİNE
ETKİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nuran AKSU

**Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : İşletmeYönetimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül GÜNGÖR

ŞUBAT – 2018

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE RUSYA FEDERASYONU'NDAKİ
YABANCI SERMAYELİ İŞLETMELERE SAĞLANAN
TEŞVİKLERİN, İŞLETME KÂRLILIĞI VE VERİMLİLİĞİNE
ETKİSİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nuran AKSU

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : İşletme Yönetimi

“Bu tez 20.02/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Gül Gıncar	Boş	A. Gıncar
Yrd. Doç. Dr. Ender Yusuf Kaya	Olumlu	E. Yusuf Kaya
Yrd. Doç. Dr. Tuğçe Uzun Kırıcı	Olumlu	T. Uzun Kırıcı

BEYAN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu’ndaki Yabancı Sermayeli İşletmelere Sağlanan Teşviklerin, İşletme Kârlılığı ve Verimliliğine Etkisinin Karşılaştırmalı Analizi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğunu, tezin herhangi bir kısmının başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nuran AKSU

20.02. 2018



ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması sürecinde, beni yönlendiren, çalışmamın her safhasında, değişik bakış açıları üzerinden değerlendirme yapmamı sağlayan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Güngör'e, yüksek lisans derslerinde, öğrencilerini aydınlatmak için çaba sarf eden değerli hocalarıma teşekkürler eder, saygılar sunarım.

Nuran AKSU

20.02.2018



İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ÖZET.....	x
SUMMARY	xi

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: YATIRIM VE YATIRIM TEŞVİKİNE İLİŞKİN TEMEL

KAVRAMLAR.....	5
----------------	---

1.1. Yatırım Kavramı	5
----------------------------	---

1.1.1. Yabancı Sermaye Yatırımları.....	8
---	---

1.1.1.1. Yabancı Sermaye Kavramı.....	9
---------------------------------------	---

1.1.1.2. Yabancı Sermaye İşletmesi Kavramı	9
--	---

1.1.1.3. Yabancı Sermayenin Yatırımcının Amacı Açısından Sınıflandırılması	10
---	----

1.1.1.4. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Oluşum Nedenleri.....	13
--	----

1.1.1.5. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Endüstri İçindeki Yeri	15
--	----

1.1.1.6. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Dördüncü Sanayi Çağındaki Yeri	17
--	----

1.1.1.7. Dördüncü Sanayi Çağında Big Data Etkisi	19
--	----

1.1.2. Yatırım Çeşitleri.....	20
-------------------------------	----

1.1.3. Yatırım Ortamı	21
-----------------------------	----

1.1.4. Yatırımın Davranışı	26
----------------------------------	----

1.1.5. Yatırımda Taraflar.....	28
--------------------------------	----

1.1.5.1. Yatırımı Yapan, Kaynak Sağlayan Taraf, Yatırımcı	29
---	----

1.1.5.2. Yatırım Yapılan Taraf, Ev Sahibi.....	32
--	----

1.1.6. Yatırımın Kapsamı.....	33
-------------------------------	----

1.1.7. Yatırımın Beklentisi.....	37
----------------------------------	----

1.1.8. Yatırım Karar Sürecinde Kuruluş Yeri Seçimi	40
--	----

1.1.8.1. Kuruluş Yeri Seçiminin Önemi	40
---	----

1.1.8.2. Kuruluş Yeri Seçimini Etkileyen Genel Faktörler	41
--	----

1.2. Yatırım Teşvik Kavramı	43
1.2.1. Yatırım Teşvik Tedbirleri	43
1.2.1.1. Yatırım Teşvik Tedbirlerinin Sınıflandırılması.....	44
1.2.2. Teşvik Sisteminde Bulunan Bazı Yatırım Türleri	46
1.2.2.1. Yeni Yatırım (Komple Yeni).....	46
1.2.2.2. Tevsi Yatırım.....	46
1.2.2.3. Modernizasyon Yatırımı.....	46
1.2.2.4. Ürün Çeşitlendirilmesi.....	47
1.2.2.5. Entegrasyon	47
1.2.3. Yatırım Teşvik Sisteminde Uygulanan Destek veya Bariyer Uygulama Yöntemleri	47
1.2.3.1. İndirim Uygulaması.....	48
1.2.3.2. İstisna Etme Uygulaması	48
1.2.3.3. Muafiyet Uygulaması	48
1.2.3.4. İade Etme Uygulaması.....	49
1.2.3.5. Tahsis Etme Uygulaması	49
1.2.3.6. Erteleme veya Temdit Uygulaması ve Yeniden Yapılandırma	49
1.2.3.7. Hibe Uygulaması	49
1.2.3.8. Af Uygulaması.....	50
1.2.3.9. Uygulamayı Kaldırma ya da Sınırlandırma Uygulaması	50
1.2.4. Destek Unsurlarının Kümelenme Yapısı	51
1.2.4.1. Mali Unsurlar veya Mali Olmayan Unsurlar	51
1.2.4.2. Katma Değer Vergisi	52
1.2.4.3. Katma Değer Vergisi İstisnası: VAT Exemption.....	52
1.2.4.4. KDV İadesi: VAT Refund.....	53
1.2.4.5. Gümrük Vergisi Muafiyeti: Customs Duty Exemption.....	54
1.2.4.6. Vergi İndirimi: Tax Reduction	54
1.2.4.7. Gelir Vergisi Stopajı İndirimi: Income Tax Withholding Support....	54
1.2.4.8. Sosyal Sigortalar Prim Destekleri; Social Security Premium Support.....	55
1.2.4.9. Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşçi Payı): Social Security Premium Support (Employee's Share).....	55

1.2.4.10. Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşveren Payı): Social Security Premium Support (Employer's Share).....	55
1.2.4.11. Finansal -Ekonomik Destek Unsurları	56
1.2.5. İdari Destek unsurları.....	56
1.2.5.1. Kar Payının Kolay Transferi ve Çifte Vergilendirme	56
1.2.5.2. Zararın İleriye Atılması	57
1.2.5.3. Yatırım Yeri (Arazi) Tahsisi: Land Allocation	57
1.2.5.4. Hızlandırılmış Amortisman Uygulamaları	58

BÖLÜM 2: RUSYA FEDERASYONU VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE

İLİŞKİN GENEL BİLGİLER, EKONOMİK GÖSTERGELER VE

YATIRIM TEŞVİK MEVZUATLARI.....59

2.1. Rusya Federasyonu Hakkında Genel Bilgiler	59
2.1.1. Coğrafi Konum ve İklim.....	59
2.1.2. Siyasi ve İdari Yapı.....	60
2.1.3. Demografi, Nüfus, İstihdam ve Şehirleşme	60
2.1.4. Doğal Kaynaklar ve Çevre.....	60
2.2. Rusya Federasyonu Hakkında Ekonomik Bilgiler	61
2.2.1. Genel Ekonomik Yapı.....	61
2.2.2. Ekonomi Politikaları	62
2.2.3. Özel Ekonomik Bölgeler.....	63
2.2.4. Ekonomik Performans.....	70
2.2.5. Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler.....	70
2.2.5.1. Enflasyon	71
2.2.5.2. Doğrudan Yabancı Yatırımların Gelişimi	71
2.2.6. Dış Ticaret Politikası ve Vergiler	82
2.2.7. Dış Ticaret Politikası'nda Uluslararası Topluluklara ve Birliklere Üyelikler.....	84
2.2.8. Tarifeler ve Diğer Vergiler	85
2.2.9. Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler.....	85
2.3. Türkiye Cumhuriyeti Hakkında Genel Bilgiler.....	85
2.3.1. Coğrafi Konum ve İklim.....	85
2.3.2. Siyasi ve İdari Yapı.....	86

2.3.3. Demografi, Nüfus, istihdam ve Şehirleşme	87
2.4. Türkiye Cumhuriyeti Hakkında Ekonomik Bilgiler	88
2.4.1. İş Gücü ve İstihdam Koşulları	88
2.4.2. Dış Ticarete İlişkin İstatistiksel Veriler	89
2.4.3. İhracat ve İhracat Pazarları	90
2.4.4. İthalat	91
2.4.5. Ekonomik Büyüme	91
2.5. Türkiye Cumhuriyeti'nde Yatırım Mevzuatı Hakkında Bilgiler	92
2.5.1. Yatırım Mevzuatı	92
2.5.2. (4875 Sayılı) Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) Kanunu.....	93
2.5.3. İkili Anlaşmalar	94
2.5.3.1. Yatırımların Teşvik Edilmesi Amaçlı ve Yatırımların Korunması Amaçlı İkili Anlaşmalar ile Kurullar	95
2.5.3.2. Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmaları.....	97
2.5.3.3. Sosyal Güvenlik Anlaşmaları	98
2.5.3.4. Gümrük Birliği ve Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA).....	98
2.5.3.5. Ticaretin Kolaylaştırılması Kurulu.....	99
2.5.4. Türkiye Cumhuriyeti'nde Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemi.....	100
2.5.4.1. Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları	104
2.5.4.2. Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları	104
2.5.4.3. Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları	108
2.5.4.4. Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları	110
2.5.4.5. Ar-Ge Teşvikleri.....	112
2.5.4.6. İhracat Teşvikleri.....	114
2.5.4.7. Sektörel Teşvikler.....	116
2.5.5. Türkiye Cumhuriyeti'nde, 2012 ve 2016 Yılları arasında Yapılan Yatırım Teşvik Mevzuat Değişiklikleri	119
2.6. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	125
BÖLÜM 3: VAK'A ÇALIŞMASI.....	126
3.1. Kurgulanmış Monografi Faaliyeti.....	126

3.1.1. Kurgulanmış Monografi Faaliyetine Ait Varsayımları.....	126
3.1.2. Flo-Jan Tekstil'in Kurgulanmış Monografi Faaliyetinin Dönem İçi ve Dönem Sonu Hesaplamaları.....	131
3.2. Kurgulanmış Monografi Faaliyetinin Türkiye'deki Teşvik Sistemine Göre Dönem İçi ve Dönem Sonu Hesaplamaları	152
3.3. Kurgulanmış Monografi Faaliyetinin Rusya Federasyonu'ndaki Teşvik Sistemine Göre Dönem İçi ve Dönem Sonu Hesaplamaları.....	156
3.4. Teşvik Unsurunun, Kaynağın Etkin Kullanımında Etkisi, Farklı Planlama Uygulaması	160
3.5. Kurgulanmış Monografi Faaliyeti Sonuçlarının Her İki Ülke Açısından Karşılaştırması	167
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	175
KAYNAKÇA	178
ÖZGEÇMİŞ.....	184

KISALTMALAR

AR-GE	:	Araştırma ve Geliştirme
GU	:	Gelişmiş Ülkeler
GOU	:	Gelişmekte Olan Ülkeler
R.F.	:	Rusya Federasyonu
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
DY	:	Doğrudan Yatırım
DYSY	:	Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları
UN	:	United Nations-Birleşmiş Milletler
RG	:	Resmi Gazete
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
GV	:	Gelir Vergisi
KV	:	Kurumlar Vergisi
KDV	:	Katma Değer Vergisi
YKTK Anlaşmaları	:	Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları
ÇVÖA	:	Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmaları
UNCTAD	:	Birleşmiş Milletler Ticaret Ve Gelişim Üzerine Konferansı (United Nations Conference On Trade And Development)
EIU	:	The Economist Intelligence Unit
WTO	:	Dünya Ticaret Örgütü, World Trade Organization
IDA	:	Uluslararası Kalkınma Birliği, International Development Association
OECD	:	Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü Organisation For Economic Cooperation And Development
ITKIB	:	İstanbul Tekstil Ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri
T.İ.M	:	Türkiye İhracatçılar Meclisi
YASED	:	Yabancı Sermaye Derneği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Türkiye ve Rusya Teşvik Kriter Tablosu.....	36
Tablo 2 : Rusya hakkında Temel Ekonomik Göstergeler	62
Tablo 3 : Türkiye Dış Ticaret Bilgi Tablosu.....	89
Tablo 4 : 2014 Yılında En Çok İhracatı Yapılan Ürün Grupları.....	90
Tablo 5 : 2014 Yılındaki Başlıca İhracat Pazarları	91
Tablo 6 : Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölgeler	103
Tablo 7 : Büyük Ölçekli Yatırımlar	108
Tablo 8 : Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları.....	109
Tablo 9 : Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları Kapsamında Yatırım / İşletme Dönemlerinde Uygulanabilir Yatırıma Katkı Oranı	109
Tablo 10 : Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları.....	111
Tablo 11 : Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları Kapsamında Yatırım / İşletme Dönemlerinde Uygulanabilir Yatırıma Katkı Oranı.....	111
Tablo 12 : T.C. Ekonomi Bakanlığı'na Kobi'lere Verilen Destekler Tablosu.....	115
Tablo 13 : Yenilenebilir Enerji FiT Oranları	117
Tablo 14 : Yerli Aksam Desteği için Ek FiT Oranları	118
Tablo 15 : Bakanlar Kurulu Kararı	121
Tablo 16 : Bölgesel Teşvik Uygulamaları	123
Tablo 17 : Yatırım Destek Oran Tablosu.....	123
Tablo 18 : Varsayımlar'a ait Şematik Tablo	130
Tablo 19 : FLO-JAN TEXTILE İşletmesi Hukuki Yapı Tablosu.....	132
Tablo 20 : Flo-Jan İşletmesi Ortaklık Hisse Oranı Tablosu.....	132
Tablo 21 : Dönem İçi Makine Üretim Plan-Faaliyet Tablosu.....	132
Tablo 22 : Dönem içi Dört adet Makine Parkuru Alımı Plan-Faaliyet Tablosu	133
Tablo 23 : Makine Alım ve Maliyet Tablosu.....	133
Tablo 24 : Dönem İçi Üretim ve Yönetim Yeri Kira Plan-Faaliyet Tablosu.....	133
Tablo 25 : Pazarlama Gider Faaliyet Tablosu.....	134
Tablo 26 : Pazarlama Sipariş Talep Karşılama Tablosu	134
Tablo 27 : 1 (Bir) Adet Makine Parkurunun İşçilik Maliyeti	134
Tablo 28 : 4 (Dört) Adet Makine Parkurunun İşçilik Maliyeti	135
Tablo 29 : Ar-Ge Gider Faaliyet Tablosu	135

Tablo 30 : Üretim için Enerji Sarfiyat ve Maliyet Tablosu.....	135
Tablo 31 : Yönetim için Enerji Sarfiyat ve Maliyet Tablosu.....	136
Tablo 32 : Marka Tescil Gideri Tablosu	136
Tablo 33 : Yerli İlk Madde Malzeme Alım Tablosu.....	136
Tablo 34 : İthal İlk Madde Malzeme Alım Tablosu.....	137
Tablo 35 : Üretim Gider Tablosu	137
Tablo 36 : Yönetim Gider Tablosu	137
Tablo 37 : Pazarlama Satış Dağıtım Gider Tablosu.....	137
Tablo 38 : Yönetim Gider Tablosu	138
Tablo 39 : Yönetim Gider Tablosu	138
Tablo 40 : Hammadde Üretime Sevk Tablosu.....	138
Tablo 41 : Kurgu Flo-Jan Textile... Dönemi Satışların Maliyeti Tablosu	140
Tablo 42 : Kurgu Flo-Jan Textile...Dönemi Yevmiye Defteri Tablosu	142
Tablo 43 : Kurgu Flo-Jan Textile...Dönemi Mizan Tablosu.....	149
Tablo 44 : Kurgu Flo-Jan Textile...Dönemi Gelir Tablosu.....	151
Tablo 45 : Kurgu Flo-Jan Textile...Dönem Sonu Bilanço Tablosu.....	152
Tablo 46 : Türkiye Flo-Jan Textile...Dönemi Teşvik Hesaplama Tablosu	153
Tablo 47 : Türkiye Flo-Jan Textile...Dönemi Gelir Tablosu (Teşvik Sonrası).....	154
Tablo 48 : Türkiye Flo-Jan Textile...Dönemi Satışların Maliyeti Tablosu	155
Tablo 49 : Rusya Flo-Jan Textile ...Dönemi Teşvik Hesaplama Tablosu.....	157
Tablo 50 : Rusya Flo-Jan Textile...Dönemi Gelir Tablosu	158
Tablo 51 : Rusya Flo-Jan Textile...Dönemi Satışların Maliyeti Tablosu.....	159
Tablo 52 : Plan B İşçilik Planlama Tablosu.....	162
Tablo 53 : Plan B Flo-Jan Textile...Dönemi Makine Alım ve Maliyet Tablosu.....	163
Tablo 54 : Plan B Flo-Jan Textile...Dönemi Enerji Harcama Tablosu	163
Tablo 55 : Plan B Flo-Jan Textile...Dönemi Üretim Gideri Tablosu.....	164
Tablo 56 : Plan A Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Öncesi)	164
Tablo 57 : PLAN A Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Sonrası).....	165
Tablo 58 : PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Öncesi).....	165
Tablo 59 : PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Sonrası)	165
Tablo 60 : PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi İşgücü Tablosu	166
Tablo 61 : PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi Teşvik Hesaplama Tablosu.....	167

Tablo 62 : PLAN A Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	167
Tablo 63 : PLAN A Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	168
Tablo 64 : PLAN A Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	168
Tablo 65 : PLAN B Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	169
Tablo 66 : PLAN B Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	169
Tablo 67 : PLAN B Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	170
Tablo 68 : PLAN A Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	170
Tablo 69 : PLAN A Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	171
Tablo 70 : PLAN A Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	171
Tablo 71 : PLAN B Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	172
Tablo 72 : PLAN B Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	172
Tablo 73 : PLAN B Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları	
Hesaplama Tablosu.....	173
Tablo 74 : Karşılaştırmalı Analiz Tablosu	174

Tezin Başlığı: Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'ndaki Yabancı Sermayeli İşletmelere Sağlanan Teşviklerin, İşletme Kârlılığı ve Verimliliğine Etkisinin Karşılaştırmalı Analizi	
Tezin Yazarı: Nuran AKSU	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül GÜNGÖR
Kabul Tarihi: 02 Mart 2018	Sayfa Sayısı: xi (önkısım) + 184 (tez)
Anabilimdalı: İşletme	Bilimdalı: İşletme Yönetimi
<p>Günümüzde her toplum, kendi ekonomisini güçlendirme faaliyetleri içerisinde hareket etmektedir. Ülkelerin sermaye stoklarındaki artış ve azalışlara neden olan pek çok unsur, dünyada krizlere neden olmakta, bu durum ise krizden etkilenen ülkelerin, uygun yatırım ortamı hazırlama görevini daha da önemli hale getirmektedir. Bu hazırlık faaliyetlerinin içinde bulunan Yatırım Teşvik Sistemleri, her ülkenin mevcut ekonomik yapısı ve politikasına göre farklılık göstermektedir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımı amaçlayan işletmeler ise, kuruluş yeri seçiminde, sermayenin varış yerindeki ekonominin ortamı cazip hale getirme çabasından etkilenebilmektedirler.</p> <p>Bu çalışmanın amacı, son dönemlerde, kendi ekonomilerinde, reform hareketleri planlayarak, yeniden yapılanma başlatan, Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun uyguladığı doğrudan yatırım teşviklerinin, yabancı sermayeli küçük veya orta ölçekli bir işletmenin, dönem sonu net kârı ile verimliliğinde, ne düzeyde bir etki oluşturabileceğini bulabilmek, karar verme ve hedef ülke seçimine yapacağı olumlu ya da olumsuz etki düzeyini belirleyebilmektir.</p> <p>Bu çalışmada, uygulamaya yönelik özellik arz eden durumlara ilişkin örneklerle yer verilmiştir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımı, Yatırım Teşvikleri, Teşviklerin Kâr'a Etkisi, Teşviklerin Verimliliğe Etkisi.	

Title of the Thesis: Comparative Analyses Of The Impact To Business Profitability And Productivity Of The Incentives Provided To Foreign Capital Enterprises In The Republic Of Turkey And Russian Federation	
Author: Nuran AKSU	Supervisor: Assist. Prof. Ayşegül GÜNGÖR
Date: 02 March 2018	Nu.ofpages: xi (Prep.) + 184 (mainbody)
Department: Business	Subfield: Business Administration
<p>Today, every society is involved within the activities to strengthening its own economy. Many factors that cause increases and decreases in the capital stocks of countries are causing crises in the World and this situation causes more important to the countries affected by this crisis the importance of the task to prepare appropriate investment environment. The Investment Incentive Systems included within these preparatory activities vary according to the current economic structure and policy of each country. Enterprises aiming direct foreign investment can be affected from the effort to make attractive the environment of the economy of the destination of the capital when choosing the location of the business.</p> <p>The aim of this study is to determine the level of the effect to the year-end net profit and productivity of the direct investment incentives applied by the Republic of Turkey and the Russian Federation for the foreign capital small and medium sized enterprises and to determine the level of positive and negative impact on decision making and target country selection.</p> <p>In this study, examples related to the specific characteristics of the application are given.</p>	
Keywords: Direct Foreign Capital Investment, Investment Incentives, The Impact Of Incentives On Profit, The Impact Of Incentives On Productivity	

GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyıl, sosyal-ekonomik-kültürel-teknolojik alanlarda, insanlık tarihinin en hızlı değiştiği yüzyıl olarak kabul edilmektedir. Bu hızlı değişimler, ülkeleri her anlamda var olma, güçlü kalma, denge kurma, ayakta kalma savaşlarının ortasında bırakmaktadır. Ülke yönetimleri; kendi kaynaklarını etkin ve verimli kullanarak, topraklarında yaşayan halkların hayat standartlarını, refah seviyesini yükseltmek, insani gelişim ve iyi yaşam beklentisine cevap verebilmek, artan nüfus artışına bağlı adil gelir dağılımı sağlayabilmek, siyasi, iktisadi ve sosyal görevlerini yerine getirebilmek için farklı stratejiler planlayıp, diğer ülkeler ile bazen çatışma, bazen iş birliği sağlayarak "güç çita" sını yükseltmeyi hedeflemektedirler. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilme derecesi ise, ekonomik kazanımlar sayesinde oluşabilmektedir. Ekonomi ise, en büyük makro sistemlerden başlayıp, en küçük mikro sistemlere, bazen grup ve örgütlere bağımlı hale gelebilmektedir.

Ticari işlemler; yerli üretimin yetersizliği, ülkelerarası fiyat ve mal farklılıkları gibi pek çok nedenden dolayı, kendi ulusal sınırları aşarak, uluslararası faaliyetlere dönüşmektedir. Sürecin sonunda, faaliyetleri yapan tarafları etkileyen iktisadi artı bir değer oluşabildiği fark edilmiştir. Bu ekonomik kazanımlar, gelişmiş ülkelerin oluşmasına imkân tanımış, henüz sermaye, teknoloji, bilgi vs. eksikliklerini tamamlayamamış ülkeler ise ekonomik savaşlar arasında kalmıştır.

Günümüzde her toplum, bu artı değerden faydalanmak istemektedir. Fayda ve ekonomik gelişim beklentisi, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında artışa neden olmaktadır. Gelişmiş ülkeler (GÜ), elinde bulunan fazla sermayesini, gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) 'deki yatırımlara kaydırarak, daha fazla kâr beklemekte, buna nazaran GOÜ ise; ulusalsermaye yetersizliği, büyüme, tasarruf, tüketim, insani gelişim, nüfus artışı, enflasyon, verimli işlemeyen piyasalar, yeni teknoloji vb. sorunlar içerisinde, kendi ekonomik kalkınma görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Ulusal tasarruf politikaları yeterli kalmamakta, dış kaynaklardan alınan sermaye ise, iyi yönetilmediğinde, cari işlemler dengesini bozmaktadır.

Son dönemlerde, sadece bir işletmenin sürdürülebilir kârlılığı, küçük ölçekli bir ülkenin yıllık bütçesi kadar olabilmekte, sadece bir işletmenin çalışan sayısı, bazen küçük bir

ülke ya da bölgenin, genelçalışan nüfusuna eşit olabilmektedir. İşletmelerin ülkeler açısından önemi giderek artmakta, bu sebeple "**girişimcilik hareketlerini destekleyen**", isteklendirici ve özendirici uygulamalar hız kazanmaktadır.

Genellikle yatırımcılar, hedef ülke seçiminde teşviklerden çok, temel unsurlara öncelik vermektedirler. Bu öncelik ise, bazen küçük ayrıntıları kaçırmalarına, kârlılık hedeflerinde sapmalara, yanlış politikalar uygulamalarına, stratejik ve uzun vadeli planlamaların yapılamamasına, bu uzayan sorunlar sıralamasının sonunda ise "yarıştan çekilmeye" kadar giden olumsuz girişimcilik hareketlerine dönüşebilmektedir.

Çalışmanın Önemi

Finansal serbestliği seçen ve dünya ile entegre olmaya çalışan GOÜ için, doğrudan yatırımlar, ülke sermaye stoğunda kalıcı artışlar sağlaması sebebiyle önemini artırmaktadır. Ülkeler arasında pazar talebi hızla değişmekte ve rekabet şiddetlenmektedir. Yatırımın ilk adımı ise, kaynak ülke ile ev sahibi ülke arasındaki güven olgusu üzerine inşa edilen, mevzuatlarla donatılan bir yatırım ortamının oluşturulmasıdır. Bu ortamın, ilk belirlenen davranış şekli, ev sahibi ülke tarafından çağrı ve davet niteliği taşıyan “Yatırım Teşvikleri” dir. Teşvik sistemlerinin oluşması esnasında; yatırımın ortamı, kapsamı, davranışı ve beklentisine göre, değişik bakış açıları oluşmaktadır. Ekonomik yapılanmalar başlatan Rusya Federasyonu (R.F) ile Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) ve diğer ülkeler arasında bu bakış açılarından dolayı farklar bulunmaktadır. Yatırımcı açısından ülke seçimi hayati önem taşımaktadır. Buseçimde evsahibi ülkenin, isteklendirme, özendirme yeteneği ve donanımı etkili olmaktadır.

Küresel ticarete, büyüme stratejisi seçen bir işletmenin yapacağı yatırımların, temettü ve kâr üzerinde teşvik etkisinin ölçülebilmesi, homojen olmayan koşullardan dolayı zor olup, “**daha fazla kâr elde edilecek ortam**” sorunu ise her geçen gün artmaktadır. Aslında, öncelikle rekabetten kaynaklanan, devamında maliyet farkı yaratma isteği, değişen iş süreçlerine ve teknolojiye uyum sağlama çabalarıyla, işletmelerin kârlılık politikalarında sapmalara neden olmakta, bu sapmalar ise, işletmelerin her an tetikte olmasını gerektirmektedir. İşletmeler, ilk ve vazgeçilmez temel amacı olan kar elde etme hedefini gerçekleştirebildiğinde, sürdürülebilirlik amacına da zincir gibi katkıda bulunabilmekte ve bu faaliyetlerden doğan sosyal ve toplumsal faydaya ulaşabilmektedirler. Artık pek çok ülke, halklar için konulan sınırlarını, işletmeler için

kaldırarak, iktisadi olan ve parasal değerlerden oluşan kâr ile iktisadi görünmeyen ama insani gelişime katkıda bulunan toplumsal fayda etkisinden yararlanmak istemektedirler. Bu amaçla devletler, yatırımcılara açılan kapılarını, girişi özendirici teşvikler sunarak, kendi bölgesel canlılık ve kalkınma planlarının gerçekleşme düzeyi ve hızına katkıda bulunmaktadır. Özellikle köklü yapısal değişimler yapmaya çalışan ekonomilerde, teşvik uygulamalarının daha fazla uygulandığı görülmektedir. İşletmeler "**yabancı doğrudan yatırım**" yolu ile yatırım yapılan ülkenin büyüme oranına etki yaparak gelişme sağlayabilmekte borçlanma olgusundan kaynaklı ters korelasyonlarda oluşabilmektedir. Dış ticaret açığının uzun süre devam ettiği ülkelerde, DYSY'nı kendi ülkesine çekme çabaları, bu tür yatırımların ülkede daha kalıcı görünmesinden dolayı daha yüksek bulunmaktadır.

Rusya yaklaşık 17 milyon km² ile dünyanın yüzölçümü olarak en büyük ülkesidir. Bu toprak zenginliği, doğal kaynakların çeşitliliği ülke için olumlu görülsede, ekonomik açıdan, dünyanın en büyük ekonomisi, olamamıştır. Ülkeye girecek doğrudan yabancı sermayenin, üretime katkısı ve stok değerlerinde yükseliş sağlayarak, bu ülke vatandaşlarının yararlandığı yüksek standartlar oluşturabilmesi, eski sovyet rejiminden kalan içe kapalı sistemden, yeni sisteme geçiş sürecinin sancılı olması sebebiyle ve bu sürece dâhil olan tüm dünyada yaşanan son dönem ekonomik krizlerinde etkisi ile de beklenen hızla gelişmemiştir. Fakat Rusya'nın dünyaya açılım politikasını benimsediği son yirmi yılda, ülke yönetimi, yeniden yapılanma, yeniden ekonomik inşaa süreci başlatmış, yeni kalkınma planları ve innovasyona ayrı bir önem vererek, geçmişten farklı bir ekonomik sistem oluşturmaya başlanmıştır. Bu süreç eski ve atıl yapıların lav edilerek, yeni ve modern uygulamalara geçiş için hızlandırılmış olumlu çalışmalar içermektedir. Bu ülke ile ilgili yapılacak araştırmanın sonucunda alınacak verilerin, analiz edilebilmesi için, bir başka ülkenin verilerine ihtiyaç duyulmuştur. Diğer ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti analiz edilecektir. Türkiye ise, hem dünyadaki, hemde Rusya'daki ekonomik sisteme ilk ayak uydurabilen ülkelerden biridir. Her iki ülkenin ekonomik gelişim istekliliği, bölgesel kalkınma planları, üretim yapmayı hedefleyen yatırımcılara açılan birer kapı gibidir. Fakat bu iki ülkenin, kendi ekonomik yapılanmalarının getirdiği farklar, bölgesel, sektörel ve stratejik teşvik ayrıcalıkları oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Yatırımcıların, uluslararası yatırım kararlarını vermelerinde teşviklerin etkisini belirleyebilmektir. Doğrudan yatırım planlayan bir girişimcinin, Rusya ve Türkiye arasında tercih yaparken her iki ülkenin teşvik politikalarının yatırım kararını ne yönde etkilediği, oluşabilecek kâr üzerinde ne düzeyde etki sağladığı ve işletmenin verimliliğine nasıl bir etkisi olduğu, verimlilik, etkinlik ve iktisadilik ölçütlerine göre örnek bir monografi ile tespit edilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Yabancı sermayeli işletmelere sağlanan teşviklerin, işletme kârlılığı ve verimliliğine etkisini inceleyen bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde yatırım kavramı ve yatırım teşvikine ilişkin temel kavramlar açıklanarak, yatırım teşvik sistemi ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Rusya Federasyonu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin coğrafî, siyasi ve demografik özelliklerine ilişkin genel bilgiler, ekonomik göstergeler ve yatırım teşvik mevzuatlarına yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, hayali bir işletme aracılığıyla doğrudan yatırım faaliyetinin, uygulanan teşvikten dolayı işletme karlılığı ve verimliliğine olan etkisi her iki ülke açısından karşılaştırmalı analiz edilmiştir.

BÖLÜM 1: YATIRIM VE YATIRIM TEŞVİKİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Yatırım Kavramı

Yatırım ekonomide kelime anlamıyla, gelecekte olması umut edilen fayda veyahut gelecekteki kazanım için, öteden beri biriktirilmiş tasarruflar, mevcut bulunan sermaye veya kaynaklardan üretime eklenmek üzere yapılan harcama manasında kullanılmaktadır. Türkçe’de sözlük anlamı olarak “yatırma işi” şeklinde ifade edilir (www.tdk.gov.tr, 2016). Osmanlıca’da “Tevdiât” (Dikmen,2013:455), Fransızca’da “Investissement” (Tuğlacı,1968:778), Almanca’da “ Investierung ”, (Büyük Sözlük Türkçe Almanca,1990:381), İngilizce’de “ Investment ” (Halsey W.D. :İstanbul, ABC Kitabevi, 1988), Rusça’da “ инвестиции ” (Yusipova,2006:644) olarak yaygınlaşmış olup, ayrıca mevcut mülklerden bir menfaat elde etmek için para kullanmak veya kâr veya gelir elde etmek amacıyla yeni mülkler yaratmak suretiyle, bir çıkar veya kazanç sağlamak için yapılan harcama eylemini içeren davranış şeklini ifade etmektedir. Yatırım ifadesi genellikle, parasal harcamalarda daha çok kullanılsada, ekonomide ilerideki fayda beklentisi için zaman ve çaba harcama eylemlerini de içermektedir. Bu kelime ekonomide çeşitli şekilde tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

Yatırım; Tasarruf edilen değerlere üretimde kullanılmak üzere yön verilmesi (Emiroğlu,2002:3). Yatırım; Kâr amacıyla bir üretime yatırılan anamal, parayı verimli kılmak, eş değışle anamala dönüştürmek (Hancerlioğlu, 2009: 483).Yatırım; Belli bir dönem içerisinde, ekonomideki mevcut sermaye malları ve teçhizatı stokuna yapılan net ilaveler (Dinler, 2016: 181).Yatırım; Milli geliri artırma amacı veya iktisadi büyüme amacıyla bir ekonomiye yapılan beşeri ve maddi sermayeye yapılan eklentiler ile sabit sermaye artışı ve stok artışı ile gerçekleştirilme (Uyguner ve diğlerleri, 1972). Yatırım; ülkenin üretim gücüne yapılan eklemeler (Güvemli, 2001).

Yukarıda tanımlardan anlaşılacağı üzere yatırım kelimesi, harcamaları üretim faktörlerine yöneltme unsurları taşır. Yatırımda amaç, mevcut olan birikimi çoğaltmaktır. Fakat her harcama, bir ekonomideki üretimi artırmaz. Bireyin, bir varlığı satın alması, yatırım niteliğinde değıl, tüketim, değışim veya alım-satım niteliğinde

olabilir. Bu yeni satın alınan varlığa yapılan harcamalar, bu varlığın yani mevcudun mülkiyetinin el değiştirmesine, kullanım ve tüketim gibi üzerinde bulunan hakların devredilmesine ve alım satım esnasında yeniden değerlendirilmesine ve yer veya şekil değiştirmesine sebep olmakta, fakat üretimin kapasitesini veya satın alınan bu fabrika veya işletmenin yeteneklerini artırmamaktadır. Örneğin; hali hazırda mevcut bulunan bina, üretim tesisi veya bir fabrikanın satın alınması halk arasında yatırım olarak nitelendirilir. Fakat bu mevcut mallara yapılan harcamalarda ekonomide yeni bir üretim kapasitesi yaratılmamıştır. Sadece el değiştirmiştir. Bu örnekteki yapılan eylem, mal sahibininin de varlığın sahibininin değişmesi ve değişirken malveya varlık değerinin yeniden belirlenmesidir. İktisadî düşüncede, bu tür harcamalar, yatırım niteliğinde sayılmaz. Bu alışveriş anındaki mal değerinin belirlenmesini ise, Adam Smith 1776 yılında “ Milletlerin Zenginliği ” adlı kitabında yayınlanan çalışmasında “ Malların birini öteki ile veya para mukabili değiş ederken iki ayrı anlam oluştuğunu, bunların, kullanma değeri ve değiş etme değeri olarak şekillendiğini ve her ikisinin birbirinden farklı olduğunu “ belirterek izah eder (Smith, 1948). Aynı Adam Smith gibi konuya bu harcamaları yapan birey açısından, başka bir değişle mikro açıdan baktığımızda, yukarıdaki örnekte yapılan harcama bir kullanma veya değiş etme değerine ödenen tutar olarak görülmekte, macro açıdan baktığımızda ise, ülkenin veya ekonominin üretimini artırmamaktadır.

Gelecekteki fayda, menfaat veyahut gelecekteki kazanım beklentisiyle bir ekonomidekilerin, belli bir dönem içerisinde, tasarruflarından ve kaynaklarından üretime yönelerek yaptığı harcama tutarlarının, bir ekonominin net üretim kapasitesine, hangi varlıklar ile katkı yapacağı ise aşağıda sıralanan harcama grupları ile izah edilebilir.

Yatırım harcamaları genellikle üç grupta toplanmaktadır. Bunlar; Sermaye stoğu veyahut sermaye birikimi olarak nitelendirilen “sabit sermaye yatırımı” kavramı ile ilişkilidir. Sabit sermaye yatırımları bir ekonomide üretim faktörlerinin; mal ve hizmet üretimini çoğaltmak, özellikle gelecek dönemlerde tüketim ve ihracat imkânlarını artırmak amacıyla, belli bir dönem içinde reel sermayenin artırılması, korunması ve düzenlenmesi için kullanılmasıdır (Yılmaz ve Tezcan, 1998).

***Birinci Grup;** Sermayeye konu olan, üretimde kullanılan mekanik sistemler, makine, alet ve teçhizatı gibi değerler, bilgisayar ve donanımları, nakil vasıtaları, uçak, gemi, tekne veya diğer gemiler gibi aslen yıpranmaya ve amortismanına tabî iktisadi değerlere ve nallara ve hizmetlere yapılan harcamalar. (www.accountingweb.co.uk/community/industry-update/capital-goods-schemeexplained, 2015) Bu tür harcamalar, normal faaliyet döneminde işletmede kullanılan, tüketilmesi ve hemen nakte çevrilmesi düşünülmeyen harcamalar olduğundan “sabit varlıklar” veya “duran varlıklar” olarak isimlendirilmektedirler.

Fakat bu değerlerin, yaşam ömrü yani ekonomik sistemde faaliyet gösterebilecekleri faydalı süre ile eskime, tükenme veya vasfını kaybetme hali başkaca varlıklardan daha farklı ve daha fazla olmaktadır. Dönem içerisindeki bu aşınmalar değer kaybı yaratır. Bu tür harcamalar, devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen değerlerdir.

İkinci Grup; Tesis, Bina, yol, köprü, baraj gibi inşaatlara yapılan harcamalar;

Bu tür harcamalar, yeni yapılan bir fabrika binası ya da mevcut üzerine yapılan onarım ilaveleri, arazi, köprü, baraj yapımı gibi işlemleri kapsar, Gayrimenkul içeriğinde bulunan; arazi, bina ve inşaat mühendisliği işleri, yeni konut, emlakler, müstemilatları örnek gösterilebilir.

Üçüncü Grup; Emtia içeriklidir. Hammadde, mamul ve yarı mamül ayrımı yapılabilir. İşletmelerin depolarında bulundurdukları Hammaddelere yapılan harcamalar; henüz üretime sevk edilmemiş ilk madde ve malzemelere, stoklanan ve ambarda bulunan hammaddelere yapılan harcamalardır.

- Yarı mamullere; Üretim yapılmak üzere, ambardan üretim bölümüne sevk edilmiş, fakat henüz üretimi tamamlanmamış ve esas mamul ve hizmetlerin üretilmesi aşamasında bulunan mallara yapılan harcamalardır.
- Mamul mallara; üretimi tamamlanmış, sunum ve teşhir halinde olan, sevk ve satışa hazır mallara yapılan harcamalardır.

Bu tür harcamalar genellikle fiziksel sermaye görünümündedir. Ayrıca fiziksel sermayenin oluşmasına katkıda bulunan işçi veya çalışanlara üretim süreçleri esnasında yapılan harcamalarda bu sermayeye eklenir. Bu ekleme, işletmedeki en yüksek yeteneği sağlamak amaçlı dışarıdan alınan veya işletmenin içine dâhil edilen emek ve işgücüne

yapılan harcamalar ile üretimde kullanılan enerjiye yapılan harcamalarında dâhil edilmesiyle oluşmaktadır. Bu harcamaların tamamının en büyük özelliği işlem sonunda tükenmemesi veya yeni değerde bir varlığa dönüşmesidir.

İşletmede yukarıda sayılan bu varlıkların tümü “anamal”ı oluşturmada kullanılır. Yalnız, anamalin, işletmenin tüm varlıklarından, varsa tüm borçları düşüldükten sonra geriye kalan katıksız değeri ifade ettiği unutulmamalıdır.

Yukarıda sayılan harcamalar, bir işletme bilançosunun aktif bölümünde yer alan unsurlardandır. Harcamaların sonunda sahip olunan veya elde edilen varlıkları ifade eder ve hepsi yatırım açısından hareketli haldedir. Aynı bilançonun aktidinde yer alan başkaca bazı gruplar ise, dönen veya duran varlık grubunda olsa dahi, hareketli olmayabilir. Örneğin, aynı bilançonun kasasında bulunan henüz harcanmamış nakit ile banka hesabında bulunan, henüz bir vadeye faiz veya başkaca gelirler elde etmek üzere bağlanmamış mevduatlar, hareketsiz halde kalmakta, yatırım bütçesinde ve bilançonun varlık kalemlerinde görüldükleri halde, yatırım faaliyetlerine artı katkı sağlamadıklarından “yatırım harcamaları” gruplarına dâhil edilmemektedirler. Bu tür grupları “henüz kaynaktan yatırıma harcanmayan varlık kalemleri “ veyahut ”yatırımın dışında kalan kaynak” olarak da ifade edebiliriz.

Benzer şekilde; arıza, azalan talep koşulları, mücbir sebep, emeğe dayalı verimsizlik, düşük performans vs.gibi nedenlerden tam kapasite çalışmayan, kapalı kalan, kullanılmayan makine ve tesisler gibi varlıklar, yine yatırım harcaması sayılmamalı veyahut yatırıma sevk edilen harcamaların toplamından düşülerek “yatırımın dışında kalan kaynak” olarak hesaplanmalıdır. Bu tür durumlar, işletmelerin yanlış yönetildiğini, kaynakların etkin kullanılmadığını, yönetim ve organizasyon hatası içerisinde olduğunu gösterebilir.

1.1.1. Yabancı Sermaye Yatırımları

Bu tür yatırım şeklini izah edebilmek için, öncelikle yabancı sermaye ile yabancı sermaye işletmesini kısaca açıklamak gerekmektedir. Konuya ilişkin kavramlar aşağıda izah edilmeye çalışılmıştır.

1.1.1.1. Yabancı Sermaye Kavramı

Yabancı Sermaye (Foreign capital);Yazar Uras (1979: 27)' a göre, “bir ülkenin karşılığını değişik biçimlerde ileride ödemek üzere, başka ülkelerden kısa sürede ekonomik gücüne ekleyebileceği, mali veya teknolojik veya mali ve teknolojik kaynaklar”olarak tanımlanmakta olup kaynakların bu ülkeye girişinin karşılığının ise rânt veya kâr şeklinde olduğunu belirtmektedir. Yabancı Sermaye kavramının oluşması için, bir ekonominin mevcut sermaye stoğuna, dıştan ve başka ekonomilerden yapılmış ilave sermaye katkısı olması gerekir. Başlangıç ise; yabancı yatırımcının, kendi ikamet ülkesinden, başka bir varış yerine sermayeyi nakil etmesidir. Yabancı sermaye sayılan varlıklar ise; nakit gönderiler, devlet tahvilleri hariç olmak üzere, işletme menkul kıymetleri, donanımlar, makineler, sanayi cihazları, teçhizatlar olabilir. Ayrıca sınai mülkiyet hakları ile fikrî mülkiyet hakları yolu ile ülkeye giriş yapılabilir. Yurtiçinden temin edilen sermayeler, yatırıma dönüştürülmüş sermayeler, dağıtılmış kârlar, hâsılat ve gelirler, devredilebilen nakit ve kıymetli evraklardan alacaklar, yabancı sermaye sayılmaktadır. Ayrıca bu izah edilen varlıklardan oluşmuş birikim ile yeni bir işletme tesis etmek veya şubeleşme yapmak şeklindeki eklemelerde yabancı sermaye kavramına dâhil edilmektedir.

Yabancı sermaye, 1960 lardan sonra terimleşerek, uluslararası ilişkileri etkileyen en önemli faktörlerden biri olmaya başlamıştır (MacDougall: 1960). Ülkeler bazı ekonomik etkilerden dolayı politikalar üretmişlerdir. Bu etkiler; Sermayenin kaynağındaki yerin üzerinde oluşan olumlu olumsuz etkileri, gittiği yerdeki ekonomideki etkileri, sürdürebilir büyümeye etkiyi, ekonomik istikrar ve politik istikrar etkisini, eğer faydalı görüldüyse bu sermayeyi çekmek için teşvik, zararlı ise yıkıcı etkisinden korunma üzerinedir.

1.1.1.2. Yabancı Sermaye İşletmesi Kavramı

Kavram olarak Yabancı Sermaye İşletmesi “ bir ülkede yabancı sermayeye dayalı olarak kurulan ve ülke içinde üretim veya hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletme “ şeklinde ifade edilebileceği gibi “bir ekonomide yabancı sermaye ile kurulan teşebbüs” olarak düşünülmektedir. IMF'nin ödemeler dengesi el kitabı BPM5 göre; Anonim şirket ya da doğrudan yatırım yapılan bir şirketin, doğrudan bir şubenin ya da bağlı kuruluşun başka bir ekonomideki faaliyetleri doğrudan yatırım teşebbüsü olarak anılır. Yabancı

sermaye ile kurulan işletmelerin bazıları tamamiyle yabancıların mülkiyetinde olabilir. Bazen, sadece belli paylarda hissedarlık ile katılarak ve yerli üreticilerle ortaklık yapılarak kurulabilir. İkinci durumda “yabancı sermaye işletmeler “(joint ventures) adı verilen işletme tipini ortaya çıkarır. Yabancı sermayeli işletmelerde işletme bünyesindeki sermaye oranı değişkenlik gösterebilir. IMF tarafından önerilen ise en az %10 oranında olmasıdır. Bu şekli ile işletmenin yönetimde etkili olunabileceği farz edilir (IMF-BPM5:), (www.imf.org, 2018).

1.1.1.3. Yabancı Sermayenin Yatırımcının Amacı Açısından Sınıflandırılması

Bir ülkedeki yabancı sermaye, yatırımcının amacı açısından bakıldığında üç şekilde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma, portföy (portfolyo) yatırımları, özel dolaysız (doğrudan) yabancı sermaye yatırımı (Foreign Direct Investment), ve diğer yatırımlardan oluşmaktadır.

Uluslararası Piyasalarda, bu yatırım şekillerine ait yaygın kullanılan kelimeler aşağıdaki şekildedir;

- Foreign direct investment (FDI), Doğrudan yatırım (DYY),
- Portfolio investment (PI), Portföy yatırım (PI),
- Investment by foreign venture capital investor (FVCI) yabancı sermayeli yatırımcı tarafından yatırım
- Investment by qualified foreign investor (QFI). Nitelikli yabancı yatırımcı tarafından yatırım yapılması (QFI)
- The PI route is available to foreign, institutional investors (FII), Portföy yatırımlarına uygun yabancı, kurumsal yatırımcılar (FII)
- Non-resident investors (NRI), yerleşik olmayan yatırımcılar (NRI).

1.1.1.3.1. Portföy yatırımları (Portfolio investments)

Bir ekonomide, yatırım yapmak isteyenlerin, yatırımı oluşturabilmek için her zaman yeterli kaynağı bulunmayabilir. Tam tersi düşünüldüğünde ise, aynı ekonomide veyahut dış ekonomilerde, elinde fazla tasarrufu olan kişi ve kuruluşlarda bulunabilir. Bu durum, yatırımcıların ve tasarruf sahiplerinin faiz veya kâr payı geliri elde etmek için, fon fazlası ve fon açığı olanların karşılaştıkları piyasalar oluşturmak suretiyle,

birbirleri ile kaynak aktarımı yapmasına olanak verir. Uluslararası sermaye piyasalarından menkul değerler satın alarak, tasarruflar yatırıma dönüştürülebilir. Sıcak para girişi ya da likid sermaye olarak görülen bu tür yatırımlar kısa dönemli yatırımlar olarak nitelendirilmektedir (www.imf.org/external/np/sta/bop/boptex.pdf 2016). Pörföy Yatırımları, giriş yaptığı ülkenin hazır değerlerinde artış sağlar ama ülkeden çıkışı daha hızlı olabilir. Sermaye Piyasaları, uygun hukuki ve teknolojik zemini hazırlamış bulunduğundan, bu tür yatırımların denetlenmesi daha kolaydır. Portföy yatırımcıları, kendi yatırımı hakkında güncel bilgilere daha çabuk ulaşır. Anlık istekler doğrultusunda, istediği vakitte hemen sermayesini geri çekebilir. Cayma hakkını hemen kullanabilir ve teşebbüsünü sonlandırabilir veya yatırım değerini artırabilir. Bu durum ise, pörföy yatırımlarının ev sahibi ülkede geçici statüde görünmesine yol açar.

Yazar Kılıç (2012:7)'a göre; Risklerin dağıtılmış olması, profesyonel yönetim anlayışı, çeşitlilik, düşük maliyet, Kolay paraya çevirebilme, rahatlık bu tür yatırımların, tasarruf sahiplerine bu tür yatırımların sağladığı avantajlar olarak görülmektedir.

1.1.1.3.2. Özel dolaysız (doğrudan) yabancı sermaye yatırımları; (Foreign Direct Investments)

En kısa hali ile doğrudan yatırım bir ekonomideki kaynağın, artı değer elde etmek için, dış ekonomilere kalıcı transferidir. Doğrudan Yatırım kelimesi, Yazar Güvemli, (1997:4)'ye göre yatırımcı açısından yapılan bir ayırmadır.

Uluslararası Para Fonu IMF'nin, (INTERNATIONAL MONETARY FUND)'nin 1993 yılında yayınladığı Ödemeler Dengesi El Kitabının beşinci basımında (BPM5 BALANCE OF PAYMENTS MANUAL) ise, doğrudan yatırım; doğrudan yatırımcının, başka bir ekonomide faaliyet gösteren işletmelerde kalıcı faiz elde etmek için yaptıkları yatırımlar şeklinde ifade edilmektedir (www.imf.org, 1993).

Doğrudan yatırım amacıyla, bir ekonomiden diğerine transfer edilen sermayenin, varış ekonomisinde yatırıma dönüşmesi olgusu ise, günümüzde terimleşerek “doğrudan yabancı sermaye yatırımı” olarak ifade edilmektedir. İşletmenin yurtdışında şube açması, hali hazırda yurtdışında faaliyet gösteren yerli bir firmayı satın alınması, yurtdışındaki yatırımında sermayesini artırması, kendisine bağlanan yeni bir şirket kurması, gibi yollarla gerçekleştirilebilir. Ev sahibi ülkeye, sermaye sadece yabancı para

şeklinde gelmez. Makine, cihaz, donanım, lisanslar, patent hakları, teknik bilgi (know-how, bilgi satışı veya kiralaması veya püf nokta öğretisi, tecrübenin, imal sır ya da formüllerin verilmesi) vs.gibi sınai ve fikri haklar ve hizmetler şeklinde de gelebilir. Ayrıca, bu işletmelerin kârları oto-finansman yöntemi seçerek, başka bir yatırıma yönlentmelerde olabilir. Bu yöntem dolaysız yatırım olarak düşünülür. Orta vade ve uzun vadeli yatırımlar olarak nitelendirilmektedir. Her iki yatırım şekli içerik itibari ile farklı sorunlar içermektedir;

Doğrudan yatırımlar; Amortisman, kur riski, makina ve teçhizatın korunması, sigorta, personel istihdamı gibi sorunlar, kuruluş yerinin bulunduğu coğrafyadaki savaş, terör unsurlarından kaynaklı güvenlik sorunları, coğrafi konumdan kaynaklanan ulaşım, iklim sorunları ile bazı fiziki şartlardan kaynaklı daha fazla maliyet riskleri yüklenmektedirler. Fakat en büyük risk kuruluş yerine ait varış ekonomisinin yapısı ile bu ekonomiye yön veren devletin politikaları ve uygulamalarıdır. Bu sorunlar yatırımcı tarafından bakıldığında ilk göze çarpan sorunlar olmaktadır. Ev sahibi tarafından bakıldığında ise; sorunlar genellikle “yatırımların ülkeye ne kazandırdığı” yönündedir. Sermayenin girişi ülke için önemlidir. Fakat çıkışındaki olası kötü etkilerin ne olacağı tam kestirilemez. Bu sebeple, dikkat edilecek unsurlar açısından, yatırımların türü, miktarı, borçlanmanın maliyeti ve süresi öne çıkmaktadır. Bazı doğrudan yatırımların beklenen düzeyde olmadığı ve yeterli katkı sağlamadığı düşünülebilir. Özellikle devralma ve birleşme yolu ile ülkeye gelen doğrudan yatırımlar için, yeni bir iş olanağı yaratmadığı, örneğin istihdamda artış sağlamadığı hatta istihdamın düşmesine sebep olduğu yönünde görüşler fazladır.

Portföy yatırımlarının aksine, doğrudan yatırımlar daha kalıcı statü içindedirler. Portföy yatırımcılarının fiziken bu ülkede bulunmasına gerek yoktur. Fakat doğrudan yatırımlarda özellikle anahtar personelin yatırım yerinde bulunması, personel güvenliği ve hukuken koruma altına alınmış olması gerekmektedir. İlk etapta bu tür yatırımlara eğilimin çok uluslu şirketler arasında kuvvetli olduğu görülsede, son dönemlerde küçük ve orta ölçekli işletmelerinde bu yönde yatırımlara yöneldiği görülmektedir (Blomstrom ve Kokko, 2003).

Bu iki yatırım şekli, birbirlerini tamamlayabilmektedirler. Yeterli kaynağı olmayan Sınai işletmelerin, portföy yatırımcılarından ek kaynak sağlaması (sermayeye katılarak)

ve bu yol ile faaliyetlerini sürdürmesi ile bu işletmelerin elde edecekleri kârlardan ve faiz sisteminden portföy yatırımcılarının alacağı payla, her iki türdeki yatırımcı, aslî amaçlarına hizmet etmiş olmaktadır.

1.1.1.3.3. Diğer Yatırımlar

Bu tür yatırımlar genellikle aşağıdaki şekillerde uygulanmaktadır.

- a) **Ticari Krediler:** Ticari Kredi sistemi; İthalat ve ihracat işlemlerindeki tarafların birbirleri ile işlemlere ait ödeme şeklini “vadeli ödeme, belirli süre sonunda tahsil etme “şartlarına istinaden oluşturuldukları sistemdir. Ülkedeki İhracatçıların, yurt dışındaki alıcı firmalara verdikleri, ithalatçıların ise yurtdışındaki ihracatçı firmalardan sağladıkları malın bedelinin fiili ithalattan veya fiili ihracattan sonra, vadeli ödenmesi şekliyle sağlanan kredilerin stoklarıdır. Bu sistem genellikle alıcı-satıcı, finans sektörü ve bankalar aracılığı ile yürütülmektedir.
- b) **Krediler:** Bir sözleşmeye bağlı olarak belirlenen vadelerde anapara ile faiz ödemeleri gerçekleştirilen nakit fon bakiyelerinden oluşur. Krediyi veren ve krediyi alan arasında, kullanılan anaparanın zaman değeri ile yapılan hesaplamalar ve bu hesaplamalardan oluşan tutarlar, yatırımların maliyetlerini etkileyebilmektedir. Bu sebeple yatırımcı, ev sahibi ülkedeki faiz ve kredi sistemindeki oranlar üzerinden hareket etmektedir.
- c) **Mevduatlar:** Ülkedeki, finans sektörü ve bankalar nezdindeki yabancı para ve ülke para birimine ait fon stoklarını gösterir. Bu stoklar, ülkede belirli bir süre ile karşılıklı veya karşılıksız, istenildiğinde geri alınmak üzere bulundurulabilir.

Görüldüğü üzere, yukarıda sayılan yatırım şekilleri, ilk amaç olarak “ gelecekteki fayda veya gelir “ için yapılırsa da, işleyişleri ve kullandıkları araçlar birbirinden farklı olmaktadır.

1.1.1.4. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Oluşum Nedenleri

DYSY ‘nın 1960’lardan sonra hızla gelişmesinin nedenleri hakkında ekonomistlerin farklı yaklaşımları bulunmaktadır. Fakat bu yaklaşımlar, ilk başlarda, ülkesel bazda veya birkaç ülkenin verileri üzerinden çıkarım yapılmış çalışmalardır. Endüstriyel kümelenme ve konum ağırlıklı çalışmalar ise 1960 - 2000 yılları arasında artmıştır.

Özellikle Asya-Pasifik ülkelerindeki çok uluslu şirketlerinin (ÇUŞ) uzamsal genişlemesini açıklamak için yapılan araştırmalar, bölgesel, sektörel veya firma bazlı çalışmalardır. Tam rekabet veya eksik rakabet koşullarına bağlı olarak geliştirilen teoriler bulunmaktadır (Öztürk,2004: 117). Bu çalışmaların aslında gösterdiği olgu ise, ülkelerin kuzey-güney, doğu-batı gibi kendileri arasında coğrafi yakınlık ve kültürel-sosyal yakınlıklardan kaynaklı oluşturdukları işbirliklerinin hızlanması ve yine dünyadaki ekonomik oluşumların, endüstriyel bölgeleşmeden kaynaklı, ayrışma yaşadığı dönemleri kapsamasıdır. Bu dönemler, ekonomilerde gerek savaş, gerekse ambargo etkilerinin giderek azaldığı dönemlerdir. Araştırmacıardan David.W. Edgington ve Roger Hayter'in Japonya ve Asya-Pasific ülkelerini irdeleyen, ekonomik coğrafya ağırlıklı çalışması, bu ayrışmanın, Japon çok uluslu şirketler üzerindeki ana üs-merkez kararlarını nasıl etkileyebildiğini anlamak üzere yapılmış, ayrıca Kaneme Akamatsu 'nun Uçan Kazlar Paradigmasına "Flying Gees" eleştirel yaklaşarak bilardo topu etkisini savunmuşlardır (www.researchgate.net, 2018). Bu bölgesel araştırmaların pek çoğu, aslında bir bütünlük sağlayamamış, doğrudan yatırım nedenlerini açıklamaya yeterli olmamıştır. Bu yetersizlik pek çok teorisyen için, savunulan her teoriden farklı çıkarım ve yorumlar türeterek, genel bir çerçeve oluşturma çabasına dönüşmüştür.

OECD tarafından, küresel verilerden toplanarak hazırlanan ve 2002 yılında yayınlanan " Uluslararası Yatırım Ekonomileri " araştırması doğrudan yatırımların oluşum nedenlerini açıklayabilmek için daha geniş bir bakış açısı kullanmıştır. Bahsi geçen çalışmada, pek çok ülkenin verilerinden oluşturulan, aşağıdaki bulgular, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının oluşum nedenlerinden sayılmaktadır. (<https://www.oecd.org/daf/inv/investmentpolicy/2487874.pdf>, 2002)

- Tedarik dar boğazlarını kırarak, verimliliğe katkıda bulunmak (ev sahibi ülkenin teknolojisi geliştikçe bu etki giderek daha az önemli hale gelmektedir),
- Yeni teknolojiler sunarak ve çalışanları eğiterek, yeni Know-how (teknik bilgi ve beceri) sunmak,
- Tekelleri kırarak (yıkarak yok eder) ve rekabeti ile verimliliği teşvik eder veya yerel firmaların gücüne ve tepkilerine dayanarak daha teknelci sanayi yapısı yaratır,

- Yerel tedarikçi ve dağıtım kanallarına, envanter, kalite kontrol ve standartasyon teknikleri aktarmak,
- Yerel firmaları, yerel pazarda veya uluslararası pazarda, yönetsel çabalarını artırmaları veya çok uluslu şirketler tarafından kullanılan bazı pazarlama tekniklerini benimsemelerini zorlamak (<https://www.oecd.org>, 2002).

Doğrudan yatırım konusunda, 1970 sonrası araştırma yapanlardan J.H.Dunning; bir firmanın ihracat, kiralama veyahut lisanslama yolunu seçmek yerine, neden başka bir ekonomide üretim tesisi kurarak doğrudan yatırım yaptığını, OLI–Elektik Paradigma teorisinde; mülkiyet avantajı (ownership), konum-alansal avantaj (location) ve içselleştirme avantajı (internalization) olarak adlandırdığı, üç koşulun oluşması gerektiği savunarak açıklamaya çalışmıştır (Selek, 2009: 124) Diğer ekonomistlere nazaran Dunning’in çalışması hem tam rekabet koşullarına, hemde eksik rekabet koşullarına göre geniş açıdan bakılarak yapılmış bir çalışma olmuştur.

1960’ lardan bugüne gelindiğinde, yukarıdaki sebeplerin hepsinin ayrı ayrı veyahut münferit olarak DYSY nin oluşmasına etken olduğu görülmektedir. Küreselleşme, çok uluslu şirketleri dünya üzerinde yerleşik hale getirmek için uğraşırken, onlarla rekabet eden küçük işletmeler karşısında, krizlere ve kutuplaşmaya neden olduğu görülebilir. Ayrıca küresel düşüncenin kriz alanı, ortak entegrasyon alanı ile aynı olmakta, pek çok ülkeyi zincir şeklinde etkileyebilmekte, domino etkisi yaratabilmektedir.

1.1.1.5. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Endüstri İçindeki Yeri

DYSY, sanayinin tarihsel süreci ile birlikte, daha çok gelişmeye başlamış, 18 yy – 19 yy de başlayan üretim tesislerinin ve fabrikaların kurulmaya başlaması ile birlikte, ülkeler arası yatırımlar, gerekli ulaşım ağları ve alt yapı koordinasyonlarında sayesinde, her teknoloji yeniliğinde, daha hızlı hareket edebilen bir yatırım şekli olmuştur. Sanayinin gelişimi ise günümüzde “Endüstri 4,0” adı verilen, bilişimin devrede olduğu ve akıllı fabrikaların üretim yapacağı yeni bir döneme girmektedir.

Sanayi Devrimlerinin kısa kronolojisi aşağıdaki gibidir;

- 1. Endüstri Devrimi;** 18 yy-19 yy’ da ilk basit, tekdüze mekanik sistemlerin kullanılmaya başlaması, su gücü ve buhar gücünden yararlanılarak yapılan buharlı makinenin keşfi ile başlanılan süreç, lokomotifler, mekanik atölyelerin ve

dokuma tezgâhlarının yapılışı, buharlı gemilerin icadı, telgraf ve telefonun icadı ile gelişmeye devam etmiştir. Bu devrim, özellikle İngiltere’de ve Avrupa’da siyasi, sosyal, ekonomik değişimlerin başlamasına sebep olmuştur. Bu ilk sanayi çağı, işçi sınıfının doğduğu ve burjuvazinin fabrika patronlarına dönüşmeye başladığı, zenginleşen orta sınıfın oluşmasına olanak veren bir devrim olarak görülmektedir.

2. **Endüstri Devrimi;**(1870-1913) Elektrik enerjisinin kullanılmaya başlaması ile seri üretime geçiş, ilkhareketli band sisteminin üretimde kullanılmaya başlaması, içten patlamalı motorlar, radyo, Atlantis ötesi telgraf buluşları gibi pek çok gelişimin başladığı ve günlük hayata entegre edildiği süreçtir.
3. **Endüstri Devrimi;** Elektronik ve bilişim teknolojilerinin entegre kullanılması sağlanarak, ilk programlanabilir yönetim sistemi SPS 1969-speicherprogrammierbare Steuerung’nin kullanılmaya başladığı süreçtir. Nükleer enerji, sentetik ürünler, bilgisayar, microelektronik teknoloji, lazer, biotarım vs. buluşların sanayiye yönlendirdiği dönem olarak nitelenmektedir.
4. **Endüstri Devrimi;** Bu devrime Endüstri 4,0 adı verilmektedir. Alman Hükümetinin, imalat gibi geleneksel sanayiye bilgisayarlaşma yönünde teşvik etme ve yüksek teknolojiyle donatma projesine verilen isimle anılmaktadır. Dördüncü çağ “endüstri ile bilişimin bir araya gelmesi” şeklinde ifade edilmektedir.

Üretimin ana temasında, talebin arz edilebilmesi yatmaktadır. Arz edebilmek için ürün ya da hizmetlerin tamamlanmış olması gerekmektedir. İşletme yönetimlerinin Çıktı oluşturmak için başlattığı süreçlerde oluşan aksaklıklar, günümüzde işletmelerin ilk ana sorunu haline gelmiştir. Yüksek miktardaki taleplerin, karşılanması için planlanlardaki artan revizeler, teslim ve termin tarihlerindeki uzamalar, zaman ve iş kayıpları, tedarikçilerin aynı bilgi ve sistemde olmaması, buluşları insan hayatında kullanılabilir hale getirme çabaları, bu çabaların geçirdiği evrelerin sancılıları gibipek çok probleme çözüm isteyen beklentiler, günümüzde yeni bir sistem oluşturma çabası yaratmıştır.

Endüstri 4,0 terimi, ilk defa 2011 yılında Almanya Hannover Fuarı’nda kullanılmıştır. Ekim 2012 yılında Robert Bosch GmbH ve Henning Kagermann çalışma grubunun hazırladığı ve Almanya Federal Hükümeti ‘ne sunulan çalışma “The INDUSTRIE 4,0

project” adıyla öneri dosyası olarak verilmiş, 08Nisan 2013 Hannover fuarında nihai raporolarak sunulmuştur. İlgili raporda, bu yeni endüstride amaç; “uyum, kaynak verimliliği ve ergonominin hem müşteriler hem de iş-değer sürecinde iş ortaklarının entegrasyonunu karakterize etmek” olarak belirtilmektedir. Sözkonusu rapor kısaca, gelecekteki sanayide artık sanal ve fiziksel sistemlerin entegre kullanılacağı ve internete bağlı her nesnenin üretim alanında daha fazla kullanımını içeren endüstriyel alanda köklü değişimler yapılacağı üzerinedir. Böylelikle gelecekteki yirmi–otuz yıl içerisinde, dünya, Endüstri 4,0 çağına tamamen geçiş için hazır olmaya başlayacaktır. Bu geçiş sürecinde henüz ikinci ve üçüncü sanayi devriminin materyallerini kullanan ülkeler, maalesef dünya ile entegre olamayacak, uluslararası ticaret hayatının getireceği kazanımlardan yüksek pay alamayacaklardır.

1.1.1.6. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Dördüncü Sanayi Çağındaki Yeri

Dördüncü Sanayi Devrimi’nin DYSY’ da öteden beri gelen sanayi işletmelerinin dışında, daha farklı oluşumlar yaratacağı öngörülmektedir. Özellikle üretim maliyetlerinin akıllı fabrikalar kurulması ile düşüş sağlayacağı, bu işletmelerde yeni bir yönetim sisteminin uygulanacağı, özellikle zaman unsurunun ve bilgiye erişimin daha etkin kullanılacağı, insan unsurundan kaynaklanan hataların daha az oluşacağı hesaplanmaktadır.

Bu Endüstri 4,0 devriminde planlanan yapılanma ise aşağıdaki şekildedir;

- 1) Yeni nesil yazılım ve donanım kullanımı (düşük maliyetli, az yer kaplayan, az enerji harcayan, az ısı üreten, yüksek güvenilirlikte çalışan donanımların kullanılması)
- 2) Yukarıda belirtilen bu donanımları çalıştıracak işletim ve yazılım sistemlerinin, kaynak ve bellek kullanımı açısından tutumlu olanlarının kullanılması
- 3) Yapay zekâ ile yönetilen işletmelerin oluşması, üretim tesisleri, fabrikaların oluşması
- 4) Siber-Fiziksel Sistemler kullanılması;

Yapılanmada, insanlardan bağımsız, kendi kendine koordine ve optimize eden akıllı fabrikalar-otonom fabrikalar oluşturulup, üretim yapabileceği düşünülmektedir. Bunu başarabilmek için; cihaz tabanlı internet sistemi

içerisinde, yeryüzünde tüm cihazların birbirleri ile bilgi ve veri alışverişi için entegrasyon kurulacak, her türlü araç gereç üzerine entegre edilmiş sensörlerle ve işleticilerle donatılmış internet bağlantılı, akıllı elektronik sistemler oluşturulacaktır.

- 5) 3D Baskı (Printing); Bir parçanın, materyal katmanları içinde 3D geometrik model ile üretilmesi,

Bu tür üretimde, tamamen müşteriye özel üretilen bir ürünün maliyetinin, seri üretim maliyeti ile aynı olmasını, hatta ürünle ilgili isteklerini dilediği aşamada değiştirebilmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir (www.gtai.de, 2016).

Dördüncü sanayi çağının yatırımlar açısından gelecekte olası yarar ve zarar öngörülere ise şu şekilde sıralanabilir;

- Üretim süresinde azalma,
- Üretim maliyetlerinde azalma,
- Üretimde kullanılan enerjide azalma,
- Üretim miktarı ve kalitesinde artış,
- İşgücü, çalışan sayısında azalma,
- Vasıfsız veya niteliksiz işçi sınıfının ortadan kalkması veya azalması
- Küresel sosyo ekonomik değişimler olması,
- Bireysel konfor artışı,(Örn.Anlık müşteri talebinin ne durumda olduğunun izlenebilmesi).
- İşletmelerdeki yeni yönetim süreçleri ile gerçek zamanlı etkileşim kurarak şeffaf sistem kurulması,
- Üretimdeki hataların azalması, dahahızlı kalitekontrol yapılabilmesi ve büyük veri analizi ile üretimin daha verimli hale gelmesi, firede azalma
- Real time, eş zamanlı izleme ile ihtiyaca uygunluk sağlanması,
- Bilgi güvenliği ve bilgiyi koruma sorunları ile karşı karşıya kalınması,

İlk Denemeler;

Endüstri 4,0 için yapılan ilk denemelerden biri, elektronik eşya üreticisi Siemens AG firması tarafından yapılan çalışmadır. 1996 yılında, üretimde digitalleşme temasından hareket ederek, Tamamen Entegre Otomasyon amaçlanmıştır. Firma 2007 yılında kısaca

PLM olarak ifade edilen Software-product lifecycle management yazılımını üreterek, donanımları bu süreçlere entegre etmiştir. Daha sonra ise NASA (National Aeronautics and Space Administration) ile ortak yürütülen bir çalışmayla, Mars'a gönderilen kâşif robot Curiosity üzerinde bu sistem uygulanmıştır. Ayrıca PLM Software ürünleri bu uzayaracında kullanılmıştır. Benzer şekilde Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren Maserati Ghibli 'nin üzerinde digital tasarımlar uygulanmıştır. Denemelerden alınan veriler dijitalizasyonun gelecekte üretimde daha fazla etkinleştireceğine işaret etmektedir. (www.bogaziciyazilim.com, 2017).

1.1.1.7. Dördüncü Sanayi Çağında Big Data Etkisi

Bu çağın en büyük kolaylığı “bilgi” ve “bilgiye kolay ulaşmak” “bilgiyi kolay ve hızlı analiz etmek” dir. Fakat bu bilgilerin depolanması ve istenildiğinde analiz edilmesi, verilerin çok olmasından dolayı, yeni çağın en büyük zorluğu olacaktır. Bilgiler; terebayt, peregabaytlarla, disklerle, ezabyte, zetabyte'larla ölçüldüğünde, depolamak için farklı donanımlar gerekecektir. Depolama ve analiz “Büyük Veri Analizi veya In Memory veya Big Data” adıyla isimlendirilmektedir. İşlevi ise; üretimsürecinde datakümesinin etkin bir şekilde dış bir depolama kaynağına ihtiyaç duymadan, düşük maliyetle depolanabilmesi sağlanmaktadır. In memory sayesinde sensörler, makinaların, materyallerin ve üretim ortamlarının durumunu gerçek zamanlı ölçer. Büyük veri analitik değerlendirme süreçleri; sadece geçmiş performansı açıklamakla kalmaz, ayrıca güncel aksiyon alınmasını sağlar. Hatta gelecekteki sistem performansı hakkında öngörü koyar.

Bilginin depolanması ve istenildiğinde kolay ulaşılması, kolay analiz edilmesi RFID ve Sensör Teknolojileri(Radio-Frequency Identification (RFID) systems)ile sağlanması planlanmaktadır. Bu teknolojilerin bağlı buldukları ortamlarından topladıkları veriler ile internette, sosyal medya ve iş sektörlerinde, hertıklamada toplanan veriler, günümüz işletmelerinin üretim, ürün geliştirme, sunum, satış, satış sonrası değerlendirme, geri bildirim gibi her konuda yönetim anlayışına köklü değişim sağlayacaktır. Fakat bu verilerin saklanması zordur. Bunun için ise farklı bir çözüm önerisi sunulmaktadır. Yüksek maliyetli donanımlara ihtiyaç duyulmadan, veriye sahip olmak esas alınmaktadır. Her an artarak ve değişerek yapılan dünya üzerindeki, internetteki milyonlarca tıklamanın nasıl az maliyetle saklanması gerektiğini şöyle izah edebiliriz.

Dünya üzerindeki binlerce bilgisayarın bir araya gelerek kümelenmesi ile oluşturulan veri tabanlarında, toplananbu veriler saklanacak, istendiğinde sorgulamaya veya istenen cevapları hemen alabilmeye yarayacaktır. Maliyeti azaltma etkisi, daha hızlı ve daha iyi karar vermeye etkisi, yeni ürün ve hizmetler oluşmasına etkisi, Big Datanın olumlu yönleri sayılmaktadır.

Big Data'nın yaratacağı olumsuz hallerin neler olabileceği üzerine yapılan kurgularda, kişisel veri güvenliği sorunları göze çarpmaktadır.

Dördüncü çağ, öncelikle yeni kurulan tesislerde başlansa bile, öteden beri üretim yapan ve daha önceden yapılmış yatırımların, tekrardan yeni teknolojiye göre düzenlenmesi, yenilenmesive değiştirilmesini gerektirecektir. Bu değişimler ve sanayinin yeniden şekillenmesi sürecinin GÜ içinbile olsa, sancılı ve masraflı geçecek bir süreç olacağı düşünülmektedir. İnsansız fabrikaların üretimi, dünya genelinde işsizlik oranını ne kadar artıracaktır? Bu durumda yeni iş sahalarının veya mesleklerin oluşup oluşmayacağı ve birim maliyetlerdeki düşüşlerin, satış fiyatlarına yansiyip yansımayacağı merak konusu olmaktadır. Ayrıca toplumların, sosyal ve kültürel anlamda bu sürece nasıl bir uyum sağlayacağı henüz tam kestirilememektedir.

1.1.2. Yatırım Çeşitleri

Yatırımlar taraflarına veya içeriğine göre değişik çeşitlerde ifade edilmektedir. Bunlardan birkaçı aşağıdaki şekilde izah edilebilir.

İkame Yatırım ve Uyarılmış Yatırım: Öteden beri mevcut bulunan Sermaye birikimlerindeki, yıllar ve dönemler içinde oluşan aşınmalar ve yıpranmalara karşı yapılan eklemelere, ikame yatırımı denmekte, aynı ekonomide gelir artışı oluşması ile yapılan yatırımlara uyarılmış yatırım adı verilmektedir.

Reel-Mali Yatırım: Emiroğlu (2002) 'e göre mali niteliği olan yatırımlar; menkul değerlerin, tahvillerin, hisse senetlerinin veya mevcut gayrimenkullerin alımını içermekte, Reel Yatırımlar ise "bir ekonomide, belirli bir dönemde üretim araçlarına yapılan ilaveler" olarak tanımlamaktadır.

Gayrisafi-Net Yatırım: Üretime yatırılan anamalin tümüne “gayri safi yatırım” bunun amortismanına harcanan bölümü çıkarıldıktan sonra kalan bölümüne “safı yatırım” denmektedir.

Kamu-Özel Sektör Yatırımları: Kamu kesimi ve özel kesim tarafından yapılan yatırımlardır. Özel kesimin gerçekleştirdiği yatırımla imalat ve sanayi gibi alanlarda yapılmakta, harcanan sermaye her projeye göre değişebilmektedir. Devlet eliyle kamu kesiminin yaptığı fiziki veya insani yatırımlar ise daha çok alt yapı ihtiyaçları için yapılmış hizmetleri, doğal kaynaklar, değerli madenler, petrol ve enerji, eğitim gibi konularda oluştuğu görülmektedir. Kamu yatırımları daha geniş bölgeleri veya konuları kapsayabilmektedir.

1.1.3. Yatırım Ortamı

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE, 2004)’de yapılan tanımına göre “ yatırım ortamı belirli bir ülkede yerli ve yabancı yatırımcıların kar elde edebilmesi ve girişimcilik yapabilmesi için sağlanan bütün koşulların kümesidir” şeklinde ifade edilmektedir. (www.osce.org, 2018). Bu koşullar, ortamı oluşturacak ülkenin, var olan macro ekonomik göstergeleri, altyapı gelişim seviyeleri ve kurum faaliyet etkinlikleri olarak sunulmaktadır. Macro ekonomik göstergeler Dünya Bankası’nın yıllara göre yayınlanan “Doing-İş Yapma- Endeksi” raporunda hazırlanan, göstergeler ile hesaplanmaktadır. Bu göstergeler, ülkenin dönem içerisinde hangi riskleri dikkate alarak, üzerinde yoğunlaştığını ve iyileştirmeler yaptığını ya da hangi yeni potansiyeller oluşturarak, iyi bir yatırım ortamı hazırladığının göstergesi olup, bir çeşitülkenin karne notu sayılabilir. Ayrıca bu rapor, durum tespiti olduğundan, gelecekteki iyileştirmeler için istatistikî öngörü işlemlerinde yardımcı olmaktadır. Yukarıdaki tanımın püf noktası; yatırımcının yerli veyabancı olmasının önemli olmadığı veyahut aralarında bir eşitsizlik yaratacak ortamın oluşturulamayacağı şeklindedir. Koşullar kümesi, her ikisi için geçerlidir.

Yatırım Ortamını, potansiyellerin ve risklerin bulunduğu yer olarak gören ekonomistler; yatırımcıyı ortamın içine çeken veya ortamdaki uzaklaştıran olgular üzerinde daha çok yoğunlaşmaktadırlar. Risk tablosunda yer alan unsurlar üzerinde çalışarak, kendi ülke risk seviyesini en aza indirmiş olan ülkelerde yatırım ortamının çekici hale gelmeye

başlayacağı, orta ya da yüksek risk ortamında başlanan yatırımın getirisinin ise, beklenenden daha fazla olma ihtimali üzerine görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler özellikle portföy yatırımlarında daha fazla yandaş bulmaktadır.

Yatırımın oluşmasında, potansiyeli oluşturan “ihtiyaç” ve “ talep” önemlidir. Tüm tasarılar, ihtiyaca uygun üretim olgusu ile ticaret hayatının içine girmeye başlar. Neyin, nasıl, nerede üretileceği konusu, yatırımın yönünü belirler. Projelendirme safhaları, doğru yapılmış fayda maliyet analizleri, hem yatırımcının hem de ev sahibi ülkenin ekonomisi için yararlıdır. Yatırım insan odaklıdır. İnsan ise devamlı değişen fikirler içinde boğuşmaktadır. İşletmelerin “ihtiyacı” karşılamak için yaptığı tüm faaliyetler, belli bir öngörü ile oluşmaktadır. Bu öngörülerin bilgiye dayalı analiz ile yapılabilir olması ise, faaliyetlerinin sonucunda “tam ve eksiksiz ürün teslimi” sağlayabilen üreticiler oluşmasına olanak verebilir. Dolayısı ile yatırım ortamının risklerini aza indirebilmiş ülkelerde, yatırıma giriş yapan potansiyelleri karşılama yeteneği daha fazla olacaktır.

Yatırım Ortamını Etkileyen Faktörler;

Yatırım Ortamı içine “Yatırımı yapacak taraf ile yatırım yapılacak taraf” ı almadan önce, sermayenin varış yerindeki ekonomiyi yani evsahibi ülke bazı faktörleri dikkate alarak, yatırım alanını hazırlanmış olmalıdır. Ortamı belirleyici faktörler kaynak ülke açısından ve ev sahibi açısından ikiye ayrılmaktadır.

Yatırım Ortamını etkileyen faktörleri; UNCTAD’ın 1998 yılında yayınladığı Dünya Yatırım Raporun’da (UNCTAD, 1998) World Investment Report; Trends and Determinants, 1998, New York: United Nations) Siyasi, iktisadi, Ortam ile dolaysız ilişkili faktörler olarak sıralamaktadır (www.unctad.org, 2018).

Aynı Raporda, bu ana faktörlerin alt açılımları aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

- **Siyasi Faktörler;**
 - İktisadi, siyasi ve sosyal istikrar
 - Uluslararası anlaşmalar
 - Vergi politikası
 - Ticaret politikası
 - Özelleştirme politikaları

- **Yatırım ortamı ile dolaysız ilişkili faktörler;**
 - Suç oranının seviyesi
 - Yaşam kalitesi
 - İşgücünün eğitim seviyesi
 - Sunulan sübvansiyonlar ve teşvikler
- **İktisadi Faktörler;**
 - Pazarın büyüklüğü,
 - Kişi başına düşen milli gelir düzeyi
 - Bölgesel ve dünya pazarlarına giriş olanakları,
 - Tüketici tercihleri ve üretici olanakları,
 - Piyasaların yapısı,
 - Düşük ücretli işgücü,
 - Fiziki altyapı,
 - Ar-Ge, Teknolojinin gelişmesi,
 - Kaynakların işletilmesinin maliyeti,
 - işgücünün maliyeti ve verimliliği,
 - Diğer girdilerin maliyetleri (UNCTAD, 1998).

Yukarıda bahsedilen etkenlerden, politik faktörlerin ortamı belirlemede ilk etken olması, aslında yatırımın güvenliği ile ilgilidir. “Daha fazla kar elde edilebilecek ortam” arayışı, yatırımcının başlangıç noktasıdır. Bu safhada güven olgusu devreye girer. Ülke yönetimlerinin tedirginliği ortadan kaldırmak için; el konulma, millileştirilme, ulusallaştırma, kamulaştırma vb. korkuları ortadan kaldıracak, kanunlarla bütünleştirilmiş destekleyici davranışlarının bulunması önemlidir (OECD, 2003).

Ayrıca devletleri yöneten hükümetlerin yanında, muhalefetinde görüşleride dikkate alınmalıdır. Siyasi istikrar, aşırı dalgalanmanın olmayışı, organizasyonun, aynı piyasadaki işletmeler ile rekabet edebilmesinde fayda sağlamaktadır. Diğer ülkeler ile yapılmış ikili uluslararası anlaşmalar, çiftevergilendirme anlaşmaları, uluslararası ticaret örgütlerine üyelikler, dünya genelindeki ticaret, hukuk, muhasebe, gümrük birliği, işgüvenliği ve sağlığı, çevre sistemleri, sosyal güvenlik, standartlarına uyum ve uygulayıcı kurumlara sahip olmak, özelleştirme vs. faaliyetler, olası tedirginliği ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktadır. Fakat hepsinden önce, bir ülkenin, kendi ulusal

standartlarını oluşturulmuş olması, yukarıda bahsedilen uluslararası işbirliğine daha kolay zemin hazırlamaktadır.

Yatırım Alanını Hazırlama;

Bu uygulamalar “Yatırım Alanını Hazırlama” safhasının belirleyicisidir ve ev sahibi ülke tarafından bu safhaların hazırlanmış olması gereklidir. Bu gereklilik, ekonomik kalkınma hedefine göre, ülkedeki kaynaklarla dışarıdan sağlanan kaynakların toplamının “ ne, nerede, nasıl, ne zaman, ne kadar vs. “ şekilleneceği ve hangi amaca hizmet edeceği hakkındaki devlet politikalarının planlanması ile başlar.

Genel ve Bölgesel Planlamalar; amaçlara, sınıflara, konulara, bölgelere veya illere, sektörler, sermaye tutarlarına, piyasalara, nüfusa, istihdam ve işsizliğin yükseldiği yer ve alanlara, eğitime, sosyal amaçlara vs. göre oluşturulur. Bu tür planlamalar, gelişen piyasa dalgalanmaları ve sosyal etkilerden alınan tepkilere göre güncelleme, revize etme ihtiyacı duyulan planlardır. Her revize, toplumda farklı bir etki oluşturur. Hızlı gelişir. Sonuçlarına ulaşmak daha kısa dönemlerde sağlanır.

Stratejik ve Spesifik Planlar ise, özellikle, savunma, enerji, petrol, coğrafi, doğal kaynaklar, yeni teknoloji vb. alanlarda daha fazla uygulanır. Çok daha uzun dönemlere yayılıp, sonuçlarının alınması daha sonraki dönemlere bırakılır. Zaman aralığının uzun olması, parasal bütçeden uzun bir dönem pay ayrılması, psikolojik olarak “henüz tamamlanmamış” planlar olarak anılmasına yol açar. Bu tür planlar, hükümetlerin değişmesi ve/veya gelecek yeni yürütme otoritesinin bilgi ve becerisinin entegre edilememesinden kaynaklı, politik sorunlara açık planlardır.

Yatırımın Ortamı; belirlenmiş yerlerde veya belirli zamanlarda, belirli sektörler veya iş kollarına yönelmeyi sağlayan, çekicilik, destinasyon, imaj oluşturma ve pazarlama faaliyetleri ile özendirici yatırım teşvikler, maliyetler, bürokrasinin getirdiği ek maliyet ve etkinlikler, sosyal etkenler ve hukuki zeminler ile bütünleşerek oluşmaktadır. Bu planlamalarda, toplam kaynağın nasıl daha verimli ve etkin kullanılacağı önemlidir. Bu uygulamaların bağlı olacağı kanun, mevzuat ve anlaşmaların yapılması, “izin, kontrol, denetim, bilgilendirme” yapacak mekanizmaların işleyişi için ilgili kamu kurum ve kuruluşların yetkilendirilmesi ile bürokratik engellerin azaltılması, imajların yaratılması gerekir.

Plan ve projelendirme safhalarında, bu projelere uygulanacak destek ve teşvik unsurlarının iyi hesaplanmış olması gerekmektedir. Teşvikte israf, fazlaya dair uygulamalar, bir sonraki dönemlerdeki yatırımcıların, aynı destekleri talep etmesine ve fayda maliyet analizlerinde olumsuz sonuçlar alınmasına sebep olabilmektedir.

Yatırım ortamında, ev sahibi ülke ekonomisini oluşturan dinamiklerin önemi fazladır. Serbest ekonomi sistemini uygulayan bir ülkede; ülkenin nüfusu, çalışma gücü, eğitim seviyesi, coğrafi konumu ve doğal kaynakları kadar, yerli mal ve hizmet üretimi, iç ve dış pazar ilişkileri, ülkede faaliyet gösteren sanayi dalları, endüstride kullanılan teknoloji, kişi başına düşen milli gelir, bu geliri harcama alanları ve işler halde piyasalara sahip olması, cari açık veya fazlalık, döviz risleri, dış borçlanma, enflasyon gibi, farklı bileşenlerde önemlidir. Bu bileşenler ülkenin İç ve Dış dengesini belirler.

Bir ekonominin kendi içindeki toplanan kaynakların dağılımı, denge unsurları oluşturmaktadır. Bu unsurlar; özel kesim tasarrufları, kamu kesimi tasarrufları, vergilerden ve diğer kamu faaliyetlerinden oluşan kamu gelirleri, ithalat, ihracat ve kamu harcamaları, şeklinde sıralabilir.

İç dengeler, özel kesim tasarrufları ile kamu kesim tasarruflarının arasındaki fark ile bütçe dengesinin yani kamu gelirleri ile kamu harcamaları arasındaki farkın toplamından oluşmaktadır. Bu dengeye eğer açık bir ekonomide ise dış dengeye de eklemek gerekmektedir.

Dış dengeler; Bu denge sınır ötesi işlemlerden oluşmaktadır. Kısaca dış ticaret işlemlerinde denmektedir. İçeriğinde, ithalat ve ihracat faaliyetleri var olup transit faaliyetlerde buna dâhil edilmektedir. Bir ülkenin kendi sınırlarının ötesinde bulunan yabancı ülkelere mal ve hizmet satın alması ithalat (hariçten dâhile gelen) , kendi ülkesinden, yabancı bir ülkeye mal ve hizmet satması ise ihracat (dâhilden harice giden) olarak tanımlanabilir.

Dış ticaret dengesi; Bu denge (Türkoğlu, 2014: 67)'e göre bir ekonomideki "ithalat ve ihracat verilerinin karşılaştırılması ile ortaya çıkan denge " şeklinde ifade edilmektedir. Yukarıdaki tanım; Bir ekonominin, kendisinden başka bir ekonomiye sattığı mal ve hizmetleri yani ihracatı ve başka bir ekonomiden bazen ara mal üretimi bazende nihai ürün olmak üzere satın aldığı mal ve hizmetleri yani ithalatı arasındaki farkı ifade

etmektedir. Bu fark, eğer ithalatın toplam değeri, ihracatın toplam değerinden büyük olursa ekonomide dış ticaret dengesi açığı oluştuğunu ifade edilmekte, tam tersi oluşumda eğer ithalat değerleri, ihracat değerlerinden küçük olursa, aynı ekonomide dış ticaret fazlası oluşmaktadır. Eğer ekonominin ithalatı ile ihracatı arasındaki fark sıfır ise, bu ekonomide dış ticaret dengesi sağlanmış sayılmaktadır.

1.1.4. Yatırımın Davranışı

Yatırımın davranışının, ekonomik karar verme ve psikolojik karar verme süreçlerinden geçtiği düşünülmektedir (www.nber.org/books/ferb67-1, 1967) Jorgensona göre Yatırım davranışı, ekonometrik modellerin karşılaştırılmasıyla en iyi şekilde yapılabilir.

Yatırımcının davranışının rasyonel verilerden mi yada psikolojik etkenlerden mi kaynaklandığı konusu 1930'lardan bugüne kadar pek çok ampirik çalışmalar ile ekonomistlerce tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle dış ticaretin nedenleri üzerine yapılan çalışmalarda, Eli Heckscher ve Bertil Ohlin' in 1933'de yaptığı "Faktör Donatımı" olarak bilinen uluslararası ticaret teorisi çalışması " ülkelerin fazla ve bol olan kendi üretim faktörlerini ve kullandıkları malları yurtdışına satmalarını, aksi durumda az ve kıt olan ve kullanılan malları ise yurtdışından satın alacağı" fikrine dayanmaktadır. Bu teoride üretim maliyetlerinin dış ticarete önemli bir etken olduğu savunulur. Bir yatırımcının kendi ülkesinde üretmek yerine neden başka bir ülkede üretim yapmak istediği, yatırımcının dış ekonomilerdeki daha uygun üretim maliyetlerinden etkilenmesine bağlanmaktadır.

Yatırımcının kararını belirleyen faktörler üzerinde yapılan çalışmalarda, rasyonel etkenlerin ağırlıklı olduğu varsayılmaktadır. Karar almada, rasyonel etkenlerden birincisi faizdir. Kara (2005)'ya göre; Karar alma, sermayenin getirisi ile katlanılan faiz maliyetini mukayese etme ile başlamaktadır. Faiz hadlerindeki azalışın DYY'ları artırdığını, döviz kurlarının yatırım maliyetini yükselttiğini, kapasite oranı, rekabet, emek yokluğu, teknoloji know-how ve diğer etkenlerinde kararları etkilediğini belirtmektedir.

Yukarıda bahsedilen nedenlerin hepsi, ayrı ayrı ele alındığında birbirinden bağımsız faktörler olarak görünse dahi, birbirleri ile iç ilişkiler içinde olan etkenlerdir. Bunlardan özellikle, sermayenin varış yeri ve çıkış yerindeki faiz hadlerindeki farklar ile

sermayenin faiz maliyetinin belirleyici olduğu aşikârdır. Faiz oranlarındaki oynaklık (volatilité) ve döviz kurlarındaki dalgalanmaların maliyet unsurunu direkt etkileyerek, kârlılığı azaltabileceği olgusu, bir yatırımcının karşılamak zorunda olduğu ilk riski olarak algılanabilir. Bu sebeple rasyonel kararlar, DYY'ların, potansiyellere karşı nasıl davranacağını belirlemede yardımcı olur.

Yatırımcının karar verme ile başlayan insansal davranışının, yatırımın kendi davranışına dönüşmesi ise biraz daha farklıdır. Çünkü bir DYY'da, yatırımcı, ev sahibi ile ortak hareket etmek zorundadır ya da kısıtlamalar veya müdahale ile bariyerlerin yani ev sahibi tarafından konulan sınırların çerçevesinde hareket ettiğinden, davranış ortak hareketlere bağlıdır. Bu şekilde düşünöldüğünde, yatırımın davranışı, her iki tarafın, bir çıkar ve kazanç sağlamak için koşullara bağlı ortak hareket etmeleriyle oluşmaktadır. Eğer bu bir ahenk yaratırsa, çıkarların uyumu olarakda nitelenebilir. Otoritenin tavrı, uluslararası ticaretin başlama vuruşu sayılabilir. Yatırım politikası (Investment policy); yatırım kararlarının alınmasında ve yatırım projesi alternatifleri arasında seçim yapılmasında, söz konusu kuruluşun finansman koşullarına ve geleceğe yönelik amaçlarına uygun olarak gösterdiği davranış biçimi olarak şekillenecektir. Bu amaçla uluslararası yatırım rejiminde bütünsel bir yönetişimin desteklenmesi için çalışmalar yapılmaktadır (www.oecd.org, 2015).

Yatırımın davranışı pazara giriş, bazen pazar oluşturma ve pazara çekme kabiliyetinide ifade eder. Her iki taraf, yatırımcı ve evsahibi “yatırıma dair ortak davranış” oluşturarak, bir bütünlük sergilemektedirler. Bu bütünlük ise yatırıma kimlik kazandırmaktadır. Yatırımın kimliği, aslen tek görünüp, tek hareket eden haline geldiğinde ise, tarafların hangi kazançları sağladığı net görünemeyebilir. Bu bütünlük, hangi tarafın aktif, hangi tarafın pasif olduğunun, tek tek ayrıştırılmasında, analizinde, taraflarca yapılan hatanın hangisinde olduğunun önceden tespitinde, gelecek büyük krizlerin önlemini alabilmede "geç kalma" gibi negatif sonuçlar doğurabilir. Yatırımın hangi tarafı borçlanmaya ve alacaklanmaya ittiğinin belirlenemediği ortamlar ya da belirlenebildiği ortamları oluşturmada ev sahibinin faaliyetleri önem kazanır. Bu ortamın sağlanmasında uygulanan teşvikler ise, “ödöl verme, destek verme, yardım verme, hibe verme” veyahut “tedbir alma” şeklinde ortaya çıkar.

Yatırımda kullanılan yabancı sermayenin ülkeye girişindeki faydaları ile zararları iyi irdelenerek hazırlanmış ortamlar, ileride yerli üreticiye, ithalat ve ihracat oranlarındaki dengesizliklere, döviz stokları ve kur paritesi gibi sorunlara, vergi adaletsizliğine, lüzumsuz masraflara ve ekonomide belki de yıkıcı etkilere yol açabilir. Özellikle küreselleşmeden kaynaklı ÇUŞ'ların uyguladığı tekelci yaklaşımlara karşı koruma yöntemleri geliştirilmeden hazırlanan ortamlar, geleceğin daralma ve yüksek borçlanma riskleri gibi geri dönülemez, telafi edilmesi zor hatalara ve sıkıntılara yol açabilmektedir. Portföy, DYY ve diğer yatırımların dışında kalan, ülkeye giren dış yardımlarında kısmen veya tamamen karşılıksız olsa dahi, parasal olmasa bile ülkeye siyasi bir yük getirdiği düşünülmektedir (Şen, 1998).

1.1.5. Yatırımda Taraflar

Bir DYSY'da "Yatırım" kelimesi, çift yönlü anlam kazandıran bir davranışı ifade eder. Çift yön taraflar arasında işler. Taraflardan biri Yatırımcı, diğeri ise Ev Sahibi olarak nitelenmektedir.

- a) **Yatırımcı;** Sermayenin çıkış yerindeki ekonomik sistemden elde ettiği kaynağı kullanarak, başka bir ekonomiye yatırım harcaması yaparak kaynak sağlayan taraf.
- b) **Ev sahibi;** Sermayenin varış yerindeki ekonomik sistemi yürüten otorite, yatırımı kendi şartları ile kabul eden, izin veren, nemalanan, yatırım ortamının kendi kontrolünde tesis edilmesini sağlayan taraf.

Taraf olmak aktif ve pasif sujeler oluşturmaktadır. Bu sujeler, kendi içinde alt düzeyde bakış açıları yaratabilirler. Transferi yapan ekonomik yer ve kaynak veren açısından, işlemin çeşidi, borçlanma şekli ve kredi verme ile hibe yoluyla yapılmış işlemler açısından ve yatırımcının amacı açısından doğan bakış açıları oluşmaktadır. Tarafların farklı farklı uyguladığı bu bakış açıları ilk planlama ve uygulama safhasında yön verici olabilir. Diğer safhalarda sürdürülebilirliğe katkıda bulunabilir. Fakat "Karlılık" safhasına ne kadar katkısı olduğu ölçülememektedir. Net ölçülememenin sebebi olarak, hep değişkenler üzerinde yapılmaya çalışılan analizler bulunması ve bu analizlerin " karar alma sürecini " etkilemesidir. Sabit varsayımlar ile yapılmış "karlılık analizleri" ise, gerçekçilikten uzak görülmekte ve üzerinde daha yoğun araştırma yapılmamaktadır. Ayrıca amprik çalışmalar, zaman ve süre bakımından, net görünmemektedir. 1960'larda

özellikle portföy yatırımları için yapılan çalışmalardan bazılarında, bazı ekonomistler, yatırımı kazanmış olduğu kimlik ile değil, daha en baştaki yatırımcının davranışı ile özdeşleştirmektedirler (Meyer ve Kuh, 1963).

1.1.5.1. Yatırımı Yapan, Kaynak Sağlayan Taraf, Yatırımcı

Kaynak sağlayan taraf için, global ticarete kısaca “ Yatırımcı ” veya “ Girişimci ” ifadesi kullanılmaktadır. Yatırımcıdan girişim faktörünü gerçekleştirilmesi beklenir. Dinler (2016: 152)’ göre girişimci; üretimin riskini, üretilen malın satış olanaklarından kaynaklanan belirsizliği üstlenerek, üç faktörü (emek, toprak, sermaye) bir araya getirip, üretime koştan kişi olarak ifade edilmektedir.

Yatırımcı kelimesini; yatırımı yapan, denetleyen, onun sahibi olan gerçek ya da tüzel kişi olarak ifade eden ekonomistlere göre faaliyeti sahiplenmek ve mülkiyet hakkı önem arz etmektedir (Güvemli, 2001: 5). Bu şekli ile düşündüğümüzde yatırımcı; yönetme özgürlüğü içerisinde.

Bir ekonomideki yatırımcı; "Sahip olduğu tasarruf ve kaynaklarını (fiziki, mali, teknolojik, finansal, sosyal sermaye unsurları, borçlanma kabiliyeti, bilgi, deneyim, prestij vb.gibi diğer unsurlar ve üretim faktörleriyle bütünleşmiş tüm toplam kaynaklarını) seçtiği miktar ve zamanda, seçtiği ekonomik yerde, seçtiği konu ve potansiyeller için, yönetim unsurlarını kullanarak, gelir getirici iktisadi faaliyetler içinde artı değer kazanmak için harcayarak, belirsizliklere karşı hareket eden, gerçek ve tüzel kişiliklere sahip, risklere karşı tam sorumlu tutulan taraf" olarak nitelenebilir.

Doğrudan Yatırımcı ise; sermayenin çıkış yerinden, kar hedefli, başka bir ekonomideki varış yerine nakli için karar veren kişi/kurum veya mekanizmalardır.

Yatırımcı gerçek ve tüzel kişiliklere, bireysel, grupsal ya da örgütsel biçimlere bürünebilir. Ekonomik olayları açıklamaya çalışan ilk klasik liberal düşünce de yatırımcı kelimesine “eşitlik, rasyonellik, özgürlük ve mülkiyet” kavramları yüklenmiştir. Fakat günümüzde, doğrudan yatırımda “ korunan ” ifadesinde eklenmesi gerekmektedir. Klasik ve neo klasik düşüncenin eksikliği uluslararası yatırımlarda “güvence” dir. Bu güvence, ne ev sahibi, nede yatırımcı tarafından üstlenilmek istenmez. Yatırımcı, karar vericilik ve yönetsel unsurları kullanan olduğundan, akademik zekâ ve duygusal zekânın bir arada bulunduğu ve psikolojik etkileşimlerin

fazlaca içinde kalan taraftır. Alternatifler arasında seçim yapan yatırımcı, insansal tercih içerisindedir. Sonucu önceden kestirelemeyen gelecekteki başarı beklentisi riskleri ve yinede kâr sağlanabileceği olgusu ise potansiyelleri artırmakta ve yatırımcıyı atılım ile basiret arasında bırakmaktadır. Günümüzde, halkarasında, yatırımcı kelimesi;

Faaliyete Başladığında;

- Girişimci, (müteşebbis)
- Sermayedar, hissedar
- Özkaynak sağlayıcı,

Faaliyet esnasında;

- Borçve alacak ilişkisinde bulunan
- Vergi Mükellefi,

Faaliyetin sonucunda;

- Kâr oluştuğunda, dağıtılacak kâr'a konu Gelir Vergisi Mükellefi,
- Kârı kendi hesabına naklettiğinde Transfer eden,
- Zarar oluştuğunda, zararı karşılayan, ya da iflas eden
- Faaliyet sona erdiğinde "sermayeyi geri çeken" veya "tasfiye eden" olarak kullanılmakta, mali, finansal ve sosyal fayda sağlayıcı ve faaliyetlerin tüm risklerine karşı sorumlu tutulan taraf olmaktadır. Burada önemlilik arz eden yön ise, yatırımcının kaynağı nasıl, nerede kullanacağına karar veren taraf olmasıdır. Karar vericilik, yönetim kabiliyetlerini yatırım yerine taşıma, teknoloji ve becerileri öğretme çabası bu tarafın özellikleri arasında sayılmaktadır. Doğrudan yatırımcı ise, özellikle sahip oldukları maddi olmayan varlıklarını, sermayenin varış yerinde daha çok kullanmaktadır. Bu kullanım, yerli yatırımcılar için "yabancı teknoloji ve becerileri emme çabası" olarak görülmektedir. Bu sebeple yerli yatırımcılar, yabancı yatırım daveti oluşturması için kendi ülke yönetimlerine, istekte bulunmaktadırlar. Burada yerel yatırımcının, doğrudan yatırımı çekmede itici gücü bulunmaktadır.

Yatırımcının, özendirme teşvikleri açısından taraf olması (Güvemli, 1979)'a göre “devletten kaynağın devredilmesini isteyen taraf” olması şeklinde tanımlanmaktadır.

Sınıflandırmak için;

- Yerli yatırımcı
- Yabancı yatırımcı

İfadeleri kullanılmaktadır.

Yerli yatırımcı;

Kendi ikamet ettiği ülkede faaliyet gösterir. İkamet kavramı, bir yerde bulunma, kalma hakkı ile bağdaşmaktadır. Bu yer bir ülkenin ulusal sınırlarındaki şehirler, kasabalar köyler olabileceği gibi ülkenin dışında olsa dahi, dünyanın başkaca bir yerinde ülkenin sınırlarına dâhil edilmiş ada, toprak ve su parçaları ile kendi ülkesinin yönetimine bağlanmış yerler olabilir. Bu yerler yerli yatırımcı için ana yurt ve yavru vatan olarak ifade edilir. Yerli yatırımcı bu ülkenin vatandaşlık haklarına sahiptir ve bu tabii olduğu ülkeye vergi ödeyerek, kendi ülkesinin sosyal, ekonomik ve iktisadi değerlerine direkt katkıda bulunur veya faydalanır.

Yabancı Yatırımcı;

Bu tür yatırımcılar, kendi ulusal sınırlarında elde ettiği sermaye ile ikamet ülkesinden farklı bir yerde ve farklı bir otoriteye bağlanarak yapacağı girişim sebebiyle, ev sahibi ülkede “ Yabancı ” şeklinde tanımlanırlar. Sahibi bulunduğu sermayesini, kendi ülkesinin dışında bir yerde veyahut kaynağın bulunduğu yerin dışında bir yerde harcayarak, dış ekonomide gelir getirmesi beklenen faaliyetlerde bulunan ve/veya bu girişimden artı değer beklentisiyle kaynak sağlayan” şeklinde de ifade edilebilir. Vatandaşlık hakları yoktur. Geldikleri ülkede ikamet etmeleri ve faaliyet göstermeleri izne bağlıdır. Faaliyetleri, varılan yerin kanun ve nizamlarına göre yürütülür. En basit haliyle bu tür yatırımcıların karakteristik özellikleri aşağıda sıralanmıştır;

- Kendi ülkesinde edindiği iktisadi değerleri kullanmaları (Sermaye, teknoloji, bilgivs.)
- Ev sahibi ülkenin iktisadi değerlerinde geçici veya kalıcı artış sağlamaları,

- Kendilerinden, başlangıç değerlerini artıracak faaliyetlerde bulunması ve bu değeri ev sahibi ülkeyle paylaşması beklenen taraf olmalarıdır.

Bu yerli ve yabancı şeklindeki ifadeler, ekonomide bir ayrımcılık yaratabilmektedir.

1.1.5.2. Yatırım Yapılan Taraf, Ev Sahibi

Yatırım yapılan ekonomik sistem ve yer, bir yatırımda diğer tarafı oluşturur. Sermayenin varış yeri olarak nitelendirilir. Yatırımdan ekonomik ve sosyal kazanımlar edinmesi beklenen, yatırımı kabul eden ve izin veren, yatırım ortamını kendi kontrolünde tesis edilmesini sağlayan taraf, yani ev sahibi olarak adlandırılmaktadır. Yapılacak yatırımdan mali -finansal ve sosyal yöntemler ile fayda göreceği düşünülen taraftır. Genellikle bu bir "OTORİTE" "DEVLET" "ÜLKE" ya da "BÖLGESEL GÜÇ" olarak görülür. Sorumluluğu kendi halkına ve ilişkili bulunduğu toplumlarıdır.

Devlet kavramı ise, Gaston Jerze'ye göre "Cemiyet halinde yaşamının üstün şekli" olarak belirtilip , "kendi toplumunun müşterek ihtiyaç ve menfaatlerinin tatmini için mevcut olan bir teşkilatlanma" olarak nitelendirilmektedir (Jerze,1931). Burada aslolan, kamu menfaatidir. Ev sahibi ülke yönetimleri, bu amaca uygun hizmet etmektedir.

Ev sahibi ülke, yabancı doğrudan yatırım yapan bir işletmenin bilançosunda "görünmez kalemler" den biridir. Talep çekme özelliği taşır. Fakat işletmenin faaliyet göstereceği ortamı hazırlayan, yönlendirme amaçlı cazibe çalışmaları yapan, kontrol eden taraf olduğundan, sorumluluğu yatırımcıdan aslen daha fazladır. Gerek yasal mevzuat ve düzenlemeler, gerek oluşturulabilinen yatırım güvenliği olgusu, gerekse geçici yerine kalıcı projelere sahiplik yapabilmek, bu tarafın yapabilecekleri arasındadır. Bu faaliyetlerin sonucunda amaç, ülke kaynakları etkin kullanıldığında, gerek parasal gerekse menkul, gayrimenkul, sermaye malları gibi ülke sermayesinin güçlenmesini sağlamaktır. Bu güçlenme ise (Avramovic, 1964)' e göre Likitide ve dış borçlanma birikimi gibi kriterler ile yapılmış " Ülke Riski " değerlendirilmelerinde olumlu hava yaratır. Ülke riski, hükümlerlik riski, Aksama riski gibi sistematik olmayan macro ekonomik riskler ile sistematik olan özel sektörün ödeme güçlüklerini gösteren micro ekonomik riskler, yatırım yapma ya da yatırım yaptıрма, yatırım çekme görevini daha önemli hale getirmektedir.

Ayrıca ev sahibinin, yatırımcıyı izleme, karar ve projelendirme aşamasında yön verme, kendi mali, finansal ve sosyal politikaların uyumluluğunu sağlama, kontrol, hukuki ve iktisadi zemini hazırlama görevleri bulunmaktadır. Bu karmaşık bir görevdir. Bütün bunların oluşumu ise, otoritenin diğer yatırımlar ile entegre, ihtiyaca uygun, gelecek değerleri hesaplanabilmiş iktisadi yöntemlerin uygulandığı bir ortamın oluşmasına, oluşan bu ortamın ise herhangi bir yatırımcı için hedef ülke seçiminde tercih hakkını olumlu, kullanmasına yol açar. Bu taraf için önemsenecek ilk olgu, ev sahibinin, kendi ekonomik kalkınmasının gerekliliklerini belirlemiş, yer ve zamana endeksli planlamalarını hazırlamış olmasıdır. Ev sahibinden, kendi ekonomisi açısından, teşvik ile ilgili ilke ve esasları belirlemesi veya belirleyecek araştırmaları yaparak, uygulamaları izlemesi, kriterleştirmesi, geliştirmesi ve bunun için görevlendirilmiş kurum ve kuruluşlarını ve mevzuatlarını oluşturması ve kanunlar ile koruması beklenir.

Doğrudan yatırım, içeriği itibari ile “ yatırım teşvik kullanımını uyumlaştırma ihtiyacı ” doğurmaktadır. Bu ihtiyaç, ülkelerde teşvik sistemleri oluşturularak karşılanabilmektedir. GATT/WTO’nun yaptığı “Uluslararası Ticaret Politikası Kuralları” ile ilgili tanımlar dünyada “oyunun kuralları” olarak algılanmakta ve ortak entegrasyon faaliyetlerine katılım konusunda koordinasyon çalışmaları yapan ülkeler, oyunun kurallarını belirleyenlerin çizdiği kriterlere göre hareket etmektedirler. Teşvikleri Sistemleştirme, ev sahibi ülkenin, gelecek ile ilgili eksiklikleri görebilme ve önlem alma yeteneğini artırabilir. Fakat kamu gelirlerini kaybetme korkusu, yolsuzluk riski, yerel yatırımcı için ayrımcılık yaratması, transfer fiyatlandırması gibi pek çok unsur teşvik sisteminin oluşumunu negatif yönde etkilemektedir (Bhagwati, 2001).

1.1.6. Yatırımın Kapsamı

Yatırımda kapsam, uygunluk, elverişlilik, çerçeve oluşturma işlemlerini ifade etmektedir. Otorite tarafından kapsamın hazırlanması işleminin ana hatları ise düzenleyici ve belirleyici koşulları oluşturmakla başlamaktadır. Yatırımlarda kapsam genellikle;

- Hangi tür yatırımcının, yatırım yapabileceğine dair koşullara göre;
- Yatırım sermayesinin tutarına göre,
- Yatırım sermayesinin, ülkeye girişi ve ödeme şekli ya da moduna göre,

- Yatırımın türüne göre,
- Yatırımın konusuna göre,
- Yatırımın süresine göre, şekillenir.

Bu yatırımlar için oluşturulan çerçeve, uygulanacak teşviklerinde çerçevesini oluşturmaktadır.

Yatırımların ve bu yatırımlara uygulanan teşviklerin, dünyageneralinde her işletmeye açık ve dâhil edilebilir olduğu kanısı yerleşik değildir. " Pastadan pay alma " ama " mümkünse büyük pay alma " düşüncesi genellikle bölgesel örgütlere, çok uluslu şirketlere (ÇUŞ) 'lere ve belli yönetimlere mahsus hale getirilmiş görünümündedir. Küçük ölçekli işletmelerin bu pastanın bulunduğu masaya dahi alınmadığı ortamlar bulunabilir. Bu tür ortamlar, serbest ticaret ilkelerine aykırı olsada, küçük sermayeler ile büyümeği başarabilen işletmeler doğmasına da engel olmaktadır. Bu durum, küreselleşmenin doğal negatif etkilerinden sayılabilir (Blomström ve Persson, 1983).

Tam tersi uygulamalar sağlayan ülkeler arasında son yıllarda Türkiye, İşletme sermayesinde yerli ya da yabancı sermaye ayırımına gitmeden özellikle genel teşvik kapsamını her işletmeye açmıştır. Büyük, küçük ve orta sermayeli firmalara, aile şirketlerine, bölgesel markalaşma sağlamış ürün ve hizmetleri üreten işletmelere, öncelik vermeye başlayarak, bu negatif etkiyi azaltmayı veya kaldırmayı amaçlamaktadır. Kalkınmada öncelikli yeni bölgeler oluşturarak, sektörel yatırımlara, kapsamı açmıştır. Bu şekli ile adil gelir dağılımını, daha ekonomik kazanımlar elde edilirken, dağıtım yapmaya başlamış, sadece büyük ölçekli firmalar değil, küçük işletmelerinde, faaliyetlerini devam ettirebilme şansını artırmıştır. Türkiye’de doğrudan yatırım yapmak için, birişletmenin büyük sermayeli bir kuruluş olmasına gerek yoktur. Hatta bireysel girişimci olmak yeterli sayılmıştır. Bu kiriter, ekonominin canlanmasına katkıda sağlamaktadır. Kapsama dâhil olanlar, kapsamı genişletmekte, bu genişleme ise, tabana yayılmış gelir artışı, teknoloji artışı ve bilgi artışı sağlamaktadır.

İstanbul Sanayi Odası’nın 2002 yılındaki uluslararası doğrudan yatırımlar konusunda Türkiye için durum tespiti yapılmak istenen stratejik planda, Türkiye’deki teşvik sistemi, yatırımcılara Türkiye’de yatırım yapmayı cazip kılmak amacıyla uygulanan ve yatırımın niteliğine, yapılacağı yöreye ve büyüklüğüne göre farklılıklar gösteren sistem

olarak belirtilmiştir. Sistemin yurtdışı uygulamalar ile aynı şekilde olmadığı izah edilmektedir. Son on yıl içerisinde ise bu farklılıkların üzerinde Türkiye’de çalışılarak, bazı düzeltmeler yapıldığı görülmektedir. Sıklıkla değişen, zaman zaman birbiriyle çelişen yasa ve yönetmeliklerle düzenlenen ve yetkileri birbiri ile keşişen birçok kurum tarafından idare edilen eski sistem bırakılarak, yerini daha sade, daha şeffaf, az bürokrasi ve koruyucu yasal çerçeve ile şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Teşvikte yerli ve yabancı ayırımının kalkması veya azaltılması olumlu görülebilir (Blomstrom ve Kokko, 2003).

Rusya ise, yerli işletmelerin sorunlarına henüz tam eğilememiş olmakla beraber, kapsamını daha dar alanda tutmaktadır. Sadece belli sektörler için yüksek, belli iş kolları için ise düşük teşvikler uygulamakta, DYY için ise tek seferde yüksek sermaye girişi sağlayabilecek sermayedarlar, ÇUŞ’ lar, dünya markası haline gelmiş işletmelere öncelik vermektedir. Oysaki Türkiye 2023 Kalkınma Planlarında “ihracata dayalı büyüme modeli” seçerek yatırım-üretim-ihracat zincirini bir bütün olarak ele almaktadır.

Örneğin, Türkiyede, istihdam sorunu için geliştirilmiş, hangi iş kolunda ya da sektörde olursa olsun, İmalatçı ya da ihracatçı olmasına bakılmaksızın, her işletme için, belirli süreli, istihdama yönelik, Sosyal Güvenlik Sigorta primlerinde belli yüzdeler ile indirim uygulanmaktadır. Tüm tabana yayılan bir destek görünümündedir. Eğer bu işletme, Ayrıca Türkiye’nin Kalkınma planlarında bulunan bölgelerde yapılan bir yatırımın sahibi ise, bu orana eklenen artı teşvikler daha bulunmaktadır. Rusya’ da ise yatırımcının istihdam etme politikasını destekleyen bu kadar genişletilmiş kapsam yoktur.

Doğrudan yatırımda Teşvik uygulamalarının, ÇUŞ’lar için geçerli olduğu, belli sermayelere, belli bölgelere, belli şart ve koşullara bağlandığı yerlerde ve ülkelerde ise, kapsam kendiliğinden daralır veyahut genişler. Bu uygulamanın hangi otoritenin iznine bağlanacağı (kim tarafından, hangi yetkilerle, hangi düzeyde yapılacağı) ile hangi tür yatırımcılara tahsis edilebileceği (kime ya da kimlere yapılacağının oluşturulmuş olması) yani teşvikte kiriterleştirme gerekmektedir. Kriterler bütün haliyle bir çevçeve oluşturur. Bu safhada ise, her iki taraf için fizibiliteler güncel olmalı, geçmiş ve geleceğe dair bulgular önemsenmeli, uzun vadeyle belli bir dönemi kapsayabilmeli

(yasal düzenlemeler, koruyucu önlemler vs.) gibi fiziki şartlarında uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Teşviklerde kapsam, masaya çağırılma ve bir nevi davet niteliği taşımaktadır.

Teşvikte kiriterleştirme; İş Kolları, sektörler, zaman, yer, uygulanma koşulları içermektedir. Rusya ve Türkiye arasında kiriterleşmeyi karşılaştırarak gösterebilmek için aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 1
Türkiye ve Rusya Teşvik Kriter Tablosu

TÜRKİYE	İş kolu	Tüm İş Kollarına		
	Sektör	Tüm Sektörlere		
	Yer	Tüm Türkiye Sınırları içerisinde		
	Zaman	Süresiz (Halen Yürürlükte olan Kanun)		
	Fiziki Şartlara uyumluluk	İlgili Yasal Düzenleme Var, Bağlayıcı		
	Alan	İmalatçı- ithalatçı vs. Her Şirkete		
	Ölçek Kriter Sayısı	2		
	Koşul Sayısı	Ölçek (1)	Sermayesi.....TL kadar olan işletmeler	
		Ölçek (2)	Hukuki Kişiliği Gerçek veya Tüzel Kişi olanlar	
		Koşul (1)	T.C 'ne Mali yönden (Vergi ve Sosyal Güvenlik) Muaccel Borcu bulunmamak	
Koşul (2)		Ülkenin herhangi bir yerinde işletme tesis edip, İşçi ve çalışan İstihdam ediyor olmak		
RUSYA	İş kolu	Bazı İş kollarına	Örneğin .Demir , çelik, Ulaştırma	
	Sektör ayrımı	Bazı Sektörlere	Örneğin Sadece İnşaat sektörüne	
	Yer	Ayrılmış bölgelerde		
	Zaman	Sürelili	Örneğin iş (bu Destek 31.12.2020 ye kadar geçerlidir.ibaresi)	
	Fiziki Şartlara uyumluluk	İlgili Yasal Düzenleme Var, Bağlayıcı		
	Alan	Bazı işletmeler	Örneği; Sadece Anonim Şirketler	
	Ölçek Kriter Sayısı	2		
	Koşul Sayısı	Ölçek (1)	Sermayesi.....TL kadar olan işletmeler	
		Ölçek (2)	Hukuki Kişiliği Gerçek veya Tüzel Kişi olanlar	
		Koşul (1)		
Koşul (2)				

Kapsam; telafi edicilik, hibe, bölgesel ayrımlar, çok özel uygulamalar eklenerek, ölçek halini alabilir. Kapsamın, yatırımcının risklere karşı “gözünü kör edecek” kadar büyük ve genişletilmiş olması ya da dikkat çekmeyecek kadar küçük sübvansiyonlara dönüşmesi ise “fayda”ölçümünde zorluklara sebep olabilir. Kar, verimlilik, devamlılık, toplumsal ve sosyal fayda ölçümü, her iki taraf için, homojen olmayan bir ortama doğru gidebilir. Bu durum, yönetim sürecinde sorunlara yol açabilir. Dönemlere, yer, alan, zaman, miktara bağlanan teşviklerin genişliği veya darlığı, sınırlamaları veya açılımları, yatırım talebinin oluşmasında ileri derecede bir etken halini alabilir. Kapsam, yatırımın yerine, konusuna, alanına, süresine, kapasitesine, tutarına, işlevselliğine göre, genişler veyahut daralır (Easson,2001).

1.1.7. Yatırımın Beklentisi

Bir Yatırımda beklenen ilk olgu KÂR, yani faaliyet sonucunda belirli bir dönemde oluşması muhtemel “artı değer” dir. İkinci olgu ise, devamlılık psikolojisidir. Bir yatırımcı için dönem sonunda, işletmenin durumunu gösteren bilançoda bulunan muhasebe olgusundan kaynaklı kâr ile aslen ekonomiden kaynaklı kâr birbirinden farklıdır. Muhasebe kâr’ı, faaliyetlerin sonunda gerçekleşen kazanımı, ekonomideki kâr ise gelecekte vazgeçilen kazanımlar düşüldükten sonra kalan kazanımları göstermektedir (Dinler, 2016).

Tam tersi faaliyet sonuçları ise zarar, yani kaynakta ve varlıklarda eksilme sağlayan parasal ve ekonomik sonuçları işaret etmektedir. Zarar, devamlılık psikolojisini etkilemekte, yönetsel başarısızlık olarak nitelendirilmektedir.

Kârın tanımını yapmak isteyen ekonomistler, üretim faktörlerini; Emek, Sermaye, Toprak ve Girişim olarak niteler. Bu faktörlerin üretimden aldığı payise;

Üretim faktörü		Faktörün üretimden alacağı pay
Emek	=	Ücret
Sermaye	=	Faiz
Toprak	=	Rant
Girişim	=	Kâr

olarak nitelemektedirler.

Kârın girişimcinin faaliyetlerinden dolayı mı yoksa ekonomik koşullardan mı oluştuğunu sorgulayan teoriler bulunmaktadır. Bu yönüyle Yazar Eğilmez'e göre kâr; Bir firmanın üretim faaliyetini gerçekleştirmek için yaptığı maliyetler ile o üretim faaliyetlerinden elde ettiği gelirler arasında gelirler lehine oluşan farka denmekte, eğer bu fark gelirler aleyhineyse o zaman eksi kâr yani zarar olduğu belirtilmektedir (Eğilmez 2015:235).

Kâr'ı üretime veya yatırıma başlamadan önce düşündüğümüzde ulaşılmak istenen amaca, yatırımın süresi sonunda ya da üretim tamamlandıktan sonra düşündüğümüzde nihaî amaca, uygun hareketlere bağlı olduğu düşünmek gerekir. Ayrıca, nihaî amaç, kar maximizasyonu çerçevesinde modern finansman anlayışlarının amacınada uymayabilmekte ve dar kapsamlı kalabilmektedir (Aydın Nurhan, 2003). İlk durumda yapılan hesaplama, gelecekteki kazanım için yapılan hesaplama olmaktadır. Tahmine dayanmaktadır. Risk içerir. "Yüksek Kâr Beklentisi" ile başlayan yatırım yapma olgusu, düşünceden, fiziksel bir harekete dönüştüğünde, bir yatırımcı için genellikle pozitif bir ortam vardır. Fiziksel başlangıcın getiri beklentisi yüksektir. Yatırımcı iyimserdir. Piyasaların canlanmasına, rekabet olgusunun hız kazanmasına yardımcı olur. Bu olumlu havada hazırlanan ilk yatırım planlaması ince analizlerden uzak kalabilir. Zaten zamana karşı bir yarış vardır ve yatırımcının pazar araştırmalarından etkilenecek, hedef ülke seçimi, hedef pazar seçimi, hedef müşteri seçimi gibi pek çok konuda ani refleksler oluşturmasına, işletme politikaları ve stratejileri üzerinde gel-gitler yapmasına ya da yatırımlanlamasını revize ederek ek maliyetler oluşturmasına sebep olabilir.

Uygulama aşamasına geçildiğinde ise, ilk planlamaya dahil edilmeyen unutulup, önemsenmeyip, daha sormaya ertelenip kaçırılan ayrıntılar olduğu görülür. Bu ayrıntılardan biride teşviklerdir. Teşvikle birlikte kazanılması muhtemel avantajlar, telafi edicilik, olasılık, ikame özellikler zaman zaman gözden kaçan unsurlardan olabilir. Beklenti ne kadar yüksek ise, planlamanın her iki taraf için önemi artacaktır. Faaliyetlerin sonucunda iflas etmemek, para kaybetmemek, kâr yerine zarara dönen projeler oluşturmamak için, " beklenti" nin ne düzeyde olduğu, yatırıma başlanmadan her iki taraf için belirlenmelidir. Yâda belirlenmiş bir ortamda yatırım sağlanmalıdır. Belirsiz ortamlar da ise Beklenti, özellikle ÇUŞ'lardan dolayı finansal bunalımlara ve dünyayı etkileyen krizlere, temkinli ve basiretli olmanın yollarını kapatan girişimcilik hareketlere neden olabilir. Beklentinin, başlangıç sermayesini kaybetme korkusuyla

birleştiği ortamlarda, başlangıçsermayesinin zamanla örtüştürülüp, geleceğe etkisinin hesaplanması “ Belirli ortamlardaki yatırımlarda “ daha çok kullanılmakta, bu yöntem ile “ortamın tanımı ” yapılmaya çalışılmaktadır. Ortamın tanımlanması ise, bir nevi teşviği sağlayan otorite’inde ekonomiye bakış açısında tanımının yapılmasına ve ekonomik bulgular içerisinde sıralamalara konulmasına yol açar. Bulunan macro değerler, micro işletmeler için, projelerde kullanılan micro değerlere dönüştürülmeye çalışıldığında ise, beklentiyi belirlemek, isteklilik oluşturmak zorlaşır. Proje değerlendirme yöntemleri kullanılarak bulunan rakamlar, yatırımcının kararlarına etki eder.

Brunstam Linder 1961 yılında yaptığı “ Similarity in Preferences, Tercihlerde Benzerlik Teoremi “ çalışmasında ” bir ülkede işletmeler, piyasası olan ürünleri ve daha çok talep edilen ürünleri ve malları üretirler “ şeklinde teori savunmuştur (Dura, 2000). Teoride, işletmeler, yerli piyasanın talebini karşılamak için üretim yaparken deneyim ve etkinlik kazanırlar; birbirine benzer yönleri olan ülkelere ihraç ederler. Tercih farkı, zevk farkı, gelir düzeyi vs. olan az talepleri ise, benzer gelir düzeyi, benzer zevkleri, benzer tercihleri olan yabancı ülkelere ithal edilerek karşılanır. “ Taleplerin Çakışması Hipotezi ” de denilen bu görüşe göre, sanayi mallarının ticareti, benzer tercih ve benzer gelir düzeyi olan ülkeler veya gruplar arasında yoğunlaşır. Bu fikir başlarda, diğer ekonomistlerce kabul edilmemiştir. Çünkü ülke içinde satış ve tüketme şansı olmayan ve sadece yurtdışına ihraç etmek için üretilen bir malın ticaretinin uygun olmayacağı fikiri bulunmaktaydı. Günümüzde, kendi ülkesindeki bazı koşullardan dolayı, farklı ülkelerde üretim yaparak, o ülkelere direkt ihracat yolu ile satış işlemleri yapan işletmeler hız kazanmakta, buda Linder 'in görüşüne karşı yavaş yavaş " olabilir " düşüncesi doğurmaktadır. Özellikle Pazarlama safhasında bu yöntem önem kazanacaktır. Örneğin, son yıllarda internet kanalı kullanılarak sanal hizmetler sunan işletmelerin artması ile pazarlama tekniklerinde kökten değişiklikler oluşmuş, üretici firmaların pek çoğu farklı kıtalarda üretim tesisleri oluşturarak, satışlarını bu fabrikalardan yapmak amacıyla, bölgesel yatırımlar oluşturmuşlardır. Bu yatırımlarda amaçlar genellikle aşağıdaki şekilde oluşmaktadır;

- Kendi ülkesindeki kazanılan birikimlerle (sermaye, deneyim vs.), yakın coğrafyalara, aynı fiyat politikası ile mal ve hizmeti kolayca dağıtabilmek,

- Yakın coğrafyaların kültürel alışkanlıklara uygun mal ve hizmet sunumu sağlayabilmek,
- Kalifiye iş gücünü ucuz temin ile ürün maliyetinde düşüş sağlayarak, üretim fonksiyonuna, direkt ihracatlarda pazarlama fonksiyonuna katkı sağlanabileceği düşünülebilir.

Örneğin, Microsoft gibi bazı yazılım firmalarının ve bazı otomotiv şirketlerinin Rusya'da gerçekleştirmek istediği olgunun bu yöne kaydığı görülmektedir. Rusya Hükümetinin, bu işletmelere uyguladığı teşvikler ise, işletmelerin Rusya'da üretip, yakın coğrafyadaki diğer ülkelere, Rusya'dan ihraç etme stratejisi seçmesine neden olmuştur. Sadece Rusya'ya doğrudan yatırım yapıp, sadece yerli talepleri karşılamak için yapılan üretim sahalarının, ülkedeki politik siyasi ve ekonomik değişkenlikler karşısında savunmasız kaldığı, döviz, kur gibi risk özelliği yüksek sorunlara açık hale geldiği görülmektedir.

1.1.8. Yatırım Karar Sürecinde Kuruluş Yeri Seçimi

1.1.8.1. Kuruluş Yeri Seçiminin Önemi

Endüstri dalında faaliyet gösteren işletmelerin, kuruluş aşaması önemlidir. Aşama, kendi içerisinde pek çok problemler içerir. Fakat ilk yapılması gereken; yatırımın nereye yapılacağını yani üretim yerinin nerede olacağını belirleyen, “ kuruluş yeri seçimi” dir. (Ertuğrul ve Karakaşoğlu; 2008)

Özellikle stratejik ve büyük ölçekli faaliyet gösteren işletmelerde, yanlış yer seçimi, yani üretim tesisinin yanlış bir yerde kurulmuş olması, daha sonra yapılacak taşınma veyahut nakil gibi değişiklik ve revizelerde “büyük maliyetler” doğurmaktadır. Yatırımların, üretime geçmeden önceki tamamlanma ve hazırlanma süreleri de göz önüne alındığında, bu maliyetler, yatırımcıların karşılayamayacağı harcamalara dönüşmektedir. İmalathane, atölye, tesis, fabrika, entegre fabrikasyon gibi üretim yerleriyle hizmet alanlarının oluşması, yer seçimi ve yer tahsisi ile başlamaktadır. Bu yatırımlar, eğer uluslararası bir yatırım ise, bu seferde, sadece bölge ve konum değil, ev sahibi ülke veya otoritenin davranış şekilleri kararı etkileyecektir.

Bu karar sürecinde, bölgenin ve konumun seçilmesinde, uluslararası yatırımcılar baziteori ve modellerden yararlanmaktadırlar. Bu araştırmacılar, John Dunning'in 1968'de

İngiltere'nin daha az gelişmiş ülkelerdeki (less developed countries-LDCs), doğrudan yatırımlarının kapsamı ve örneği hakkında bir rapor hazırlamak üzere başlayan Birleşmiş Milletler ile olan ilişkisi, sonrasında çokuluslu şirketlerin ekonomik kalkınma ve uluslararası ilişkilerdeki rolünü incelemesine sebep olmuştur (Dunning, 1977).

UNCTAD'ın çok uluslu şirketler ile ilgili yıllık yayını olan "Dünya Yatırım Raporu"nu yayınlama geleneği, Dunning ile birlikte başlamıştır (United National). 1978 de Japon ekonomist Kiyoshi Kojima'nın başlattığı " The Reading School of International Business " yaklaşımına dâhil olan Dunning ve öğrencileri, teori ve üst düzey politika üretmek için çalışmalar yaparak, çok uluslu şirketleri, kuruluş yeri seçimini ve ekonomik coğrafyasını irdelenmişlerdir. Yıllar içinde, Reading Schol'un diğer üyeleri, arka planda UNCTAD'a, yardım etmiş, bu yıllık raporları hazırlama, diğer çalışmalara ait materyalleri toplama, ayrıca danışmanlık görevleri yapmışlardır. Bu yaklaşımlardan ortaya çıkan, kuruluş aşamasında işletmenin etkilendiği genel faktörler aşağıda sıralanmıştır.

1.1.8.2. Kuruluş Yeri Seçimini Etkileyen Genel Faktörler

Kuruluş Yerinin seçimini etkileyen genel faktörler, taşıdığı riskin oluşma nedenine göre sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

A) Üretimden kaynaklanan genel faktörler;

- Hammaddeye yakınlık,
- İnsan kaynakları, iş gücü
- Yan sanayiye uzaklık
- Merkeze uzaklık
- Enerji Kaynakları
- Su Kaynakları
- Çevre
- Ürünün serbest dolaşım özgürlüğü
- Dış Ticaret Politikası ve İthalat rejimleri
- Teknoloji

B) Pazarlama faaliyetlerinden kaynaklı genel faktörler;

- Pazara yakınlık
- Rakipler
- Ulaşım, Dağıtım
- Dış Ticaret Politikası, İhracat rejimleri,
- İnsanın serbest seyahat özgürlüğü
- Demografik yapı
- Sektöre yakınlık

C) Sermayeden kaynaklı genel faktörler;

- Arsa-Bina fiyatları
- Genişleme olanakları

D) Coğrafi konumdan kaynaklı genel faktörler;

- Arsa-Arazi-Binanın şekli ve büyüklüğü
- Arazinin Topografik yapısı
- Arazinin jeolojik yapısı
- Altyapı
- İklim

E) Teşvikler

F) Kültürel yapı

G) Güvenlik

H) Devlet, Ülke, Yerel Yönetim Politikaları

Yukarıda sayılı genel faktörlerin içerisinde bulunan teşvik faktörü, yatırımcı tarafından bazen hiç dikkate alınmaz ve seçimi etkilemez. Bazen de seçimi etkileyen nerede ise ilk faktör olmaktadır. Örneğin; orta vade veya çok uzun vadeyle planlanan bir yatırım için, (on yıl, otuz yıl, yetmiş beş yıl vs.gibi) kiralama hakkı verilmiş bir arazi ya da bedelsiz arazi tahsisi şeklinde verilen bir teşvik uygulaması, yüksek arazi birim fiyatlarına harcama yapmak istemeyen yatırımcı için cazip görünmekte olabilir. Kira giderleri, genellikle, bir yatırımda en yüksek sabit maliyet kalemi sayılmaktadır veya üzerine fabrika binası inşaa edilecek arsa, yatırımda kullanılacak sermayenin büyük bölümünü

oluşturmakta ve duran varlıklar kaleminde yüksek, dönen varlıklar kaleminde düşük sermaye kullanılmasına sebebiyet vermektedir. Duran varlıkların amortismanına tabi olması, zaman içerisinde iktisadi değerlerinde azalma olması, yeniden değerlendirme oranlarının bölgelere göre farklılıklar göstermesi gibi nedenler, bu konudaki yatırımcı kararını etkilemektedir.

1.2. Yatırım Teşvik Kavramı

Teşvik kelime anlamıyla, “İsteklendirme” anlamında kullanılmaktadır. (www.istanbulsmmmodasi.org.tr, 2017) Tüm canlıların isteklendirmeye karşı bir tepkisi bulunur. Cazip hale getirme çabası veya özendirme denebilir. Fakat kelimenin geldiği taraf için bu olumlu düşünce şekli, olumsuz hallerde “caydırma” anlamında vermektedir.

Yatırım Teşviki (Investment incentives) yerli ve yabancı sermayenin belli sektör veya bölgelerde yatırım yapmasını cazip hale getirmek amacıyla çeşitli araçların kullanılması yoluyla ev sahibi ülke tarafından sağlanan kolaylıklar olarak tanımlanmaktadır. OECD, 2003’ nin yılındaki çalışmasında yatırım teşviklerini “yabancı doğrudan yatırımları çekmek için kullanılan strateji” olarak belirtmektedir (www.oecd.org, 2016).

Bu amaçla kullanılan başlıca enstrümanlar, mali-finansal-idari olarak sınıflandırılan araçlar olup; vergi İndirimi ve muafiyetleri, vergitatili, düşük faizle uzun vadeli kredi sağlanması, kar transferlerinin mümkün kılınması, organize sanayi bölgeleri kurulması, girişimciliği geliştirme destekleri, Yatırım indirimi, danışmanlık ve eğitim destekleri, bilişim destekleri, fuar, tanıtım ve markalaşma destekleri, yatırım yeri tahsisi ile bu yerleri uzun dönem kiralama hakları, hızlandırılmış amortisman, ile diğer vs. gibi araçlardır. Teşvik araçlarının hepsindeki ortak özellik, serbestlik veya tedbir içermesidir.

1.2.1. Yatırım Teşvik Tedbirleri

Teşvik tedbirleri (incentive economic measures) Ülkelerin, ileride ulaşmak istedikleri ekonomik ve sosyal amaçlara göre şekillenen faaliyetlere devlet tarafından verilen maddi destekler, hukuki destekler, bariyer veya kolaylıklar olarak görülmektedir. Fakat yine çift yönlü düşünüldüğünde, caydırıcı olabilir. Ulaşılması gereken hedef doğrultusunda telafi edici, avantaj sağlayan, tedbirler ve sübvansiyonlar şeklinde oluşmaktadır.

Yatırımcı, karar verme sürecinde her ayrıntıyı düşünmek zorunda iken, evsahibi ülke ile karşı karşıya kalır. Bu karşılaşmanın "Güler Yüzü" teşviklerdir. Kolaylıklar psikolojik etki yaratır. Fakat ikinci etapta, rakamsal ve / veya gelir elde edici etkisibulunmalıdır. Maliyet unsurunun ve kâr marj ve paylarının, bölgesel satış fiyat politikalarının, ağır etkisini hafifletmede kullanılan "Destek" olgusudur. Teşviklerin çeşitlendirilmiş olması, özel (spesific) değil, genel bir ortam yaratır. Bir yatırımcı için teşvik; ödül alma, destek alma, yardım alma şeklinde yorumlanmaktadır.

1.2.1.1. Yatırım Teşvik Tedbirlerinin Sınıflandırılması

Teşvik tedbirleri OECD'nin 2003 yılında yayınladığı Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies Raporu'nda başlıca üç grupta toplanarak izah edilmiştir. Bunlar;

- a) Mali Teşvikler
- b) Finansal, Ekonomik Teşvikler
- c) İdari ve Teknik Teşvikler'dir.

Bu gruplandırma, teşviklerde kullanılan araçların, birbirine benzer yönleri sebebiyle oluşturulmuştur.

1.2.1.1.1. Mali Teşvikler

Mali Teşvikler; bir ülkenin kamu gelirleri, "vergi gelirleri ile vergi dışı gelirler"den oluşmaktadır. Oluşan veya oluşacak gelirlerden karşılanmak üzere, yatırımcıya sağlanan teşvikler ise vergisel teşvikler olarak görülmektedir. Bunlar kısaca; vergi indirimleri, muafiyetleri veya istisnası ile vergiden müstesna sayılmak gibi çeşitli yöntemler ile uygulanan mali teşviklerdir. Desteklenen sektör veya yatırımlara yönelik olarak verilen sübvansiyonlar, gerçekleştirilen altyapı yatırımları için vergi indirimleri uygulaması veya muafiyetleri sağlanması, vergi iadesi yapılması, bu grup içinde yer almaktadır.

Dolaylı ve dolaysız vergiler, (Katma Değer Vergisi, Gümrük Vergisi, Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi, Emlak Vergisi, resim, harç vs), zararın ertelenmesi, ya da ayrıca ticaret sınırlamaları (Trade Barriers) gibi, dış ticarete serbestliği engelleyici veya sınırlayıcı

müdahalelerin azaltılması veya çoğaltılması gibi başkaca unsurlarda teşvik türleri arasında bulunmaktadır.

Ayrıca Yatırım indirimi (investment tax credit) adıyla anılan Vergi Teşvik Tedbirleri arasında yer alan uygulamada, ekonomik kalkınmanın hızlandırılması amacıyla, özel sektör yatırımlarının gerektirdiği yatırım sermayesine devletin belli bir oran dâhilinde katılması da vardır. Özel sektörün yatırım planına uygun yatırımlar için yaptığı harcamaların belli bir yüzdesinin (%30 - % 40 - % 50 gibi) vergiye esas kazançlardan indirilmesini ifade eder. Ssubvansiyonlar şeklinde oluşmaktadır (Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü,1987).

1.2.1.1.2. Finansal, Ekonomik Teşvikler

Finansal Teşvikler ile Ekonomik Teşvikler, bazı ekonomik faaliyetlerin maliyetini düşürmek amacıyla yapılmaktadır. Nakit kullanımlarında daha düşük faiz oranlarıyla kredi kullanma, daha düşük fiyat ve maliyetle girdi teminleri için (örneğin; enerji-hammadde), istihdam, özel amortisman uygulamaları, sevk öncesi ve sevk sonrası ihracat kredileri sigortalamaları, gibi teşvikler bu grup içinde yer alır. Ayrıca Yatırım Kredisi (Investment credits) olarak, üretimi yapacak işletmenin kuruluş aşamasında sabit varlıkların ithali, alımı ve yapılması için sunulan krediler, atölye, fabrika, imalat yerleri ile ulaşım araçlarının; köprüler, bağlantılar, yollar, su hazne ve barajları gibi tesislerin yapımı için alınan krediler kullanılmaktadır. Yatırım kredileride genellikle süre ve zaman aralığı uzun olduğundan, işletme faaliyete başlayıp, işler hale gelmesi, kâr etmeye başlaması hesaplanır ve kâr elde edildikten sonra geri verilmek üzere taahhüd edilir. Yani bu tür krediler, uzun vadeli kredilerdir. Bu krediler, artı-değer üretmek için verilen bir avans niteliği taşır. Yatırımda elde edilen kârın, yatırımcının kendi ülkesine transferi için yapılan bankacılık ve finansman düzenlemelerindeki kolaylıklarda ekonomik teşviklerden sayılmaktadır.

1.2.1.1.3. İdari ve Teknik Teşvikler

İdari ve Teknik Teşvikler; ürünlerin teşhiri, tanıtım ve pazarlaması safhasında yapılan yurtiçi veya yurtdışı fuarlar ve sergiler için, markalaşma, lisanslama, patent haklarının temini, ar-ge sübvansiyonu, uzman eleman yetiştirilmesi, Yabancıların çalışma izinleri,

serbest seyahat, vize ve diğer otorite onayına bağlı işlemlerde kolaylıklar vs. gibi faaliyetler için yapılan destekleri içermektedir.

1.2.2. Teşvik Sisteminde Bulunan Bazı Yatırım Türleri

Yatırımların, öncelikle projelendirilmesi ve bunu ev sahibi ülke ya da otoriteye sunması, onay alması gerekmektedir. Yatırımcı, içeriğinde ev sahibi ülkeden alacağı teşviklerin belirtildiği bir belge alır. Yatırımın durumunu belirten, kontrol ve vize işlemlerininin takibi bu belge üzerinden yapılır. Pek çok ülkede, bu uygulama yani “yatırım teşvik belgesi” olması şartı bulunmaktadır. Bu belge üzerinde hangi tür yatırımlar için teşvik verildiği, yatırımın süresi, teşvik kriterleri ve oranları vs. belirtilir. Yatırım Teşvik Belgesine bağlanan ve komple yeni yatırım, tevsiyatırım, modernizasyon yatırımı, ürün çeşitlendirmesi ve entegrasyondan oluşan beş yatırım çeşidi bulunmaktadır.

1.2.2.1. Yeni Yatırım (Komple Yeni)

Bir ekonomideki mal ve hizmet üretebilmek için gerekli olan makineler, donanımlar ve teçhizatlar, lüzümü halinde arazi-arsa, bina-inşaat harcamalarınınıda kapsayan, yeni yatırımlardır. Ayrıca mevcut tesislerde kapasite artışının yüzde yüzü geçmesi durumunda, kapasiteyi artıran harcamalar komple yeni yatırım olarak değerlendirilir.

1.2.2.2. Tevsi Yatırım

Bir ekonominin içinde hali hazırda mevcut bulunan bir yatırıma, ilave eklenen üretim bandlarına, departmanlarına, hatlarına, eklenen makine ve cihaz teçhizatlar sayesinde, kapasiteyi ve üretimi artırmak amaçlı yapılan harcamalar Tevsi olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca işlevsel olarak üretimde kullanılan makine ve teçhizatların değiştirilmesi gerekebilir. Yeni makinelerin ilavesi olur. Genişleme yapıldıktan sonra mevcut tesis ile alt yapı entegrasyonu oluşturulur. Bütünlük sağlanır. Böylece işletmede ürünün kapasitesini en fazla yüzde yüze kadar artırılabilir. (www.ekonomi.gov.tr, 2016).

1.2.2.3. Modernizasyon Yatırımı

Bir ekonominin içinde hali hazırda mevcut bulunan üretim tesislerinin teknik veya mekanik olarak bakiye ömrünü tamamlamış, eskimiş, vasfını kaybetmiş makine ve teçhizata, yeni parçaların eklenmesini, eskime yüzünden azalan kapasiteyi yeniden

artırmak amacıyla makinelerin revizyonunu sağlamak veya mevcudu bilançodan çıkararak, onların yerine, yeni makinelerin satın alınması ile, yeni teknolojiler ile eskisini değiştirerek, üretilen ürünün kalitesinin yükseltilmesini sağlayan yatırımlardır. Yeni teknolojilere uyum sağlanması için yapılan ek harcamalarda modernizasyon yatırımı sayılabilir.

1.2.2.4. Ürün Çeşitlendirilmesi

Bir ekonomideki işletmelerde bulunan üretim tesisindeki makine ve teçhizata yapılan ilave yatırım ile farklı bir ürün elde edilmesine yönelik yapılan yatırım harcamalarıdır. Örneğin; petrol üretimi yapılan bir işletmede, ham petrolün yanında, fuil oil üretimini yapacak, ayrıştırıcı makina ve mekânizmaların, işletme bünyesine katılması sağlanarak farklı bir ürün çeşidi daha üretebilmek için yapılan çalışmalar.

1.2.2.5. Entegrasyon

Mevcut üretimde oluşan nihai ürüne, bütünleyici ara malı üretebilecek veya kullanılabilir şekilde, hali hazırdaki tesise geriye doğru veya ileriye doğru entegre olan harcamalar ile yatırım projesinin konusu ve özelliğine bağlı olarak, aynı yerde veya yakın aynı il sınırları içerisinde yapılan yatırım harcamalarıdır. Örneğin; süt üretim için büyükbaş hayvan yetiştiriliciliğinde yem ünitesi kurulması veya yaş sebze paketleme tesisinde ek olarak yapılan soğuk hava deposu gibi yapılan yatırımlar sayılabilir.

1.2.3. Yatırım Teşvik Sisteminde Uygulanan Destek veya Bariyer Uygulama Yöntemleri

Destek unsurlarının oluşmasında uygulanan yöntemler genellikle aşağıdaki şekilde oluşmaktadır. Bu yöntemlerin hepsinin ortak bir yanı bulunmaktadır. Yöntemlerintamamı ülkedeki vatandaşların ve yerli yatırımcının zararına olacak şekilde düzenlenemez, ayrıcalıklar tek taraflı ve tek yönlü olamaz. İşte bu sebeple teşvik sisteminde işleyen mekanizmaların oluşturduğu ticaret ayrıcalıklarını, kapitülasyonlarla bağdaştırmamak gereklidir. İkisini birbirinden ayıran en önemli özellikte budur. DYY'lar doğası gereği, ayrıcalık oluşturabilir. Ama bu ayrıcalıkların yerli yatırımcının zararına olacak şekilde düzenlenmemesi gerekmektedir. Örneğin; ülkenin A şehrinde yapılacak bir DYY için, otorite tarafından verilen yatırım indirimi, aynı şehirde faaliyet

göstermek isteyen yerli yatırımcı içinde uygulanabiliyorsa, bu yatırımcılar arasında ayırım olmadığını göstermektedir.

1.2.3.1. İndirim Uygulaması

İndirim, sözlük anlamı ile Türkçe’de tenzilat şeklinde tanımlanmaktadır. Ekonomide; henüz vadesi gelmemiş bir sened veya kıymetli evrak veya alacağın, gelecekte vade sonunda kazanılacak faiz ve komisyonu düşülerek, ana para ve o ana kadarki kullandırım süresine ait faiz eklenip, kalan sürenin karşılığındaki tutarın düşülerek eksikliğine alınması, iskonto yapılması olarak kullanılır. İskonto sözcüğü ise Türk Dil Kurumu sözlüğünde “indirim, kırdırma, senedin saymaca değeri üzerinden yapılan indirim” biçiminde izah edilmektedir.

1.2.3.2.İstisna Etme Uygulaması

Kavram olarak, “ayırarak, kural dışı bırakmak, tanınan ayrıcalık” manasında kullanılmaktadır. İstisnanın teşvik unsuru olarak kullanımı mali açıdan “ Vergi yasalarına göre kazanç ve iratlardan bir bölümünü ya da yasa hükümlerine göre tamamını vergi dışı bırakma” olarak tanımlanmaktadır. İstisna genellikle “işlem” esaslıdır.

1.2.3.3.Muafiyet Uygulaması

Muafiyet kavramı teşviklerde; otorite tarafından, yatırımcıyı hariç tutma veya sorumlu tutmama halleridir. Kavramı vergi açısından tanımlayan Yazar Eğilmez’e göre “vergi yükümlüsü olduğu halde vergi yasalarında vergilendirilmemesi ön görülen kişi ve kurumlara tanınan hak” şeklinde ifade edilmektedir (Eğilmez, 2016). Muafiyet genellikle “kişi veya kuruluşlar” için uygulanmaktadır. Teşvik unsuru olarak kullanıldığında, mali açıdan muafiyet kavramı, genel olarak aşağıda hallerde daha çok kullanılmaktadır.

- 1) Vergi kanunlarından kısmen ya da tamamen istisna edilmiş mükellefiyet işlemleri,
- 2) Kişilerin mükellefiyet dışı bırakılması, örneğin; esnaf muaflığı veya diplomat muaflığında kişilerin mükellefiyet dışında bırakılması,

- 3) Gerçek ve tüzel kişilerin yasal nedenlere bağlı olarak vergiden devamlı veya geçici olarak hariç tutma faaliyetleri,
- 4) Ayrıca sigortacılıkta, sigortalının riskin bir bölümünü üstlenmesi,

1.2.3.4. İade Etme Uygulaması

Karşılıklı olarak daha önceden alınmış ve verilmiş bir şeyi, tekrar geri vermek, verilmiş bir şeyi tekrar geri almamak, reddetmek, mukabele etmek ile yapılan davranış şeklidir. Otoritenin çok kullandığı yöntemlerden biri olup; mal iadesi, vergi iadesi, hak iadesi gibi örnekleri bulunmaktadır. Bu yöntemde genellikle amaç, koşulların sağlanması durumunda, ilk uygulamanın sonucunda alınmış veya tahsil edilmiş değer, belirlenen miktarda ve usülde tekrar geri verilmesi sağlanarak, uygulama konusunda özendirme sağlamaktır.

1.2.3.5. Tahsis Etme Uygulaması

Ülke yönetimlerinin, ülke sermayesinden bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırması şeklinde ifade edilebilir. Kullanıma sunma hali bulunmaktadır. Örneğin Arazi tahsisi gibi uygulamalar, maden vb. doğal kaynakların, belirli sürelerle özel sektörün yönetimine bırakılması gibi uygulamalardır.

1.2.3.6. Erteleme veya Temdit Uygulaması ve Yeniden Yapılandırma

Yenileme, erteleme, uzatma veya sürdürme davranışlarını ifade etmektedir. Otoritenin güncel ekonomik dengeler içinde, genellikle uygulamaların sonuçlarındaki olumsuzlukları çözebilmek için zamana ihtiyacı bulunmaktadır. Zaman kazanmak halleri faiz sonucu doğurabilmektedir. İyileştirme için ön görülen bu zaman dilimindeki, gözlemlere ait güncelleme gerektirecek değişiklikleri yapması için oluşan sürecin, ekonomide yarattığı düşüşün, aslen bir faiz karşılığı bulunmaktadır. Bu uygulama, yatırımlarda bazı bürokratik ve teknik engellerin çözümlerinin uzaması, projelerin revize edilmesi, mücbir sebep, dünyada oluşan krizler, sektör sorunları, yatırımın tamamlanma aralığında oluşan ek maliyetler gibi nedenlerle yapılabilmektedir.

1.2.3.7. Hibe Uygulaması

Hibe kelime olarak, “bağışlamak, bağışlanan şeyi parasız ve karşılıksız başkasına vermek” manasındadır. Bir dış kaynaktan geri ödeme yükümlülüğü olmaksızın devletin

aldığı veya dış kaynağa verdiği nakdi, aynı vs. yardımı ifade eder. Genellikle ülkeler, büyük ölçekli projelerde, iklim, çevre, nüfus, alt yapı gibi konularda bu uygulamayı yapmaktadırlar.

1.2.3.8. Af Uygulaması

Yabancı girişimciler, genellikle, yatırım yapılan ülkenin kanun ve mevzuatlarının tamamına vakıf olamayabilirler. Bu durum; zaman içerisinde yanlış anlaşılma, yanlış telaffuz ve çeviriden kaynaklı iletişim kopuklukları, verimli olmayan danışmanlık hizmetleri gibi başkaca etkenler ile birleştiğinde, yatırım faaliyetleri esnasında bu ülkede kabahat veya suç sayılan unsurlar oluşmuş olabilir. Bu unsurlar cezai işlem gerektirebilir. Bu uygulamaya vergi afları örnek gösterilebilir. Özellikle ülkelerin vergi yasaları, kendi ekonomik yapılarına göre şekillenmektedir. Bu durumda devlet, özellikle kanunu değişik algılamadan doğan fiillerin, tekrarlanmaması ümidiyle, yanlış algılamadan dolayı aykırı bir fiil işleyen mükelleflerin, bu fiil nedeniyle cezalandırılmayarak af edilmesini öngörür. Devlet, tekrar gelir tabanı oluşturabilmeyi hedefler. Af uygulaması ile vergilendirme sürecini tekrar başlatılıp, ekonomik güçlenmeyi devam ettirmek amaçlanır. Belli dönemlerde, Devlet, af uygulaması yapabilir.

1.2.3.9. Uygulamayı Kaldırma ya da Sınırlandırma Uygulaması

Sınırlandırma uygulaması; uluslararası piyasalarda, ticaret bariyerleri olarak bilinen bir davranış şeklidir. Makro anlamda, ülkeler tarafından verilen veya verilmeyen faaliyet izinleri ile kota koyma, ambargo, belli kriterlere göre taban ve tavan uygulaması ile çerçeve oluşturma işlemlerini ifade etmektedir.

Uygulamayı kaldırma ise, daha önce alınmış ekonomik veya sosyal amaçlı bir kararın, olumsuz sonuçları doğmuşsa ve bu karar uygulanırken toplumda negatif etki oluşturmuş, ayrıca beklentiler karşılanmamış ise, ülkeler tarafından bahsi geçen kararlar uygulamadan kaldırılabilir. Özellikle atıl yatırımlarda bu fazlaca görülür. Ayrıca bahsi geçen durumlar, zaman içerisinde eşitlik ilkesine uymayan veya tadil gerektiren anlaşmalardan kaynaklıda olabilir. Örneğin, değişik tarihlerde, değişik ülkelerle yapılmış çifte vergilendirme anlaşmalarında, taraflar arasında farklı vergi oranları kabul edilmiş olabilir. Bu durum uygulamada örneğin A ülkesinden gelen yatırımcı için %10,

B ülkesinden gelen yatırımcı için %20 vergi dilimi şarta bağlanmış bir yerde, farklar oluşturup rekabet sorunu yaratıyorsa, ya da bu farklı vergi dilimlerinden kaynaklı, yerel firmaların piyasada bulunmalarını ve faaliyetlerini engelliyorsa, öteden beri uygulanan kurallar, yürürlükten kaldırılabilir. Bu tür ekonomik kararlar, genellikle siyasi faktörlerin etkisinde kalabilir.

1.2.4. Destek Unsurlarının Kümelenme Yapısı

İçerik bakımından bazı ortak özellikleri taşıyan veya birbirine benzer ya da aynı cins araçlar ile sunulan destek unsurları, kümelendirme yapılarak veya gruplandırılarak ifade edilmektedir. Aşağıdaki unsurlar bu amaçla; mali, finansal ve idari olarak sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

1.2.4.1. Mali Unsurlar veya Mali Olmayan Unsurlar

Mali kavramı, bireysel anlamda, bireyin cebinde kalan gelir ve giderlerinin arasındaki farkın parasal değerlerin toplamını ifade etmekte olup, macro anlamda ise “maliye” kavramının içeriğinde, kendine geniş bir alan bulmaktadır. Maliye; devletlerin kamu gelirlerinin toplanması ve harcanması ile ilgili işlemleri yürüten kurum ve kurallar bütünü olduğundan, kelime daha çok kamusal gelirler ve vergi kelimesi ile bağdaştırılmaktadır. Bu sebeple mali teşvik unsurları genellikle vergi konusunda çeşitlenmektedir.

Vergi ise “Devletin egemenlik gücüne dayanılarak ve karşılıksız olarak toplanan gelirleri” olarak da tanımlanmaktadır(Eğilmez, 2016). Vergi, bir ekonomide bulunan bireylerden, amme hizmetlerinin getirdiği masrafların, karşılanması amacıyla alınan parasal değerlerdir. Bu amme hizmetlerini kullananların ödediği vergi, harçların dışında, kullananların ödemediği masraflarında karşılanması gerekir. Bu amme hizmetlerinin müşterek ihtiyaç olması ve özel teşebbüslerce değil devlet tarafından tatmin ediliyor olması suretiyle ortaya çıkan masrafların karşılanması, gelir yani varidat elde edilmesi ile başlamaktadır. Burada önemli olan verginin taksimidir. Hangi bireyin, ne kadar ve ne tür bir vergi ödeyeceği önemlilik arz etmektedir (Jerze, 1931). Vergi, içeriği itibari ile mükellefiyet müessesesini ortaya çıkarmaktadır. Bu müessese, isteğe bağlı veya cebren çalışmakta, dâhil olanlara sorumluluk yüklemektedir. Zorunluluk hali, miktar, oran ve süre olarak şekillenmektedir. Yatırımcının projelerinde ulaşılması gereken amaç

olan net kârın oluşmasından bir önceki safhada, yer almaktadır. Devletin mali disiplinlerinin ana konusu olan vergilerin, teşvik unsuru olarak kullanılması ise, indirim, muafiyet, istisna edilmesi vs faaliyetleri içermektedir. Yatırımcılar aslen bu destekleri vergi kolaylıkları şeklinde nitelendirmektedirler. Başlıcaları şunlardır;

1.2.4.2. Katma Değer Vergisi

Katma Değer Vergisi (KDV), kamu maliyesinin bir mekanizmasıdır. KDV parasal bir değer olmakta, ayrıca cebir içermekte, yükümlülük vermektedir. Bu vergi türü, üretimden başlayıp tüketime kadarki safhalarında alınan ve safhalardaki faaliyetleri gerçekleştirenlerce ekonomiye katılmış olan değer vergilendirilmesi içerir. Harcamamuamele vergisi olarak tanımlanmaktadır. (Galip Çelik, 1996)

KDV, yapılan mal ve hizmet teslimlerinde, mal veya hizmeti teslim alanın, teslim edene ödediği, harcamalardan alınan vergi türüdür. Dolaylı bir vergidir. Üretimden başlayarak, son nihai tüketiciye ulaşana kadarki her aşamada yaratılan katma değerden alınıp, alım ve giderler için ödenen verginin indirilmesi ile hesaplanmaktadır. Yani her aşama kendi yarattığı katma değer kadar vergilendirilmektedir.

1.2.4.3. Katma Değer Vergisi İstisnası: VAT Exemption

KDV istisnası ise, genel kuralın dışına çıkılarak, yatırımcıların belirli şartlara uygunluğu halinde bu yükümlülüğü yerine getirmesi istenmeyerek ayrı tutulma işlemidir.

- Katma Değer Vergisi İstisnasının kapsamı; İstisna, Yatırım teşvik belgesi bulunması şartına bağlanmaktadır. İster yurt içinden ister ithal ederek yurt dışından temin edilen makine ve teçhizat için KDV ödenmemesini kapsamaktadır. KDV ise; harcama üzerinden alınan vergi türüdür. Alım satım konu olan ürünü ya da hizmeti son kullanan tarafça ödenmesi gereken bir vergi niteliğinde olduğundan, satış esnasında son kullanıcının, yaratılan katma değer vergilendirmesi yapılır. Ürünün imali ve satışı esnasında faaliyet göstermiş başlangıçtan bu yana nihail tüketici veya kullanıcıya kadar olan alıcılar, ödedikleri KDV'yi, toplanan veya devreden KDV birikimlerinden indirirler, indirim sonrası kalan ve giderilemeyen kısmı ise iade edilmektedir. Örneğin İstisna Türkiye Cumhuriyeti'nde, 25.10.1984 tarih ve 3065 sayılı "KDV

Kanunu” nun 11 ila 18 maddelerinde açıklanarak, aynı kanunun13/d maddesi ise, yatırım teşvik belgesine bağlanmış alınmış duran varlık kalemlerine ait (Makine ve techiza vb.) teslimlerinin KDV’den müstesna edildiği belirtilmiştir. Teslim işlemi ithalattada geçerlidir.69.seri no.lu KDV Genel Tebliği’nde ise makine ve techizatın amortîsmansa tabi olması, iktisadi bir değer taşıması, üretiminde kullanılıyor olması gerektiği ayrıca tanımlanmıştır. Fakat bu alımların, üretim faaliyetlerinde kullanılacak olması gerekmektedir. Üretim dışındaki, pazarlama, muhasebe vs. faaliyetler için alınmış sabit kıymetler değerlendirilmemektedir.

- Kapsam dışındakiler ise; ayrıca adı geçen tebliğ’de KDV istisnası kapsamına alınmayanlar; üretimdeli sarf malzemeleri, cihazlar için gerekli yedek parçalar, hizmet üretirken doğrudan kullanılması zorunlu olanlar haricindeki sandalye, masa, gibi demirbaşlar, taşıt araçları, hava, deniz ve demiryolu taşıma araçları KDV istisnası kapsamı dışındadır. KDV mükellefiyeti olmayanlarla, bazı sabit varlık alımlarında minhasıran indirim hakkı verilmeyen işlemlerde kullanacak olanlara yapılacak makine ve teçhizat teslimlerinde istisna uygulanmamaktadır. İhracatta KDV iadesi işleminde ise istisnalar getirilmiş olup, ihracat istisnası örnek gösterilebilir.

1.2.4.4. KDV İadesi: VAT Refund

İlgili vergi tutarının yatırımcıya iadesi işlemidir. Örneğin Türkiye’de, inşaat veya bina harcaması için, sabit yatırım tutarı en az 500 milyon TL’nin üzerinde ise, tahsil edilen KDV, stratejik yatırım sayılarak iade edilmektedir. KDV dolaylı vergilerden sayılmaktadır. Dolaylı vergi ise; tüzel ya da gerçek kişinin geliri üzerinden alınan vergi türü değildir. Tüzel veya gerçek kişiler arasında oluşan ekonomik işlemler üzerinden alınır. Dolaylı vergilerin, KDV, satış vergisi ve lüks mallar üzerinden alınan tüketim vergileri gibi çeşitleri bulunmakta olup, pek çok ülkede halen yürürlükte bulunmaktadır.

Türkiye’de bu vergi türü, 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Kanunu ile 01.01.1985’den itibaren uygulanmaya başlamıştır. İlgili Kanun uyarınca, KDV iadesi “Teslimi vergiden istisna edilmiş veya genel vergi oranından daha düşük bir KDV oranına bağlanmış (indirimli oran) ya da tevkifata bağlanmış bazı teslim ve hizmetler nedeniyle işletmelerin yükledikleri ve indirim yoluyla gideremedikleri KDV’nin mükellef

işletmeye iadesidir” şeklinde tanımlanmıştır. İhracat işlemlerinde KDV iadesini yukarıda açıklamalara istinaden aşağıdaki şekilde tanımlayabiliriz;

İhracat işlemlerinde KDV iadesi, Yurt dışına satılan / İhraç edilen mal ve hizmetlerin, satış aşamasına gelene kadar bünyesine giren / üzerinde taşıdığı, dolaylı vergilerden olan KDV'nin, ihracatçı firmaya /mükellefe, nakden/mahsuben, belirlenmiş prosedürlerine getirmeleri şartıyla devlet tarafından geri ödenmesi işlemidir.

1.2.4.5. Gümrük Vergisi Muafiyeti: Customs Duty Exemption

Gümrük Vergisi; gümrüğe tabi ticari eşyanın veya hizmetin yer değiştirmesi nedeniyle, sınırdan ülkeye girişi, çıkışı veya geçişi sırasında, miktarı veya değeri üzerinden alınan; “sınır vergileri” ya da “sınırdan alınan vergiler” olarak tanımlanan; ekonomik, sosyal ve mali fonksiyonları olan; önemli bir dış ticaret ve ekonomi politikası aracı olan bir vergi türüdür.

Özellikle yatırımlarda kullanılacak, ithal yolu ile sınır dışı ülkelerden temin edilecek makine, donanım için gümrük vergisi muafiyet sağlanarak ödenmez. Muafiyet ile bu vergi yükümlülüğünün uygulanması yatırımcıdan istenmez. Örneğin Türkiye’de Gümrük Muafiyeti, 6 Temmuz 2011 Çarşamba tarihli,27986 nolu Resmi Gazetede yayınlanan 1 Nolu Gümrük Muafiyeti tebliği ile uygulanmaktadır.

1.2.4.6. Vergi İndirimi: Tax Reduction

Gelir ve kurumlar vergisi; işletmelerin dönem içinde elde ettiği kazançlardan alınmaktadır. Vergi oranları ve sistemleri ülkelere göre değişkenlik göstermektedir. Bu vergi türleri destek unsuru olarak kullanılmak istenildiğinde toplam indirimli vergi tutarının toplamı, yatırıma katkı oranına ulaşıncaya kadar uygulanır (T.C.Gelir Vergisi Genel Tebliğ) (www.gib.gov.tr, 2016) .

1.2.4.7. Gelir Vergisi Stopajı İndirimi: Income Tax Withholding Support

Yatırım yapıldığında ilave bir istihdam yaratıyorsa, belirlenen gelir vergisi stopaja tabi tutulmaz. Bu vergi türü çalışanlardan ve işverenden tahsil edilmektedir. Bu unsur belli bölgelere, oranlara ve sürelerle bağlanabilir (www.yoikk.gov.tr, 2016).

1.2.4.8. Sosyal Sigortalar Prim Destekleri; Social Security Premium Support

Üretimin ve hizmetin emeğe dayalı olması, işgören-çalışan statüsü ile işi gördüren-işveren statüsünü oluşturmaktadır. Bir ülke nüfusunun tamamının çalışan statüde olması mümkün değildir. Çalışılacak işyeri bulamamak, yani işsizlik ülkelerin genel sorunlarından biridir. Devlet, hem çalışanların karşılaşacağı “iş kazası, meslek hastalığı, maluliyet, ihtiyarlık vs.” gibi rizikolar için, hem de işsizlik sorunu için sosyal sigorta kavramını geliştirir. Burada amaç, çalışanın genel menfaatlerinin korunabilmesidir. Yatırımcılar, işçilik maliyetini hesaplarken, bu sigorta maliyetinide hesaplamak durumundadırlar. Her ülke kendi istihdam politikasına göre sosyal güvence sistemi oluşturmaktadır. Bu sistem, yapılan işin tehlike sınıfına göre primlendirilmektedir. Sigorta Primlerinin karşılanması ise bir bölümü işverenden, bir bölümü çalışandan karşılanmak istenebilir. Böyle durumlarda, Primlere esas İşçi payı ve İşveren Payı ayrı hesaplanmaktadır. Bu payların teşvik unsurlarının içene alındığı ülkelerdenolan Türkiye’de, örneğin istihdamı özendiren prim desteği bulunmaktadır (T.C.Resmi Gazete, 2015).

1.2.4.9. Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşçi Payı): Social Security Premium Support (Employee’s Share)

Yatırım yapıldığında, ek bir istihdam oluştuğunda, ülkede uygulanan taban işçi ücret tutarı üzerinden hesaplayarak, işçi tarafından ödenmesi öngörölmüş sosyal sigorta primlerinin bazen tamamı bazen bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu unsur Türkiye’de, tüm tabana yayılmış görünümde dir (Resmi Gazete, 2015), (www.resmigazete.gov.tr, 2016).

1.2.4.10. Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşveren Payı): Social Security Premium Support (Employer’s Share)

Teşvik olgusu ise, yatırımla oluşmuş ek istihdam için yapılır. Genellikle hesaplama matrahı asgari ücret tutarıdır. Matrah üzerinden hesaplanan sosyal sigorta primi işveren tarafından ödenmesi öngörülen kısmının, belirlenen tutarının devlet tarafından karşılanması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

1.2.4.11. Finansal -Ekonomik Destek Unsurları

Doğrudan sübvansiyonlar ve sübvansiyonlu krediler, Kredi, garantileri ve kamu sermayesi mevcudiyetleri, düşük fiyatlarla ihracat kredileri ve devlet sigortası garantisi gibi teşvikler bu grup içerisinde bulunmaktadır.

- **Faiz Oranı Desteği: Interest Payment Support**

Bu destek türü, yatırım için kullanılması düşünülen sermayenin, en az bir yıl vadeyle ya da yatırım süresi göz önünde bulundurularak sağlanmış finansman desteğidir. Sabit yatırım tutarının belli bir bölümü için kullanılan kredinin hesaplanan faizinin belirli bir kısmı devlet tarafından karşılanır. Bu amaçla devletler Kalkınma Bankaları kurulmasına karar verebilmektedirler.

- **Hibe;** Hibe sözlük anlamıyla “Bağış” şeklinde ifade edilir. Ekonomide ise “geri alınmayacak ve faizlendirilmeyecek harcamalar” şeklinde yorumlanabilir. Hibenin teşvik unsuru olarak kullanılması ise, genellikle çevre ve iklim sorunlarına yönelik çalışmalar ile insani gelişim için yapılan harcamalarda artış göstermektedir. Su kaynaklarının korunması, eğitim sistemlerinin geliştirilmesi vs. gibi, işletmenin kuruluş sermayesi sorununa ve yeterli kaynak sorununa bulunan çözüm yollarından biridir.

1.2.5. İdari Destek unsurları

İdari destek unsurları, aslında hem mali yönden, hem finansal yönden desteklerdir, Fakat otoritenin izin ve onayına tabi olduğundan İdari destek unsuru görünümü almaktadırlar. Sübvansiyonlu özel altyapı, hizmetler, devlet sözleşmeleri örnek gösterilebilir.

1.2.5.1. Kar Payının Kolay Transferi ve Çifte Vergilendirme

Yatırımcılar, faaliyet sonuçlarından doğan dönem kârlarının dağıtılmasına karar verebilirler. Ya da kâr'ı sermayeye ilave etmeyi isteyebilirler. Kâr dağıtıldığında, ya aynı ülkedeki başka bir faaliyete tekrar harcayarak veya aynı ülkede tasarruf ederek ya da kendi ülkesine geri alarak kâr transferini gerçekleştirmektedirler. Bu kâr transferleri kendi ülkelerinde ayrıca bir vergilendirmeye tabi tutuluyor olabilmektedir. Bu ikinci kez vergi ödeme durumu ile bankacılık işlemlerinde transferin hızlı, kolay, masrafsız ve kesintisiz yapılabilmesi, devletlerarası çözüm mekanizmalarını devreye

sokmaktadır. Bu sebeple pek çok ülke ticari işbirliği sağladıkları diğer ülkeler ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları yaparak yatırımcıları korumaktadırlar.

1.2.5.2. Zararın İleriye Atılması

Teşvik kriterleri oluşturulurken, yatırımın süresi ve ne zaman tamamlanıp faaliyete geçeceği üzerine yapılan projelendirme teknikleri kullanılmaktadır. Genellikle projeler bir takvim yılından daha uzun zamana yayılır. Yatırıma başlama ve tamamlanma süresi ile hedeflenen üretim faaliyetlerine başlama ve devam ettirmedeki zaman aralığı uzun olabilmektedir. Ve genellikle bu süre içinde işletme, henüz tam faaliyet içerisinde bulunmadığından, yaptığı harcamalar, ilgili dönemlerde zarar oluşturmaktadır. Teşvik ise; bu zararların, belirlenen ileri bir döneme ertelenmesi işlemidir. Destek süresi ve oranın ne olacağı ev sahibi ülkece belirlenmektedir.

1.2.5.3. Yatırım Yeri (Arazi) Tahsisi: Land Allocation

Doğrudan Yatırım projesinin konusu; arsa, arazi, bina, tesis gerektirebilmektedir. Bu yatırımın yapılacağı yer için yapılacak harcamalar, zaman zaman yatırım sermayesinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Yatırımcı başlangıç sermayesini duran varlığa harcamak, kalan az miktarda likid sermaye ile diğer hammadde ve giderleri karşılamak zorunda kalmaktadır. Bu sebeple, özellikle bölgesel canlandırma politikaları yürüten ev sahibi ülkelerde, yatırım konusuna uygun, yatırım yerleri, kısmen veya tamamen bedelsiz olarak destek kapsamında yatırımcılara tahsis edilmektedir. Örneğin Türkiye’de yatırım arazisi tahsis edilmektedir.

Tahsis için şartlar oluşturulabilir. Bunlar genel olarak aşağıda gibidir.

a) Ölçek şartı; Bu şart yatırımın tutarına göre oluşmaktadır.

- Büyük ölçekli yatırımlar sınıflandırması
- Bölgesel yatırımlar sınıflandırması
- Stratejik yatırımlar sınıflandırması

b) Bölgesel Asgari Yatırım Tutarı Şartı

c) Teşvik belgesi Alınması Şartı, (İzin, kontrol, denetim mekanizması)

d) Hukuki şart, Gerçek Kişi veya Tüzel Kişiler için ayrılmış Şartlar

1.2.5.4. Hızlandırılmış Amortisman Uygulamaları

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları, içeriği itibariyle, sermayenin daha çok sabit varlıklara yapılmış harcamalarını içermektedir. Kurulan üretim ve hizmet tesisleri yatırım harcamalarının büyük bir bölümünü kapsayabilir. Bu tür yatırımların yıllara yaygın şekilde olması, sabit varlıklarda değer düşüklükleri oluşmasında sebep vermektedir. Bu nedenle yatırımcılar, harcama yapılan varlıkların, güncel gerçek değerini hesaplamakta zorlanırlar. Bu yönetsel bir sorun olmakla beraber, devamında vergisel bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Her iki soruna bulunan çözüm ise Amortisman hesaplaması yapılarak iktisadi değerlerin, kendi ekonomik yaşam sürelerine göre yok edilmesidir.

Amortisman; İşletmelerin varlıklarında mevcut bulunan, kullanımı genellikle bir dönem veya bir yıldan fazla olan, yıpranma, aşınma ve eskimeye müsait olan veya kıymet ve değeri düşen gayrimenkullerin, gayrimenkul gibi değerlendirilen diğer kıymetlerin, demirbaş, makine, donanım, alet, teçhizat, nakil vasıtaları ile, sinema filmleri gibi görsel kıymetlerin, iktisadi değerlerinin muhasebe usüllerine göre kayıtlarda yok edilmesi ve yok sayılması halidir. Bu vergi sisteminde gider unsuru olarak dikkate alınır, dönem kârı veya zararı hesabına intikal ettirilir. Gayrisafi kazançtan indirilir (Kanat, 1994). Amortisman sistemlerinde amaç, çeşitli sebeplerden meydana gelen kıymet azalışlarını, ait oldukları dönemlere yüklemek; değerini kaybeden sabit kıymetleri yenilemek ve belirli bir oranda işletmeye dâhil kıymetlerin hakiki değerinin tespitini sağlamak suretiyle, işletmenin gerçek durumunu ortaya çıkarmaktır. Görülmektedirki **değer tespiti** yönetsel, **giderleştirme** ise vergisel sorunlara cevap vermektedir. Fakat ülkelerin kabul gördükleri ve uyguladıkları amortisman yöntemleri, oran ve süreleri arasında farklar bulunduğundan, DYSY'ı için yapılan karşılaştırmalar sağlıklı olmamaktadır.

BÖLÜM 2: RUSYA FEDERASYONU VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER, EKONOMİK GÖSTERGELER VE YATIRIM TEŞVİK MEVZUATLARI

2.1. Rusya Federasyonu Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1. Coğrafi Konum ve İklim

Konum

Rusya, dünyadaki en büyük yüzölçümü bulunan ülkedir. Yüzölçümü 17 milyon kilometrekareden fazladır.

Bu yüzölçüm, toplam üç alan ölçümüne dayanmaktadır:

- Toplam alan: iç sular (göller, göletler, nehirler) dâhil olmak üzere uluslararası kara ve deniz sınırları dâhilindeki yüzölçümsel alan. 17.098.242
- Karasal alan: iç sular (göller, göletler, nehirler) hariç olmak üzere uluslararası sınırlar ve/veya sahil şeridi ile ayrılmış tüm alanların toplamı. 16.377.742
- Su alanı: göller, baraj gölleri, nehirler dâhil olmak üzere uluslararası sınırlar ve/veya sahil şeridi sınırları dâhilinde tüm iç sular. Bu alana karasuları ve münhasır ekonomik bölgeler dâhil değildir. Sadece su olan alan; 720.500

Yukarıda bahsedilen veriler, aksi belirtilmediği sürece, Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümünden alınmıştır.

Ülke 11 farklı zaman dilimi vardır. Ilıman iklim kuşağında sayılmakla beraber, Yüzölçüm geniş olduğundan karasal iklim, kutup iklimi, subtropikal iklim türleri Kuzey, güney, doğu, batı taraflarında kalan yerlerde sıcaklık farkları yaratmaktadır. Ülkenin doğusunda muson yağmurları oluşur. Dörtte üçü düz ova, Uzun ve geniş sırdağlara ve düzlüklere sahiptir (www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/rusya.htm, 2016).

2.1.2. Siyasi ve İdari Yapı

Farklı federal yapıların bulunduğu ve iki parlamentolu, bir başkanlık sistemi ile yönetilir. Fedaral yapılar hukuksal olarak eşit birimlerdir. Sistem kendi içinde yönetim şekillerine ayrıca ayrılır; 21 tane Federe Cumhuriyet, 46 adet Oblast, 9 adet büyük il-Kray, 2 adet Federal kent-şehir yönetimi (Moskova kenti ve St. Petersburg kenti), 1 adet Özerk il sayılan Özerk Oblast (Yahudi Özerk Oblastı), 4 adet küçük Özerk il sayılan Özerk Okrug olarak tanımlanmış olup, bu birimler 9 büyük Federal Okrug (çevre) birimi içine dâhil edilip Okruglara bağlanmışlardır. Federe Cumhuriyetler, kendi ayrı anayasası ile yönetilir ve kendi devlet başkanı (President) vardır. Cumhuriyetlerin anayasaları, Rusya Federasyonu Anayasası ile uyumlu işler.

Federasyonu Devlet Başkanı yönetir. Yürütme yetkisi, Başbakan başkanlığındaki hükümete verilir. Yasama yetkileri, Duma adı verilen Federal Meclis'in alt kanadı olarak nitelendirilen Duma ile ve Federal Meclis'in üst kanadını oluşturan Federasyon Kurulu'ndan Federal Meclis'e aittir.

2.1.3. Demografi, Nüfus, İstihdam ve Şehirleşme

Rusya Federasyonu Hükümeti Nüfus Bölümü'nin yayınladığı 2015 yılı verilerine göre, 143,4 milyon olan ülke nüfusu, metre kareye 8 kişi düşen, dünyanın dokuzuncu kalabalık ülkesi sayılmaktadır. Kadın nüfus %53, erkek nüfus %47 olup, nüfusunda sürekli düşüş göstermektedir (www.government.ru, 2016).

2.1.4. Doğal Kaynaklar ve Çevre

Rusya doğal kaynaklar açısından zengin bir ülkedir. Petrol, doğalgaz, kömür gibi enerji kaynakları ile; altın, gümüş, elmas gibi değerli taşlara ait madenler ve demir, çelik, bakır, aliminyum metal maden kaynakları mevcuttur. Orman ürünleri ihracatı konusunda ileridedir. Çevre kirliliği konusundaki önlem mekanizmalarının işleyişinde pek başarılı görünmemektedir. Sanayi bölgelerini kapsayan ve nükleer radyasyon sorunlarında içeren hava kirliliği, katı atık ve içme suyu kirliliği gibi sorunlara, köklü çözümler henüz üretilememiştir. Tarım alanlarının fazlaştırılarak tekrardan düzenlenmesi, verimlilik sağlanması ve yok olmak üzere olan ormanların korunması için gerçekçi çevre planlarına henüz sahip değildir. Enerji santrallerinin ürettiği yüksek toksik atıklar, hava kirliliğine sorunlarında beraber getirmektedir. Baykal Gölünün

korunması ile ilgili sorunlar bulunmaktadır (T.C. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2011), (www.igeme.com.tr, 2016).

2.2. Rusya Federasyonu Hakkında Ekonomik Bilgiler

Rusya, küresel ekonominin önemli aktörlerinden sayılmaktadır. Geniş coğrafyası nedeniyle, her bölgesinde farklı bir endüstri alanında faaliyetler yapılır. Endüstri alanlarının bölgelere paylaşılması, ülkede bölgesel ekonomik farklılıklar yaratmakta, zaman içerisinde ülkenin tamamında en fakir ve en zengin bölgeler oluşmasına sebep olmaktadır. Gittikçe fakirleşen bölgeler, merkezi yönetimden destek almak durumunda kalıp, üretime ve ekonomiye yük olmaktadır. Büyük bir coğrafyayı, bazı doğal kaynak zenginliği ya da Moskova ve S.Petersburg gibi önemli birkaç şehrin kazanımları ile desteklemek, zaman zaman aşılabilir ekonomik sorunlara açık hale gelen bir ülke görüntüsü vermektedir. 1998 Dünya krizinin etkilerini, atlatma çabası Rusya için olumlu olsada, yukarıda bahsedilen zarar eden bölgeler yüzünden, oluşan düzenli büyüme oranlarının, eşit dağıtılamaması ve gelecek dönemler için iyileştirme stratejilerinde aksaklıklara sebebiyet vermektedir.

Sadece ülkedeki doğal kaynakların ihraç edilmesi ile sağlanan gelirlerin yetmeyeceği ve sanayinin tekrar yapılandırılmasına yönelik atılımlar, bu sebeple ihraç amaçlı üretim tesislerinin kurulabilmesi için yabancı sermayenin girişini özendirici atılımlar görülmektedir.

2.2.1. Genel Ekonomik Yapı

Ülke; petrol, gaz, enerji savunma sanayi ürünleri ve tarım üzerinden kazanç sağlayan bir ekonomik yapılanma görüntüsündedir. Ağır sanayi dışında, hafif sanayisini ve hizmet sektörlerini geliştirmede sorunları bulunmaktadır. Doğal kaynak rezervlerine bağımlı (Dutch Disease-Hollanda Sendromu) görünümü içindedir. Ülke hakkında, macro istatistiki ekonomik verilerin neler olduğu ile neler olduğunu anlayabileceğimiz yer ve kurumlar önemlidir. Ülke içinde bu verileri almak istediğimizde Rosstat (Rus İstatistik Bürosu), Rusya Ekonomi Kalkınma Bakanlığı, Üniversiteler ve bazı sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarından yararlanılabilir. Ülke dışından ise, ticari işbirlikleri, Uluslararası Örgütler, Uluslararası Finans Kurumları ile Bileşmiş Milletler'in hazırladığı dönemsel raporlardan faydalanılabilir. Rostat verilerine göre

1990’larda GSYİH içerisinde hizmet sektörünün %36’dan daha az iken, 1995 sonrasında %55 ‘lere çıkmış görünmektedir. 2000 sonrası uygulanan Vergi reformları sonrası yükselen GSMH son 5 yılda aynı büyümeyi gösterememiştir. Taşımacılık sektöründeki yüksek maliyet sorunlarına genel çözümler henüz üretilmemektedir.

Ülkede merkezi planlama yapılmaktadır. Ağır sanayi yönünde gelişmeler sağlamış, büyük ölçekli işletmelerin faaliyetleri önemsenmiştir. Sınai üretiminde; enerji üzerine, yakıt ürünleri üzerine ve metalürji üzerine üretim %35 civarında olmakta, Elektrik üreimi ve gıda üretimi ise %25 civarındadır. İleri teknoloji ve tüketim malları üretiminin payı tüm ekonominin içinde çok küçük pay almakta, diğer hafif sanayinin üretimdeki payı çok az bulunmaktadır.

KOBİ’lerin GSYİH payı %10-15 civarında kalır. Küçük ölçekli işletmelerin ekonominin canlanmasına etkisi vergi uygulamalarından ve karmaşık hukuki düzenlemeler sonucunda istenen yükselmeyi sağlayamamıştır.

Tablo 2
Rusya hakkında Temel Ekonomik Göstergeler

		2014a	2015a	2016b	2017c
GSYİH	(milyar dolar, cari fiyatlarla)	2,027.0	1,324.5	1,218.4	1,483.2
Gayrisafi Sabit Yatırımlar Büyüme	(büyüme hızının %)	-2	-7,7	-4,5	1
İstihdam-İşsizlik Oranı	(%, ort.)	5,2	5,6	8,2	8,3
İhracat Tutarı	(fob değer, milyon dolar	497,762	341,467	260,58	290,846
İthalat Tutarı	fob değer , milyon dolar	-308,026	-192,955	-166,114	-175,395
Ruble-USD Döviz Kuru	yılsonu değeri	56.26	72.88	61.36	60.16

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Report July 2016

*a: Gerçek, ** b: Öngörü, ***c: Tahmin (www.eiu.com, 2016)

2.2.2. Ekonomi Politikaları

Rusya, öteden beri otarşik (dışa kapalı ve kendi kendine yeterli) olarak yürüttüğü komünizm rejimine ait ekonomisinden vazgeçtikten sonra, dışa açılım sürecini ilk başlarda bariz bir çöküntü içinde geçirmiştir. Yapısal sorunlar zaman içerisinde farklılaşmış, son 25 yılda ise, arzu edilen reformların pek azı, ekonominin içine yerleşebilmiştir. Öteden beri gelen, eski ticari birlikteliklerin önemini yitirmesi, arz

zincirinin bozulması, vergi gelirlerinin azalması, pazar ekonomisinin gerekliliklerinin tamamlanamaması, pek çok alanda krizlere sebep vermiştir. Petrol, enerji, tarım sektörleri ile finans sektörü olmak üzere, ülkenin önemli dengelerini bozmuştur. Bu bir bakıma Rusya'nın serbest ekonomiye geçişte "Yavaş Öğrenme ve "Geç Entegrasyon" sorunu sayılabilir. Para, maliye ve direkt kontrol politikalarında eskiden kalan "Kumanda Yönetimi" anlayışının izleri hala görülmektedir. Bu ekonominin "amaçlara göre şekillenmesi" ni sağlayamamıştır. 2000'lere kadar geçen süre bir bakıma boşa harcanan zaman görülebilir (www.eiu.com, 2016).

1992 yılından bu yana planlanan ekonomik programlar, pazar ekonomisinin canlanmasını istene düzeyde sağlamamıştır.

Uygulanan Para Politikalarında; Merkez Bankasının 1994' lerde, IMF desteği ile sıkı para politikası uygulaması başlatmıştır. Enflasyonla mücadele başlatmış, bütçe kabul edilmiş, 1995 yılında bir miktar ekonomik istikrar sağlamış olup, 1998 döneminde ihraç mallarının fiyatlarındaki düşüş olmuş, Asya krizi ile birlikte dışsal şok oluşmuştur. Ruble'nin devâliasyonu gerçekleşmiş ve iç borçlar ödenememiştir.

Uygulanan Mali Politikalarda; Bu krizi atlatmak için çabalayan kamu maliyesinde oluşan iyimser yaklaşım, vergi gelirlerinde artışa sebep vererek, kamu harcamalarında iyi denetim yapılmasına başlanmıştır (www.ekonomi.gov.tr, 2016).

2004 yılında kurulan İstikrar Fonu, 2008'de iki ayrı fona bölünmüştür (Rezerv Fonu ve Ulusal Refah Fonu). Rezerv Fonu, petrol fiyatlarında olası oluşacak bir sıkıntı yüzünden, bütçeyi korumak için çalışacak ve rezerv sağlayacak, Ulusal Refah Fonu ise emeklilik fonu açıkları ve belirli federal projelerin finansmanı için çalışması amaçlanmıştır.

2.2.3. Özel Ekonomik Bölgeler

Rus hükümeti ülkenin doğal kaynaklara dayalı ekonomisini inovasyona dayalı bir ekonomiye dönüştürme vizyonuna destek olması amacı ile "Özel Ekonomik Bölgeler" kurulması kararı almıştır. İlk önce Ekonomik Gelişme ve Ticaret Bakanlığının çalışması olan "Özel Ekonomik Bölgeler kurulması" önce kanun tasarısı haline getirilmiş. 2005 tarihinde Duma-Federal Konsey ve Devlet Başkanı tarafından onaylanmıştır. Ayrıca bu bölgelerin oluşturulmasına katkı sağlayacak bir federal ajans Kararnamesidir.

ÖEB'ler atırım çekme enstrümanlardan sayılmaktadır.

4 farklı çeşitde, 28 tane ÖEB vardır.

Sanayi ve İmalat bölgeleri:

Tataristan Cumhuriyeti (Alabuga), Lipetsk, Samara, Sverdlovsk, Pskov ve Kaluga bölgeleri

Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri:

Moskova, St. Petersburg, Tomsk ve Moskova Bölgesi (Dubna) ve Tataristan Cumhuriyeti (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

Turizm bölgeleri:

Altay Cumhuriyeti, Buryatya Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Stavropol Bölgesi, Primorsky Bölgesi, Krasnodar Bölgesi kümelenmesi, İnguşetya Cumhuriyeti, Dağıstan Cumhuriyeti, Kuzey Osetya-Alania Cumhuriyeti, Adigeya Cumhuriyeti, Kardino-Balkar Cumhuriyeti, Karaçi-Çerkes Cumhuriyeti, Çeçen Cumhuriyeti

Liman bölgeleri (lojistik merkezleri kurulmasına yönelik olarak):

Ulyanovsk (Volga bölgesi), Murmansk ve Khabarovsk (Uzakdoğu) bölgeleri

Özel ekonomik bölgelerde bilim ve araştırma laboratuvarları bulunmaktadır. 2013 yılı Aralık ayı itibarı ile özel ekonomik bölgelerde faaliyet gösteren 338 şirket bulunmaktadır. Bu şirketler arasında 24 ülkeden önde gelen yabancı işletmeler de yer almıştır. Bunlar arasında Ford, Yokohama, 3M, Air Liquide, Rockwool, Hayat, Novartis gibi dev firmalar da yer almaktadır. Planlanan yatırımların toplam hacmi 12 milyar Dolar'ın üzerindedir. Teknoloji ve inovasyon bölgelerinde yerleşik işletmeler 350 adet sınai patent temin etmiştir. Boeing, Airbus, Apple gibi dünyanın en büyük şirketleri bu bölgelerde üretilen ürünleri satın almaktadır. Bölgelerde yerleşik üreticilerin Philips, Samsung, IBM gibi şirketlerle ortaklıkları da bulunmaktadır. Bölgelerdeki şirketler arasında teknik işbirliği yaratılması ve kümelenmeler oluşturulması üzerinde yoğunlaşmıştır. Samara bölgesindeki Togliatti ÖEB (otomotiv ana ve yan sanayi kümelenmesi), Lipetsk Bölgesi ÖEB (otomobil lastikleri kümelenmesi), Ulyanovsk

limanı (havacılık ekibmanları kümelenmesi) kümelenme çalışmalarına örnek teşkil etmektedir.

Bölgesel İhracat Destek Merkezleri Moskova Örneği

Bu bölümde sadece Moskova Şehrinde bulunan bölgesel ihracat destek merkezinin işlevleri hakkında bilgiler derlenmiştir (www.ıdmıb.org, 2017).

2013 yılında, Bilim, Sanayi Politikası ve GBU temelinde Moskova Şehri Girişimcilik "Moskova'nın Küçük işletme" Bölümü girişimiyle Merkezi ihracat odaklı faaliyetler için kurulmuştur.

Merkezin ana hedefleri:

- Destek ve ihracat için mal (işler, hizmetler) teminini yürüten Moskova'da küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesini teşvik etmek;
- Moskova'da küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından üretilen dış pazarlarda talep gören rekabetçi ürünlerin, işlerin ve hizmetlerin ortaya çıkması için uygun ortam oluşturulması.
- Merkezin amaçları;
- Moskova'da küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından üretilen, Rusya Federasyonu ve devletlerin diğer bölgelerde satılan, mal ve hizmetlerin, üretim hacmindeki artış,
- İhracat için mal (işler, hizmetler) teminini yürüten Moskova'da küçük ve orta ölçekli işletmelerin sayısının yanı sıra ihracata yönelik küçük ve orta ölçekli işletmelerin artırılması,

Yol Haritası ile uyumlu olarak ihracat odaklı KOBİ'lerin altyapı desteği organları olan ihracat destek merkezleri, 29.06.2012 tarih ve №1128-p no'lu RF Hükümeti app. Kararnamesi ile şebeke katılımcıları Avrupa Bilgi Merkezi (dış pazar ve ihracat desteğine erişim- EICC) ile Moskova'da, GBU temelinde "Moskova Küçük işletme"olarak birleştirilmiştir (www.mbm.ru/export, 2017).

Özel ekonomik bölgelerde gelir vergisi: ÖEB sakinleri için %20 yerine %0 ila %13,5 arasında uygulanır. Bir kümelenme içerisinde yer alan Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri

ve Turizm bölgelerinde yerleşik firmalar gelir vergisinden muafır.10-15 yıl için taşımacılık ve emlak vergilerinden muafiyet bulunmaktadır. Federal düzeyde yatırımcılar arazi vergisinden 5 ila 10 yıllığına muaf tutulmaktadır. Bölgelerde yatırımcılara devlet destekli modern taşımacılık, sosyal, gümrük ve diğer altyapı hizmetleri sağlanmaktadır. Bölgelerde özel gümrük rejimi uygulanmaktadır. Söz konusu özel rejim, serbest gümrük bölgesi rejimi olup, ÖEB alanı içinde yerleşik yatırımcılar ithalatta gümrük vergisi ve KDV'den muafır. Bürokratik engellerin azaltılması amacı ile "tek pencere" uygulaması getirilmiştir. Uygulama kapsamında yatırımcı bürokratik işlemlerle ilgili tüm dokümanları özel bir kuruluşa ibraz etmekte ve böylelikle yatırım projesinin ilk aşamalarında zamandan tasarruf edilmektedir. Kalifiye insan kaynaklarına erişim daha kolaydır. Kalifiye yabancı personel istihdamında kolaylaştırılmış bir göçmenlik rejimi uygulanmaktadır.

ÖEB mukimi statüsü elde edilmesi için 4 adım gerekmektedir:

- Şirket kaydı ve iş planı yapılması;
- R.F. Ekonomik Kalkınma Bakanlığı'na başvuru yapılması;
- Uzman komitesi tarafınca başvurunun kabul edilmesi;
- Yatırımcı, Ekonomik Kalkınma Bakanlığı ve ÖEB yönetimi arasında üçlü bir sözleşmenin imzalanması.

Rusya Federasyonu'ndaki ekonomik bölgelerin, kapsadıkları federal bölgelere göre listesi.

- BÖLGE: Merkezî ekonomik bölgesi (Центральный, Tsentralniy)
 - Briyansk Oblastı
 - İvanovo Oblastı
 - Kaluga Oblastı
 - Kostroma Oblastı
 - Moskova (federal şehir)
 - Moskova Oblastı
 - Oryol Oblastı
 - Ryazan Oblastı
 - Smolensk Oblastı

- Tula Oblastı
- Tver Oblastı
- Vladimir Oblastı
- Yaroslavl Oblastı

- BÖLGE: Ural ekonomik bölgesi (Уральский, Uralskiy)
 - Başkurdistan Cumhuriyeti
 - Çelyabinsk Oblastı
 - Kurgan Oblastı
 - Orenburg Oblastı
 - Perm Krayı
 - Sverdlovsk Oblastı
 - Udmurt Cumhuriyeti

- BÖLGE: Kuzey Kafkasya ekonomik bölgesi (Северо-Кавказский, Severo-Kavkazskiy)
 - Adigey Cumhuriyeti
 - Çeçenya Cumhuriyeti
 - Dağıstan Cumhuriyeti
 - İnguşya Cumhuriyeti
 - Kabardey-Balkar Cumhuriyeti
 - Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti
 - Krasnodar Krayı
 - Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyeti
 - Rostov Oblastı
 - Stavropol Krayı

- BÖLGE: İdil ekonomik bölgesi (Поволжский, Povoljskiy)
 - Astrahan Oblastı
 - Kalmıkya Cumhuriyeti
 - Penza Oblastı
 - Samara Oblastı
 - Saratov Oblastı

- Tataristan Cumhuriyeti
- Ulyanovsk Oblastı
- Volgograd Oblastı

- BÖLGE: Batı Sibiryа ekonomik bölgesi (Западно-Сибирский, Zapadno-Sibirskiy)
 - Altay Cumhuriyeti
 - Altay Krayı
 - Hantı-Mansi Özerk Okrugı
 - Kemerovo Oblastı
 - Novosibirsk Oblastı
 - Omsk Oblastı
 - Tomsk Oblastı
 - Tyumen Oblastı
 - Yamalo-Nenets Özerk Okrugı

- BÖLGE: Doğu Sibiryа ekonomik bölgesi (Восточно-Сибирский, Vostochno-Sibirskiy)
 - Buryat Cumhuriyeti
 - Hakasyа Cumhuriyeti
 - İrkutsk Oblastı
 - Krasnoyarsk Krayı
 - Tuva Cumhuriyeti
 - Zabaykalskiy Kray

- BÖLGE: İdil-Vyatka ekonomik bölgesi (Волго-Вятский, Volgo-Vyatskiy)
 - Çuvaş Cumhuriyeti
 - Kirov Oblastı
 - Mari El Cumhuriyeti
 - Mordovya Cumhuriyeti
 - Nijniy Novgorod Oblastı

- BÖLGE: Kuzeypatı ekonomik bölgesi (Северо-Западный, Severo-Zapadny)
 - Leningrad Oblastı
 - Novgorod Oblastı
 - Pskov Oblastı
 - St. Petersburg federal şehri

- BÖLGE: Merkezî-Çernezyom ekonomik bölgesi (Центрально-Чернозёмный, Tsentralno-Çernozyomny)
 - Belgorod Oblastı
 - Kursk Oblastı
 - Lipetsk Oblastı
 - Tambov Oblastı
 - Voronej Oblastı

- BÖLGE: Uzak Doğu ekonomik bölgesi (Дальневосточный, Dalnevostoçny)
 - Amur Oblastı
 - Çukotka Özerk Okrugı
 - Habarovsk Krayı
 - Kamçatka Krayı
 - Magadan Oblastı
 - Primorskiy Krayı
 - Saha Cumhuriyeti
 - Sahalin Oblastı
 - Yahudi Özerk Oblastı

- BÖLGE .Kuzey ekonomik bölgesi (Северный, Severny)
 - Arhangelsk Oblastı
 - Karelya Cumhuriyeti
 - Komi Cumhuriyeti
 - Murmansk Oblastı
 - Nenets Özerk Okrugı
 - Vologda Oblastı

- BÖLGE: Kaliningrad ekonomik bölgesi (Калининградский, Kaliningradskiy)
 - Kaliningrad Oblastı

Ministry of Economic of The Russian Federaion web page, Foreign Economic Information portal (www.mbm.ru/export, 2017).

2.2.4. Ekonomik Performans

Son yılların ekonomik durumu, Ukrayna krizi sonrasında diğer ülkelerin uluslararası yaptırımların uygulanması ile olumsuz etkiler sergilemiştir. Petrol fiyatları düşmüş, ülkeden sermaye çıkışları başlamıştır. Döviz kuru ve rublenin devâlüasyonu gerçekleşmiştir. Enflasyon yükselmeye başlamış hanehalkı tüketimi de azalmıştır (www.mbm.ru/export, 2017).

Rusya'nın kamu geliri durgunluk baş göstermiştir (www.mbm.ru/export/2015). 2013 yılında ülkeye doğrudan yatırım girişi başlamış, 2015 'de düşüşe geçmiştir (<http://www.worldbank.org/en/country/russia/publication/rer>, 2016) 2016 yılında petrol değerinin altına inmesi Rus Rublesi'nin de ı değer kaybına sebep vermiştir (Rusya Federasyonu Merkez Bankası web sitesi-2016), (www.ipfs.io, 2016).

2.2.5. Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

UNCTAD'ın son 3 yılda yayınladığı ülke raporları ile IMF verilerine göre; Ekonomi 2015 yılında daralma görülmüştür. Beklenti 2016 yılında bir miktar küçüleceği, 2017 yılında ise bir miktar çıkarak, ilk dengeye döneceği yönündedir .(IMF World Economic Outlook Database, Temmuz 2016).

Maaşlarda kısıntı yapılması teklifi ve bu yollar yeni yatırımlar hedeflenmesi teklifi 2016 Haziran ayında hükümete sunmuştur. Teklife göre, 2019'a kadar Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla büyümesi olacaktır (Haziran 2016- Akşam Gazetesi-Ekonomi Bölümü).

Rus İstatistik Bürosu (Rosstat) tarafından yayınlanan göstergelerde ise, GSYİH son iki yılda (2015-2016) %3 oranında küçülmüştür.

Rosstat'ın son dönemlerde; göstergelerde kullanılan istatistikî verilerde Avrupa Standartları olan nitelenen National Accounts 2008 Sistemi' ne geçmek için metodoloji değişikliği yapmış olması, veri aktarımı ile ilgili teknik sorunlar, iş faaliyet

sınıflandırmasına geçiş süreci gibi nedenlerden dolayı daha iyimser tahminler yayınlaması, bazı dönem göstergelerini web sayfasından kaldırması, kısmende olsa ekonomik veriler hakkında soru işaretleri yaratmaktadır.

2.2.5.1. Enflasyon

Rus Merkez Bankasının para politikalarında daha sıkı uygulamalara yönelmesi 2016 yılında iyi görünsede 2017 ve 2018 için tahminler yüzde 5-6 kadar bir enflasyon öngörülmektedir (<http://www.worldbank.org/en/country/russia/publication/rer>).

2.2.5.2. Doğrudan Yabancı Yatırımların Gelişimi

Rusya'nın coğrafi büyüklüğünü ve doğal kaynaklardaki ekonomik potansiyelini iyi kullanamadığı, 1990'lardaki ilk açılım sürecinden bu tarafa Doğrudan yabancı yatırımların (DYY) yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Yetersizliği etkileyen unsurlar; genel siyasi istikrarsızlık, ekonomi üzerindeki belirsizlik, ülkedeki yasal reform ve boşlukları ile ticaret hayatını olumsuz yönde etkileyebilen uygulama ve düzenlemeler ve tüketim gücü bırakmayan ağır vergi yükü olduğu varsayılmaktadır. Rusya'nın resmi devlet kurumların doğrudan yatırımlara ait yayınları yıllık verilere göre Doğrudan yabancı yatırımları 1994-1998 dikkate değer bir artış kaydetmeye başlamıştır. Rusya 2008 yılında Çin'den sonra en fazla DYY çeken ikinci ülkedir (<http://government.ru/department/237/events/>, 2016). UNCTAD'ın Rusya verilerini derlediği Ülke sayfasından alınan verilere göre; Ülkeye DYY girişi tutar olarak; 2012 için 50,6 milyar Dolar, 2013 için 69,2 milyar Dolar, 2014 için 22,9 milyar Dolar, 2015 için 4,8 milyar dolarlık yatırım girişi olmuştur (www.unctad.org, 2016).

Rus Doğrudan Yatırım Fonu (Russian Direct Investment Fund)

2011 yılında Rusya Devlet Başkanı 'nın desteği ile "Rusdoğrudan yatırım Fonu" (Russian Direct Investment Fund) yönetimi altında, ayrılmış sermaye 10000000000 \$ ile kurulmuştur. Stratejik ortaklıklar ve iş birliği anlaşmaları yaparak; Çin, Kore, Suudi Arabistan, İtalya, Bahreyn, Katar, Hindistan vs. gibi ülkelerin uluslararası yatırımcıları ile büyük ölçekli yatırımlara başlamıştır (The Russian Direct Investment Fund web site) (www.rdif.ru, 2016).

Özel Yatırım Tanıtım Ajansları

Doğrudan yabancı yatırım çekmekte gecikmelerinin üstesinden gelmek için özel yatırım tanıtım ajansları oluşturulmuştur. Genel olarak, bu tür ajanslar faaliyetlerini üç ana alan üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Birincisi, bir ülkenin DYY için cazip olduğu konusunda olumlu bir algı oluşturmaya ve potansiyel sektörleri ve yatırımcıları belirlemeye yardımcı olmaya katkıda bulunmaktadır.

İkincisi, yatırımcılara DYY fırsatları ve kurulması için gerekli prosedürler hakkında bilgi vermektir. Bu hizmetler, onay prosedürlerinde, yardımla birlikte genellikle bir "tek elden servis" tesisinde önerilir.

Son olarak, yatırım teşvik ajansları, genellikle, ülkelerin yatırım ortamını iyileştirmeye çalışan çeşitli kamu ve özel girişimlere katılımı yoluyla gerçekleştirilen bir politika savunucusu rolüne de sahiptir. Rusya'nın 2017 için Türkiye ile yapılan yeni dönem ekonomik işbirliği süreci ise gayrimenkul, inşaat, turizm konularından başlatılmaktadır. Rusya'nın amacı, yetenek ve teknolojileri ülkeye çekmek, ülkenin modernizasyonuna katkıda bulunmaktadır (https://rdif.ru/Eng_Initiatives, 2016).

Gerçekleştirilen Yapısal Reformlar

Rusya ülke yönetimi, son onbeş yıl içerisinde bazı reform hareketleri başlatmış, geçen süre zarfında uygulamadaki bazı aksaklıklardan dolayı yapılan değişikliklerde ayrıca revize edilmiştir. Reformların tamamlanması, ilerleme kaydetmesi ve olumlu sonuçlar alınması zamana yayılmış haldedir. Aşağıda bu reform hareketlerinden birkaçına ait bilgiler derlenmiştir.

Vergi Reformu

İki bölümden oluşan "Rusya Federasyonu Vergi Yasası (Kodeksi) nın ilk bölümü 1 Ocak 1999'da yürürlüğe girmiştir. Genel vergilendirme ilkeleri konu edilmektedir. İkinci Bölüm ise Federal Vergiler, Federal Bölge Vergileri ve Yerel Vergileri içeren bölümdür.

Federal Vergiler Rusya Federasyonu'na ödenen vergiler;

- Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim vergisi, Gerçek Kişiler Gelir Vergisi, İşletmelerin Kâr Vergisi, Sosyal Güvenlik Vergisi Yeraltı Kaynakları Çıkarma Vergisi, Su kullanım vergisi, Yabani Av ve Sualtı canlı kaynakları kullanım vergisi, Gümrük Vergisi'dir.
- Federal Bölge Vergileri, Federasyona üye bölgelere ödenen vergiler;
- Ulaşım Vergisi, Spekülatif Gelirler Vergisi, İşletmelerin Varlık Vergisi'dir.
- Yerel Vergiler ise belediye veya ilgili yerel idarelere ödenen vergiler; Arazi Vergisi, Gerçek Kişilerin Varlık Vergisi'dir.

Kişisel gelir vergisi oranı (Yerleşik olan gerçek kişi) %13'e düşürülmüştür. Ülkede yerleşik olmayan, yabancı statüdeki gerçek kişinin Gelir Vergisi kesinti oranı %30'dur. Yerleşik olmayan gerçek kişiler, eğer Rusya Federasyonu'nda kurulu işletmeye ortak ise kâr payı dağıtımından elde ettiği gelir %15 oranında vergilendirilir.

Vergi Hesaplama Yöntemi iki şekildedir;

- Nakit (Ödeme) Esası
- Tahakkuk Esası

İşletmelerin Kâr üzerinden Ödedikleri Vergi 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren % 20 olarak ilan edilmiştir. Bu oranın %2'si Federal Bütçe harcamaları için aktarılmaktadır. %18'i ise bölge bütçelere aktarılır. Rusya Federasyonunda bulunan bölge yönetimleri, kendi kanunlarına göre, alınacak vergi oranını, bazı kriterlere sahip vergi mükellefleri için daha az uygulayabilirler. Fakat, oran %13,5'ten düşük olamaz. Örneğin Kurumlar vergisi %20'dir. Bunun %18'i Bölge bütçesine ödenecek tutardır. Bu %18'in ancak %13,5'e kadar indirebilirler. İşletmelerin Kârı üzerinden alınan Vergi Federal bir vergi olmasına rağmen, bölge yönetimleri, epey uzun bir süre, yatırımları teşvik etmek amacıyla, bütçesine ödenecek kârla ilgili vergi için muafiyet uygulamıştır. Yeni vergi kanunu ile bu uygulama kaldırılmış, vergi oranı ile oynama veya azaltma alanı daraltılmıştır (www.ekonomi.gov.tr, 2016). ([http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20%C4%B0li%](http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20%C4%B0li%20)

C5%9Fkiler/%C3%9Clkeler/Rusya%20Federasyonu/Pazar%20Bilgileri/Mevzuat/ekler/RF-Vergi%20Uygulamalari.pdf?lve,2016).

Toprak Reformu

Toprak Kanunu; Rusya Federasyonu Arazi Kanunu adıyla, 2001/10/25 tarihli, (N 136-FZ) numaralı kanun ile yürürlükte. Kentsel ve ticari arazilerin özel mülkiyetine ve ticaretine müsaade etmektedir. Rus ve yabancı vatandaşlarının tarımsal arazi alıp satmasına izinleri ve kiralama işlemleri bu Kanun ile yürütülmektedir.

İcra-İflas Reformu

İcra-iflas Kanunu; 8 Ocak 1998 tarih (6-FZ) nolu Federal Kanunu ile çıkarılmış, firmaları 1990'larda yaygın olan sahte iflas işlemlerinden korumak üzere yeniden düzenlenmiştir.

Kurumsal Yönetim Reformu

Anonim şirketlerle ilgili yasalar azınlık hisse sahiplerinin haklarının daha iyi korunmasının sağlanması için değiştirilmiştir.

Yargı Reformu

Yargıçların daha bağımsız ve daha sorumlu hale getirilmelerini teminen yeni kurallar kabul edilmiştir. Rusya Anayasasında, Yargı için bir bölüm bulunmaktadır.

Emeklilik Reformu

Rusya Emekli Sandığı (FIU veya PF RF)2002 öncesinde, Rusya'da emeklilik ödeme "dayanışma ilkesi" üzerinde dağıtım sistemine göre yürütülmekteydi. Ancak, sistemin verimli çalışması kötüleşen demografik durum ile bağdaşmadığından, 2002 yılında emeklilik provizyonlarının yükünün devletten çalışanlara transfer edilmesi amacı ile yeni bir emeklilik sistemi başlatılmıştır. Rusya Federasyonu vatandaşlarına sosyal hizmetlerin sunan büyük bir sistemdir. Mali İstihbarat Birimi emeklilik sisteminin yönetimi için kurulmuş ve emeklilik yardımlarıyla, Rus vatandaşlarının hakları garanti edilmiştir.

Devlet emeklilik fonu faaliyetleri 22 Aralık 1990 ile başlamıştır. Bu RSFSC Emekli Sandığı organizasyonu, RSFSC № 442-1 nolu Yüksek Sovyeti kararı ile kurulmuştur. Mali destek yönü için, ayrı bir bütçe fonu tahsis edileceği varsayılmıştır.

2006 yılı itibarı ile yaklaşık 60 özel emeklilik fonu ortaya çıkmıştır. Ancak Rus çalışanların yalnızca %4'ü emeklilik birikimlerini Devlet Emeklilik Fonundan özel şirketlere kaydırmıştır. Emeklilik fonunun yıllık yayınladığı istatistiklere göre, son 15 yılda, emeklilerin sayısı ile çalışan insanların oranı 1,5 kat azaldı. Bu sebeple 2013-2015 döneminde yeni emeklilik reformu çalışmaları ivme kazanarak, Rusya 'da yeni gelişmeler yaşanmıştır.

Yapılan çalışmalarda, ileride kurulacak emeklilik sistemi önemli değişiklikler içermektedir (<https://www.soglasie-npf.ru/directory/pension-reform/stages-reform.php-2016>).

Bürokrasinin Azaltılması

Kayıt ve izin şartları önemli ölçüde kolaylaştırılmış, firmaların yasal denetim sayısında da indirimle gidilmiştir. Bununla birlikte yeni düzenlemelere aykırı olarak yerel otoritelerin zaman zaman ani denetimlerde buldukları gözlenmektedir. Rusya'nın kalkınma hedefine dönük olarak "Strateji 2020" adı altında çeşitli sektörlerin (ilaç, otomotiv, hafif sanayi v.b.) geliştirilmesine yönelik stratejileri kapsayan bir plan 2008 yılı Şubat ayında V. Putin tarafından ilan edilmiştir. "Strateji 2020" ülkenin 2020 yılına kadar %6-7 oranında sürdürülebilir büyüme kaydetmesini ve enflasyonu %3 seviyelerine çekerek dünyanın ilk 5 ya da 6 ekonomisi içerisinde girmesini hedeflemektedir. Plan, 2008 yılı başlarında kabul edilmiş, takip eden dönemde, küresel mali kriz baş göstermiştir. Bu nedenle 2020 hedeflerinden sapma olması muhtemeldir.

Özelleştirme

Kriz dönemlerinde bütçe açığını kapatmak amaçlı kaynak arayışlarının ilk başvurulan yöntemlerinden biri özelleştirmeler olmaktadır.

Özelleştirme süreci Rus ekonomisinde de diğer geçiş ekonomilerinde olduğu gibi hızla ilerlemiş, ancak diğer ekonomilere göre daha düzensiz seyretmiştir. 1998 yılından

itibaren yavaşlama gözlene de özelleştirmeler çok daha şeffaf ve adil yürütülmeye başlanmıştır.

Hükümet 2010 yılı Ekim ayında büyük bir Özelleştirme Programı'nı onaylamıştır. Program, 6.467 adet kamu hisseli işletmeden yaklaşık 1.000'indeki 60 milyar Dolarlık kamu hissesinin satışına imkân sağlamaktadır. Özelleştirme ihalelerinde yabancı yatırımcıların katılımları sınırlı düzeyde kalmaktadır.

Rusya'da son üç yıldır yaşanan ekonomik durgunluk nedeniyle hükümet, devlet şirketlerinin özelleştirme sürecine hız vermiştir. Bu kapsamda, stratejik önem taşıyan şirketleri kapsamayacak şekilde, ülkenin önde gelen petrol şirketleri Rosneft ve Bashneft, nakliyat şirketi Sovkomflot, elmas üreticisi Alrosa ve ülkenin ikinci büyük bankası VTB isimleri gündemde bulunmaktadır.

2016 -2017 dönemde Rusya'daki kamuya ait petrol şirketlerinden Rosneft'in bir bölümü ile Başneft şirketinin tamamı özelleştirmek istenmektedir. Rusya, Başneft'in çoğunluk hislerinin satış sürecini yeniden başlatma kararları alınarak Rosneft'in yüzde 19,5'inin satış hazırlıklarını başlatma kararı almıştır. Rosneft için yerliden çok yabancı yatırımcıların ilgi gösterdiği ve ihale katılımı konusunda hiçbir kısıtlama yapılmayacağı belirtilerek yaklaşık 15 milyar dolar gelir elde edilmesi beklenildiği görülmektedir (İTKİB HEDEF Dergisi, 2016: 17).

DYY Mevzuat Bilgileri

Doğrudan Yatırım Kanunu

Rusya'nın son yirmi yıllık ekonomi politikasının ilk hedefi ekonomiyi canlandırmak olmuştur. Finansal istikrarı sağlamak amacıyla, ekonomik büyümeyi teşvik etmek için alınan önlemlerle teşviklerin asıl amacı, ekonomiyi uyandırmak ve ürünlerin rekabet gücünü artırmaktır. Bu hedef, özel sektörler ile kamu sektörleri için yapılan düzenlemelerle başlanmıştır.

Ülkede uygulanan ve DYY'larını ilgilendiren bazı kanunlar şunlardır;

- 29 Nisan 2008 tarihli Federal yasada, no. 57, "Ülkenin savunmasına ve devletin güvenliğine stratejik bir amaca sahip şirketlerde yabancı yatırım yapmak için prosedür" (www.base.garant.ru, 2016)

- 22 Temmuz 2005 tarihli Federal Kanun, no. 116, "Rusya Federasyonu'ndaki özel ekonomik bölgeler hakkında" (www.consultant.ru, 2016)
- 10 Aralık 2003 tarihli Federal yasada, no. 173, "Döviz kurunun düzenlenmesi ve kontrolü" (www.rg.ru, 2016)
- 9 Temmuz 1999 tarihli Federal yasada, no. 160, "Rusya Federasyonu'ndaki yabancı yatırımlar" (www.kremlin.ru, 2016)
- 25 Şubat 1999 tarihli Federal Yasası, no. 39, "Sermaye yatırımları şeklinde yürütülen Rusya Federasyonu'ndaki yatırım faaliyetleri" (www.basic.garant.ru, 2016)
- 22 Nisan 1993 tarihli Federal yasada, no. 39-3, "Hisse senedi piyasası" (www.consultant.ru, 10148, 2016)
- RSFSR'nin 26 Haziran 1991 tarihli ve "RSFSR'deki yatırım faaliyetleri hakkında" kanunları; vb. (www.consultant.ru, 2016)

N 160-FZ, Kanun ile daha önceki Federal Yasaların bazıları değiştirilmiştir. Değişen Kanunların, numara ve tarihleri aşağıda belirlenmiştir.

- Federal Yasa, 21.03.2002 tarih, N 31-FZ №, nolu,
- Federal Yasa, 25.07.2002 tarih, N 117-FZ № nolu,
- Federal Yasa, 08.12.2003 tarih, N 169-FZ № nolu,
- Federal Yasa, 22.07.2005 tarih, N 117-FZ № nolu,
- Federal Yasa, 03.06.2006 tarih, N 75-FZ № nolu,
- Federal Yasa, 26.06.2007 tarih, N 118-FZ № nolu,
- Federal Yasa, 29.04.2008 tarih, N 58-FZ № nolu,
- Federal Yasa, 19.07.2011 tarih, N 248-FZ № nolu, (www.consultant.ru, 2016)

Federal Kanun No: 160

1999 yılında 25 Haziran'da DUMA'dan geçen, 2 Temmuz'da Federal Konsey'de onaylanan ve 9 Temmuz'da yayınlanan "Rusya Federasyonu'nda Yabancı Yatırım Federal Kanunu, N 160 – FZ "The Federal Law on foreign investment in the Russian Federation" yürürlüğe girmiştir (www.mbm.ru, 2016).

Bu Federal Kanun; yabancı yatırımlarda, yabancı yatırımcıların haklarına ilişkin temel garantilerini belirlemektedir. Rusya Federasyonu topraklarındaki yabancı sermaye

işletmelerinin faaliyetlerini, yatırımlarını ve yatırımlardan oluşan kârlar ve varlıkları kapsamaktadır. Mevcut Federal Yasada, kanunun amacı; Rusya ekonomisinin cazib hale getirilmesi ve etkin kullanımına olarak belirtilmektedir.

DYY’da Vergisel Teşvikler;

DYY'lardan etkilenen bazı faaliyetlerin vergi rejimi muafiyetleri ve teşvikleri içerir. Rusya'da eşdeğer üretime sahip olmayan ve hükümet tarafından kurulan kısıtlayıcı bir listede yer alan teknolojik ekipmanların ithalatı gümrük vergilerinden muafır. Bazı araştırma geliştirme harcamalarına%150'ye kadar olan kârlardan vergiden muafiyet vardır. Diğer teşvikler, yazılım mühendisliği, enerji verimliliğinin iyileştirilmesini içeren faaliyetler, bazı tıbbi ve eğitim faaliyetleri vb. konulardır.

Bölgesel ölçekte yetkililer, kârlarındaki paylarını%18'den, %13,5'e düşürme hakkına sahiptir. Federal vergi %2 olmaktadır. Mülk ve arazilerde vergi muafiyeti de sağlayabilirler ve azami oranlar%2,2 ve%1,4'tür. Bu teşvikler, Saint Petersburg ve Kaluga yetkilileri tarafından sunulmaktadır (Russian Government, Ministry of Finance, FederalTaxService of Russia, http://www.nalog.ru/eng/taxation_in_russia/26.01.2016).

Diğer Teşvikler;

Özellikle ihracatı desteklemek için hükümetçe verilen teşvikler aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır. Bu işlemleri aşağıdaki Kanun ve Kararnameler çerçevesinde yapılması sağlanmaktadır.

- 01.11.2008 tarih, 803 sayılı Hükümeti Kararnamesi
- 22.11.2011 tarih 964 sayılı Hükümeti Kararnamesi
- 08.09.2004 tarih 76N sayılı Rus Maliye Bakanlığı
- 21.09.2004 tarih,1222-r nolu Rus Hükümet Kararnamesi
- 18.07.2011 tarih, 236-FZ № nolu Federal Kanunu
- 13.02.2012 tarih,1302 nolu Hükümet Kararnamesi
- 29.11.2012 tarih, 1233 sayılı Hükümet Kararnamesi
- 27.07.2007 tarih, 1007-r №nolu Hükümet Kararnamesi
- 25.04.2008 tarih 566-p sayılı Hükümeti Kararnamesi
- 17 Mayıs 2007 tarih, 82-FZ № nolu Federal Yasa
- 24.07.2007 tarih, 209-FZ № nolu Federal Kanunu (www.consultant.ru, 2016)

Devlet garantileri;

Yabancı para cinsinden Rusya Federasyonu devlet garantisi işlemleri bulunmaktadır. İhracatçı veya Rus veya yabancı bankaya, Rusya Federasyonu veya Rusya Maliye Bakanlığı Hükümeti ile yazılı taahhüt tamamen veya sözleşme/finansal destek konusunda anlaşmaya varmak suretiyle, diğer tarafın garanti edilmesi sağlanmaktadır.

Yabancı alıcıların imtiyazlı kredi İşlemleri;

2013 yılının haziran ayında Vnesheconombank Kurulu, Kalkınma ve Dış Ekonomik İlişkilerBankası (Vnesheconombank); banka ve iştirakleri yabancı ve Rus ihracatçılar uygulamaları dikkate alarak, Rus ihracatı finanse etmek, kredilerin rekabetçi bir faiz oranı kurabilmek, fırsat zamanını azaltmak için, izin verdiği kredileri kapsamaktadır. Dış pazarlara yapılan, Rus yüksek teknoloji ürünlerinin ihracatı desteklenmektedir.

- Vnesheconombank yatırım faaliyetlerinin büyük sanayi önceliği olduğu görülmektedir. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.
 - Havacılık ve uzay ve füze kompleksi;
 - Gemi;
 - Elektronik sanayi;
 - Nükleer enerji de dâhil olmak üzere nükleer sanayi;
 - Ağır, ulaşım, özel ve elektrik mühendisliği;
 - Metalurji (özel çelikler);
 - Ahşap endüstrisi;
 - Askeri-endüstriyel kompleks;
 - Tarım;
 - Stratejik bilgisayar teknolojileri ve yazılım;
 - Bilgi ve iletişim sistemleri;
 - Tıbbi cihazlar ve ilaç.
- İhraç ürünleri (bazı durumlarda, diğer ürünlerin parçası olan bileşenleri) yüksek teknoloji ürünleride dâhil olmak üzere Rusya Federasyonu imal edilmiş ürünler,
- İhracat Sözleşmesi miktarı en az 2 000 000 \$ (veya Rus rublesi veya Euro karşılıkları)

Küçük ve orta ölçekli işletmeler'e Rus-JSC "KOBİ Banka" sının Ödünç Verme İşlemleri;

OJSC "KOBİ Bankası» ihracat işlemlerinin geliştirilmesi dahil olmak üzere, küçük ve orta ölçekli işletmelere Rusya kredilerinin tüm bölgelerinde bölgesel bankalar ortakları, bir ağ üzerinden sağlayarak, küçük ve orta ölçekli işletmeler için mali destek programı uygulamaktadır(www.mspbank.ru, 2016). Bu işlemler için "Rusya Federasyonu, küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi üzerinde" Federal Kanunu 24 Temmuz 2007 tarihli, 209-FZ №: "lu Kanun ile, mevzuata eklenmiştir (www.consultant.ru, 2016).

İhracat Kredisi yatırım sigortası;

"İhracat Kredi ve Yatırım Sigortası Rus Ajansı" JSC ihracatçılara sigorta destek sağlamaktadır. Yabancı yüklenici tarafından ödenmemesi riskine karşı, ihracatçıları korumak amacıyla yapılmaktadır. İhracat kredisi ve ihracat satış kredi koşulları üzerinde yapılan teminat mektuplarını onaylamak gibi işlemler yapılmaktadır (www.exiar.ru, 2016).

Yabancı Firmaların Giriş ve İşlemlerine İlişkin Kısıtlamalar;

Rus hükümeti, özellikle petrol ve gaz, bankacılık, sigorta, kitle iletişim araçları, havacılık, ev taşımacılığı ve telekomünikasyon gibi mineral ekstraksiyon ve hizmet endüstrilerine yabancı mülkiyet ve katılım konusunda bir takım kısıtlamalar getirmektedir.

Kısıtlamalar;

- Toplam yabancı sahiplik tavanları,
- Yabancı yatırımcıların finansal durumunun değerlendirilmesi için özel kriterler,
- Özel lisanslama gereksinimleri
- Belirli türde hizmetlerin verilmesine ilişkin yasaklardır.

Yabancı operatörlerin girişiyle ilgili bu açık kısıtlamalardan bazıları, Rusya ile ticaret ortakları arasında, özellikle de GATS çerçevesinde devam eden DTÖ üyelik müzakerelerine tabidir. Yabancı firmaların girişi ve faaliyetleri, bazı genel yasalar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmektedir. Bazıları, toprak sahipliği hükümleri gibi yabancı firmaları etkileyen açık ayrımcı koşullar içeriyor. Yeni Kara

Tüzüğüne göre, yabancı firmalar, tarım dışı arazileri satın alabilirler. Ancak Rus vatandaşlarının aksine yabancılar, sadece 49 yıla kadar kiralama yapabilir. Bazı diğer kanunlar, açıkça yabancı firmaları hedef almıyor olmasına rağmen, işlemleri daha zor hale getirmektedir. Buda yazılı bir mevzuat olmadığı halde, kısıtlama şeklinde algılanmaktadır (www.mspbank.ru, 2016).

İş Kurma Mevzuatı

Ülkede şirket kurma, yetkili devlet kuruluşlarına kayıt işlemi yapılması ile başlamaktadır. Bundan sonra hükmi şahsiyet kazanılır. Oratlık yaparak ya da tamamen yabancı sermayeli şirket kurulabilir. Temsilcilik ofisi açabilirler. Yabancı şirketlerin kayıt işlemleri iki şekilde oluşur. İlki, tescil işlemi (registration), ikincisi kabul işlemidir (accreditation), (www.icann.org, 2016).

Temsilci ofisler;

Ticaretin başlangıç noktası iletişimdir. Dış Ticaretin, ticaret yapılan ülkenin alıcı taleplerini oluşturabilmek ve o ülkenin kültürüne ve ihtiyacına uygun kullanılabilir ürünler üretebilmek önemlidir. Talep oluşturabilmek, müşteri tercih ve beğenilerinin kültürel etkilerini iyi takip edebilmekle başlar, Genellikle işletmeler müşterilerine tanıtım yaparken, dış ticarete bölgesel uzaklıktan kaynaklı ürün teşhir, showroom açma ve tanıtım faaliyetlerine yüksek para harcamaktadırlar. Yıl içerisindeki fuar ve sergi organizasyonlarına katılım kısa süreli olmakta, buna nazaran yurtdışı birim, ofis, irtibat bürosu ve temsilci ofisleri oluşturmak ve tam yıl faaliyet göstermek, daha kazançlı olmaktadır. Ayrıca ülkenin mevzuat değişikliklerine zamanında entegre olabilmek, işletme yetkilisinin fiziken o ülkede bulunuyor olmasında, diğer faaliyetlere ayrıca pozitif katkı sağlamaktadır.

Açılan birim genellikle; ofis, showroom, depo, ürün teşhir serası/tarlası veya reyon olabilmektedir.

Rusya'da yabancı yatırımcılar, temsilci ofis açtıklarında,

- a) Rusyada bulunan bankalarda Ruble ve/veya döviz hesabı açma hakları vardır.
- b) Ofisin; kira, personel maaşı, demirbaş ve iktisadi kıymet alımı, tanıtım ve reklamgideri ile pazarlama vs. giderlerini Ruble ve döviz hesaplarından ödeyebilirler.

- c) İthalat, ihracat ve gümrükleme işlemleri yapabilir, stok bulundurabilirler.
- d) Ofisin kira ödemelerinde KDV'den muaf bulunmaktadır.
- e) Ofislerde kullanılan veya geçici olarak ithal edilmiş ofis ekipmanlarıyla nakit vasıtaları gümrük vergi ve harçlarına tabi değildir.
- f) Yatırımcı olarak ortaklıklarda, ekonomik topluluklarda da yer alabilirler (www.ved.gov.ru/eng/companies/business/, 2016).

Temsilci ofisler, Rusya'nın dışında bulunan merkez ofisin işlemlerini yürütür. Sözleşmeler yapabilir. İş ilişkilerini tesis eder ve yürütür. Pazarlama işlemleri yürütür. Ayrı kanuni şahıs hükmiyeti bulunmaz (www.rosco.com.tr, 2016).

2.2.6. Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Ülkede, 164-FZ sayılı "Dış Ticarete Devlet Düzenlemelerinin Temel İlkeleri" başlıklı Federal Kanunla, dış ticarete ilişkin kavramlar tanımlanmıştır. Mal ve hizmetlerde dış ticaret, takas işlemleri, hizmet sağlayıcılar, serbest ticaret bölgeleri, uluslararası transit gibi. Kanun, dış ticaret faaliyetlerinin düzenlenmesinde federal, bölgesel ve yerel idarelerin sorumluluklarını da belirtmektedir. Devlet dış ticaret mevzuatının temel ilkelerinden Kanunun dördüncü maddesi, dış ticaret faaliyetlerinde bulunanların katılımcıları arasında eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması, ticaret önlemlerinin geliştirilmesi, benimsenmesi ve uygulanması için açıklık ve uygulanmasında "tarafsızlık" ilkesine dayandırılmıştır. Ayrıca aynı Kanun'un diğer maddelerinde, şeffaflık, ulusal muamele, ayrımcılığa uğramama, gereksiz ticari kısıtlayıcılıktan kaçınma gibi pek çok DYSY'ni etkileyen ilkeler kabul edilmiştir. Yabancılara eşit muamele yapılacağı muhtelif maddelerde belirtilmektedir (www.consultant.ru, 2016).

Dış Ticaret Politikası'nda Gümrük Sistemi;

İthalatta Genel Preferanslar Sistemi uygulanır.

Gümrük tarifeleri 2010 tarihinden bu yana tek tarife olup, ortak gümrük kodu uygulamaya başlamıştır (www.customs.ru, 2016).

İthalat Rejimi

8 Aralık 2003 tarihinde Duma'dan geçen N 167 FZ nolu Federal Kanun ile dış ticaret işlemleri hakkında mevzuat düzenlenmiştir. Bu kanunda belirtilen ithalat rejime göre,

ülkede bazı ürünler için İthalat Lisansı alınması hususu gerekmektedir. Lisans aranan ürünler vardır.Rusya Federasyonu Ticaret Bakanlığı bu lisansları R.F.Federal Yasa, N, 167 'ye göre vermektedir (www.consultant.ru, 2016).

İhracat Rejimi

Rusya Federasyonun'daki rejimi, ihraç vergileri uygulaması içermektedir. 22 Haziran 1999 tarihinde ihracat kontrol Federal Yasası Duma'dan geçerek 2 Temmuz 1999'da federal konsey tarafından onaylanmıştır.

Rusya Federasyonu ihracat kontrollerinin yasal çerçeve aşağıdaki federal yasalar çıkarılmıştır;

- Rusya Federasyonu Federal Kanunu "Dış Ticaret Devlet Yönetmeliği "13 Ekim 1995 tarihli 157-FZ № nolu, Federal Law of Russian Federation, "State Regulations of Foreign Trade" 157-FZ № of 13 October 1995, (www.wto.org, 2016).
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal Law No; 164-FZ of December 8, 2003 on the DECEMBER 8, 2003 ON THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF STATE REGULATION OF FOREIGN TRADE ACTIVITY (with the Amendments and Additions of August 22, 2004, July 22, 2005, February 2, 2006) https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/rus_e/WTACCRUS58_LEG_244.pdf, 2016.
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu "İhracat Kontrol Üzerine" 18 Temmuz 1999 tarihli N.183-FZnolu, Russian Federation Federal Law "On Export Control" No. 183-FZ of 18 July 1999; (http://www.nti.org/media/pdfs/17_3.pdf?_=1316538797, 2016).
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu "Faaliyet Bazı türleri Lisanslama Üzerine" 25 Eylül 1998 tarih ve 158-FZ Nnolu; Federal Law of the Russian Federation "On Certifications of Certain Types of Activity" dated 25 September 1998 and numbered 158-FZ, (www.base.garant.ru)<http://base.garant.ru/17314439/2016>).
- "Rusya Federasyonu Ceza Kanunu" 13.06.1996 tarihli ve N 63-FZ № nolu;

Bavul Ticareti

Özellikle komşu ülkeler ile olan günlük ticari işlemlerde kullanılır. Öncelikle Andropov ve Brejnev ile başlayan sonrasında reformlar, daha sonra Gorbaçov'un "Glasnost ve Perestroyka" olarak dünya tarihine işlenen, Türkçeye "açıklık ve yeniden yapılanma" olarak tercüme edilmiş olan reformları, belirli safhalardan geçtikten sonra ekonominin canlandırması amaçlandığı halde istenen başarıya ulaşmamıştır (Abdullayev ve diğerleri, 2009). Bu dönemde hızlanmış, son yıllarda azalma göstermiştir. Bu tür ticaretten zarar gören Rusya, ticaretin gümrük preferans sistemine yerleşmesi amacıyla aldığı tedbirleri daha da sıkılaştırmıştır.

2.2.7. Dış Ticaret Politikası'nda Uluslararası Topluluklara ve Birliklere Üyelikler

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)'na Üyelik;

Ülke, Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri ile Serbest Ticaret Anlaşması yapmıştır. Avrupa Birliği ile 199 yılında ortaklık ve işbirliği anlaşması vardır. Beyaz Rusya ve Kazakistan arasında 2010 tarihinde Gümrük Birliği kurulmuş bulunmaktadır. Birliğe 2014 yılında Ermenistan ve 2015 yılında Kırgızistan'da dâhil olmuştur.

Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ)'ne Üyelik;

1993 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) başvuru yapmış, Örgütün 8. Bakanlar Konferansında, 2011 tarihinde, üye devletlerin bakanları tarafından onaylanmıştır. 2012 tarihinden itibaren DTÖ'nün 156'ncı üyesi olmuştur (www.wto.org, 2016).

Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasec)'na Üyelik;

Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasec) 2000 yılında kurulmuştur (www.eurasia.com/en/about,2016). Üyeleri Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'dır. Ermenistan, Ukrayna ve Moldova üyelik öncesi gözlemci statüsündedir.

Avrasya Ekonomik Birliği'ne Üyelik;

Rusya Federasyonu, Kazakistan ve Beyaz Rusya'nın katılımı ile kurulmuştur. Ortak gümrük tarifesi uygulaması 2010 tarihinde başlamıştır. 2011 tarihinden itibaren de iç gümrükler iptal edilmiştir (www.tr.sputniknews.com, 2016)

2.2.8. Tarifeler ve Diğer Vergiler

İthalat için uygulanır, üç çeşit vergiye tabidir:

- Gümrük Vergisi
- KatmaDeğerVergisi
- Bazı ürünler için özel tüketim vergileri, .(www.alta.ru/taksa-online/en/,2016)

Gümrük Vergisi Dışındaki Vergiler

İthalatta, gümrük vergisi dışında kalan başkaca vergiler alınmaktadır. Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisidir ([http://www.nalog.ru/eng/taxation_in_russia/Preferans Sistemi \(GPS\), 2016](http://www.nalog.ru/eng/taxation_in_russia/Preferans_Sistemi_(GPS),_2016)).

2.2.9. Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Kişisel görüş, intibalar önemli sayılır. Şirketlerin mali durumu hakkında bilgi edinmek için bir veri tabanı henüz yoktur. Konsinye satış, ödeme garantisi işlemleri net değildir. Tüccarlar, doğrudan ithalatı gerçekleştirme yönünde alışkanlık kazanmıştır.

2.3. Türkiye Cumhuriyeti Hakkında Genel Bilgiler

2.3.1.Cografî Konum ve İklim

Konum;

Ülkenin Yüzölçümü 814.578 km² olup, küçük bir bölümü Avrupa kıtasında, kalan bölümü ise Asya kıtasındadır. Gürcistan, Ermenistan, Nahcivan ve İran ülkeleri doğuda, Bulgaristan, Gürcistan ülkeleri batıda, Suriye ve Irak ülkeleri ile güneyde komşudur. Coğrafi olarak konumu;

36° 00'-42° 00' Kuzey Enlem ve 26° 00'-45° 00' Güney Boylam Haritadaki konumu ise; Güney Batı Asya toplam 2,627 km sınırı bulunmaktadır. 7,200 km sahil şeridi vardır.

İklim;

Türkiye; Akdeniz iklimi, Karadeniz iklimi ve karasal iklim içerisindedir. Akdeniz iklimi; Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Karadeniz İklimi;. Her mevsim yağışlıdır. Karasal iklim; Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.

Bu çeşitlilik, ülkenin yaşam koşulları ile ekonomik etkinliklerini önemli ölçüde etkiler. Deniz seviyesinden yüksekliği: en alçak noktası: Akdeniz 0 m, en yüksek noktası: Ağrı Dağı 5,166 m.

2.3.2. Siyasi ve İdari Yapı

Ülkenin yönetim şekli Cumhuriyet'dir.

29 Ekim 1923' de TBMM kararı ile kurulmuş tam bağımsız bir devlettir. Parlamenter Cumhuriyet sisteminde, seçime dayalı yönetim sistemi vardır. Demokratik, laik, sosyal hukuk devletidir. Üniter devlet anlayışına sahip olup, Yasama, Yürütme ve Yargı organları bulunmaktadır.

Yasama Organı; Parlamento/Meclis

Yürütme Organı; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Yürütme Kurulu-Kabine

Yargı organı; Yargı, Bağımsız Mahkemeler

Merkezden Yönetim ve Yerel Yönetim Sistemi kullanılır.

16 Nisan 2017 referandum öncesine kadar olan Yönetim şekli aşağıdaki gibidir;

Cumhurbaşkanı hükümetin başıdır. TBMM tarafından, meclisin içinden veya dışından, üniversite mezunu, kırk yaşını aşmış, bir şahsı, seçimle Cumhurbaşkanı seçer. Cumhurbaşkanı, genel seçimlerden sonra, meclis içinden bir parti liderine veya bir milletvekiline hükümeti kurma görevini verir. Cumhurbaşkanı, hükümeti kurma görevini yerine getiren tarafından belirlenen Bakanlar Kurulu listesini onaylar ise ve bu kurul meclisten güvenoyu alır ise Kurulun başkanı Başbakan sıfatını kazanır. Genel seçimler tek dereceli gizli oy, açık sayım ilkesiyle yapılır. Ülke genel barajı %10 dur. Başkent Ankara şehridir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

16 Nisan 2017 Referandumu;

Son dönemlerde Türkiye, sınırlarına yakın coğrafyalarda ve komşu ülkelerde başlayan iç savaş ve terör sorunlarından kaynaklanan sorunlardan etkilenmektedir. Ülkenin, sınır bölgelerden iç savaştan kaçarak ülkeye giriş yapan göçmenlerden dolayı mali-siyasi-sosyal yükleri artmıştır. İç sınırlarına nüfus eden terör faaliyetlerini engelleme çabaları, başkaca ülkeler ile siyasi sorunlara yol açmıştır. Bahsi geçen durumlar, Türkiye için,

çözümü zamana yayılamayan ve hemen halledilmesi ve düzeltilmesi gereken durumlardır. Bu sebeple, Hükümet 2011 yılından bu yana, özellikle yeni bir Anayasa oluşturma amacıyla çalışmalar yapmıştır. Ülkenin şu an yürürlükte olan Anayasasını değiştirmek için TBMM'ne teklif sunmuştur. Bu teklifte; yönetim, yasama, yürütme, yargı şekli ile siyasi yapıda bazı değişiklikler yapılması planlanmaktadır. Bu teklif “Başkanlık Sistemi” adıyla kamuoyuna tanıtılmıştır. Bu amaçla, görevde bulunan hükümetin desteklediği, Yeni Anayasa teklifi, 20 Ocak 2017'de beşte üç oy sayısı 330'u aşarak 339 oy toplayan anayasa değişikliği teklifi meclisten geçerek referandum kararı verilmiştir. Yeni oluşacak Anayasanın, halk oylaması yani Referandum yolu ile kabul veya red edilmesi planlanmıştır. Bu nedenle, ülkede 16 Nisan 2017 tarihinde referandum yapılmıştır. Halk oylaması sonucunda %51 oranı geçmek suretiyle “Evet” oyu alarak Anayasa değişikliği kabul edilmiştir. 2019 yılına kadar bu değişikliklerin kademeli olarak yapılması planlanmaktadır (www.tbmm.gov.tr, 2017).

2.3.3. Demografi, Nüfus, istihdam ve Şehirleşme

GMT+2 zaman diliminde yer alan Türkiye, hem batıdaki hem de doğudaki ülkelerle aynı iş günü içinde iletişim kurma olanağına sahiptir.

Bir ülkenin, hizmet edeceği toplum ile “ vatandaşlık bağı “ nın kurulmasının ilk adımı nüfus kaydı ile olmaktadır. Bu bağ, merkezi yönetimin ülke ihtiyaçlarının tespit edebilmesinde çok önemlidir. Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlanan nüfus sayımları ile milliyet, ırk, din ayrımı yapmadan, imparatorluk içerisinde yaşan bireylerin nüfus işlemlerini yapmıştır. Günümüzde bu ülkede “Anayasal Görev” dir.

2015 yılında 78,7 milyon olan Türkiye nüfusunun 2023 yılında 84 milyona, 2050 yılında ise 1980 yılına göre iki kattan fazla artarak 93,5 milyona ulaşması beklenmektedir (www.tuik.gov.tr, 2017).

Ülkede Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) uygulanmaktadır. ADNKS 2015 sonuçlarına göre 31 Aralık 2015 tarihi itibariyle Türkiye'nin nüfusu 78.741.053'tür. (TÜİK, 2017) Bu sayının yüzde 50,18'si (38.984.302) erkeklerden, yüzde 49,82'si (38.711.602) kadınlardan oluşur. 0-14 yaş grubu nüfus, toplam nüfusun yüzde 24,27'sini oluşturur. Ancak bu oran 1965'den beri sürekli azalmakta ve Türkiye toplumu giderek

yaşlanmaktadır. 0-14 yaş grubu 1965'te nüfusun yüzde 41,9'unu oluştururken 2014'te yüzde 24,2'sine karşılık gelmektedir.

Türkiye demografisinde görülen en önemli değişim ise kentleşme oranıdır. 1927 yılında nüfusun yüzde 75,8' i kırsal (10 binden az nüfuslu), yüzde 24,2'si kentsel alanlarda yaşarken, bugün bu oran tam tersine dönmüştür. 2011 yılı itibariyle Türkiye nüfusunun yüzde 23,2'si (17.338.563) kırsal alanda (belde ve köyler) yaşarken, yüzde 76,8'i (57.385.706) kentsel (il ve ilçe merkezleri) alanlarda yaşamaktadır.

2015 yılında nüfusunun yarısı 31 yaşın altında olan Türkiye, AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında en genç nüfusa sahiptir.

Türkiye’de, ürettiği mal ve hizmet ile ekonomik büyüme ve sosyal gelişimin lokomotifleri konumunda olan ve nüfusu 1 milyonu aşan 20 şehir bulunmaktadır. İstanbul, Avrupa’nın en yüksek nüfuslu şehridir. Türkiye’de nüfus göçünün yönü, kırdan kente, doğudan batıya doğrudur ve küçük şehirlerden metropollere doğru bir göç vardır (www.nvi.gov.tr, 2016).

2.4. Türkiye Cumhuriyeti Hakkında Ekonomik Bilgiler

2.4.1. İş Gücü ve İstihdam Koşulları

Türkiye, 29,7 milyon kişilik iş gücüyle Avrupa’nın üçüncü en büyük iş gücü havuzunu oluşturmaktadır.

Türkiye’nin sahip olduğu genç nüfus, iş gücünün büyümesindeki en önemli faktör olarak ülkenin rakiplerine kıyasla üst sıralarda yer almasına katkı sağlamıştır. Türkiye aynı zamanda AB ülkelerine kıyasla iş gücündeki en yüksek büyümeyi gerçekleştirmiştir. (OECD, Dünya Bankası, TYDTA,2016).

Türkiye’deki 10.06.2003 tarihinde Resmi gazetede yayınlanan 25134 sayılı 4857 nolu İş Kanunu ile ülkedeki çalışma koşullarının nasıl olacağı hukuki çerçeveye alınmıştır. Çalışanların Sosyal Güvenlik hakları için ise 31.05.2006 tarih ve 5510 nolu Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkarılmıştır. Ayrıca toplu iş sözleşmeleri ve Sendika Kanunu ile de taraflar arasındaki düzenlemeler yapılmıştır. Uygulanan İş Kanunu’na göre, yazılı İş Akitleri aşağıdaki şekilde düzenlenmektedir.

- a) “Süreksiz” ve “sürekli” işlerdeki İş Akitleri,

- b) “Belirli süreli” veya “belirsiz süreli” işlerdeki İş Akitleri
- c) “Kısmî süreli” ve “tam süreli” işlerdeki iş Akitleri
- d) “Çağrı üzerine çalışma”ya ilişkin işlerdeki iş Akitleri
- e) Deneme süreli işlerdeki İş Akitleri
- f) Takım sözleşmesi işlerindeki iş Akitleri

İş akitleri ve sözleşmeleri, damga vergisinden ve her türlü resim ve harçtan muaf tutulmuştur. Ayrıca Ülke Anayasası ile paralel olarak adı geçen kanunlarda;

İş görenler arasında, eşitlik ilkesi kabul edilerek, ayırım yapılması hukuken yasaklanmıştır.

Aynı ya da eşdeğer işleri yapan çalışanlara verilecek ücretlerin belirlenmesi sırasında cinsiyete dayalı olarak ayırım yapılması da yasaktır. İşsizlik oranı TUIK in Ekim 2016 dönemi için açıkladığı verilere göre 11,8 dir.(TÜİK, 2017) (www.tuik.gov.tr, 2017)

2.4.2. Dış Ticarete İlişkin İstatistiksel Veriler

Ülkenin Dış Dengesi, diğer bir yaklaşımla Dış Ticaret Dengesini oluşturan unsurlar; İhracat ve ithalat işlemleridir. Bu konuda son on yılda ihracat desteklerinde artış görülmektedir.

Tablo 3
Türkiye Dış Ticaret Bilgi Tablosu

MİLYON ABD DOLARI							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat (FOB)	132.027	102.143	113.883	134.907	152.462	151.803	157.628
İthalat (CIF)	201.964	140.928	185.544	240.842	236.545	251.661	242.183
Ticaret Hacmi	333.991	243.071	299.427	375.749	389.007	403.464	399.810
Ticaret Dengesi	-69.936	-38.786	-71.661	-105.935	-84.083	-99.859	-84.555

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

2.4.3. İhracat ve İhracat Pazarları

Tekstil ve giyim ürünleri, maden ürünleri, demir, bakır,çelik ve tarım ve gıda maddesi üretimi gibi ürünlerinin pazar payıyla artmıştır.

1996 yılında, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması yapılmıştır. İhracatta yeni bir döneme başlamıştır.

Tablo 4
2014 Yılında En Çok İhracatı Yapılan Ürün Grupları

	Ürün Grupları	Milyar ABD doları	Toplam ihracattaki payı (%)
1	Demir yolu veya tramvay vagonları dışında araçlar; bunların aksam ve parçaları	18	11,5
2	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler; bunların aksam ve parçaları	14	8,6
3	Örme ve tığ işi olan ürünler ve bunlardan elde edilen eşyalar	10	6,4
4	Elektrikli makine ve cihazlar; bunların aksam ve parçaları	10	6,1
5	Demir ve çelik	9	5,9
6	Kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler ve bunlardan elde edilen eşyalar	8	4,9
7	Demir ve çelikten eşya	6	4,0
8	Örme ve tığ işi olmayan ürünler ve bunlardan elde edilmeyen eşyalar	6	4,0
9	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler	6	3,9
10	Plastik ve plastikten eşya	6	3,9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Yukarıda bahsi geçen ihracat işlemlerinin hangi ülkelere göre yapıldığının kısa şematik özeti bulunmaktadır.

Tablo 5
2014 Yılındaki Başlıca İhracat Pazarları

Pazarlar	milyon ABD doları	Pay (%)
A-AB 28	68.524	43,5
B-Türkiye'deki Serbest Bölgeler	2.270	1,4
C-Diğer ülkeler	86.834	55,1
1- Diğer Avrupa ülkeleri	15.186	9,6
2- Kuzey Afrika ülkeleri	9.757	6,2
3- Diğer Afrika ülkeleri	3.997	2,5
4- Kuzey Amerika ülkeleri	7.293	4,6
5- Orta Amerika ülkeleri ve Karayipler	938	0,6
6- Güney Amerika ülkeleri	1.852	1,2
7- Yakın ve Orta Doğu ülkeleri	35.388	22,5
8- Diğer Asya ülkeleri	11.593	7,4
9- Avustralya ve Yeni Zelanda	600	0,4
10- Diğer ülkeler	231	0,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046)

2.4.4. İthalat

Türkiye Dış ticaret dengesindeki açığını önlemek için, ülkenin İthalatının ihracatından daha düşük olması çalışmalarına daha fazla önem vermektedir. Bu sebeple, sektörel, hammadde ve ürün odaklı olmak üzere çalışmalar yapılarak, yerli hammadde kullanmaya özendirilmekte, ithalatta kısıtlama veya caydırma amaçlı vergi uygulamaları yapmaktadır.

AB ile kurulan Gümrük Birliği, EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği neticesinde ticari faaliyetler sürmektedir.

2.4.5. Ekonomik Büyüme

1980 sonrası, ekonomide dinamik politika tercih eden ülke, devlet teşkilatlarının pek çoğunda, kapsamlı ekonomik reformlar uygulamaya çalışmıştır. Yapısal reformlar ve makroekonomik politikalarda değişiklikler yapmıştır. Türkiye'nin dünya üzerinde kendi bölgesinde, en hızlı büyüyen ekonomiler arasına girmeye çalışmaktadır. 2005-2015 yılları arasında: GSYİH %45 artarak nominal değerlerde 720 milyar ABD dolarına

ulaşmıştır. Yıllık ortalama reel GSYİH artışı %3,8'dir. Kamu borç stokunun GSYİH içindeki payı %60'tan %33'e düşmüştür. Bütçe açığının GSYİH içindeki payı %10'dan % 0,1'e inmiştir.(TÜİK, 2017)

Türkiye ekonomisindeki, son on yılda sürekli büyümeye bağlı olarak, kişi başına düşen milli gelir, 2003 yılında 4.565 ABD doları iken 2015 yılında 9.261 ABD dolarına yükselmiştir. 2003-2015 döneminde satın alma gücü paritesine göre (SAGP) kişi başına düşen milli gelir de iki katına çıkmıştır.

Uygulanan yapısal reformlar şu amaçları taşımaktadır;

- Özel sektörün Türk ekonomisindeki rolünü geliştirmek
- Finans sektörünün etkinliğini ve dayanıklılığını artırmak
- Sosyal güvenlik sistemini daha sağlam bir temele oturtmak

Bu düşüncelerle, hükümet aşağıdaki bazıları sıralanan hedeflerin gerçekleştirilmesi için “Öncelikli Dönüşüm Programı”nı açıklamıştır:

- Kalifiye insanlar, güçlü toplum
- Yenilikçi üretim, sürdürülebilir büyüme
- Yaşanılabilir yerler, sürdürülebilir çevre
- Kalkınma için uluslararası iş birliği

2.5. Türkiye Cumhuriyeti’nde Yatırım Mevzuatı Hakkında Bilgiler

2.5.1. Yatırım Mevzuatı

Türkiye Cumhuriyeti’nde ülkesinde uygulanan yatırım mevzuatı, tüm yatırımcılara eşit muamele ilkesi içermektedir. Bu ilke baz alınarak, güncel yatırım mevzuatının temelini oluşturan düzenlemeler şu şekildedir;

- 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu,
- 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu,
- Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği,
- Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin tebliğ (Tebliğ No. 2006/3 resmi Gazete, 2016).(www.resmigazete.gov.tr)

- Çok taraflı ve ikili anlaşmalar
- Sektörel bazda yatırımların teşvikini düzenleyen muhtelif kanunlar ve ilgili alt düzenlemeler

Türkiye'nin yeni Yatırım Teşvik Programı, 15 Haziran 2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile yürürlüğe girmiş; Kararın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar da 2012/1 sayılı Tebliğ'de tanımlanmıştır. Bu mevzuatlarda, uluslararası standartlara uygun olma çabası ve sadelik göze çarpmaktadır. Yerli işletmelerin rekabet edebilmesi için, ayrıca KOSGEB destekleri sağlanmaktadır.(<http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/yatirim/mevzuatYat/mevzuatgenelbilg>, 2016)

Bahsi geçen mevzuatlara dair bilgiler aşağıdaki şekilde derlenmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırım İçin Yasal Çerçevesi, uygulayıcı Kurumlar ve Kurumlara ait yetkiler aşağıdaki şekilde düzenlenmektedir.

2.5.2. (4875 Sayılı) Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) Kanunu

17 Haziran 2003 tarih ve 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) Kanununun amacı: Ülkeye doğrudan yabancı yatırımları teşvik etmekte olarak Kanun'da belirtilmiştir. Ayrıca; bu temel amaca hizmet edilirken, aşağıda sıralanan yan amaçların sağlanabilmesi hedeflenmektedir (www.resmigazete.gov.tr, 4875, 2016)

- Yatırımcıların haklarını korumak
- Yatırımcı ve yatırım tanımlarını uluslararası standartlar düzeyine getirmek
- Doğrudan yabancı yatırımlar için onaya dayalı bir sistem yerine bildirim dayalı bir sistem kurmak
- Tesis edilen politikalar ve prosedürler vasıtasıyla doğrudan yabancı yatırımların hacmini artırmak

DYY Kanunu, yabancı yatırımcılar ve doğrudan yabancı yatırımların bir tanımını yapmaktadır. Ayrıca bu kanun; yatırım yapma özgürlüğü, ulusal muamele, kamulaştırma ve devletleştirme, kârın serbest transferi, ulusal ve uluslararası tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, nakitdışı sermayenin değerlendirilmesi, yabancı personel istihdamı ve irtibat büroları gibi doğrudan yabancı yatırımların önemli

ilkelerini de açıklamaktadır. DYY Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nde DYY Kanunu içinde yer verilen konulara ilişkin prosedür ve ilkeler belirtilmiştir. DYY Kanunu'nun yabancılar için verilen çalışma izinleri konusundaki hedefi:

- Yabancılar tarafından yürütülen işleri düzenlemek
- Yabancılara verilen çalışma izinleri hakkındaki kurallara ilişkin hüküm ve şartları belirlemektir. Uygulama Yönetmeliği ise 20 Ağustos 2003 tarihinde 25205 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

2.5.3. İkili Anlaşmalar

İkili Anlaşmalar, taraflar arasında, yatırımların teşviki ve korunması ile bu yatırımlara yapılan muameleyi, sosyal güvenlik uygulamaları ile gümrük uygulamalarını içerir. Genellikle, anlaşma metinlerinde aşağıdaki hususlar açıklığa kavuşturulmak istenmektedir. (www.resmigazete.gov.tr, 2016)

- a) Anahtar Personel
- b) Yasaların Şeffaflığı
- c) Kamulaştırma
- d) Zararların Tazmini
- e) Transferler
- f) Halefiyet
- g) Uyuşmazlıkların Çözümü
- h) İstişareler
- i) Anlaşmanın Uygulanması
- j) Yürürlüğe Girme ve Anlaşmanın Süresi
- k) Vergi düzenlemeleri, süreleri, oranları
- l) İstihdamın, taraflar arasında hareketlerini kolaylaştırmak, işgören haklarını korumak
- m) Gümrük işlemlerinin standardizasyonu ile kolay ticareti sağlamak,

2.5.3.1. Yatırımların Teşvik Edilmesi Amaçlı ve Yatırımların Korunması Amaçlı İkili Anlaşmalar ile Kurullar

1954 yılında 6224 sayılı, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlüğe girmiştir (www.resmigazete.gov.tr, 2016). 1962 Yılında Almanya ile başlayan YKTK Anlaşmaları , günümüze kadar yaklaşık 75 ülke ile imzalanmıştır. Onay süreci devam eden ülke sayısı ise yirmiye yakındır. Bu anlaşmalarda amaç; güvenilirliği artırıcı yöndedir (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

YKTK Anlaşmalarıyla ev sahibi ülkenin, hedeflediği yabancı yatırımcı kitlesi, sermaye ile birlikte teknoloji, know-how, yönetim becerisi ve yeni pazar imkânlarını da beraberinde ülkeye getirebilecek olan gelişmiş ülkelerin doğrudan yabancı sermaye yatırımcıdır.

Ayrıca, ülkenin sermaye ihraç eder hale gelmesinden sonra, yurt dışında yatırımları bulunan girişimcilerin bu ülkelerdeki yatırımlarını güvenceye almak amacıyla da yapılmaktadır.

2.5.3.1.1. YKTK Anlaşmaları'nın Kapsamı

Yabancı yatırımcılar, bir ülkeye yatırım yapma aşamasında, girmiş oldukları faaliyetler dolayısıyla ticari ve ticari olmayan risklerle karşı karşıyalardır. Ticari riskler, yerli veya yabancı tüm yatırımcıların katlanması gereken riskler iken, ticari olmayan riskler önceden öngörülemeyen ve ticari teşebbüsün faaliyeti ile ilgili olmayan risklerdir. Bunlar, kamulaştırma veya devletleştirme; savaş veya iç karışıklıklar nedeniyle uğranılabilecek zararlar; kar, tasfiye ve satış bedellerinin transfer edilememesi veya transfer edilmesinin geciktirilmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir (www.ekonomi.gov.tr, 2018)

2.5.3.1.2. YKTK Anlaşmaları'nın İşlevleri

Yabancı yatırımcılara milli muamele edilmesi ile başlar. Kamulaştırma yapılması devletleştirme halinde, geri ödeme koşullarını güvence altına alır. Savaş veya iç karışıklık hallerinde, zarara ait tazminatlar hakkında ve uyuşmazlıklar hakkında garantileri kapsar.

2.5.3.1.3. YKTK Anlaşması'nın Öngördüğü Uyuşmazlıkların Çözüm Mekanizmaları

Taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü için iki uluslararası tahkim mekanizması bulunmaktadır. UNCITRAL'e göre, her bir uyuşmazlık için ayrıca kurulan, üç üyeli bir tahkim kurulunun vardır. Ayrıca ICSID tahkimini de ayrı bir seçenektir (www.uncitral.org, 2016).

2.5.3.1.4. YKTK Anlaşması'nın Yapıldığı Çeşitli Ülkeler

(www.ekonomi.gov.tr, 2017)

Yatırımların Karşılıklı Teşviki Ve Korunması Anlaşmaları

- ABD
- Afganistan
- Almanya
- Arjantin
- Arnavutluk
- Avustralya
- Avusturya
- Azerbaycan
- BAE
- Bahreyn
- Bangladeş
- Belçika
- Beyaz Rusya
- Bosna Hersek
- Bulgaristan
- Danimarka
- Endonezya
- Estonya
- Etiyopya
- Fas

- Filipinler
- Finlandiya
- Fransa
- Güney Kore Cumhuriyeti
- Gürcistan
- Hindistan
- Hollanda
- Hırvatistan
- Japonya
- Katar
- Kazakistan
- Kuveyt
- Küba
- Kırgızistan
- Letonya
- Libya
- Litvanya
- Lübnan
- Macaristan.

(<http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/docL,istViewer.jsp>,2016)

2.5.3.2. Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmaları

Yatırımcıların ev sahibi ülkede elde ettikleri kazanç üzerinden ödedikleri verginin, kendi ülkesine kârı transfer etmede veya sermayeyi geri çekmede oluşacak vergilendirmelerin, karşı tarafta tekrar yapılmamasını sağlamaktadır. Bu yolla Yatırımcı tek vergilendirmeye tabi tutulmaktadır (<http://www.gib.gov.tr/yarim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/cifte-vergilendirmeyi-onleme-anlasmalari>,29.12.2016).

2.5.3.3. Sosyal Güvenlik Anlaşmaları

İşgörenlerin çalışma koşulları, hak ve yükümlülükleri konusunda yapılan anlaşmalardır. Türkiye 26 ülke imzaladığı Sosyal Güvenlik Anlaşması ile, kendi ülkeleri dışında çalışanların ülkeler arasındaki hareketini kolaylaştırması hedeflenmektedir. Bu ülkelerin sayısı, DYY kaynağı ülkelerin genişleyen yelpazesine bağlı olarak artacaktır.

26 ülke;

Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre, Kanada ve Kebek eyaleti, Güney Kore, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Libya, Lüksemburg, Makedonya, Norveç, Romanya, Sırbistan, Slovakya.(T.C.Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) web sitesi- 2016)

2.5.3.4. Gümrük Birliği ve Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA)

1996 yılında Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği Anlaşması yürürlüktedir.. Anlaşma, Türkiye ve AB ülkeleri arasında herhangi bir gümrük kısıtlaması olmaksızın ticaret yapılır. Türkiye'nin 37 ülke ile anlaşma yapmıştır.

Arnavutluk, Bosna Hersek, EFTA, Fas, Filistin, Güney Kore, Gürcistan, İsrail, Karadağ, Makedonya, Malezya, Mısır, Morityus, Sırbistan, Suriye*, Şili, Tunus, Ürdün
Müzakere Süreci Tamamlanan Ülkeler: Gana, Faroe Adaları, Kosova, Lübnan, Moldova, Singapur

Müzakere Sürecinde Olan Ülkeler: Peru, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Ekvador, Japonya, Kamerun, Kolombiya, Körfez İşbirliği Konseyi, Libya, Meksika, Mercosur, Seyşeller, Ukrayna *askıya alınmış.(T.C.Ekonomi Bakanlığı- 2016) (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

2.5.3.5. Ticaretin Kolaylaştırılması Kurulu

Uluslararası düzeyde ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik çalışmalardan biri Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 'nün oluşturduğu Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması'dır.

DTÖ'nün, kuruluşundan bu yana sonuçlandırabildiği ilk anlaşma metni olması sebebiyle Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması, önemli görülmektedir. Anlaşma metni üzerinde, az gelişmiş, gelişme yolundaki ve gelişmiş ülkelerin hep birlikte ve güçlkle mutabakata vardığı bir çalışma sayılmaktadır.

Anlaşma, DTÖ'nün, dokuzuncu Bakanlar Konferansı'nda 7 Aralık 2013 tarihinde kabul edilmiştir. 27 Kasım 2014 tarihinde DTÖ Genel Kurulu'nda, DTÖ'yü kuran Marakeş Anlaşmasının bir parçası haline gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, 15 Ocak 2016 tarihli ve 6662 sayılı Kanunla Dünya Ticaret Örgütünü Kuran Marakeş Anlaşmasını Tadil Eden Protokol ile "Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması'nın onaylanmasını uygun bulmuştur. Söz konusu Protokol ve eki Anlaşma, 29 Şubat 2016 tarihli ve 2016 / 8570 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

Bu Anlaşmanın 23'üncü maddesi, üyelerine, ulusal düzeyde "Ticaretin Kolaylaştırılması Kurulu" kurma yükümlülüğü getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, bu yükümlülüğü yerine getirmek amacıyla ilgili Kurulu oluşturmuş olup, 03.12.2016 tarih 29907 sayılı R.G / 2016 /27 sayılı T.C. Başbakanlık Genelgesi ile yayımlanmıştır. Bu Kurul ile amaçlanan, arz zinciri üzerinde, uluslararası ticaret altyapısının geliştirilerek rekabet gücünün artırılmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti, bu Kurulu; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı Müsteşarları eş başkanlığında; Bilim, Sanayi ve Teknoloji, Çevre ve Şehircilik, Dışişleri, Ekonomi, Gıda, Tarım ve hayvancılık, Gümrük ve Ticaret, Kalkınma, Sağlık, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlıkları ile, Dış Ekonomik ilişkiler Kurulu (DEİK), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri geliştirme ve Destekleme İdaresi başkanlığı (KOSGEB), Türkiye ihracatçıları Meclisi (TİM), Türkiye Odalar ve borsalar Birliği (TOBB), Uluslar arası nakliyeciler Derneği (UND), Uluslar arası Taşımacılık ve lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTİKAD) , Türk Standartları Enstitüsü (TSE) , Türkiye bankalar Birliği ve **Gümrük** Müşavirleri Dernekleri temsilcilerinin katılımlarıyla oluşturmuştur (T.C. Başbakanlık Genelgesi, 2016).

2.5.4. Türkiye Cumhuriyeti'nde Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemi

Ülkenin, başlangıcı 18 Ocak 1954 tarih ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile atılan Teşvik Sistemi oluşturma ve sermaye akımlarını ülkeye çekme çabası, günümüzde T.C. Ekonomi Bakanlığı tarafından yürütülen politikalarla devam etmektedir. 1954'de çıkarılan Kanun, sadece izin ve onay sistemindeyken, 2003'de çıkarılan Kanun, bilgilendirme sistemine dönüştürme amacına hizmet etmektedir. Uygulanan yatırım teşvik sistemi, 1 Ocak 2012 tarihi itibarıyla geçerli olarak güncellenmiş, yerli ve yabancı yatırımcılar için eşit oranda faydalanılmak üzere, aşağıdaki listelenen dört ayrı rejim ve yönetme şekli ile oluşturulmuştur.

- 1) Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları
- 2) Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları
- 3) Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları
- 4) Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Bu uygulamalar, ülkenin tüm illerinin ekonomik ve sosyal gelişim düzeyleri üzerine Kalkınma Bakanlığı'nca yapılan çalışma sonucu hazırlanmıştır. Yatırımın konusu, kapasitesi, tutarı bu hazırlanan endekse göre oluşturulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nde uygulanan yatırım teşvik sisteminin temel amaçları;

- a) Ülkenin stratejik sektörleri için önem teşkil eden ara mallara olan ithalat bağımlılığını azaltma potansiyeli taşıyan yatırımları teşvik etmek
- b) Cari açığın azaltılması,
- c) Az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin genişletilmesi,
- d) Destek unsuru miktarlarının artırılması,
- e) Kümelenme faaliyetlerinin teşvik edilmesi,
- f) Teknoloji dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi
- g) Üretimi ve istihdamı artırmak,
- h) Tasarrufları katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirme
- i) Çevre korumaya yönelik yatırımları özendirme
- j) Uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımları özendirme şeklindedir.

Türkiye 'de 2012/3305 Sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları hakkında Karar" ile kararın uygulanması için kabul edilen 2012/1 Sayılı Tebliğe göre hareket edilmektedir.

Kanunun Amacı;

İlgili kararın birinci maddesinde amaç; “Kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesine, üretim ve istihdamın artırılmasına, uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma- geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesine, uluslararası doğrudan yatırımların artırılmasına, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir” şeklinde ifade edilmektedir.

Uygulanacak teşvik sistemi ve destek unsurları;

Bu kararın birinci maddesinde; Teşvik sistemi ve destek unsurları belirtilmiştir.

Buna göre, teşvik sistemi; genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımların teşviki uygulamalarından oluştuğu belirtilmiştir.

Genel teşvik uygulamaları: Bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar ile EK-4’te yer alan teşvik edilmeyecek yatırım konuları ve teşviki için EK-4’te öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, 5 inci maddede belirtilen sabit yatırım tutarları ve üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın aşağıdaki destek unsurlarından yararlandırılabilir (www.ekonomi.gov.tr, 2016).

- a) Gümrük vergisi muafiyeti.
- b) Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası.
- c) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- d) Sigorta primi işveren hissesi desteği (tersanelerin gemi inşa yatırımları için).

Bölgesel teşvik uygulamaları: EK-2B’de iller itibarıyla karşılarında numaraları belirtilen sektörler, EK-2A’da ilin bulunduğu bölgedeki şartları sağlamaları halinde aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir.

- a) Gümrük vergisi muafiyeti.
- b) KDV istisnası.
- c) Vergi indirimi.
- d) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- e) Yatırım yeri tahsisi.

- f) Faiz desteği (3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerdeki yatırımlar için).
- g) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- h) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

Büyük ölçekli yatırımlar: EK-3'te belirtilen asgari tutarları sağlayan yatırım konuları aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir.

- a) Gümrük vergisi muafiyeti.
- b) KDV istisnası.
- c) Vergi indirimi.
- d) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- e) Yatırım yeri tahsisi.
- f) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- g) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

Stratejik yatırımlar: 8 inci maddedeki kriterleri sağlayan yatırımlar bölge farkı gözetilmeksizin aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

- a) Gümrük vergisi muafiyeti
- b) KDV istisnası.
- c) Vergi indirimi.
- d) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- e) Yatırım yeri tahsisi.
- f) Faiz desteği.
- g) KDV iadesi.
- h) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- i) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

(6) Üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralar kapsamında teşvik belgesi düzenlenebilecek olan yatırımlar için talep edilmesi halinde genel teşvik uygulamaları çerçevesinde belge düzenlenebilir.

Uygulanacak Yatırım Tutarları;

Bu kararın beşinci maddesinde, Yatırımların destek unsurlarından yararlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarının;

- 1 inci ve 2 nci bölgelerde birmilyon Türk Lirası,
- 3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerde ise beşyüzbin Türk Lirası olması belirtilmiştir.

Ancak, desteklerden yararlanacak yatırımların varsa 8 inci maddede veya ekli listelerde belirlenen asgari kapasite, sabit yatırım tutarı ve diğer şartları sağlaması da gerekir.

Finansal kiralama yöntemiyle yapılacak yatırımlarda finansal kiralamaya konu makine ve teçhizata ait toplam tutarın, her bir finansal kiralama şirketi için asgari ikiyüzbin Türk Lirası olması gerekir.

Teşvik belgesi kapsamında yatırım harcaması olarak kabul edilen maddi olmayan duran varlıkların (marka, lisans, know-how vb.) oranı, teşvik belgesinde kayıtlı toplam sabit yatırım tutarının yüzde ellisini aşamaz.

Uygulanacak Yatırım Bölgeleri;

İller, sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerine göre altı bölgeye ayrılmıştır.

Tablo 6
Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölgeler

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale (Bozcaada Gökçeada İlçeleri Hariç)	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	Kahramanmaraş	İğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri
			Sivas		

2.5.4.1. Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları

Yatırımın yapılacağı bölge ayrımı yapılmaksızın, belirlenen kapasite şartları ve asgari sabit yatırım tutarını karşılayan tüm projeler Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde desteklenmektedir. Bazı yatırım türleri yatırım teşvik sistemine konu değildir ve bu rejimden faydalanamamaktadır.

Bölge 1 ve 2 için belirlenen asgari sabit yatırım tutarı 1 milyon TL; Bölge 3, 4, 5 ve 6 için ise 500.000 TL'dir.

Temel yatırım teşvik türleri:

1) Gümrük vergisi muafiyeti:

Yatırım teşvik belgesi kapsamında yurt dışından ithal edilen makine ve teçhizat için gümrük vergisi muafiyeti.

2) KDV muafiyeti:

Yatırım teşvik belgesi kapsamında yurt dışından ya da iç piyasadan tedarik edilen makine ve teçhizat için KDV muafiyeti.

2.5.4.2. Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları

Bölgede hangi sektörler destekleneği, potansiyelin ne olduğu yerel ekonomik ölçek büyüklükleri doğrultusunda belirlenir. En az yatırım tutarının ne olacağı saptanır. (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

Yer aldığı bölgeye bakılmaksızın Bölge 5 unsurlarıyla desteklenecek özel öneme sahip yatırım konuları şunlardır:

- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri'nde yapılacak turizm konaklama yatırımları ve termal turizm ile ilgili bölgesel teşviklerden faydalanabilecek yatırımlar.
- Maden çıkarma ve/veya işleme yatırımları.
- Maden Kanununa istinaden düzenlenmiş geçerli arama ruhsatı veya sertifikasına sahip yatırımcıların ruhsatlı sahalarında yapacağı maden arama yatırımları.
- Demir yolu ve deniz yolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar.

- Savunma Sanayii Müsteşarlığından alınacak proje onayına istinaden savunma sanayisinde gerçekleştirilecek yatırımlar.
- Otomotiv, uzay veya savunma sanayisine yönelik test merkezleri, rüzgâr tüneli ve benzer nitelikli yatırımlar.
- Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan kreş ve gündüz bakımevleri ile okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise eğitim yatırımları.
- Asgari 50.000 m2 kapalı alana sahip uluslararası ticaret fuarı yatırımları (konaklama ve alışveriş merkezi üniteleri hariç).
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin veya parçaların üretimine yönelik yatırımlar.
- Motorlu kara taşıtları ana sanayinde gerçekleştirilecek asgari 300 milyon TL tutarındaki yatırımlar ve asgari 75 milyon TL tutarındaki motor yatırımları ile asgari 20 milyon TL tutarındaki motor aksamları, aktarma organları/aksamları ve otomotiv elektroniğine yönelik yatırımlar.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından düzenlenen geçerli bir maden işletme ruhsatı ve izni kapsamında 3213 sayılı Maden Kanununun 2. maddesinin 4-b grubunda yer alan madenlerin girdi olarak kullanıldığı elektrik üretimi yatırımları.
- Yıllık asgari 500 TEP (ton eşdeğeri petrol) enerji tüketimi olan mevcut imalat sanayi tesislerinde gerçekleştirilecek, mevcut durumuna göre en az %20 oranında enerji tasarrufu sağlayacak şekilde tasarlanan ve sağlanacak enerji tasarrufu ile yatırımın geri dönüş süresi 5 yıl ve daha az olan enerji verimliliği projesine yönelik yatırımlar.
- Atık ısıdan geri kazanım yolu ile elektrik üretimine yönelik yatırımlar (doğal gaza dayalı elektrik üretim tesisleri hariç).
- Asgari 50 milyon TL tutarındaki, sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) yatırımları ve yeraltı doğal gaz depolama yatırımları.
- Karbon elyaf üretimine veya karbon elyaf üretimi ile birlikte olmak kaydıyla karbon elyaftan mamul kompozit malzeme üretimine yönelik yatırımlar.

- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) teknoloji yoğunluk tanımına göre yüksek teknolojlili sanayi sınıfında yer alan ürünlerin imalatına yönelik yatırımlar.
- Asgari sabit yatırım tutarı 3 milyar Türk lirasının üzerinde olan öncelikli yatırımlar, stratejik yatırım olarak kabul edilmektedir. Ancak, bu yatırımlar için sağlanacak faiz desteği tutarı 700.000 Türk lirasını geçemez (www.ekonomi.gov.tr, 2016)
- Yenilenebilir enerji üretimine yönelik türbin ve jeneratör imalatı ile rüzgâr enerjisi üretiminde kullanılan kanat imalatı yatırımları.
- Sıcak haddeleme ve doğrudan soğutmalı döküm tekniklerini kullanarak alüminyum yassı ürün imal etmek üzere yapılan tümleşik yatırımlar.
- Ayrıca, 5 Ekim 2016 tarihinde teşvik mevzuatında yapılan değişikliklerle birlikte OECD teknoloji yoğunluk tanımına göre orta-yüksek teknolojlili sanayi sınıfında yer alan ürünlerin imalatına yönelik yatırımlar, yatırım bölgesine bakılmaksızın Bölge 4 unsurlarından faydalanabilecektir. Söz konusu yatırım konuları aşağıdaki gibidir: (www.ekonomi.gov.tr, 2016)
- Başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) boyayıcı maddeler; luminofor olarak kullanılan inorganik ürünler
- Sülfid ve sülfatlar
- Fosfinatlar, fosfonatlar, fosfatlar ve polifosfatlar, nitratlar
- Diğer organik ana kimyasal maddelerin imalatı
- Kimyasal gübre ve azotlu bileşiklerin imalatı
- Sentetik kauçuk ve plastik hammaddelerin imalatı
- Tutkal ve jelatin imalatı
- Modelleme macunları; dişçi mumu, dişçilikte kullanılan alçı esaslı müstahzarlar; yangın söndürme aletleri için dolgu maddeleri ve bileşimler; mikroorganizmaların geliştirilmesinde kullanılan müstahzar kültür ortamları; başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) laboratuvarında veya teşhiste kullanılan karma reaktifler
- Disk, pul vb. şekillerde, elektronikte kullanılmak üzere dope edilmiş kimyasal elementler

- Metal satırların temizlemede kullanılan müstahzarlar; vulkanizasyon çabuklaştırıcı maddeler; başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) kauçuk ve plastikler için plastifiyan ve stabilizatör bileşikler; başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) reaksiyon başlatıcılar, hızlandırıcılar, katalizörler; başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) karışım halinde alkalibenzenler ve alkalinaftalinler
- İçten yanmalı motor ve türbin imalatı (uçak, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç)
- Pompa ve kompresör imalatı
- Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı imalatı
- Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyicilerin imalatı
- Kaldırma ve taşıma teçhizatı imalatı
- Diğer genel amaçlı makinelerin imalatı
- Tarım ve orman makineleri imalatı
- Takım tezgâhları imalatı
- Metalürji makineleri imalatı
- Maden, taşocağı ve inşaat makineleri imalatı
- Gıda, içecek ve tütün işleyen makinelerin imalatı
- Tekstil, giyim eşyası ve deri işlemede kullanılan makinelerin imalatı
- Silah ve mühimmat imalatı (av tüfekleri, av tüfeklerine yönelik fişekler ve av tüfeği aksam ve parçaları hariç)
- Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
- Başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) ev aletleri imalatı
- Elektrik motoru, jeneratör ve transformatörlerin imalatı
- Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları imalatı
- Starter pistonlu motorlar için kurşun asitli akümülatörler
- Nikel-kadmiyum, nikel-demir ve diğer elektrik akümülatörleri
- Başka yerde sınıflandırılmamış (B.Y.S) elektrikli teçhizat imalatı
- Motorlu kara taşıtları imalatı
- Demir yolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonlarının imalatı
- Motosiklet imalatı
- Sakat taşıyıcıları imalatı

2.5.4.3. Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları

Potansiyel olarak Türkiye'nin teknolojisini, Ar-Ge kapasitesini ve rekabetçiliğini artıracak 12 yatırım konusu, Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde desteklenmektedir (www.ekonomi.gov.tr, 2017)

Tablo 7
Büyük Ölçekli Yatırımlar

	Yatırımın Konusu	Asgari Sabit Yatırım Tutarı (milyon TL)
1	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	1000
2	Kimyasal ürünlerin imalatı	200
3	Limanlar, liman hizmetleri ve hava alanı yatırımları	200
4	a) Motorlu kara taşıtları ana sanayi b) Motorlu kara taşıtları yan sanayi	200 50
5	Demir yolu ve tramvay lokomotifleri ve/veya vagon imalatı	50
6	Transit boru hattıyla taşımacılık hizmetleri	
7	Elektronik sanayi	
8	Tıbbi alet, hassas ve optik aletler imalatı	
9	İlaç üretimi	
10	Hava ve uzay taşıtları ve/veya parçaları imalatı	
11	Makine (elektrikli makine ve cihazlar dâhil) imalatı	
12	Madencilik (metal üretimi dâhil)	

Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde verilen desteklerin oran ve süreleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

Tablo 8
Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları

Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları								
Teşvik Unsurları		Bölge						
		I	II	III	IV	V	VI	
KDV İstisnası		VAR						
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR						
Vergi İndirimi	Vergi İndirim Oranı (%)	50	55	60	70	80	90	
	İndirimli Vergi Oranı (%)	10	9	8	6	4	2	
Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB dışı*	25	30	35	40	50	60	
	OSB içi*	30	35	40	50	60	65	
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşveren Payı)	Destek Süresi	OSB dışı*	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB içi*	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
	Destek Üst Sınırı (%)	OSB dışı*	3	5	8	10	11	Sınır yok
		OSB içi*	5	8	10	11	Sınır yok	Sınır yok
Arazi Tahsisi		VAR						
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (Çalışan Payı)		YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl	
Gelir Vergisi Stopajı İndirimi		YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl	

*OSB: Organize Sanayi Bölgeleri

Tablo 9
Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları Kapsamında Yatırım / İşletme Dönemlerinde Uygulanabilir Yatırıma Katkı Oranı

Bölge	Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I	% 80	% 20
II	% 80	% 20
III	% 80	% 20
IV	% 80	% 20
V	% 80	% 20
VI	% 80	% 20

Aşağıdaki yatırım kategorileri, Bölgesel ve Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları kapsamında, vergi indirimi ve sosyal sigortalar prim desteği (işveren payı) açısından bir alt bölgeye sağlanan desteklerden faydalanabilmektedir.

- Organize Sanayi Bölgeleri'nde (OSB) yapılacak yatırımlar
- Aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş şirketin iş birliğine dayalı entegrasyon yatırımları

Örnek: Bir OSB içinde Bölge 3 düzeyinde bir yatırım, Bölge 4 düzeyindeki vergi indiriminden faydalanabilir. Benzer şekilde, Bölge 6 düzeyinde bir yatırım, % 5 seviyesinde ilave bir yatırıma katkı oranından faydalanabilir.

2.5.4.4. Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Bu uygulamalar özellikle yurt içi üretim kapasitesinin ithalattan az olduğu ara mallarının veya ürünlerin üretimini özendirmeyi hedeflemektedir. Stratejik yatırım olarak tanımlanan bu nitelikteki yatırımlar bölge ayrımı gözetilmeksizin teşvik edilmektedir.

Aşağıdaki kriterlere uyan yatırımlar Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları kapsamında desteklenmektedir:

- Yatırımla imal edilecek ürüne yönelik yerel üretim kapasitesi ürünün ithalatından az olmalıdır.
- Yatırımın asgari sabit yatırım tutarı 50 milyon TL olmalıdır.
- Yatırım asgari %40 katma değer yaratmalıdır. (rafineri ve petrokimya yatırımlarında bu şart aranmamaktadır)
- Üretilecek ürünle ilgili toplam ithalat değeri son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon ABD olmalıdır (yurt içi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmamaktadır).

Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde verilen desteklerin oran ve süreleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10
Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları						
Teşvik Unsurları		Bölge				
		I	II	III	IV	V
KDV İstisnası		VAR				
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR				
Vergi İndirimi	Vergi İndirim Oranı (%)	90				
	İndirimli Vergi Oranı (%)	2				
Yatırıma Katkı Oranı (%)		50				
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşveren Payı)	Destek Süresi	7 yıl (Bölge 6 için 10 yıl)				
	Destek Üst Sınırı (%)	15 (Bölge 6 için sınır bulunmamaktadır)				
Arazi Tahsisi		VAR				
Faiz Oranı Desteği	Türk Lirası'na Endeksli Krediler (puan)	5		5		
	Döviz Endeksli Krediler (puan)	2		2		
	Maksimum Destek Tutarı (*)	50 milyon TL		50 milyon TL		
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (Çalışan Payı)		10 yıl (sadece Bölge 6'da gerçekleştirilecek yatırımlar için)				
Gelir Vergisi Stopajı İndirimi		10 yıl (sadece Bölge 6'da gerçekleştirilecek yatırımlar için)				
KDV İadesi		VAR (500 milyon TL'nin üzerindeki stratejik yatırımların inşaat harcamaları için)				

*Yatırım tutarının % 5'ini aşmamak kaydıyla (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

Tablo 11
Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları Kapsamında Yatırım / İşletme Dönemlerinde Uygulanabilir Yatırıma Katkı Oranı

Bölge	Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I, II, III, IV, V	% 80	% 20
VI	% 80	% 20

2.5.4.5. Ar-Ge Teşvikleri

1- Ar-Ge Kanunu

Ar-Ge Kanunu, Ar-Ge merkezinde en az 30 personelin istihdam edilmesi halinde Türkiye'deki Ar-Ge ve tasarım yatırımları projeleri için özel teşvikler sağlamaktadır. Personel sayısı koşulu, Bakanlar Kurulu tarafından öncelikli olarak belirlenen yazılım, ilaç ve tıbbi cihazlar, tarım, gıda, biyoteknoloji, bilişim ve iletişim teknolojileri gibi sektörlerde ve yüksek teknoloji kullanan diğer sektörlerde 15 personele indirilebilir. Yeni kanun kapsamındaki teşvikler 2024 yılına kadar yürürlükte kalacak ve şunları içerecektir: (ww.mevzuat.gov.tr, 2016)

- Ar-Ge harcamalarının %100'ünün vergi matrahından düşülmesi.
- Faaliyet yıl içinde gerçekleşen Ar-Ge ve tasarım harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yarısı düşülebilir olacaktır (ölçütler Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir)
- Çalışanlar için gelir stopaj vergisi muafiyeti (31 Aralık 2023 tarihine kadar)
- İşverenler için %50 oranında sosyal güvenlik primi muafiyeti (31 Aralık 2023 tarihine kadar)
- Düzenlenecek evraklarda damga vergisi muafiyeti.
- Ar-Ge projeleri kapsamında ithal edilen ürünler için gümrük vergisi muafiyeti.
- Yeni bilim adamlarına 500.000 TL'ye kadar teknoloji girişim sermayesi.
- Kamu kurumları ve uluslararası kuruluşlar tarafından hibe edilen belirli fonların vergi matrahından düşülmesi (www.mevzuat.gov.tr, 2016)

2- Teknoloji Gelişim Bölgeleri Desteği

Teknoloji Gelişim Bölgelerindeki avantajlar şunlardır: (www.biltek.sanayi.gov.tr, 2017)

- Yazılım geliştirme, Ar-Ge ve tasarım faaliyetlerinden elde edilen kârlar 31 Aralık 2023 tarihine kadar gelir vergisi ve kurumsal vergilerden muaftır.
- TGB'lerde (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri) özel olarak üretilen uygulama yazılımlarının satışı 31 Aralık 2023 tarihine kadar KDV'den muaftır. Bu yazımlar arasında sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, farklı iş sektörleri, internet, mobil telefonlar ve askeri komuta kontrol yazılımları yer almaktadır.

- Bölgede çalışan Ar-Ge, tasarım ve destek personeline ödenen maaşlar 31 Aralık 2023 tarihine kadar tüm vergilerden muaftır. Muafiyetin kapsadığı destek personelinin sayısı, Ar-Ge personeli sayısının %10'unu aşamaz.
- Bakanlık tarafından izin verildiği ve işletmeci şirket tarafından uygun görüldüğü takdirde bölgede yürütülen Ar-Ge projeleri neticesinde elde edilen teknolojik ürünlerin üretimi için gerekli yatırımlar TGB içinde yapılabilir.
- Sosyal güvenlik primi işveren payının %50'si 31 Aralık 2023 tarihine kadar devlet tarafından ödenecektir.
- Ar-Ge, tasarım ve yazılım geliştirme projeleri kapsamında düzenlenecek evraklara damga vergisi muafiyeti ve ithal edilen mallara gümrük vergisi muafiyeti.

3- Sanayi Tezleri (SANTEZ) Programı

Üniversite iş birliğiyle gerçekleştirilecek yeni teknoloji adaptasyonu, süreç geliştirme, kalite iyileştirme ve çevresel değişim projeleri için sağlanan doğrudan finansal destek aşağıdaki gibidir: (www.tubitak.gov.tr, 2017)

- Proje bütçesinin en fazla %85'i doğrudan hibe ile desteklenebilir.
- Proje dönemi 2 yıldır; bu süre 6 ay uzatılabilir.
- Personel, seyahat, sarf malzemesi, makine ekibmanı, danışmanlık ve ilgili hizmet alımı, ulaşım, sigorta ve gümrük giderleri desteklenmektedir.
- Başvuru dosyası 4 ay içerisinde onaylanabilir; proje denetim komitesi bağımsız olarak çalışmaktadır.

4-TÜBİTAK Desteği

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) tarafından uygun bulunan Ar-Ge projelerinde, Ar-Ge ile ilişkili giderler ile sermaye kredisi tahsisi uygulaması vardır (www.tubitak.gov.tr, 2017)

5- TTGV Kredileri

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) tarafından yapılmaktadır. tarım teknolojileri, sağlık teknolojileri, eğitim teknolojileri ve enerji verimliliğinin geliştirilmesi için yönelik verilir. Uzun vadeli faizsiz kredilerdir.

2.5.4.6. İhracat Teşvikleri

Dâhilde İşleme Rejim

ihracat üretimlerinde harcanan girdileri (hammadde, makine ve teçhizat vs) KDV dâhil olmak üzere gümrük vergilerinin yanı sıra ticaret politikası önlemlerine tabi olmadan dünya pazarı fiyatlarında satın alabilmesini sağlayarak, ihracatçılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak ve ihraç pazarlarını geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Dâhilde İşleme Rejimi iki tip işleme tedbiri bulunmaktadır: Bunlar Şartlı Muafiyet Sistemi ve Geri Ödeme Sistemidir (www.ekonomi.gov.tr, 2016)

- 1) **Şartlı Muafiyet Sistemi, rejime** tabi olan ihracat mallarının üretiminde kullanılan, serbest dolaşımda bulunmayan hammadde, yarı madde, paket ve işletme ekipmanın ithalatı sırasında ortaya çıkan ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın ve vergilerden muaf olunmasını sağlanarak ve teminat alınarak izin verilmesi işlemidir.
- 2) **Geri Ödeme Sistemi, İthalat rejimi** çerçevesinde, Dâhilde İşleme Rejimi'ne tabi olan ve serbest dolaşıma giren ihracat mallarının üretiminde kullanılan, serbest dolaşımdaki hammadde, yarı madde, paket ve işletme ekipmanın ithalatı sırasında ödenen vergilerin iadesidir. Dâhilde İşleme Rejimi'ne tabi olan nihai ürünün ihraç edilmesi üzerine bu vergiler geri ödenir. İthal edilen malzeme ve ekipmana ticaret politikası önlemleri uygulanır ve dış ticaretteki teknik düzenleme ve standardizasyon mevzuatı gibi tüm ithalat prosedürleri tamamlanmış olması istenmektedir.

Tablo 12

T.C. Ekonomi Bakanlığı'na Kobi'lere Verilen Destekler Tablosu

AŞAMALARA GÖRE DEVLET DESTEKLERİ
1-İhracata Hazırlık Aşaması Destekleri
a-Uluslararası rekabetçiliğim geliştirilmesi desteği
İhtiyaç analiz bedeli
Eğitim desteği/Danışmanlık desteği
Yurtdışı pazarlama faaliyetleri
Alım Heyeti Faaliyetleri
Proje yöneticisi istihdam desteği
Bireysel danışmanlık alımı desteği
b-Pazara Giriş Belgeleri Desteği
2-Pazarlama Aşaması Destekleri
Pazar araştırması ve pazara giriş desteği
Yurtdışı fuarlara katılım desteği
Yurtdışı birim, marka ve tanıtım desteği
3-Markalaşma Aşaması Destekleri
a-Tasarım desteği
Tanıtım desteği
Marka patent tescil desteği
Danışmanlık desteği
İstihdam desteği
Kira ve dekorasyon desteği
b- Marka ve Turkquality desteği
4-Döviz Kazandırıcı Hizmet sunucularına Yönelik Destekler
Hizmet sektörleri desteği
Rapor desteği
Belgelendirme desteği
Ticaret heyetleri desteği
Danışmanlık desteği
Pazara giriş desteği
5-Yatırımlara yönelik devlet desteği
Bölgesel teşvik uygulamaları

Başvuruların Değerlendirilmesi

İthal edilen hammaddelerin ihraç edilen malların üretiminde kullanıldığı tespit edilebilir olmalıdır.

- Faaliyetin, gümrük bölgesindeki üreticilerin ekonomik çıkarları üzerinde olumsuz bir etkisi olmamalıdır.
- Faaliyetler katma değer oluşturmali ve nihai ürünün sektördeki rekabet üzerinde olumsuz bir etkisi olmamalıdır.
- Şirket, Türkiye gümrük bölgesinde kurulmuş olmalıdır.

Dâhilde İşleme Rejiminin Avantajları

- %100 Gümrük Vergisi iadesi
- %100 KDV iadesi
- %100 Özel Tüketim Vergisi iadesi
- %100 Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu iadesi
- %100 Damga Vergisi iadesi
- Kotalar ve gözetim önlemlerinden muafiyet: Birçok mal için devlet tarafından belirlenen ithalat kotaları mevcut olup Dâhilde İşleme Rejimi sertifikası sahipleri bu kotalardan etkilenmemektedir. Devlet ayrıca, bazı ürünler için piyasa fiyatlarını belirlemekte ve ithalatçının ödediği ücrete bakılmaksızın belirlenen piyasa fiyatı üzerinden bu ürünler için satış vergisini uygulamaktadır. Dâhilde İşleme Rejimi'ndeki katılımcılar bu gibi gözetim önlemlerinden de muaf tutulmaktadır.
- Bu muafiyete yurt içi satış ve teslimlerde izin verilmektedir (www.gtb.gov.tr, 2016)

2.5.4.7. Sektörel Teşvikler

Yenilenebilir Enerji İçin Teşvikler

Enerji sektöründeki yatırımlara yönelik Genel, Bölgesel, Öncelikli ve Stratejik Yatırım Teşvik uygulamalarına ek olarak devlet, yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretimi yatırımları için belirli teşvikler sağlamaktadır (www.dergipark.gov.tr, 2017).

Gümrük Vergisi ve KDV'den %100 muafiyet

- 10 yıllık Tarife Garantisi (FiT) uygulaması
- Kaynak tipine bağlı olarak farklılaşan FiT uygulaması
- Yerli aksamalar için ilave primler
- Şebeke bağlantısı öncelikleri
- Daha düşük lisans ücretleri
- Lisanslama ücretinin sadece %1'i
- Faaliyetlerin ilk sekiz yılı için yıllık lisans ücreti muafiyeti
- İstisnai durumlarda lisans muafiyeti
- Proje hazırlama ve arazi edinimi için çeşitli pratik kolaylıklar

Tablo 13

Yenilenebilir Enerji FiT Oranları

Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisi tipi	Geçerli Tarife Garantisi Fiyatları (ABD Dolar cent/kWh)
Hidroelektrik üretim tesisi	7,3
Rüzgâr enerjisine dayalı üretim tesisi	7,3
Jeotermal enerjiye dayalı üretim tesisi	10,5
Biyokütleyle dayalı üretim tesisi (çöp gazı dâhil)	13,3
Güneş enerjisine dayalı üretim tesisi	13,3

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr, 2016

Tablo 14

Yerli Aksam Desteği için Ek FiT Oranları

Tesis tipi	Yurt İçinde Gerçekleşen Üretim	Yerli Katkı (ABD Doları cent/kWh)
A-Hidroelektrik üretim tesisi	1- Türbin	1,3
	2- Jeneratör ve güç elektroniği	1,0
Rüzgâr enerjisine dayalı üretim tesisi	1- Kanat	0,8
	2- Jeneratör ve güç elektroniği	1,0
	3- Türbin kulesi	0,6
	4- Rotor ve nasele gruplarındaki tüm mekanik ekipman (kanat grubu, jeneratör ve güç elektroniği için yapılan ödemeler hariç).	1,3
Fotovoltaik güneş enerjisine dayalı üretim tesisi	1- PV panel entegrasyonu ve güneş yapısal mekaniği üretimi	0,8
	2- PV modülleri	1,3
	3- PV modülünü oluşturan hücreler	3,5
	4- İnvörtör	0,6
	5- Güneş ışınlarını PV modülüne odaklayan malzeme	0,5
Yoğunlaştırılmış güneş enerjisine dayalı üretim tesisi	1- Radyasyon toplama tüpü	2,4
	2- Yansıtıcı yüzey levhası	0,6
	3- Güneş izleme sistemi	0,6
	4- Isı enerjisi depolama sisteminin mekanik aksesuarları	1,3
	5- Güneş ışınlarını kule üzerinde toplayan buhar üretim sisteminin mekanik aksesuarları	2,4
	6- Stirling motoru	1,3
	7- Panel entegrasyonu ve solar panel yapısal mekaniği	0,6
Biyokütle enerjisine dayalı üretim tesisi	1- Akışkan yataklı buhar tankı	0,8
	2- Sıvı veya gaz yakıtlı buhar tankı	0,4
	3- Gazlaştırma ve gaz temizleme grubu	0,6
	4- Buhar veya gaz turbine	2,0
	5- İçten yanmalı motor veya stirling motoru	0,9
	6- Jeneratör ve güç elektroniği	0,5
	7- Birleşik üretim sistemi	0,4
Jeotermal enerjiye dayalı üretim tesisi	1- Buhar veya gaz turbine	1,3
	2- Jeneratör ve güç elektroniği	0,7
	3- Buhar enjektörü veya vakum kompresörü	0,7

Yurtdışındaki Yatırımcılara Verilen Destekler

2011/1 Sayılı Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ 9 uncu maddesi uyarınca şirketler ile İşbirliği Kuruluşlarının yurt dışına yönelik pazara giriş stratejileri ile eylem planlarının oluşturulabilmesi amacıyla aşağıdaki şekilde desteklenmektedir.

- a) Uluslararası kuruluşlara yaptırılan ve satın alınan sektör, ülke, yabancı şirket veya marka odaklı raporlara (mali ve hukuki raporlar dahil) ilişkin giderler,
- b) Sadece yabancı şirket alımlarına yönelik olarak uluslararası kuruluşlardan alınacak danışmanlık hizmetlerine (mali ve hukuki danışmanlık dahil) ilişkin giderler şirketler için %60, İşbirliği Kuruluşları için %75 oranında ve yıllık en fazla 200.000 ABD Dolarına kadar desteklenmektedir.

2.5.5. Türkiye Cumhuriyeti'nde, 2012 ve 2016 Yılları arasında Yapılan Yatırım Teşvik Mevzuat Değişiklikleri

Türkiye Hükümeti, 2012 yılında, yatırımlara hız kazandırma ve destek verme politikasını, 19.06.2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nı çıkararak başlatmıştır.

2012 yılından 2016 yılına kadar geçen sürede, ilgili Bakanlar Kurulu Kararı 'nda çeşitli tarihlerde değişiklikler yapılarak, uygulamada karşılaşılan sorunlara çözümler bulunmaya çalışılmıştır. Bu değişikliklerin olası nedeni ise, genel, bölgesel ve stratejik teşvik çalışmaları üzerinde yapılan iyileştirmeler olarak düşünülebilir. Fakat aslen, bölgesel kalkınma programlarına hız verildiği görülmektedir.

İlgili değişiklikler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- 13 Ekim 2012 tarihli ve 28440 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2/10/2012 tarihli ve 2012/3802 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu Kararda değişiklik yapılmıştır.
- 15 Şubat 2013 tarihli ve 28560 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28/1/2013 tarihli ve 2013/4288 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 19 Haziran 2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere değişiklik yapılmıştır.

- 30 Mayıs 2013 tarihli ve 28662 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 27/5/2013 tarihli ve 2013/4763 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 9 Mayıs 2014 tarihli ve 28995 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 27/1/2014 tarihli ve 2014/6058 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 6 Ağustos 2014 tarihli ve 29080 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 30/6/2014 tarihli ve 2014/6588 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 5 Mart 2015 tarihli ve 29286 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 15/12/2014 tarihli ve 2014/7273 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 8 Nisan 2015 tarihli ve 29320 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 16/ 3/2015 tarihli ve 2015/7946 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 27 Ağustos 2015 tarihli ve 29458 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 20/8/2015 tarihli ve 2015/8050 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 19 Kasım 2015 tarihli ve 29537 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 09/11/2015 tarihli ve 2015/8216 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 08 Nisan 2016 tarihli ve 29678 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 29/02/2016 tarihli ve 2016/8715 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımı tarihi itibariyle yürürlüğe girmek üzere değişiklik yapılmıştır.
- 05 Ekim 2016 tarihli ve 29848 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 07/09/2016 tarihli ve 2016/9139 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında değişiklik yapılmıştır.

Yapılan değişikliklere ait Bakanlar Kurulu Kararları, aşağıda karşılaştırmalı tablo halinde verilmiştir.

Tablo 15
Bakanlar Kurulu Kararı

Bakanlar Kurulu Kararının Yayımlandığı Resmî Gazetenin	
Tarihi	Tarihi
19/6/2012	28328
Bakanlar Kurulu Kararında Değişiklik Yapan Düzenlemelerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin	
Tarihi	Tarihi
13/10/2012	28440
15/2/2013	28560
30/5/2013	28662
9/5/2014	28995
27/8/2015	29458
19/11/2015	29537
8/4/2016	29678
6/8/2014	29080
5/3/2015	29286
8/4/2015	29320

Kaynak: TÜRMOB

Türkiye Serbest Muahsebeci mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği. Sirküler Rapor Mevzuat 19.10.2016/ 125- 1)

Yapılan değişikliklerin konusu, özetle aşağıdaki gibidir:

- Kararın Müracaat başlıklı 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “genel teşvik uygulamaları” ibaresi “genel ve bölgesel teşvik uygulamaları” şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre teşvik belgesi müracaatları, tebliğle belirlenecek bilgi ve belgelerle Ekonomi Bakanlığı’na yapılacak olup; genel ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yer alan ve sabit yatırım tutarı onmilyon Türk Lirasını aşmayan, tebliğle belirlenecek yatırımlar için yatırımcının tercihine bağlı olarak yatırımın yapılacağı yerdeki yerel birimlere de müracaat edilebilir.
- Stratejik yatırımlarla ilgili olarak 31/12/2016 tarihine kadar (bu tarih dahil) yapılacak müracaatlara istinaden düzenlenecek teşvik belgeleri kapsamında faiz desteği öngörülmesine ilişkin düzenleme kaldırılmıştır.
- Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen yatırımlarda sigorta primi işveren hissesi desteği sağlanmasında

uygulama süresinin belirlenmesinde dikkate alınan yatırıma 31/12/2016 tarihi öncesi veya sonrası başlanması kısıtı kaldırılmıştır.

- Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarda, 5520 sayılı Kanunun 32/A maddesi çerçevesinde uygulanacak inirimli gelir veya kurumlar vergisinin tespiti ile ilgili yatırıma katkı oranı ile kurumlar ve gelir vergisi indirim oranları arttırılmıştır.
- Büyük ölçekli yatırımlar veya bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında teşvik belgesi düzenlenen yatırımlardan, endüstri bölgesinde (imalat sanayine yönelik yatırımlar) gerçekleştirilenler vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından buldukları bölgenin bir alt bölgesinde sağlanan oran ve sürelerde bu desteklerden yararlanabilirler.
- OECD teknoloji yoğunluk tanımına göre orta-yüksek teknolojlili sanayi sınıfında yer alan ürünlerden EK-6'da belirtilenlerin üretimine yönelik yatırımlardan, İstanbul ili hariç olmak üzere 1 inci, 2 nci, ve 3 üncü. bölgelerde gerçekleştirilmeleri halinde 4 üncü bölgede uygulanan, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerde gerçekleştirilmeleri halinde ise bulunduğu bölgede uygulanan bölgesel desteklerden yararlanır. Bu fıkra kapsamında düzenlenecek teşvik belgeleri için asgari sabit yatırım tutarı 1 inci ve 2 nci bölgelerde 1 milyon TL, diğer bölgelerde 500 bin TL'dir.
- Asgari yatırım tutarı ve yatırımın bütünlüğü açısından yatırım süresi içerisinde tamamlanamayan yatırımlar kapsamında, tamamlama vizesi aşamasına kadar yapılan yatırım harcamaları, teşvik belgesi kapsamında yer alan destek unsurlarından yararlandırılmamak kaydıyla, tamamlama vizesi esnasında teşvik belgesi kapsamında değerlendirilebilir. Bu hüküm daha önceki kararlara istinaden düzenlenen teşvik belgelerine de uygulanır.
- Daha önceki kararlara istinaden düzenlenen teşvik belgeleri de dâhil olmak üzere, otel yatırımlarından, yatırım tamamlama vizesi esnasında turizm işletme belgesi ibraz edilemeyen, ancak otel işletmesi olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı bulunan yatırımlara ait teşvik belgelerinin **tamamlama vizeleri**, belgenin genel teşvik sistemine dönüştürülmesi suretiyle yapılabilir.

2016 yılındaki hali ile Bölgesel Teşvik Uygulamaları'na ait Yatırım Süre Tablosu şu şekildedir

Tablo 16
Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Bölgeler	Uygulama Süresi
1	2 yıl
2	3 yıl
3	5 yıl
4	6 yıl
5	7 yıl
6	10 yıl

Kaynak:(TÜRMOB) Türkiye Serbest Muahsebeci mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği. Sirküler Rapor Mevzuat 19.10.2016/ 125- 1)

2016 yılındaki hali ile Bölgesel Teşvik Uygulamaları'na ait Yatırım Destek Oran Tablosu şu şekildedir.

Tablo 17
Yatırım Destek Oran Tablosu

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)
1	15	50	25	50
2	20	55	30	55
3	25	60	35	60
4	30	70	40	70
5	40	80	50	80
6	50	90	60	90

Kaynak: (TÜRMOB) Türkiye Serbest Muahsebeci mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği. Sirküler Rapor Mevzuat 19.10.2016/ 125- 1)(www.turmob.gorg.tr, 2017)

2016 yılındaki hali ile Bölgesel Teşvik Uygulamaları'na ait Yatırım Konusuna ait Tablo, 4. Bölge örnek alınarak şu şekildedir.

4. Bölge Desteklerinden Faydalanabilecek Orta-yüksek teknoloji Yatırım Konuları

Kod ve Açıklama

- 2411.2.07** B.Y.S. Boyayıcı Maddeler; Luminofor Olarak Kullanılan İnorganik Ürünler
- 2411.3.08** Sülfid ve sülfatlar
- 2411.3.09** Fosfinatlar, fosfonatlar, fosfatlar ve polifosfatlar, nitratlar
- 2411.4** Diğer Organik Ana Kimyasal Maddelerin İmalatı
- 2412** Kimyasal Gübre Ve Azotlu Bileşiklerin İmalatı
- 2413** Sentetik Kauçuk Ve Plastik Hammaddeleri İmalatı
- 2429.2** Tutkal ve Jelatin İmalatı
- 2429.6.07** Modelleme Macunları; Dişçi Mumu, Dişçilikte Kullanılan Alçı Esaslı Müstahzarlar; Yangın Söndürme Aletleri İçin Dolgu Maddeleri Ve Bileşimler; Mikro-Organizmaların Geliştirilmesinde Kullanılan Müstahzar Kültür Ortamları; B.Y.S. Laboratuvarında Veya Teşhiste Kullanılan Karma Reaktifler.
- 2429.6.08** Disk, Pul V.B. Şekillerde, Elektronikte Kullanılmak Üzere Dope Edilmiş Kimyasal Elementler
- 2429.6.11** Metal Satırların Temizlemede Kullanılan Müstahzarlar; Vulkanizasyon Çabuklaştırıcı Maddeler; B.Y.S. Kauçuk Ve Plastikler İçin Plastifiyan Ve Stabilizatör Bileşikler; B.Y.S. Reaksiyon Başlatıcılar, Hızlandırıcılar, Katalizörler; B.Y.S. Karışım Halinde Alkalibenzenler Ve Alkalinaftalinler
- 2911** İçten Yanmalı Motor Ve Türbin İmalatı; Uçak, Motorlu Taşıt Ve Motosiklet Motorları Hariç
- 2912.1** Pompa Ve Kompresör İmalatı
- 2913** Mil Yatağı, Dişli, Dişli Takımı Ve Tahrik Tertibatı İmalatı
- 2914** Sanayi Fırını, Ocak Ve Ocak Ateşleyicilerin İmalatı
- 2915** Kaldırma Ve Taşıma Teçhizatı İmalatı
- 2919** Diğer Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı
- 2921** Tarım Ve Orman Makineleri İmalatı
- 2922** Takım Tezgahları İmalatı
- 2923** Metalurji Makineleri İmalatı

(TÜRMOB) Türkiye Serbest Muahsebeci mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği. Sirküler Rapor Mevzuat 19.10.2016/ 125- 1)

2.6. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma

15 Aralık 1997 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma" 4464 sayılı Kanun ile 03.11.1999 tarihinde TBMM 'nde kabul edilerek onaylanmıştır.

Bu anlaşmadaki amaç, yatırımların hukuksal zemine dayandırılması, teşvik ve korunması, uyumsuzluk halinde yapılacak uygulamalar, tazminat ve diğer yükümlülükleri içermektedir.



BÖLÜM 3: VAK'A ÇALIŞMASI

3.1. Kurgulanmış Monografi Faaliyeti

Vaka çalışması dört ayrı şekilde sanal canlandırma yapılarak izah edilecektir;

Birinci işlem, Kurgu işletmenin, 90.000 para birimi öz kaynak ile başladığı yatırımın, kâr elde edeceği düşünülerek hazırlanmış dönem içi faaliyetlerini kapsamaktadır. Faaliyetler tamamlandığında belli bir tutarda, gelir tablosunda muhasebe kâr'ı olarak nitelenen artı bir değer olduğu farz edilecektir.

İkinci işlemde, aynı kurgu işletme Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulmuş olsa idi, ülkenin uyguladığı doğrudan yatırım teşviklerinden dolayı, daha fazla muhasebe kârı oluşup oluşmayacağı veya pozitif etkinin ne tutarda olacağı, tam tersi düşüncede zarar olursa ne tutarda olacağı veyahut nötr etkinin olup olmadığı hakkında araştırma yapılmıştır.

Üçüncü işlemde, aynı kurgu işletme Rusya Federasyonu'nda kurulmuş olsa idi, ülkenin uyguladığı doğrudan yatırım teşvik dolay, daha fazla muhasebe kârı oluşup oluşmayacağı veya pozitif etkinin ne tutarda olacağı, tam tersi düşüncede zarar olursa ne tutarda olacağı hakkında veyahut nötr etkinin olup olmadığı hakkında araştırma yapılmıştır.

Dördüncü işlemde ise, yatırımcının, teşvik sistemlerindeki olumlu veya olumsuz oranlar ve bu oranların para birimi olarak hesaplanan tutarlarını, yatırımın daha başından ele alarak planlamaya dahil edip, dönem için faaliyetlerini bu verilere göre organize ederek, kuruluş sermayesini ve teşviklerden gelen destek tutarını ekleyerek oluşan yeni kaynağını daha etkin kullanıp kullanamayacağını veyahut bu farklı planlama uygulandığında, işletmenin verimliliğinde ve dönem sonu kâr tutarında bir artış olup olmayacağı yönünde araştırma yapılmıştır.

3.1.1. Kurgulanmış Monografi Faaliyetine Ait Varsayımları

Aşağıdaki işlemler kurgulanmıştır;

Avrupa'da ikamet eden Bay Mavi ve Bayan Yeşil, Avrupa bölgesinde Tekstil işletmesi sahibidirler. Deneyimi oldukları tekstil üretimi konusunda, Kuzey ve Orta Asya bölgelerine ihracat yapmak istemektedirler. Pazara giriş için gerekli olan uygun

maliyet, uygun birim satış fiyatı ile ürünlerin Alıcıya ulaşmasında etken olan nakliye, navlun ve sigortalama harcamalarından kaynaklı, pazara uzaklık ve rekabet edebilme sorunu yaşamaktadırlar.

Bu sorunu çözmek için, adı geçen bölge ve pazarlara yakın olan farklı bir ülkede, doğrudan yatırım yolu ile küçük ölçekli, komple yeni bir tesis ve üretim sahası kurarak, bu sahadan direk ihracat yapabilmeyi hedeflemektedirler. Bu amaçla “UYGUN KURULUŞ YERİ “seçerek, iki ortaklı bir Limited Şirket kurmuşlar ve tekstil ürünleri üretimi yapmaya karar vermişlerdir. Bu işletmede yönetim bölümleri oluşturularak direk ihracat ile satış yapılacaktır. İşletmenin isminin FLO-JAN TEKSTİL olmasına karar verilmiştir. Yatırımcılar, bu aşamada Rusya ve Türkiye ülkelerini incelemek istemişlerdir. Bu iki ülkeden, hangisini tercih ederlerse, daha kârlı ve verimli olabileceği konusunda fikir edinmek ve bu fik’re göre, DOĞRUDAN YATIRIM KARARI almak istemektedirler.

Yatırımcılar, aşağıdaki soruların cevabını bulmak ve analiz etmek istemektedir.

- Doğrudan Yatırım hangi ülkeye yapılmalıdır?
- Yatırımcı, tercih hakkını, hangi ev sahibi ülkeye kullanırsa, daha kârlı bir yatırım olur?
- İşletme hangi ülkede kurulursa, ev sahibi ülkenin uyguladığı teşviklerden dolayı, kaynaklar, daha etkin kullanılır ve daha verimli bir işletme olabilir?
- Ev Sahibi ülkenin uyguladığı yatırım teşvik uygulamaları işletmenin sürdürebilir kârına bir etki sağlayacak mıdır?
- Kurgulanmış aşağıdaki faaliyetler tamamlandığında, hangi ülkede kurulmuş olan İşletme; otoritenin ekonomik politikaları gereği uygulanan yatırım teşviklerinden dolayı “Kâr Maximizasyonu “ na, “ verimlilik-etkinlik-iktisadilik” ölçütlerine göre daha uygun ve tercih edilebilir olacaktır?

Vak’a’ya İlişkin Varsayımlar;

Her iki ülkede kurulacak işletme için; Aşağıdaki Varsayımlar üzerinden hareket edilmiştir;

- 1) Kuruluş ödenmiş sermayesi aynı ve sabit,
- 2) Muhasebe standartları ve uygulamaları aynı ve sabit,
- 3) Mali vergi uygulamaları ve sosyal güvenlik primleri aynı ve sabit,
- 4) Duran varlık Amortisman uygulamaları aynı ve sabit,
- 5) Finans bankacılık uygulamaları aynı ve sabit,
- 6) Kapasite ve üretim oranı aynı ve sabit/ çalışma gün sayısı aynı ve sabit,
- 7) Fire oranları aynı ve sabit,
- 8) Finans sistemi, bankacılık sistemi, Döviz ve kur uygulamaları aynı ve sabit,
- 9) İstihdam ve kalifiye iş gücü aynı ve sabit,
- 10) Gider tutarları aynı ve sabit,
- 11) Giderler harcama oranı aynı ve sabit (Kwh- Motor gücü),
- 12) Kullanılan ilk madde ve malzeme aynı ve sabit,
- 13) Üretim teknikleri ve teknolojisi aynı ve sabit,
- 14) Üretim, yönetim süreci aynı ve sabit,
- 15) Yatırımın faydalı ömrü aynı ve sabit,
- 16) Pazarlama ve dağıtım teknikleri, stratejileri, satış fiyat politikaları aynı,
- 17) İşletme her iki ülke aynı pazarda, aynı şartlarla aynı sektörde bulunmakta,
- 18) İşletmenin müşteri sınıfı ve portföyü aynı seviyede,
- 19) Her iki işletmenin Ürün çeşitliliği aynı ve sabit,
- 20) Ortaklık yapısı, işletmenin hukuki yapısı aynı,
- 21) Satın alma stratejileri aynı,
- 22) Teşvik uygulamaları, çeşidi ve oranları farklı ve değişken olduğu varsayılmıştır.

Vaka'ya İlişkin Kayıt Düzeni;

- Monografilerde, muhasebe kayıt sistemi Tek Düzen Hesap Planına göre düzenlenecektir.
- Monografilerde, Müşterinin ürüne karşı talebinin var olduğu varsayılarak hareket edilecektir.
- Monografilerde, ortak para birimi ifadesi kullanılacaktır. Ülkelere ait para birimleri veyahut döviz kurları ve çarpanları kullanılmayacaktır.
- Monografilerde, brüt kâr üzerinden alınacak kurumlar vergisinin her iki ülkede aynı olduğu (yüzde yirmi %20) varsayılacaktır.

Varsayımlarda Konulan Sınırlılık ve Sebepleri

Varsayımların “Teşvik uygulamaları” olan bölümü hariç, diğer bölümleri, her iki ülkede aynı olduğu varsayılarak hareket edilmiştir.

Bunun geçerli sebebi, Dış Ticarete döviz kurlarından dolayı oluşacak kur farkları, yerli hammadde ve ithal alımlardaki birim fiyat farkları, aynı teknik kalitede üretim yapabilme yeteneği, kalifiye elemanların maaş ödemeleri, Bölgesel teşvik uygulamalarının farklılığı vb. gibi çok fazla değişken üzerinde yapılacak araştırmanın, teşvik etkisini ölçmede faydasının bulunmayacağıdır.

Örneğin, Rusya’da, çalışanlardan ve işverenden alınan Sosyal Güvenlik Primi %26 olarak hesaplandığında, Türkiye’de %33,50 olarak ele alınırsa, bu her iki ülkenin tablosunda net kârı değiştirecektir. Fakat Rusya’daki Sosyal Güvenlik Priminin içeriğindeki kapsam ile Türkiye’deki sosyal güvenlik priminin içerdiği kapsam aynı değildir. İçerik bakımından birbirine benzemeyen unsurları karşılaştırmaya çalışmak homojen olmayan bir ortam yaratmaktadır. Ve bu şekilde yapılmış analizin, bu tez konusu için geçerli ve faydalı (Teşvik Etkisi) bir çalışma olmayacağından, sadece “ Teşvik Unsurları ve Oranları “ bölümü her iki ülke için değişken varsayımla hareket edilecektir.

Teşvik sistemi içerisinde pek çok destek unsuru vardır. Bunlardan sadece aşağıdakiler örneklemler olarak çalışmaya dâhil edilmiş, sınırlılık oluşturulmuştur.

Bu araştırmada, karşılaştırma amaçlı kullanılacak teşvik çeşitleri şunlardır;

- 1) İstihdam için alınan Sosyal Güvenlik Prim ödemelerine uygulanan teşvikler,
- 2) Enerji Kullanım harcamalarına uygulanan teşvikler,
- 3) Ar-Ge harcamalarına uygulanan Teşvikler,
- 4) Pazarlama Satış ve Dağıtım harcamalarına uygulanan teşvikler,

Bu monografide kullanılacak teşvik çeşitlerinin, araştırma için örnek olarak seçilme sebebi;

Sosyal Güvenlik Primi ve Enerji kullanım harcamaları; işletmenin üretimi dolayısı ile yapılan giderlerdir. Üretim giderleri Maliyet hesaplamasında temel noktalardan biridir. Bu harcamalar, düşük maliyet veya uygun maliyete vurgu yapmak amacıyla seçilmiştir.

Araştırma ve Geliştirme Harcamaları; işletmede innovasyonun önemli olduğu vurgulanmak amacıyla seçilmiştir.

Fuar Harcamaları; Büyüme hedefleyen bir işletmedeki, ürün teşhir, tanıtım, sunum, pazarlama ve satış politikalarının, reklam ve imajın önemini vurgulamak için seçilmiştir.

Varsayımlar Şematik olarak aşağıdaki gibidir.

Tablo 18
Varsayımlar'a ait Şematik Tablo

	TÜRKİYE CUMHURİYETİ	RUSYA FEDERASYONU
İşletmenin hukuki yapısı ve Ortaklık yapısı	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Kuruluş ödenmiş Sermayesi	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Muhasebe standartları ve uygulamaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Mali Vergi Uygulamaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Mali İş Gücü Sigorta Prim Maliyetleri	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
İşçilik Ücret Politikaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Duran varlık Amortisman uygulamaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Finans ve Bankacılık uygulamaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Döviz Kurları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Kapasite ve üretim oranı / çalışma gün	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Fire oranları aynı ve sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Finans sistemi, bankacılık sistemi, Döviz ve kur uygulamaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
İstihdam ve kalifiye iş gücü bulma olasılığı	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Faaliyet Döneme ait Gider tutarları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Faaliyet Dönemine ait Giderler harcama oranı (Kwh- Motor gücü)	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit

Tablo 18'in devamı.

Faaliyet Dönemi içerisinde Kullanılan İlk Madde ve Malzeme Miktarı	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Faaliyet Dönemi içerisinde Kullanılan İlk Madde ve Malzeme Tutarı	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Kullanılan Üretim teknikleri ve teknolojisi	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
İşletmeye ait Üretim, yönetim süreci	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Yatırımın faydalı ömrü	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Satınalma stratejileri	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Pazarlama ve dağıtım teknikleri, stratejileri, satış fiyat politikaları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Giriş yapılacak Pazar	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Giriş yapılan Pazarın şartları	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
İşletmenin Faaliyet yapacağı Sektör	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
İşletmenin Müşterisınıfı ve portföyü	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
İşletmenin Ürün çeşitliliği	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit	Her iki Ülke İçin Aynı ve Sabit
Teşvik unsurları uygulamaları, oranları	Her iki Ülke İçin farklı ve Değişken	Her iki Ülke İçin farklı ve Değişken

3.1.2. Flo-Jan Tekstil'in Kurgulanmış Monografi Faaliyetinin Dönem İçi ve Dönem Sonu Hesaplamaları

Çalışmanın bu bölümünde, Kurgu işletme “PLAN A “ismi verilen faaliyetlerini yürütecektir.

MONOGRAFİ ÇALIŞMASI

Doğrudan yatırım planlayan yabancı sermayeli, hayali “Flo-Jan Tekstile” işletmesinin bir döneme (4 HAFTA = 20 İŞ GÜNÜ) ait monografi çalışması aşağıdaki şekildedir.

Dönem Başı İşlemleri;

1)- Hayali “ FLO-JAN TEXTILE “ İşletmesi, iki ortaklı olarak kurulmuştur

Tablo 19
FLO-JAN TEXTİLE İşletmesi Hukuki Yapı Tablosu

	TÜRKİYE CUMHURİYETİ		RUSYA FEDERASYONU	
İşletmenin Hukuki yapısı	LTD ŞİRKET		LTD ŞİRKET	
İşletmenin Ortaklık yapısı	2	Kişi	2	Kişi
Ölçek	Küçük ve Orta ölçekli		Küçük ve Orta ölçekli	
Ödenmiş Sermaye	90.000	Para Birimi	90.000	Para Birimi

Tablo 20
Flo-Jan İşletmesi Ortaklık Hisse Oranı Tablosu

	Hisse Oranı	Hisse Tutarı/ Para birimi
İşletmenin 1.Ortağa ait Hisse Oranı (Bay Mavi)	50%	45.000
İşletmenin 2.Ortağa ait Hisse Oranı (Bayan Yeşil)	50%	45.000
Toplam	100%	90.000

DÖNEM İÇİ İŞLEMLERİ;

2)- İşletme yönetimi, Tekstil Sektöründe faaliyet göstermeye karar vererek, Gömlek üretimi yapmak amaçlı, 4 (dört) adet üretim bandından oluşan, ithal makine parkurunu satın almıştır. Her üretim bandı, günde 110 adet üretim kapasitesine sahip olup, her parkur için 4 işçi olmak üzere, %10 fire oranıyla, fiili üretim miktarı 100 adet olarak üretim yapılabilineceği hesaplanmıştır. Dönem, 4hafta=20 işgünü olarak hesaplanmıştır. Hafta içi çalışma gün sayısı 5 iş günüdür. Dönem içerisinde toplam 20 iş günü çalışma yapılacaktır.

Tablo 21
Dönem İçi Makine Üretim Plan-Faaliyet Tablosu

	Kapasite/ Gün	Kapasite 4 Hafta/ 20 gün	Fire Sonrası Fiili Üretim /gün	Fiili Üretim 4 Hafta/ 20 gün	işçi sayısı
1. Üretim Makine parkuru	110	2.200	100	2.000	4
2. Üretim Makine parkuru	110	2.200	100	2.000	4
3. Üretim Makine parkuru	110	2.200	100	2.000	4
4. Üretim Makine parkuru	110	2.200	100	2.000	4
Toplam	440	8.800	400	8.000	16

Her parkurun birim fiyatı 5.000 para birimi olup, Satıcı firmaya 20.000 pb ödenmiştir. Ayrıca ithal işlemleri esnasında, Gümrük Vergisi için 400 pb, Katma Değer Vergisi için 1.000 pb ödenmiştir. Her makine parkurunun üretim sahasında kapladığı alan 70 m.2' dir.

Tablo 22

Dönem içi Dört adet Makine Parkuru Alımı Plan-Faaliyet Tablosu

		İthal	İthal	Toplam
	Makına Bedeli	Gümrük Vergisi	Katma Değer Vergisi	Makına Maliyeti
1. Üretim Makineparkuru	5.000	100	250	5.350
2. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
3. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
4. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
Toplam	20.000	400	1.000	21.400

Tablo 23

Makine Alım ve Maliyet Tablosu

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
DURAN VARLIK (MAKİNA VE TESİS CİHAZ)	20.400	
KATMA DEĞER VERGİSİ	1.000	
KASA/BANKA		21.400

3)- İşletme, ev sahibi ülkenin “Kalkınmada Öncelikli Bölgeler” kapsamında olan X.şehrinde 500 m.2'lik bir yer kiralamıştır. Kiralanan yerin 400 m²'si üretim sahası için, 100 m.2 si yönetim faaliyetleri için kullanılacaktır. Metrekare birim Kira bedeli 10 para birimdir. Dört haftalık döneme ait, yönetim ve üretim sahası kira gideri, toplam 5.000 para birimdir.

Tablo 24

Dönem İçi Üretim ve Yönetim Yeri Kira Plan-Faaliyet Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Üretim Departmanı	Üretim Gideri	4.000
Yönetim Departmanı	Yönetim Giderleri	1.000
	Toplam	5.000

4)- İşletme, dönem içinde, yurtdışında, sektöre ait bir fuara katılmıştır. Fuar stand kira bedeli 2.000 pb olup, pazarlama ekibinin seyahat-ulaşım gideri 1.000 pb'dir.

Tablo 25
Pazarlama Gider Faaliyet Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Pazarlama Satış ve Dağıtım Departmanı	Pazarlama Gideri	3000

5)- İşletme fuar süresince yurtdışı alıcılar tarafından, 12.000 adet sipariş teklifi almış, fakat kapasitesi ve fiili üretim miktarı hesaplanarak, bu siparişin sadece 8.000 adedi için Satış Sözleşmesi yapmıştır. Satış fiyatı Ex-Works fiyat olup, adet başına satış birim fiyatı 8 para birimidir.

Tablo 26
Pazarlama Sipariş Talep Karşılama Tablosu

	Toplam Adet	Satış Birim Fiyatı	Toplam Satış Tutarı
Müşteri Talebi	12.000	8	96.000
Kabul Edilen Talep	8.000	8	64.000
Üretilebilecek Talep	8.000	8	64.000
Talep karşılama yeteneği / kapasite	8.000	8	64.000

6)- Her bir işçi için 4 haftalık -20 iş günü için ödenecek net ücret 500 pb'dir. Ayrıca her işçi için devlete ödenen sosyal güvenlik sigorta primleri 250 pb'dir.

Tablo 27
1 (Bir) Adet Makine Parkurunun İşçilik Maliyeti

	İşçi Net Ücreti	Devlete ödenen Sosyal Güvenlik Primi	Toplam İşçilik Maliyeti
1.ci İşçi	500	250	750
2.ci İşçi	500	250	750
3.cü İşçi	500	250	750
4.cü İşçi	500	250	750
Toplam	2.000	1.000	3.000

Tablo 28**4 (Dört) Adet Makine Parkurunun İşçilik Maliyeti**

	İşçi Net	Devlete ödenen	Toplam İşçilik
	Ücreti	Sosyal Güvenlik Primi	Maliyeti
1.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	3000
2.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	3000
3.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	3000
4.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	3000
Toplam	8.000	4.000	12000

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Üretim Departmanı	İşçilik Gideri	12.000
	Toplam	12.000

7)- İşletme yeni ürünler üretmek için, dönem içerisinde, toplamda 1.000 pb AR-GE masrafı yapmıştır.

Tablo 29**Ar-Ge Gider Faaliyet Tablosu**

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Ar-Ge Departmanı	Ar-Ge Gideri	1.000

8)- İşletme dönem içerisinde, her makine parkuru için 200 kwh sanayi elektrik gücü harcamıştır. Elektrik gücünün her kwh için 0,50 pb ödeme yapılmaktadır.

Tablo 30**Üretim için Enerji Sarfiyat ve Maliyet Tablosu**

	Harcanan	Kwh / ücreti	Toplam
	Kwh Elektrik		Gideri Maliyeti
1. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
2. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
3. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
4. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
Toplam	800		400

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Üretim Departmanı	Üretim Gideri	400

9)- İşletme Dönem içerisinde Yönetim bölümüne ait 40 kwh elektrik gücü harcamıştır. Elektrik gücünün her kwh için 0,50 para birimi ödeme yapılmaktadır.

Tablo 31

Yönetim için Enerji Sarfiyat ve Maliyet Tablosu

	Harcanan		Toplam Elektrik Gideri Maliyeti
	Kwh Elektrik	Kwh / ücreti	
Yönetim Bölümü	40	0,50	20
	40		20

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Yönetim Departmanı	Yönetim Giderleri	20

10)- İşletme, dönem içerisinde, “ flo-jan “ Markasını, evsahibi ülkede ve Avrupa ülkelerinde tescil ettirmek istemiş ve tescil için başvuru yapmıştır. Marka Tescil Başvuru masrafı olarak 500 para birimi ödemiştir.

Tablo 32

Marka Tescil Gideri Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Yönetim Departmanı	Yönetim Gideri	500

11)- İşletme, dönem içinde, 10.000 pb, ilk madde ve malzeme ithal ederek satın almıştır. İthalat esnasında, dahilde işleme rejimi kullanarak katma değer vergisi ödenmemiştir. Satıcıya peşin ödeme yapmıştır.

Tablo 33

Yerli İlk Madde Malzeme Alım Tablosu

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
İLK MADDE VE MALZEME	10.000	
KASA/BANKA		10.000

12)- İşletme, dönem içinde, 15.000 pb, yerli İlk madde ve malzeme satın almıştır. Satıcıya peşin ödeme yapmıştır.

Tablo 34

İthal İlk Madde Malzeme Alım Tablosu

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
İLK MADDE VE MALZEME	15.000	
KASA/BANKA		15.000

Kullanılan ilk madde ve malzemelerin, üretilecek gömleğin her âdedi için 3,125 pb olduğu varsayılmıştır. 8000 adet gömlek üretebilmek için ihtiyaç duyulan ilk madde ve malzeme $8.000 \text{ adet} \times 3,125 \text{ pb} = 25.000 \text{ pb}$ dir.

13)- İşletme, dönem içinde, üretim esnasında 300 para birimi, işletme malzemesi kullanmış ve ödemesini yapmıştır. Üretim adedi başına 0,0375 pb gider harcanmaktadır.

Tablo 35

Üretim Gider Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Üretim Departmanı	Üretim Gideri	300

14)- İşletme, dönem içinde, yönetim departmanlarının faaliyetleri için 300 para birimi gider ödemiştir.

Tablo 36

Yönetim Gider Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Yönetim Departmanı	Yönetim Giderleri	300

15)- İşletme, dönem içinde, pazarlama departmanının faaliyetleri için 200 para birimi gider ödemiştir.

Tablo 37

Pazarlama Satış Dağıtım Gider Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Pazarlama Satış ve Dağıtım Departmanı	Pazarlama Gideri	200

16)- İşletme, dönem içinde, insan kaynakları departmanının faaliyetleri için 100 para birimi gider ödemiştir.

Tablo 38
Yönetim Gider Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
İnsan Kaynakları Departmanı	Yönetim Gideri	100

17)- İşletme, dönem içinde, muhasebe ve finansman departmanları için 100 para birimi gider ödemiştir.

Tablo 39
Yönetim Gider Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Muhasebe ve Finansman Departmanı	Yönetim Gideri	100

18)- İşletme, dönem içinde 8.000 adet Gömlek imalatını tamamlamıştır.

Deposundaki Tüm İlk Madde ve Malzemelerini, imalat esnasında kullanmıştır.

Tablo 40
Hammadde Üretime Sevk Tablosu

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
YARI MAMULLER HESABI	25.000	
İLK MADDE VE MALZEME HESABI		25.000

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
YARI MAMULLER HESABI	16.700	
İŞÇİLİK GİDERLERİ		12.000
ÜRETİM GİDERLERİ		4.700

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
MAMULLER HESABI	41.700	
YARI MAMULLER HESABI		41.700

19)- İşletme, dönem içerisinde, üretilen 8.000 adet gömleği ihraç etmiştir. İhraç edilen ürünlere ait fatura bedeli alıcıdan tahsil edilmiştir. Navlun ve sigorta işlemlerini Alıcı ödemiştir.

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
KASA-BANKA	64.000	
YURT DIŞI SATIŞLAR		64.000

HESAP ADI	BORÇ GİREN	ALACAK ÇIKAN
SATILAN MAMUL MALİYETİ HESABI	41.700	
MAMULLER HESABI		41.700

Dönem Sonu İşlemleri;

Yukarıdaki dönem içi faaliyetlerin sonucunda, dönemsonu İşletmenin faaliyet durumu aşağıdaki şekildedir;

A-Satılan Mamul maliyeti Hesaplaması;

Net Satışlar	: 64.000
Satılan Mamul Maliyeti	: 41.700
İlk Madde ve Malzeme	: 25.000
İşçilik	: 12.000
Üretim Giderleri	: 4.700
Toplam	: 41.700
Üretim miktarı fire sonrası	: 8.000 adet

Birim Başına Satılan Mamul maliyeti = Satılan Mamul maliyeti / Satılan miktar

$$41.700 / 8.000 = 5,2125 \text{ para birimi}$$

Tablo 41

Kurgu Flo-Jan Textile... Dönemi Satışların Maliyeti Tablosu

ÜRETİM MALİYETİ				
A-	Direk İlk Madde ve Malzeme Giderleri		0,00	25000
	Dönem Başı Hammadde Stoku	+	0	
	Dönem İçi Hammadde Alışları	+	25000	
	İadeler	-	0	
	Satılan Hammadede Maliyeti (153 hs a)	-	0	
	Hurdaya ayrılanların maliyeti	-	0	
	Kullanılabilir Hammadde		0,000	
	Dönem Sonu Hammadde Stoku	-		
	Kullanılan Hammadde		25000	
B-	Direk İşçilik Giderleri		0,00	12000
	720 Hs dan	+	12000	
C-	Genel Üretim Giderleri		0,00	4700
	730 Hs dan	+	4700	
D-	Yarı Mamül Kullanımı		0,00	
	1- Dönem Başı Stok (+)	+	0	
	2- Dönem Sonu Stok (-)	-	0	
	ÜRETİLEN MALIN MALİYETİ		0,00	41700
E-	Mamül Stoklarında Değişim		0,00	
	1- Dönem Başı Stok (+)	+	0	
	2- Dönem Sonu Stok (-)	-	0	
I-	SATILAN MALIN MALİYETİ			41700,00
TİCARİ FAALİYET				
A-	Dönem Başı Ticari Mallar Stoku	+	0,00	
B-	Dönem Net Alışlar		0,00	
	Dönem içi Alışlar	+		
	Satılan Hammadde Maliyeti (150 Hs dan)	+		
	Üretime sevk edilenler (150 Hs a)	-		
	İadeler (-)	-		
	Satılabilir Ticari Mallar		0,00	
C-	Dönem Sonu Ticari Mal Stoku	-	0,00	
D-	İç Tüketim (-)	-	0,00	
II-	SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ			0,00
III-	SATILAN HİZMET MALİYETİ	+		0,00
IV-	DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	+		0,00
SATIŞLARIN MALİYETİ (I+II+III)				41700,00

2- GİDERLER

Üretim Giderleri ;

Kira Gideri	: 4.000
Elektrik Gideri	: 400
İşletme malzemesi Gideri	: 300
Toplam	: 4.700

İşçilik Giderleri ;

16 Kişi x 750	:12.000
---------------	---------

Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri ;

Fuar Stand Kira bedeli	: 2.000
Seyahat Gideri	: 1.000
Pazarlama Diğer Giderleri	: 200
Toplam	: 3.200

Ar-Ge Giderleri ;

Ar-Ge Giderleri	: 1.000
Toplam	: 1.000

Yönetim Giderleri ;

Kira Gideri	: 1.000
Elektrik Gideri	: 20
Marka Tescil Giderleri	: 500
Yönetim Departman Gideri	: 300
İnsan Kaynak.Depart.Gideri	: 100
Muhasebe ve Finansman Dep.Gideri	: 100
Toplam	: 2.020

3-Birim Maliyet Hesaplaması;

Bu verilerin sonucunda, tüm giderler dahil, parça başına düşen/birim başına toplam ürün maliyeti:

SMM + Faaliyet Giderleri Toplamı / Üretilen Miktar Çıktı

$$41.700 + 6.220 = 47.920$$

$$47.920 \text{ pb/ } 8.000 \text{ adet} = 5,99 \text{ pb}$$

Tablo 42

Kurgu Flo-Jan Textile...Dönemi Yevmiye Defteri Tablosu

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
1	-----/././2016----- -	-----		
	102 BANKALAR		90.000,00	
	102.001 BANKALAR HESABI	ORTAKLARIN SERMAYE ÖDEMESİ		
	500 SERMAYE			90.000,00
	500.001 SERMAYE HESABI (BAY MAVİ)	ORTAK BAY MAVİ SERMAYE ÖDEMESİ		
	500.002 SERMAYE HESABI (BAYAN YEŞİL)	ORTAK BAYAN YEŞİL SERMAYE ÖDEMESİ		
2	-----/././2016----- -	-----		
	253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR		20.400,00	
	253.001 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	4 ADET MAKİNE PARKURU İTHAL EDİLEN		
	191 İNDİRİLECEK KDV		1.000,00	
	191.001 İNDİRİLECEK K.D.V HESABI	4 ADET MAKİNE PARKURU İTHAL EDİLEN		
	320 SATICILAR			20.000,00
	320.001 SATICILAR HESABI	4 ADET MAKİNE PARKURU İTHAL EDİLEN		
	102 BANKALAR			1.400,00
	102.001 BANKALAR HESABI	4 ADET MAKİNE PARKURU İTHALGUMRUK VERGİSİ		
3	-----/././2016----- -	-----		
	320 SATICILAR		20.000,00	
	320.001 SATICILAR HESABI	SATICIYA MAKİNE BEDELİ ÖDEMESİ		
	102 BANKALAR			20.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	SATICIYA MAKİNE BEDELİ ÖDEMESİ		
4	-----/././2016----- -	-----		
	730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		4.000,00	
	730.001 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	400 M.2 ÜRETİM YERİ KİRASI ÖDEMESİ		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		1.000,00	
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	100 M.2 YÖNETİM YERİ KİRASI ÖDEMESİ		
	102 BANKALAR			5.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	500 M.2 KIRA ÖDEMESİ ÜRETİM + YÖNETİM BÖL		
5	-----/././2016----- -	-----		
	760 PAZ.SATIŞ VE DAĞ.GİDERLERİ		2.000,00	
	760.001 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HESABI	YURTDIŞI FUAR STAND KIRALAMA BEDELİ		
	102 BANKALAR			2.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	YURTDIŞI FUAR STAND KIRALAMA BEDELİ		

Tablo 42'nin devamı.

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
6	-----/././2016-----	-----		
	760 PAZ.SATIŞ VE DAĞ.GİDERLERİ		1.000,00	
	760.001 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HESABI	FUAR PAZARLAMA YURTDIŞI SEYAHATI		
	102 BANKALAR			1.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	FUAR PAZARLAMA YURTDIŞI SEYAHATI		
7	-----/././2016-----	-----		
	720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ		8.000,00	
	720.001 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HESABI	16 İŞÇİNİN , DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ		
	102 BANKALAR			8.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	16 İŞÇİNİN , DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ		
8	-----/././2016-----	-----		
	720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ		4.000,00	
	720.001 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HESABI	16 İŞÇİNİN SOSYAL GUVENLIK PRIMLERİ		
	102 BANKALAR			4.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	16 İŞÇİNİN SOSYAL GUVENLIK PRIMLERİ		
9	-----/././2016-----	-----		
	750 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDER.		1.000,00	
	750.001 AR-GE GİDERLERİ HESABI	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MASRAFI		
	102 BANKALAR			1.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MASRAFI		
10	-----/././2016-----	-----		
	730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		400,00	
	730.001 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	800 KWH X 0,50 PB ELEKTRİK KULLANIMI		
	102 BANKALAR			400,00
	102.001 BANKALAR HESABI	800 KWH X 0,50 PB ELEKTRİK KULLANIMI		
11	-----/././2016-----	-----		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		20,00	
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	40 KWH X 0,50 PB YONETIM ELEKTRİK HARCAMAI		
	102 BANKALAR			20,00
	102.001 BANKALAR HESABI	40 KWH X 0,50 PB YONETIM ELEKTRİK HARCAMAI		
12	-----/././2016-----	-----		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		500,00	
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	MARKA TESCİL HARC ÖDEMESİ		
	102 BANKALAR			500,00
	102.001 BANKALAR HESABI	MARKA TESCİL HARC ÖDEMESİ		
13	-----/././2016-----	-----		
	150 İLK MADDE VE MALZEME		10.000,00	
	150.001 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	İTHAL EDİLEN İLK MADDE VE MALZEME		
	102 BANKALAR			10.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	İTHAL EDİLEN İLK MADDE VE MALZEME		

Tablo 42'nin devamı.

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
14	-----/././2016-----	-----		
	150 İLK MADDE VE MALZEME		15.000,00	
	150.001 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	YERLİ İLK MADDE VE MALZEME SATIN ALIMI		
	320 SATICILAR			15.000,00
	320.001 SATICILAR HESABI	YERLİ İLK MADDE VE MALZEME SATIN ALIMI		
15	-----/././2016-----	-----		
	320 SATICILAR		15.000,00	
	320.001 SATICILAR HESABI	SATICIYA YAPILAN ÖDEME		
	102 BANKALAR			15.000,00
	102.001 BANKALAR HESABI	SATICIYA YAPILAN ÖDEME		
16	-----/././2016-----	-----		
	730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		300,00	
	730.001 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	ÜRETİM İÇİN İŞLETME MALZEMESİ SATINALINAN		
	102 BANKALAR			300,00
	102.001 BANKALAR HESABI	ÜRETİM İÇİN İŞLETME MALZEMESİ SATINALINAN		
17	-----/././2016-----	-----		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		300,00	
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	DONEM İÇİ YONETİM GİDERİ ÖDENEN		
	102 BANKALAR			300,00
	102.001 BANKALAR HESABI	DONEM İÇİ YONETİM GİDERİ ÖDENEN		
18	-----/././2016-----	-----		
	760 PAZ.SATIŞ VE DAĞ.GİDERLERİ		200,00	
	760.001 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HESABI	DONEM İÇİ PAZ.SATIŞ DAĞ.GİDERİ		
	102 BANKALAR			200,00
	102.001 BANKALAR HESABI	DONEM İÇİ PAZ.SATIŞ DAĞ.GİDERİ		
19	-----/././2016-----	-----		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		100,00	
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	DONEM İÇİ İNSAN KAYNAKLARI DEP.GİDERİ		
	102 BANKALAR			100,00
	102.001 BANKALAR HESABI	DONEM İÇİ İNSAN KAYNAKLARI DEP.GİDERİ		
20	-----/././2016-----	-----		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		100,00	
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	DONEM İÇİ MUHASEBE FINANS.DEP.GİDERİ		
	102 BANKALAR			100,00
	102.001 BANKALAR HESABI	DONEM İÇİ MUHASEBE FINANS.DEP.GİDERİ		
21	-----/././2016-----	-----		
	710 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GD		25.000,00	
	710.001 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ	8.000 ADET YARI MAMUL ÜRETİLEN		
	150 İLK MADDE VE MALZEME			25.000,00
	150.001 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	8.000 ADET YARI MAMUL ÜRETİLEN		

Tablo 42'nin devamı.

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
22	-----/././2016-----	-----		
	711 DİREKT İLK MAD.VE MAL.YANS.HS		25.000,00	
	711.001 DİREK İLK MADDE VE MALZEME GİDERİ YANSITMA HESABI	KULLANILAN DİREKTİLK MADDE VE MALZEME		
	710 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GD			25.000,00
	710.001 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ	KULLANILAN DİREKTİLK MADDE VE MALZEME		
23	-----/././2016-----	-----		
	721 DİREKT İŞÇİLİK GİD.YANSIT.HES.		12.000,00	
	721.001 DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ YASITMA HESABI	DİREKT İŞÇİLİK YANSITMA HESABI		
	720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ			12.000,00
	720.001 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HESABI	DİREKT İŞÇİLİK YANSITMA HESABI		
24	-----/././2016-----	-----		
	731 GENEL ÜRETİM GİD.YANSITMA HES.		4.700,00	
	731.001 GENEL ÜRETİM GİDERİ YANSITMA HESABI	GENEL ÜRETİM GİDERİ YANSITMA HESABI		
	730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ			4.700,00
	730.001 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	GENEL ÜRETİM GİDERİ YANSITMA HESABI		
25	-----/././2016-----	-----		
	151 YARI MAMULLER . ÜRETİM		41.700,00	
	151.001 YARI MAMULLER HESABI	8.000 ADET ÜRÜN YARI MAMUL HS. DEVREDEN		
	711 DİREKT İLK MAD.VE MAL.YANS.HS			25.000,00
	711.001 DİREK İLK MADDE VE MALZEME GİDERİ YANSITMA HESABI	8.000 ADET ÜRÜN YARI MAMUL HS.DEVREDEN		
	721 DİREKT İŞÇİLİK GİD.YANSIT.HES.			12.000,00
	721.001 DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ YASITMA HESABI	8.000 ADET ÜRÜN YARI MAMUL HS. DEVREDEN		
	731 GENEL ÜRETİM GİD.YANSITMA HES.			4.700,00
	731.001 GENEL ÜRETİM GİDERİ YANSITMA HESABI	8.000 ADET ÜRÜN YARI MAMUL HS.DEVREDEN		
26	-----/././2016-----	-----		
	152 MAMULLER		41.700,00	
	152.001 MAMULLER HESABI	8.000 ADET ÜRETİMİN MAMUL HESABINA DEVRİ		
	151 YARI MAMULLER . ÜRETİM			41.700,00
	151.001 YARI MAMULLER HESABI	8.000 ADET ÜRETİMİN MAMUL HESABINA DEVRİ		
27	-----/././2016-----	-----		
	102 BANKALAR		64.000,00	
	102.001 BANKALAR HESABI	8.000 ADET GOMLEK İHRACATI TAHSILATI		
	601 YURT DIŞI SATIŞLAR			64.000,00
	601.001 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	8.000 ADET GOMLEK İHRACATI TAHSILATI		

Tablo 42'nin devamı.

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
28	-----/././2016----- ----	-----		
	620 SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ (-)		41.700,00	
	620.001 SATILAN MAMULLER MALİYETİ HESABI	8.000 ADET SATILAN MAMUL MALİYETİ		
	152 MAMULLER			41.700,00
	152.001 MAMULLER HESABI	8.000 ADET SATILAN MAMUL MALİYETİ		
29	-----/././2016----- ----	-----		
	761 PZR.SAT.VE DAĞ.GİD.YANSITMA HS		3.200,00	
	761.001 PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİ YANSITMA HESABI	PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİNİN YANSITMA HESABININ KAPATILMASI		
	760 PAZ.SATIŞ VE DAĞ.GİDERLERİ			3.200,00
	760.001 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HESABI	PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİNİN YANSITMA HESABININ KAPATILMASI		
30	-----/././2016----- ----	-----		
	631 PAZARLAMA SAT.VE DAĞ.GİD. (-)		3.200,00	
	631.001 PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİ HS	PAZAR. SATIŞ DAĞ.GİDERLERİNİN GELİR TABLOSU HS.NA YANSITILMASI		
	761 PZR.SAT.VE DAĞ.GİD.YANSITMA HS			3.200,00
	761.001 PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİ YANSITMA HESABI	PAZAR.SATIŞ DAĞ.GİDERLERİNİN GELİR TABLOSU HS.NA YANSITILMASI		
31	-----/././2016----- ----	-----		
	771 GEN.YÖN.GİD.YANSITMA HESABI		2.020,00	
	771.001 GENEL YÖNETİM GİDERİ YANSITMA HS	GENEL YONETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABININ KAPATILMASI		
	770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ			2.020,00
	770.001 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	GENEL YONETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABININ KAPATILMASI		
32	-----/././2016----- ----	-----		
	632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)		2.020,00	
	632.001 GENEL YÖNETİM GİDERİ HS	GENEL YONETİM GİDERİNİN GELİR TABLOSU HS.NA YANSITILMASI		
	771 GEN.YÖN.GİD.YANSITMA HESABI			2.020,00
	771.001 GENEL YÖNETİM GİDERİ YANSITMA HS	GENEL YONETİM GİDERİNİN GELİR TABLOSU HS.NA YANSITILMASI		

Tablo 42'nin devamı.

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
33	-----/././2016----- ---	-----		
	751 ARAŞ.VE GELİŞ.GİD.YANS.HESABI		1.000,00	
	751.001 AR-GE GİDERLERİ YANSITMA HS	AR-GE GİDERLERİ YANSITMA HESABININ KAPATILMASI		
	750 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDER.			1.000,00
	750.001 AR-GE GİDERLERİ HESABI	AR-GE GİDERİNİN YANSITMA HESABININ KAPATILMASI		
34	-----/././2016----- ---	-----		
	630 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD(-)		1.000,00	
	630.001 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ HESABI	AR-GE GİDERİNİN GELİR TABLOSU HESABINA YANSITILMASI		
	751 ARAŞ.VE GELİŞ.GİD.YANS.HESABI			1.000,00
	751.001 AR-GE GİDERLERİ YANSITMA HS	AR-GE GİDERİNİN GELİR TABLOSU HESABINA YANSITILMASI		
35	-----/././2016----- ---	-----		
	601 YURT DIŞI SATIŞLAR		64.000,00	
	601.001 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	Gelir Hesaplarının Kapanışı		
	620 SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ (-)			41.700,00
	620.001 SATILAN MAMULLER MALİYETİ HESABI	Gelir Hesaplarının Kapanışı		
	630 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD(-)			1.000,00
	630.001 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ HESABI	Gelir Hesaplarının Kapanışı		
	631 PAZARLAMA SAT.VE DAĞ.GİD. (-)			3.200,00
	631.001 PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİ HS	Gelir Hesaplarının Kapanışı		
	632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)			2.020,00
	632.001 GENEL YÖNETİM GİDERİ HS	Gelir Hesaplarının Kapanışı		
	690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI			16.080,00
	690.001 Dönem Kârî veya Zararı Hesabı	Gelir Hesaplarının Kapanışı		
36	-----/././2016----- ---	-----		
	193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR		3.216,00	
	193.001 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİSİ		
	360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR			3.216,00
	360.001 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİSİ		

Tablo 42'nin devamı.

Yevmiye no	Hesap kodu / adı	Açıklama	Borç	Alacak
37	-----/././2016----- -	-----		
	360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		3.216,00	
	360.001 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	PEŞİN ÖDENEN VERGİ		
	102 BANKALAR			3.216,00
	102.001 BANKALAR HESABI	PEŞİN ÖDENEN VERGİ		
38	-----/././2016----- -	-----		
	371 DÖN.KAR.PEŞ.ÖD.VER.VE YÜK (-)		3.216,00	
	371.001 DÖN.KAR.PEŞİN ÖDEN.VERGİ YUK. HS	PEŞ ÖDENEN VERGİ YUK KARŞILIĞI		
	193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR			3.216,00
	193.001 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	PEŞ ÖDENEN VERGİ YUK KARŞILIĞI		
39	-----/././2016----- -	-----		
	691 D.K.VER.VE DİĞ.YAS.YÜK.KAR.(-)		3.216,00	
	691.001 DÖN.KAR.VERGİ VE DİĞ.YAS.YUK.KARŞILIĞI	DONEM KARININ VERGİ VE DİĞ YAS.YUK KARŞILI		
	370 DÖN.KARI VER.VE DİĞ.YÜK.KARŞ.			3.216,00
	370.001 DÖNEM KARI VERG.VE DİĞ.YUK.KARŞILIĞI	DONEM KARININ VERGİ VE DİĞ YAS.YUK KARŞILI		
40	-----/././2016----- -	-----		
	690 DÖNEM KARI VEYA ZARARI		16.080,00	
	690.001 Dönem Kârî veya Zararı Hesabı	DONEM KARININ VERGİ YASAL YUK AYIRMA		
	691 D.K.VER.VE DİĞ.YAS.YÜK.KAR.(-)			3.216,00
	691.001 DÖN.KAR.VERGİ VE DİĞ.YAS.YUK.KARŞILIĞI	DONEM KARININ VERGİ YASAL YUK AYIRMA		
	692 DÖNEM NET KARI VE ZARARI			12.864,00
	692.001 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	DONEM KARININ VERGİ YASAL YUK AYIRMA		
41	-----/././2016----- -	-----		
	692 DÖNEM NET KARI VE ZARARI		12.864,00	
	692.001 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	DÖNEM NET KARI HESABINA DEVREDİLEN		
	590 DÖNEM NET KARI			12.864,00
	590.001 DÖNEM NET KARI	DÖNEM NET KARI HESABINA DEVREDİLEN		
			568.368,00	568.368,00

Tablo 43

Kurgu Flo-Jan Textile...Dönemi Mizan Tablosu

Hesap kodu	Hesap adı	TL Borç	TL Alacak	TL Borç bakiye	TL Alacak bakiye
1	DÖNEN VARLIKLAR	266.616,00	184.152,00	82.464,00	
10	HAZIR DEĞERLER	154.000,00	72.536,00	81.464,00	
102	BANKALAR	154.000,00	72.536,00	81.464,00	
102.001	BANKALAR HESABI	154.000,00	72.536,00	81.464,00	
15	STOKLAR	108.400,00	108.400,00		
150	İLK MADDE VE MALZEME	25.000,00	25.000,00		
150.001	İLK MADDE VE MALZEME HESABI	25.000,00	25.000,00		
151	YARI MAMULLER . ÜRETİM	41.700,00	41.700,00		
151.001	YARI MAMULLER HESABI	41.700,00	41.700,00		
152	MAMULLER	41.700,00	41.700,00		
152.001	MAMULLER HESABI	41.700,00	41.700,00		
19	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	4.216,00	3.216,00	1.000,00	
191	İNDİRİLECEK KDV	1.000,00	0,00	1.000,00	
191.001	İNDİRİLECEK K.D.V HESABI	1.000,00	0,00	1.000,00	
193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	3.216,00	3.216,00		
193.001	PEŞİN ÖDENEN VERGI VE FONLAR	3.216,00	3.216,00		
2	DURAN VARLIKLAR	20.400,00	0,00	20.400,00	
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR	20.400,00	0,00	20.400,00	
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	20.400,00	0,00	20.400,00	
253.001	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	20.400,00	0,00	20.400,00	
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	41.432,00	41.432,00		
32	TİCARİ BORÇLAR	35.000,00	35.000,00		
320	SATICILAR	35.000,00	35.000,00		
320.001	SATICILAR HESABI	35.000,00	35.000,00		
36	ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜML	3.216,00	3.216,00		
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	3.216,00	3.216,00		
360.001	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI	3.216,00	3.216,00		
37	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	3.216,00	3.216,00		
370	DÖN.KARI VER. VE DİĞ. YÜK. KARŞ.	0,00	3.216,00		3.216,00
370.001	DÖNEM KARI VERG.VE DİĞ. YUK. KARŞILIĞI	0,00	3.216,00		3.216,00
371	DÖN.KAR.PEŞ.ÖD.VER.VE YÜK (-)	3.216,00	0,00	3.216,00	
371.001	DÖN.KAR.PEŞİN ÖDEN.VERGI YUK. HS	3.216,00	0,00	3.216,00	
5	ÖZKAYNAKLAR	0,00	102.864,00		102.864,00
50	ÖDENMİŞ SERMAYE	0,00	90.000,00		90.000,00
500	SERMAYE	0,00	90.000,00		90.000,00
500.001	SERMAYE HESABI (BAY MAVİ)	0,00	45.000,00		45.000,00
500.002	SERMAYE HESABI (BAYAN YEŞİL)	0,00	45.000,00		45.000,00
59	DONEM NET KARI (ZARARI)	0,00	12.864,00		12.864,00

Tablo 43'ün devamı.

590	DÖNEM NET KARI	0,00	12.864,00		12.864,00
590.001	DÖNEM NET KARI	0,00	12.864,00		12.864,00
6	GELİR TABLOSU HESAPLARI	144.080,00	144.080,00		
60	BRÜT SATIŞLAR	64.000,00	64.000,00		
601	YURT DIŞI SATIŞLAR	64.000,00	64.000,00		
601.001	YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	64.000,00	64.000,00		
62	SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	41.700,00	41.700,00		
620	SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ (-)	41.700,00	41.700,00		
620.001	SATILAN MAMULLER MALİYETİ HESABI	41.700,00	41.700,00		
63	FAALİYET GİDERLERİ	6.220,00	6.220,00		
630	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİD(-)	1.000,00	1.000,00		
630.001	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ HESABI	1.000,00	1.000,00		
631	PAZARLAMA SAT.VE DAĞ.GİD. (-)	3.200,00	3.200,00		
631.001	PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİ HS	3.200,00	3.200,00		
632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)	2.020,00	2.020,00		
632.001	GENEL YÖNETİM GİDERİ HS	2.020,00	2.020,00		
69	DÖNEM NET KARI (ZARARI)	32.160,00	32.160,00		
690	DÖNEM KARI VEYA ZARARI	16.080,00	16.080,00		
690.001	Dönem Kârı veya Zararı Hesabı	16.080,00	16.080,00		
691	D.K.VER.VE DİĞ.YAS.YÜK.KAR.(-)	3.216,00	3.216,00		
691.001	DÖN.KAR.VERGİ VE DİĞ.YAS.YUK.KARŞILIĞI	3.216,00	3.216,00		
692	DÖNEM NET KARI VE ZARARI	12.864,00	12.864,00		
692.001	DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	12.864,00	12.864,00		
7	MALİYET HESAPLARI (7/A SECENEG	95.840,00	95.840,00		
71	DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİD	50.000,00	50.000,00		
710	DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GD	25.000,00	25.000,00		
710.001	DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ	25.000,00	25.000,00		
711	DİREKT İLK MAD.VE MAL.YANS.HS	25.000,00	25.000,00		
711.001	DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERİ YANSITMA HESABI	25.000,00	25.000,00		
72	DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ	24.000,00	24.000,00		
720	DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ	12.000,00	12.000,00		
720.001	DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HESABI	12.000,00	12.000,00		
721	DİREKT İŞÇİLİK GİD.YANSIT.HES.	12.000,00	12.000,00		
721.001	DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ YANSITMA HESABI	12.000,00	12.000,00		
73	GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	9.400,00	9.400,00		
730	GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	4.700,00	4.700,00		
730.001	GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	4.700,00	4.700,00		
731	GENEL ÜRETİM GİD.YANSITMA HES.	4.700,00	4.700,00		
731.001	GENEL ÜRETİM GİDERİ YANSITMA HESABI	4.700,00	4.700,00		
75	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERL	2.000,00	2.000,00		
750	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDER.	1.000,00	1.000,00		
750.001	AR-GE GİDERLERİ HESABI	1.000,00	1.000,00		
751	ARAŞ.VE GELİŞ.GİD.YANS.HESABI	1.000,00	1.000,00		
751.001	AR-GE GİDERLERİ YANSITMA HS	1.000,00	1.000,00		
76	PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİD	6.400,00	6.400,00		
760	PAZ.SATIŞ VE DAĞ.GİDERLERİ	3.200,00	3.200,00		
760.001	PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ HESABI	3.200,00	3.200,00		
761	PZR.SAT.VE DAĞ.GİD.YANSITMA HS	3.200,00	3.200,00		
761.001	PAZ.SAT.DAĞ.GİDERİ YANSITMA HESABI	3.200,00	3.200,00		
77	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	4.040,00	4.040,00		
770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	2.020,00	2.020,00		
770.001	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI	2.020,00	2.020,00		
771	GEN.YÖN.GİD.YANSITMA HESABI	2.020,00	2.020,00		
771.001	GENEL YÖNETİM GİDERİ YANSITMA HS	2.020,00	2.020,00		
		568.368,00	568.368,00	106.080,00	106.080,00

4-GELİRLER

Tablo 44

Kurgu Flo-Jan Textile...Dönemi Gelir Tablosu

FLO-JAN TEXTİLE	
....DONEMİ GELİR TABLOSU	
	Cari Dönem
A-BRÜT SATIŞLAR	64.000,00
1-Yurt İçi Satışlar	0,00
2-Yurt Dışı Satışlar	64.000,00
3-Diğer Gelirler	0,00
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0,00
1-Satıştan İadeler (-)	0,00
2-Satıştan İskontolar (-)	0,00
3-Diğer İndirimler (-)	0,00
C-NET SATIŞLAR	64.000,00
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	41.700,00
1-Satılan Mamüller Maliyeti (-)	41.700,00
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4-Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	22.300,00
E-FAALİYET GİDERLERİ	6.220,00
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	1.000,00
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	3.200,00
3-Genel Yönetim Giderleri (-)	2.020,00
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	16.080,00
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	0,00
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri	0,00
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri	0,00
3-Faiz Gelirleri	0,00
4-Komisyon Gelirleri	0,00
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6-Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7-Kambiyo Karları	0,00
8-Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9-Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10-Faaliyetlerle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G-DİĞER FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)	0,00
1-Komisyon Giderleri (-)	0,00
2-Karşılık Giderleri (-)	0,00
3-Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4-Kambiyo Zararları (-)	0,00
5-Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6-Diğer olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0,00
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	16.080,00
I-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1-Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	16.080,00
K-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜK. KARŞ.(-) % 20	3.216,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	12.864,00

Satılan Adet Başına Dönem Vergi Öncesi Kâr;

16.080 pb / 8.000 adet = 2,01 pb

Satılan Adet Başına Dönem Vergi Sonrası Net Kârı;

12.864 pb / 8.000 adet = 1,608. Pb

Tablo 45

Kurgu Flo-Jan Textile...Dönem Sonu Bilanço Tablosu

AKTİF Grup - Hesap Adı	Cari Dönem	Cari Dönem	Cari Dönem	PASİF Grup - Hesap Adı	Cari Dönem	Cari Dönem	Cari Dönem
I.DÖNEN VARLIKLAR			82.464	I.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			0
A.HAZIR DEĞERLER		81.464		B.TİCARİ BORÇLAR		0	
1.BANKALAR	81.464			1.SATICILAR	0		
E.STOKLAR		0		F.ODENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜML		0	
1.İLK MADDE VE MALZEME	0			1.ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	0		
2.YARI MAMULLER . ÜRETİM	0			G.BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI		0	
3.MAMULLER	0			1.DÖN.KARI VER.VE DİĞ.YÜK.KARŞ.	3.216		
H.DİĞER DÖNEN VARLIKLAR		1.000		2.DÖN.KAR.PEŞ.ÖD.V ER.VE YÜK (-)	-3.216		
1.İNDİRİLECEK KDV	1.000			III.ÖZKAYNAKLAR			102,864.00 TL
2.PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	0			A.ÖDENMİŞ SERMAYE		90.000	
II.DURAN VARLIKLAR			20.400	1.SERMAYE	90.000		
D.MADDİ DURAN VARLIKLAR		20.400		F.DONEM NET KARI (ZARARI)		12.864	
1.TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	20.400			1.DÖNEM NET KARI	12.864		
AKTİF (VARLIKLAR) Toplam	102,864.00 TL	102,864.00 TL	102,864.00 TL	PASİF (KAYNAKLAR) Toplam	102,864.00 TL	102,864.00 TL	102,864.00 TL

3.2. Kurgulanmış Monografi Faaliyetinin Türkiye'deki Teşvik Sistemine Göre Dönem İçi ve Dönem Sonu Hesaplamaları

Türkiye Cumhuriyeti'ndeki teşvik sisteminde aşağıdaki giderler, devlet desteği kapsamına dahil edildiğinden, Flo-Jan İşletmesine devlet tarafından geri ödeme yapılacak ve Gelir oluşacaktır.

Destek oranları bazı kıstaslar içinde artabilmekte veya azalabilmektedir Fakat minimum % 50 destek oranı bulunmaktadır. Bu sebeple, aşağıdaki hesaplamada minimum düzeyde veyahut ortalama bir oranda çalışma yapılmıştır.

1-Ar-Ge Desteği;

Dönem içi Ar-Ge Gideri	:1.000 pb
Uygulanacak Devlet Desteği Oranı	: % 0
Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması	: Ar-Ge Gideri x Destek Oranı
Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı	: 1.000 x %0 = 0 para birimi

Ülkede bu kriteri uygulamak için, Ar-ge bölümünde ve Ar-ge destek merkezinde ve en az 30 işçi çalıştırma şartı olduğundan, Bu destek Türkiye Flo-Jan işletmesi için geçerli olmamaktadır.

2-Pazarlama Aşaması, Yurtdışı Fuar Desteği;

Dönem içi Fuar Gideri	: 3.000 pb
Uygulanacak Devlet Desteği Oranı	: % 50
Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması	: Fuar Gideri x Destek oranı
Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı	:
Fuar Stand Kira Bedeli	2.000 x % 50 = 1.000 pb
Fuar Seyahat Gideri	1.000 x % 50 = 500 pb
Toplam Devlet Desteği Tutarı	: 1.500 pb

3-Üretim Aşaması, İşçilik istihdam kaynaklı Sosyal Güvenlik Primi Desteği;

Dönem İçi Sosyal Güvenlik Primi Gideri	: 16 kişi x 250 = 4.000 pb
Uygulanacak Devlet Desteği Oranı	: % 50
Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması	: 4.000 x % 50 = 2.000 pb
Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı	: 2.000 pb

4- Üretim Aşaması; Sanayiciler ve Üreticiler için verilen Enerji desteği, Elektrik birim fiyatında indirim Uygulaması %10 indirim uygulamasına göre elektrik kullanım birim fiyatı 0,50 den 0,45 E düşülecektir.

800 Kwh x 0,45 = 360 para birimi kullanım olacağına göre, 400 – 360 = 40 para birimi Devlet desteği tutarı oluşacaktır.

Tablo 46

Türkiye Flo-Jan Textile...Dönemi Teşvik Hesaplama Tablosu

Ar-Ge Gideri Devlet Desteği (Türkiye)	0
Üretim İşçi Giderleri Devlet Desteği (Türkiye)	2.000
Pazarlama Gideri Devlet Desteği (Türkiye)	1.500
Üretim Gideri Devlet Desteği (Türkiye)	40
Devlet Desteği Toplamı	3.540 pb

Devlet Desteği uygulandığında Net kar ve Birim maliyet şu şekilde oluşacaktır.

Tablo 47

Türkiye Flo-Jan Textile...Dönemi Gelir Tablosu (Teşvik Sonrası)

TÜRKİYE'DE KURULAN FLO-JAN TEXTILE	
....DÖNEMİ GELİR TABLOSU	
	Cari Dönem
TEŞVİK SONRASI	
A-BRÜT SATIŞLAR	64.000,00
1-Yurt İçi Satışlar	0,00
2-Yurt Dışı Satışlar	64.000,00
3-Diğer Gelirler	0,00
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0,00
1-Satıştan İadeler (-)	0,00
2-Satıştan İskontalar (-)	0,00
3-Diğer İndirimler (-)	0,00
C-NET SATIŞLAR	64.000,00
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	41.700,00
1-Satılan Mamüller Maliyeti (-)	41.700,00
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4-Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	22.300,00
E-FAALİYET GİDERLERİ	6.220,00
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	1.000,00
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	3.200,00
3-Genel Yönetim Giderleri (-)	2.020,00
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	16.080,00
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	3.540,00
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri	0,00
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri	0,00
3-Faiz Gelirleri	0,00
4-Komisyon Gelirleri	0,00
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6-Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7-Kambiyo Karları	0,00
8-Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9-Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10-Faaliyetlerle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	3.540,00
G-DİĞER FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)	0,00
1-Komisyon Giderleri (-)	0,00
2-Karşılık Giderleri (-)	0,00
3-Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4-Kambiyo Zararları (-)	0,00
5-Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6-Diğer olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0,00
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	19.620,00
I-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1-Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	19.620,00
K-DÖNEM KARI VERĐİ VE DİĞER YASAL YÜK. KARŞ.(-) % 20	3.924,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	15.696,00

Satılan Adet Başına Vergi Öncesi Brüt Kâr;

19.620 pb / 8.000 adet = 2,4525 pb

Satılan Adet Başına Vergi Sonrası Net Kâr;

15.696 pb / 8.000 adet = 1,962. Pb

Tablo 48

Türkiye Flo-Jan Textile...Dönemi Satışların Maliyeti Tablosu

ÜRETİM MALİYETİ				
A-	Direk İlk Madde ve Malzeme Giderleri		0,00	25000
	Dönem Başı Hammadde Stoku	+	0	
	Dönem İçi Hammadde Alışları	+	25000	
	İadeler	-	0	
	Satılan Hammadede Maliyeti (153 hs a)	-	0	
	Hurdaya ayrılanların maliyeti	-	0	
	Kullanılabilir Hammadde		0,000	
	Dönem Sonu Hammadde Stoku	-		
	Kullanılan Hammadde		25000	
B-	Direk İşçilik Giderleri		0,00	12000
	720 Hs dan	+	12000	
C-	Genel Üretim Giderleri		0,00	4700
	730 Hs dan	+	4700	
D-	Yarı Mamül Kullanımı		0,00	
	1- Dönem Başı Stok (+)	+	0	
	2- Dönem Sonu Stok (-)	-	0	
	ÜRETİLEN MALIN MALİYETİ		0,00	41700
E-	Mamül Stoklarında Değişim		0,00	
	1- Dönem Başı Stok (+)	+	0	
	2- Dönem Sonu Stok (-)	-	0	
I-	SATILAN MALIN MALİYETİ			41700,00
TİCARİ FAALİYET				
A-	Dönem Başı Ticari Mallar Stoku	+	0,00	
B-	Dönem Net Alışlar		0,00	
	Dönem içi Alışlar	+		
	Satılan Hammadde Maliyeti (150 Hs dan)	+		
	Üretime sevk edilenler (150 Hs a)	-		
	İadeler (-)	-		
	Satılabilir Ticari Mallar		0,00	
C-	Dönem Sonu Ticari Mal Stoku	-	0,00	
D-	İç Tüketim (-)	-	0,00	
II-	SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ			0,00
III-	SATILAN HİZMET MALİYETİ	+		0,00
IV-	DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	+		0,00
SATIŞLARIN MALİYETİ (I+II+III)				41700,00

Satılan Mamul maliyeti 8000 adet için toplamda 41.700.TL bulunmaktadır.Birim başına düşen maliyet 5,99 pb olarak görülmektedir. Dönem içinde alınan teşvik tutarı 3.540 pb dir. Teşvik tutarının ilk maliyetten düşürülmesi ile oluşan yeni maliyet şu şekildedir.

$3.540 / 8.000 = 0,4425$ Teşvik desteğinden dolayı Birim maliyetten düşülen

Teşvik sonrası Türkiye'deki Birim maliyet: $5,99 - 0,44425 = 5,5475$ **Yeni hali ile Maliyet**

3.3. Kurgulanmış Monografi Faaliyetinin Rusya Federasyonu'ndaki Teşvik Sistemine Göre Dönem İçi ve Dönem Sonu Hesaplamaları

Rusya Federasyon' unda uygulanan teşvik sisteminde aşağıdaki giderler, devlet desteği kapsamına dahil edilip edilmediği araştırılmıştır. Dahil olanlar için hesaplanan tutarın, Flo-Jan İşletmesine devlet tarafından geri ödeme yapılacak olması, işletme için gelir oluşturacaktır.

Destek oranları bazı kıstaslar içinde artabilmekte veya azalabilmektedir. Fakat Minimum %50 destek oranı bulunmaktadır.

Bu sebeple aşağıdaki hesaplamada minimum düzeyde veya ortalama bir oranda çalışma yapılmıştır.

1-Ar-Ge Desteği ;

Dönem içi Ar-Ge Gideri : 1.000 pb

Uygulanacak Devlet Desteği Oranı : % ..

Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması : Ar-Ge Gideri x Destek Oranı

Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı : $0... x \% ... = ...$ para birimi

Rusya Federasyonu'nda Küçük ve orta ölçekli bir işletme için, Ar-Ge desteği bulunmamaktadır.

2-Yurtdışı Fuar Desteği;

Dönem içi Fuar Gideri : 3.000 pb

Uygulanacak Devlet Desteği Oranı : % ...

Devlt Desteği Tutarı Hesaplaması : Fuar Gideri x Destek oranı

Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı :0 pb

Fuar Stand Kira Bedeli $2.000 x \% ... =$ pb

Fuar Seyahat Gideri $1.000 x \% ... =pb$

Toplam Devlet Desteği Tutarı : ...0 pb

Rusya Federasyonu’nda yabancı sermayeli küçük ve orta ölçekli bir işletme için, yurtdışı pazarlama ile ilgili fuar tanıtım desteği bulunmamaktadır.

3-İşçilik Sosyal Güvenlik Primi Desteği;

Dönem İçi Sosyal Güvenlik Primi Gideri : 16 kişi x 250 = 4.000 pb

Ugulanacak Devlet Desteği Oranı : %

Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması : 0.pb

Gelir Kaydedilecek Devlet Destği Tutarı : 0.pb

Rusya Federasyonu’nda yabancı sermayeli küçük ve orta ölçekli bir işletme için, Çalışan personel /işgücü için devlete ödenen sosyal güvenlik sigorta ve vergileri ile ilgili destek bulunmamaktadır.

4- Yabancı sermayeli küçük ve orta ölçekli sanayiciler ve üreticiler için verilen, enerji elektrik birim fiyatında İndirim uygulaması Rusyada yoktur.

Rusya Federasyonu’nda yabancı sermayeli küçük ve orta ölçekli bir işletme için, Enerji ile ilgili teşvik bulunmamaktadır.

Tablo 49

Rusya Flo-Jan Textile ...Dönemi Teşvik Hesaplama Tablosu

Ar-Ge Gideri Devlet Desteği	0 pb
Yönetim Giderleri Devlet Desteği	0 pb
Pazarlama Gideri Devlet Desteği	0 pb
Üretim Gideri Devlet Desteği	0 pb
Devlet Desteği Toplamı	0 pb

Rusya’da teşvikten dolayı gelir kaydedilecek tutar yukarıdaki tabloda verilmiştir.Devlet Desteği gelir tablosuna eklendiğinde Net kar ve Birim maliyet şu şekilde oluşacaktır.

-Gelir**Tablo 50****Rusya Flo-Jan Textile...Dönemi Gelir Tablosu**

RUSYA FEDERASYONUNDA KURULAN FLO-JAN TEXTILE	
....DONEMI GELİR TABLOSU	
	Cari Dönem
A-BRÜT SATIŞLAR	64.000,00
1-Yurt İçi Satışlar	0,00
2-Yurt Dışı Satışlar	64.000,00
3-Diğer Gelirler	0,00
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0,00
1-Satıştan İadeler (-)	0,00
2-Satıştan İskontalar (-)	0,00
3-Diğer İndirimler (-)	0,00
C-NET SATIŞLAR	64.000,00
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	41.700,00
1-Satılan Mamüller Maliyeti (-)	41.700,00
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00
4-Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	22.300,00
E-FAALİYET GİDERLERİ	6.220,00
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	1.000,00
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	3.200,00
3-Genel Yönetim Giderleri (-)	2.020,00
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	16.080,00
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	0,00
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri	0,00
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri	0,00
3-Faiz Gelirleri	0,00
4-Komisyon Gelirleri	0,00
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00
6-Menkul Kıymet Satış Karları	0,00
7-Kambiyo Karları	0,00
8-Reeskont Faiz Gelirleri	0,00
9-Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00
10-Faaliyetlerle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00
G-DİĞER FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)	0,00
1-Komisyon Giderleri (-)	0,00
2-Karşılık Giderleri (-)	0,00
3-Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00
4-Kambiyo Zararları (-)	0,00
5-Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00
6-Diğer olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0,00
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	16.080,00
I-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	0,00
1-Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	16.080,00
K-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜK. KARŞ.(-) % 20	3.216,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	12.864,00

Satılan Adet Başına Düşen Dönem Vergi Öncesi Kâr;

16.080 pb / 8.000 adet = 2,01 pb

Satılan Adet Başına Düşen Dönem Net Kârı;

12.864 pb / 8.000 adet = 1,608. Pb

Tablo 51

Rusya Flo-Jan Textile...Dönemi Satışların Maliyeti Tablosu

ÜRETİM MALİYETİ				
A-	Direk İlk Madde ve Malzeme Giderleri		0,00	25000
	Dönem Başı Hammadde Stoku	+	0	
	Dönem İçi Hammadde Alışları	+	25000	
	İadeler	-	0	
	Satılan Hammadde Maliyeti (153 hs a)	-	0	
	Hurdaya ayrılanların maliyeti	-	0	
	Kullanılabilir Hammadde		0,000	
	Dönem Sonu Hammadde Stoku	-		
	Kullanılan Hammadde		25000	
B-	Direk İşçilik Giderleri		0,00	12000
	720 Hs dan	+	12000	
C-	Genel Üretim Giderleri		0,00	4700
	730 Hs dan	+	4700	
D-	Yarı Mamül Kullanımı		0,00	
	1- Dönem Başı Stok (+)	+	0	
	2- Dönem Sonu Stok (-)	-	0	
	ÜRETİLEN MALIN MALİYETİ		0,00	41700
E-	Mamül Stoklarında Değişim		0,00	
	1- Dönem Başı Stok (+)	+	0	
	2- Dönem Sonu Stok (-)	-	0	
I-	SATILAN MALIN MALİYETİ			41700,00
TİCARİ FAALİYET				
A-	Dönem Başı Ticari Mallar Stoku	+	0,00	
B-	Dönem Net Alışlar		0,00	
	Dönem İçi Alışlar	+		
	Satılan Hammadde Maliyeti (150 Hs dan)	+		
	Üretime sevk edilenler (150 Hs a)	-		
	İadeler (-)	-		
	Satılabilir Ticari Mallar		0,00	
C-	Dönem Sonu Ticari Mal Stoku	-	0,00	
D-	İç Tüketim (-)	-	0,00	
II-	SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ			0,00
III-	SATILAN HİZMET MALİYETİ	+		0,00
IV-	DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	+		0,00
	SATIŞLARIN MALİYETİ (I+II+III)			41700,00

Bu verilerin sonucunda,giderler dahil, birim başına toplam ürün maliyeti;

SMM + Giderler Toplamı / Üretilen Miktar Çıktı

$$41.700 + 6.220 = 47.920$$

$$47.920 \text{ pb} / 8.000 \text{ adet} = 5,99 \text{ pb}$$

Teşvik Sonrası Rusya ‘daki Birim maliyet = 5,99 pb

3.4. Teşvik Unsurunun, Kaynağın Etkin Kullanımında Etkisi, Farklı Planlama Uygulaması

Çalışmanın ilk Bölümünde Plan A adı verilen kurgu faaliyetler yapılmıştır. Plan A ‘daki yatırımcının kararları neticesinde, yatırım harcaması yapılmıştır. Plan A faaliyetlerinin sonucunda işletmenin kârında,Türkiye’de uygulanan teşviklerden dolayı artış gerçekleşmiş, Rusya’da uygulanan teşviklerden dolayı net kârında bir artış sağlanmamıştır. Bu bölümde, Plan B ismi verilen bir kurgu uygulanacaktır.

PLAN A ile Kaynak Kullanımında; İşletmenin doğrudan yatırım için, parasal başlangıç sermayesini kullanırken, ilk Planlaması (PLAN - A); dört (4) adet Makina Parkuru ve onaltı (16) işçi ile günlük fire sonrası, günlük yüz (100) adet ile /dönem içerisinde sekizbin (8.000) adet üretimdir. Bu kurguda “ürüne karşı talebin var olduğu” esas alınmıştır.

Alınan sipariş; 12.000 adet, Üretim Kapasitesi;8.000 adet olduğundan, 4.000 adet daha üretilmeyecek olması, olası 4.000 adet daha üretebilme kabiliyeti ile, Müşteri talebini karşılama kabiliyetini ve 4.000 adet satış yapabilme ile bu satıştan kâr elde etme şansını yok etmektedir.

İlk yatırım planlama safhasında,kaynağın hangi varlığa kullanılacağı konusunda yatırımcı ve yönetimin doğru karar vermesinin “verimlilik ve etkinlik” e nasıl etki edeceği, aşağıdaki Plan B kurgusu ile izah edilebilir.

PLAN B ile Kaynak kullanımında; Bu aşamada, yatırımcı, onaltı (16) işçi yerine, yirmi (20) işçi çalıştırdığında, ev sahibi ülkenin teşvik uygulamalarında istihdama yönelik “ Mali Destek- Vergi İndirimi “ alacağını bilirse veya sabit sermaye yatırımlarına yönelik İthal edilen Makine ve teçhizat alımlarında “ Mali Destek -Vergi

Muafiyeti veya istisnası uygulanacağını bilirse, dört (4) adet makina parkuru yerine, beş (5) adet makina parkuru satın alarak, onaltı (16) işçi yerine, yirmi (20) işçi çalıştırarak, 8.000 adetlik ilk madde ve malzeme yerine 12.000 adet üretecek kadar ilk madde ve malzeme satın alarak 4.000 adet daha fazla üretebilir, satabilir.

Bu durum, dönem içinde kaynağını yani başlangıç sermayesini daha verimli kullanarak üretim-hasılat-kâr zincirinde artış, gider boyutunda azalış, ürün birim maliyetinde düşüş sağlayacaktır. Bu kurguyu (PLAN-B) ismi ile adlandırarak aşağıdaki işlemleri yapabiliriz. Bu işlemler ise “Yatırım ortamına bağlı kaynağın etkin kullanımı” şeklinde ifade edilebilir.

Plan B ‘nin faaliyet kurgusu, işletmenin yeterli kaynağının olduğu varsayılarak planlanmıştır. Bu kaynak, ilk kuruluş aşamasındaki Özkaynak ile veyahut kuruluş sonrası, ilgili faaliyet dönemlerinde, borçlanma, avans, sermaye artırımını vs.gibi yöntemler ile kaynaklara eklenerek oluşturulmuş olabilir. Kuruluş dönemindeki başlangıç sermayesinin, faaliyetleri yürütmede yeterli olması, işletmenin “yeni yatırım” amacına uymaktadır. Kuruluş sonrası, faaliyetleri gerçekleştirirken, dışarıdan veya ortaklardan temin edilmek suretiyle sermayeye eklenen tutarların büyüme ve kapasiteyi artırma vs.gibi amaçlara hizmet edebilecek olması ise işletmenin ileride uygulayabileceği “Tevsi Yatırım” amacına uymaktadır. Her iki durumda, işletmenin amacının yeterli sermaye için farklı, yetersiz sermaye için farklı faaliyetler planlamasına yol açacağı ve kararları etkileyeceği düşünülmelidir.

İlk Planlama; beş (5) adet makine parkuru, yirmi (20 İşçi), onikibin (12.000 adet) kapasite olsa idi,

Plan-B İşçilik Maliyeti aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

Toplam ilk net maaş gideri = İşçi sayısı x Aylık net maaş

$$20 \text{ İşçi} \times 500 \text{ pb} = 10.000 \text{ pb}$$

Toplam sosyal güvenlik primleri = işçi sayısı x aylık prim

$$20 \text{ işçi} \times 250 \text{ pb} = 5.000 \text{ pb}$$

Toplam İşçilik Maliyeti = Net Maaş + Sosyal Güvenlik primleri

$$= 10.000 + 5.000 \text{ pb} = 15.000 \text{ pb}$$

Teşvik öncesi İşçilik maliyetinin üretim adet başına birim maliyeti= 15.000 pb / 12.000 adet = 1,25 pb

Teşvik uygulaması = 20 işçi x (250 pb x % 50 destek= 125 pb) = 2.500 pb

Teşvik Sonrası İşçilik maliyeti= Net maaş+ Sosyal Güvenlik Primleri

$$= 10.000 \text{ pb} + 2.500 \text{ pb} = 12.500 \text{ pb}$$

Teşvik sonrası İşçilik maliyetinin üretim adet başına birim maliyeti= 12.500 pb / 12.000 adet = 1,04 pb

Plan- B 5 (Beş) Adet Makine Parkurunun İşçilik Maliyeti tablosu aşağıda şematik şekilde oluşacaktır;

Tablo 52

Plan B İşçilik Planlama Tablosu

	İşçi Net Ücreti	Devlete ödenen Sosyal Sig.Güv. Primi	Devlet Teşviği	Toplam İşçilik Maliyeti
1.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	500	2500
2.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	500	2500
3.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	500	2500
4.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	500	2500
5.ci Parkur 4 İşçi	2.000	1.000	500	2500
Toplam	10.000	5.000	2.500	12.500

PlanB Brüt Hasılat aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

Yeni Hali ile Hasılat; 12.000 adet x 8 pb = 96.000 pb

Hasılattaki artış; 96.000 pb – 64.000 pb = 32.000 pb

Üretimde Kullanılan ilk Madde ve Malzeme aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

Kumaş ve benzeri malzemeler 12.000 adet için x 3,125 pb = 37.500 pb

PlanBDuranVarlık Makine Parkuru aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

Tablo 53

Plan B Flo-Jan Textile...Dönemi Makine Alım ve Maliyet Tablosu

		İthal	İthal	Toplam
	Makına Bedeli	Gümrük Vergisi	Katma Değer Vergisi	Makına Maliyeti
1. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
2. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
3. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
4. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
5. Üretim Makine parkuru	5.000	100	250	5.350
Toplam	25.000	500	1.250	26.750

Enerji kullanımı aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

Tablo 54

Plan B Flo-Jan Textile...Dönemi Enerji Harcama Tablosu

	Harcanan		Toplam Elektrik
	Kwh Elektrik	Kwh / ücreti	Gideri Maliyeti
1. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
2. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
3. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
4. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
5. Üretim Makine parkuru	200	0,50	100
Toplam	1000		500

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Üretim Departmanı	Üretim Gideri	500

Üretimde Kullanılan ilk Madde ve Malzeme aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

Kumaş ve benzeri mlz. 12.000 adet için x 3,125 pb = 37.500 pb

İşletme Malzemesi gideri aşağıdaki şekilde oluşacaktır;

İşletme, dönem içinde, üretim esnasında 450 para birimi, işletme malzemesi kullanmış ve ödemesini yapmıştır. Üretim adedi başına 0,0375 pb gider harcanmaktadır.

12.000 adet x 0,0375 pb = 450 pb

Tablo 55

Plan B Flo-Jan Textile...Dönemi Üretim Gideri Tablosu

Gider Yeri	Gider çeşidi	Harcanan Para Birimi
Üretim Departmanı	Üretim Gideri	450

Satılan mamul maliyeti hesaplaması aşağıdaki şekilde olacaktır;

a) Net Satışlar ; 96.000

b) Satılan Mamul Maliyeti ; 57.450

İlk Madde ve Malzeme : 37.500

İşçilik : 15.000

Üretim Giderleri : 4.950

Toplam : 57.450

Faliyet giderleri öncesi;

Birim Başına Satılan Mamul maliyeti = Satılan Mamul maliyeti / Satılan miktar

$57.450 / 12.000 = 4,7875$ para birimidir.

Varlık ve Kaynakların durumu aşağıdaki şekilde olacaktır,

(PLAN –A) ‘ ya göre Durum ;

Tablo 56

Plan A Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Öncesi)

AKTİF (VARLIKLAR)			PASİF (KAYNAKLAR)		
DÖNEN VARLIKLAR		85,296,00	ÖZKAYNAKLAR		102.864,00
Banka	81.464,00		Ödenmiş Sermaye	90.000,00	
İnd.KDV	1.000,00		Dönem Net Karı	12.864,00	
DURAN VARLIKLAR		20.400,00			
Makine ve Tesis	20.400,00				
Toplam		102.864,00	Toplam		102.864,00

Tablo 57**PLAN A Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Sonrası)**

AKTİF (VARLIKLAR)			PASİF (KAYNAKLAR)		
DÖNEN VARLIKLAR		85.296,00	ÖZKAYNAKLAR		105.696,00
Banka	84.296,00		Ödenmiş Sermaye	90.000,00	
İnd.KDV	1.000,00		Dönem Net Karı	15.696,00	
DURAN VARLIKLAR		20.400,00			
Makine ve Tesis	20.400,00				
Toplam		105.696,00	Toplam		105.696,00

Plan A'da Teşvik sonrası Rusya Bilançosunda herhangi bir değişiklik olmamıştır. Türkiye'de ise teşvik sonrası Bilanço tutarlarında değişiklik oluşmuştur.

(PLAN –B) ‘ ya göre Durum ;

Tablo 58**PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Öncesi)**

AKTİF (VARLIKLAR)			PASİF (KAYNAKLAR)		
DÖNEN VARLIKLAR		90.364,00	ÖZKAYNAKLAR		115.864,00
Banka	89.114,00		Ödenmiş Sermaye	90.000,00	
İnd.KDV	1.250,00		Dönem Net Karı	25.864,00	
DURAN VARLIKLAR		25.500,00			
Makine ve Tesisi	25.500,00				
Toplam		115.864,00	Toplam		115.864,00

Tablo 59**PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi Bilanço Tablosu (Teşvik Sonrası)**

AKTİF (VARLIKLAR)			PASİF (KAYNAKLAR)		
DÖNEN VARLIKLAR		92.354,00	ÖZKAYNAKLAR		119.104,00
Banka	91.104,00		Ödenmiş Sermaye	90.000,0	
İnd.KDV	1.250,00		Dönem Net Karı	29.104,0	
DURAN VARLIKLAR		25.500,00			
Makine ve Tesisi	25.500,00				
Toplam		119.104,00	Toplam		119.104,00

Plan B’da Teşvik sonrası Rusya Bilaçosunda herhangi bir değişiklik olmamıştır. Türkiye’de ise teşvik sonrası Bilanço tutarlarında değişiklik oluşmuştur.

Tablo 60

PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi İşgücü Tablosu

İşgücü Verimliliği Plan A Teşvik öncesi			İşgücü Verimliliği PlanB		
1 işçi ile	Saatte	3,125 adet gömlek	1 işçi ile	Saatte	3,75 adet gömlek
1 işçi ile	Günde	25 adet gömlek	1 işçi ile	Günde	30 adet gömlek
1 işçi ile	20 günde	400 gömlek	1 işçi ile	20 günde	600 adet gömlek
16 işçi ile	20 günde	8000 gömlek	20 işçi ile	20 günde	12000 adet gömlek

UYGULANACAK TEŞVİKLER;

1-Ar-Ge Desteği;

Dönem içi Ar-Ge Gideri : 1.000 pb

Uygulanacak Devlet Desteği Oranı : % 0

Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması : Ar-Ge Gideri x Destek Oranı

Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı : 1.000 x % 0 = 0 para birimi

Ülkede bu kriteri uygulamak için, Ar-ge bölümünde 30 işçi çalıştırma şartı olduğundan, Bu destek Türkiye Flo-Jan şirketmesi için geçerli olmamaktadır.

2-Yurtdışı Fuar Desteği;

Dönem içi Fuar Gideri : 3.000 pb

Uygulanacak Devlet Desteği Oranı : % 50

Devlt Desteği Tutarı Hesaplaması : Fuar Gideri x Destek oranı

Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı;

Fuar Stand Kira Bedeli 2.000 x % 50 :1.000 pb

Fuar Seyahat Gideri 1.000 x % 50 :500

Toplam Devlet Desteği Tutarı : 1.500 pb

3-İşçilik istihdam kaynaklı Sosyal Güvenlik Primi Desteği;

Dönem İçi Sosyal Güvenlik Primi Gideri : 20 kişi x 250 = 5.000 pb

Ugulanacak Devlet Desteği Oranı : % 50

Devlet Desteği Tutarı Hesaplaması : 5.000 x % 50 = 2.500 pb

Gelir Kaydedilecek Devlet Desteği Tutarı : 2.500 pb

4- Sanayiciler ve Üreticiler için verilen Enerji desteği, Elektrik birim fiyatında indirim Uygulaması %10 indirim uygulamasına göre elektrik kullanım birim fiyatı 0,50 den 0,45 E düşülecektir.

1000 Kwh x 0,50 = 500 para birimi kullanım olacağına göre, 500 X 0,10 = 50 para birimi Devlet desteği tutarı oluşacaktır.

Tablo 61

PLAN B Flo-Jan Textile...Dönemi Teşvik Hesaplama Tablosu

Ar-Ge Gideri Devlet Desteği (Türkiye)	0
İşçilik Giderleri Devlet Desteği (Türkiye)	2.500
Pazarlama Gideri Devlet Desteği (Türkiye)	1.500
Üretim Gideri Devlet Desteği (Türkiye)	50
Devlet Desteği Toplamı	4.050 pb

Yukarıda hesaplanan tutar sadece Türkiye için geçerlidir.

3.5. Kurgulanmış Monografi Faaliyeti Sonuçlarının Her İki Ülke Açısından Karşılaştırması

Tablo 62

PLAN A Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları Hesaplama Tablosu

Net Kârın Özkaynaklara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{12864}{102864}$	0,1250
	Öz Kaynak			
Net Kârın Satışlara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{12864}{64000}$	0,201
	Net Satışlar			
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	Net Kâr	=	$\frac{12864}{102864}$	0,1250
	Aktif Toplamı			
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	Vergi Öncesi Kâr	=	$\frac{16080}{102864}$	0,1563
	Özkaynaklar			

Tablo 63**PLAN A Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları Hesaplama Tablosu**

Net Kârın Özkaynaklara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{15696}{105696}$	0,1485
	Öz Kaynak			
Net Kârın Satışlara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{15696}{64000}$	0,2452
	Net Satışlar			
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	Net Kâr	=	$\frac{15696}{105696}$	0,1485
	Aktif Toplamı			
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	Vergi Öncesi Kâr	=	$\frac{19620}{105696}$	0,1856
	Özkaynaklar			

Tablo 64**PLAN A Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları Hesaplama Tablosu**

Net Kârın Özkaynaklara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{12864}{102864}$	0,1250
	Öz Kaynak			
Net Kârın Satışlara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{12864}{64000}$	0,2010
	Net Satışlar			
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	Net Kâr	=	$\frac{12864}{102864}$	0,1250
	Aktif Toplamı			
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	Vergi Öncesi Kâr	=	$\frac{16080}{102864}$	0,1563
	Özkaynaklar			

Tablo 65**PLAN B Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları Hesaplama****Tablosu**

Net Kârın Özkaynaklara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{25864}{115864}$	0,2232
	Öz Kaynak		115864	
Net Kârın Satışlara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{25864}{96000}$	0,2694
	Net Satışlar		96000	
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	Net Kâr	=	$\frac{25864}{115864}$	0,2232
	Aktif Toplamı		115864	
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	Vergi Öncesi Kâr	=	$\frac{32330}{115864}$	0,2790
	Özkaynaklar		115864	

Tablo 66**PLAN B Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları Hesaplama****Tablosu**

Net Kârın Özkaynaklara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{25864}{115864}$	0,2232
	Öz Kaynak		115864	
Net Kârın Satışlara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{25864}{96000}$	0,2694
	Net Satışlar		96000	
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	Net Kâr	=	$\frac{25864}{115864}$	0,2232
	Aktif Toplamı		115864	
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	Vergi Öncesi Kâr	=	$\frac{32330}{115864}$	0,2790
	Özkaynaklar		115864	

Tablo 67**PLAN B Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Kârlılık Oranları Hesaplama****Tablosu**

Net Kârın Özkaynaklara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{29104}{119104}$	0,2443
	Öz Kaynak		119104	
Net Kârın Satışlara Oranı	Net Kâr	=	$\frac{29104}{96000}$	0,3031
	Net Satışlar		96000	
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	Net Kâr	=	$\frac{29104}{119104}$	0,2443
	Aktif Toplamı		119104	
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	Vergi Öncesi Kâr	=	$\frac{36380}{119104}$	0,3054
	Özkaynaklar		119104	

Tablo 68**PLAN A Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları Hesaplama****Tablosu**

İşgücü Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{8000/\text{ad}}{16/\text{kişi}}$	500
	İşgücü miktarı		16/kişi	
Makine Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{8000/\text{ad}}{4/\text{ad}}$	2000
	Makına-saat /dönem miktarı		4/ad	
Sermaye Verimliliği	Üretim Değeri	=	$\frac{47920}{68320}$	0,70
	Üretimde Kullanılan Sermaye		68320	

Tablo 69**PLAN A Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları Hesaplama****Tablosu**

İşgücü Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{8000/ad}{16/kişi}$	500
	İşgücü miktarı			
Makine Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{8000/ad}{4/ad}$	2000
	Makına-saat/dönem miktarı			
Sermaye Verimliliği	Üretim Değeri	=	$\frac{47920}{64780}$	0,74
	Üretimde Kullanılan Sermaye			

Tablo 70**PLAN A Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları Hesaplama****Tablosu**

İşgücü Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{8000/ad}{16/kişi}$	500
	İşgücü miktarı			
Makine Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{8000/ad}{4/ad}$	2000
	Makına-saat /dönem miktarı			
Sermaye Verimliliği	Üretim Değeri	=	$\frac{47920}{68320}$	0,70
	Üretimde Kullanılan Sermaye			

Tablo 71

PLAN B Kurgu Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları Hesaplama

Tablosu

İşgücü Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{12000}{20}$	600
	İşgücü miktarı			
Makine Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{12000}{5}$	2400
	Makına-saat/dönem miktarı			
Sermaye Verimliliği	Üretim Değeri	=	$\frac{63670}{89170}$	0,7140
	Üretimde Kullanılan Sermaye			

Tablo 72

PLAN B Türkiye Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları Hesaplama

Tablosu

İşgücü Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{12000}{20}$	600
	İşgücü miktarı			
Makine Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{12000}{5}$	2400
	Makına-saat/dönem miktarı			
Sermaye Verimliliği	Üretim Değeri	=	$\frac{63670}{85120}$	0,7480
	Üretimde Kullanılan Sermaye			

Tablo 73

PLAN B Rusya Flo-Jan Textile...Döneme ait Verimlilik Oranları Hesaplama

Tablosu

İşgücü Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{12000}{20}$	600
	İşgücü miktarı		20	
Makine Verimliliği	Üretim Miktarı	=	$\frac{12000}{5}$	2400
	Makına-saat/dönem miktarı		5	
Sermaye Verimliliği	Üretim Değeri	=	$\frac{63670}{89170}$	0,7140
	Üretimde Kullanılan Sermaye		89170	

Tablo 74
Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

		PLAN A			PLAN B		
		Kurgu	Rusya	Türkiye	Kurgu	Rusya	Türkiye
		Flo-Jan Textile	Flo-Jan Textile	Flo-Jan Textile	Flo-Jan Textile	Flo-Jan Textile	Flo-Jan Textile
Talep	Adet	12000	12000	12000	12000	12000	12000
Kapasite/Talep karşılama Yeteneği	Adet	8000	8000	8000	12000	12000	12000
Fiili üretim miktarı	Adet	8000	8000	8000	12000	12000	12000
İstihdam/İşçi	Kişi	16	16	16	20	20	20
Satılan Mamul Toplam Maliyeti	pb	41700	41700	41700	57450	57450	57450
Satılan Mamul Birim Maliyeti	pb	5,2125	5,2125	5,2125	4,7875	4,7875	4,7875
Teşvik Tutarı	pb	0	0	3540	0	0	4050
Teşvik Öncesi Toplam Birim maliyet	pb	5,99	5,99	5,99	5,305	5,305	5,305
Teşvik Sonrası Toplam Birim maliyet	pb	5,99	5,99	5,5475	5,305	5,305	4,96
Duran Varlık Adedi	Adet	4	4	4	5	5	5
Duran Varlık Bedeli	pb	20400	20400	20400	25500	25500	25500
Satış Miktarı	Adet	8000	8000	8000	12000	12000	12000
Satış Hasılatı	pb	64000	64000	64000	96000	96000	96000
Brüt Kâr	pb	16080	16080	19620	32330	32330	36380
Satılan Adet başına düşen Vergi öncesi Kâr	pb	2,01	2,01	2,4525	2,69	2,69	3,03
Net Kâr	pb	12864	12864	15696	25864	25864	29104
Satılan Adet başına düşen Vergi sonrası Kâr	pb	1,608	1,608	1,962	2,15	2,15	2,42
Kurumlar Vergisi	pb	3216	3216	3924	6466	6466	7276
Net Kârın Özkaynaklara Oranı	yüzde	0,125	0,125	0,1485	0,2232	0,2232	0,2493
Net Kârın Satışlara Oranı	yüzde	0,201	0,201	0,2452	0,2694	0,2694	0,3031
Net Kârın Aktif Toplamına Oranı	yüzde	0,125	0,125	0,1485	0,2232	0,2232	0,2443
Net Kârın Vergi Öncesi Kâra Oranı	yüzde	0,1563	0,1563	0,1856	0,279	0,279	0,3054
İşgücü Verimlilik Oranı	adet	500	500	500	600	600	600
Makine Verimliliği Oranı	Adet	2000	2000	2000	2400	2400	2400
Sermaye Verimliliği Oranı	yüzde	0,700	0,700	0,740	0,714	0,714	0,748

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küçük ve orta ölçekli bir işletmenin hedefine ulaşabilmesi için yönünü belirlemesi gerekmektedir. Bu amaçla, organizasyonda hangi süreçlerin yer alacağı ve bunların nasıl yönetileceğinin tanımlanması sağlanmalıdır. Karar mekanizmaları tarafından oluşturulan organizasyonda; girdi” sağlamak, “süreci” yani faaliyetleri tanımlamak, faaliyetin sonucunda “çıktı” yani ürün elde etmek ve böylelikle “hedef” ‘ e ulaşmak şeklindedir.

Bu tez çalışmasında yer alan monografi faaliyetleri için, gerekli kaynaklar ve kaynakların ne zaman ve hangi miktarda kullanılacağına tespitinde, teşvikler dâhil edilmeden yapılan bir organizasyonun verimsizliğe yol açtığı görülmüştür. Araştırma sonucunda “girdi sağlamak” ile başlayan ilk etabın, teşvikler dikkate alınarak oluşturulduğunda, iş sonucunu olumlu etkilediği, çıktı değerlerinin artış gösterdiği, hedeflerin tutturulmasını sağladığı, ulaşılması beklenen hedefin sonucu olan miktar veya tutarın arttığı ve birim maliyette düşüş sağlandığı ve yatırımcının süreçlere ait kararlarına etki oluşturduğu görülmektedir.

Karar vericilerin, teşvikten dolayı, girdilerin hangisinin ne miktarda kullanılacağı üzerine yaptığı değişiklik, istihdamı artırmış, bir dönem içerisinde daha fazla çıktı üretmek ve daha fazla hasılat oluşturmak sureti ile işletme karlılığında artış sağlamış, ev sahibi ülkeye ödenen Kurumlar Vergisi tutarında artış sağlanmış, ülkenin ihracat rakamında dış ticaret artışı sağlanmış, daha fazla döviz kazandırıcı işlem yapılmış ve ülkenin sermaye stoğunda artış sağlamıştır. Bu sebeple özellikle DYSY’da, teşvik sistemlerini kaynak dağılımına ve süreç planlamasına dâhil etmeyen küçük ve orta ölçekli işletmelerin kârlılığında ve verimliliğinde, herhangi bir artış olmayacağı görülmektedir.

Rusya Federasyonu’nda faaliyetlerini sürdüren kurgusal yabancı sermayeli küçük veya orta ölçekli bir işletmenin, ülkenin uyguladığı teşvik sistemine göre, net kârında veya verimliliğinde veya etkinliğinde, herhangi bir artış görülmemiştir. Buna neden olan olgunun, ülkede uygulanan ekonomi politikalarının gereği, büyük ölçekli ve uzun zaman diliminde oluşturulacak yabancı yatırımlara dair teşviklerin daha fazla desteklenmesi, küçük ve orta ölçekli bir işletmeye, yerli yatırımcı için yerel teşvik

uygulaması olan, finans ve ödünç kredi sistemi ve yerel yönetimlerin (belediye) kısıtlı teşvikleri dışında, desteklerin oluşturulmamış olması gösterilebilir. Ülkede teşvikler çeşitlendirilmemiştir. Teşvikte kriterleştirme ise, küçük ve orta işletmelerin önünü açacak şekilde değildir. Örneğin; sınaî için gerekli olan modernizasyon yatırımlarına verilecek desteklerin, ülkedeki hantal üretim ağının verdiği zararları azaltarak, geleceğe uyumlu bir ortamın sağlanması mümkün olabilir. Yerli yatırımcı için bile eksik olan teşvik sisteminin, yabancı yatırımcı için ne kadar uygulanacağı bilinmemektedir. Benzer şekilde, yeni teknoloji, sınaî-üretim için verilmeyen teşviklerin, pazarlama, ihracat, markalaşma gibi aşamalarda verilmiyor olması, Rusya'nın ekonomik canlanma politikası ile uyuşmamaktadır. Rusya'da kurulacak küçük ve orta sermayeli yabancı bir işletmenin ev sahibi ülke açısından rakamsal artı değeri oluşmadığı görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde faaliyetlerini sürdüren kurgusal yabancı sermayeli küçük veya orta ölçekli bir işletmenin, ülkenin uyguladığı teşvik sistemine göre net kârında artış olduğu, verimliliğinde artış olduğu, etkinliğinde artış olduğu görülmüştür. Bunun ana sebebinin, teşvik kriterlerinde uygulanan ölçeklerin, daha geniş tutulması görülmektedir. Yatırım sermayesi kriterinin, daha az sermayeli işletmelere uygun hale getirilmiş olması ile uygulanan teşvik çeşitlerinin fazla olması bu çalışmada olumlu görülmüştür. Yararlanılan teşvikler ile uluslararası yatırımcı ile ev sahibi ülkeye artı değer oluşturulabildiği görülmektedir. Bu artı değerlerin bazıları aşağıda sıralanmıştır;

Ev Sahibi Açısından;

- Vergi gelirlerinde artış sağlanması,
- İşsizlikte azalış sağlanması,
- Döviz kazandırıcı faaliyetlerde artış sağlanması,
- Ülke sermaye stoğunda artış sağlanması,
- İhracatta artış sağlanması, dış ticaret dengesine olumlu etki sağlanması,

Uluslararası yatırımcı açısından;

- Birim Maliyette düşüş sağlanması,
- Dağıtılabılır kâr'da artış sağlanması,
- Kaynakların etkin kullanımda ve verimlilikte artış sağlanması,
- Talep karşılama yeteneğinde ve kapasitede artış sağlanması,

- Çalışan sayısında artış sağlanması,
- Duran varlıkların payında artış sağlanması,
- İşletmenin rekabet edebilme yeteneğine olumlu etki sağlanması,

Araştırmanın sonucuna göre, teşvik uygulamalarının kaynaktan harcanmayan değerlerin, “girdi” kalemlerinin tespitinde ve üretim faktörlerinin dağılımında değişiklik yapmak suretiyle “ kaynağın verimli ve etkin kullanımına “ olumlu katkısı bulunduğu görülmektedir.

Rusya Teşvik Sisteminin küçük ve orta ölçekli bir doğrudan yabancı sermaye yatırımcısı için özendirici olmadığı, işletme kârlılığına, verimliliğine ve etkinliğine olumlu bir etkisinin bulunmadığı, Türkiye Cumhuriyeti Teşvik Sisteminin ise küçük ve orta ölçekli bir doğrudan yabancı sermaye yatırımcısı için özendirici olduğu, işletme kârlılığına, verimliliğine ve etkinliğine olumlu bir etkisinin bulunduğu ve benzer şekilde ev sahibi ülkenin bazı ekonomik değerlerine olumlu etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, karşılaştırma yapılan ülkelerin teşvik sistemlerinin, ticaret hayatını etkileyen tüm sektörlerle ve daha az sermayeli yatırımlar ve bu yatırımları yapacak, faaliyetleri sürdürecekt küçük ve orta ölçekli işletmelere paylaştırılmadığı durumda kaynakların daha az etkin kullanılmış olacağı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- BAŞOĞLU, U., ÖLMEZOĞULLARI, N., PARASIZ, İ. (1999).*Dünya Ekonomisi, Küreselleşme, Finansal Kurumlar ve Küresel Makro Ekonomi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- BİLGİN, M. H., DANIŞ, H., DEMİR, E. (2008). *İhracat Yönelimli Yabancı Yatırım Ortamı: Karşılaştırmalı Bir Analiz Ve Politika Önerileri*. İstanbul,: İstanbul Ticaret Odası. Yayın No: 2008-12.
- BLOMSTRÖM, M and H.PERSSON (1983). Foreign Investment and Spillover Efficiency in an Underdeveloped Economy, Evidence from the Mexican Manufacturing Industry, *World Development*, Vol.11, 493-501.
- ÇELİK, G. (1996). *TESMER Kavram ve Konularla Vergi Rehberi*. Ankara: Temel Eğitim Ve Staj Merkezi Yayınları
- DİKMEN, M. (2013). *Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Türdav Yayın Grubu.
- DİNLER, Z. (2016). *İktisat*. 8.Gözdengeçirilmiş Basım. Bursa: Ekin Basım yayın Dağıtım.
- DURA, C. (2000). Ekonomi Üzerine Yazıları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16, 1-16.
- GASTON Jerze (1931) *.Maliye İlmi Başlangıç Dersleri*, , Paris: Kitapçı Marciel Giard
- GÖKMEN, S. (2009). Yatırımların Finansmanında Bütçeden Sağlanan Doğrudan Teşvik; Faiz Desteği Uygulaması.*Vergi Sorunları Dergisi*, 253.
- GÜVEMLİ, O. (2001). *Yatırım Projelerinin Düzenlenmesi Değerlendirilmesi ve İzlenmesi*. 7. Baskı. İstanbul: Atlas Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- GÜVEMLİ, O. CAHMBERS, N. İME, M. (1997). *Yatırım Projelerinin Düzenlenmesi Değerlendirilmesi ve İzlenmesi*. 6. Baskı. İstanbul:Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı.
- HALSEY W. D. (1988). *İngilizce Sözlük, Macmillian Contemporary Dictionary*,Macmillian Publishing Co.,Inc. New York. İstanbul: ABC Kitabevi.
- KANAT, Z. (1994). *Vergi Kanunlarına Göre Örnekleriyle Defter Tutma*. 11. Baskı. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- KILIÇ, S. (2012). Türkiye’deki Yatırım Fonlarının Performanslarının Değerlendirilmesi. Ankara: İMKB Yayını.
- KORCHAGİNA, N. (2009). *Kümelene Politika Teknoloji Şirketleri, Yönetim Verimliliğini Artırmak: Monografi*. Astrakhan: yayınevi, Astrakhan Üniversitesi.

OSMANOVA, N. (2012). *Rus Muhasebe Sistemi ile Türk Muhasebe Sisteminin Karşılaştırılması Bir Vak'a Etüdü*. İstanbul: Altın Bilek Yayınları.

ÖZTÜRK, L. (2004). Serbest Bölgedeki Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları;Dünyadaki Uygulamalara Teoriler Işığında Bir Bakış,*Akdeniz İİBF Dergisi* (7) 110-118.

PUNCH, K. F. (2014).*Sosyal Araştırmalar Giriş Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

RİBALÇENKO T.E. (2006). *Türkçe Rusça Sözlük*.İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

SMİTH, A. (1948).*The Wealth of Nations*.H. Derin (çev.), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi (orijinal baskı tarihi 1776).

Sürelî yayınlar

TUĞLACI, Pars.(1968). *Büyük Türkçe-Fransızca Sözlük*: Sermet Matbaacılık, İstanbul
Türkisches-Deutsch Wörterbuch, Büyük Sözlük. (1990). İstanbul: Milliyet Gazetesi Yayınları.

URAS, T. G. (1979). *Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları*. İstanbul: İktisadi yayınlar Ltd.Şti.,

YUSİPOVA, R.R.(2006). *Yeni Türkçe-Rusça Sözlük*, Multilingual Yabancı Dil Yayınları

İnternet Kaynakları

Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasec), (<http://www.evrases.com/en/about/>), 2016.

Boğaziçi Yazılım, Dördüncü Sanayi Çağı, (www.bogaziciyazilim.com/upload/dokumanlar/siemens-industry-4-presentation.pdf, 2017).

Coğrafya Dünyası, (<http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/rusya.htm>) 2016.

David W. Edgington ve Roger Hayter, (Foreign Direct Investment and the Flying Geese Model: Japanese Electronics Firms in Asia-Pacific.) https://www.researchgate.net/profile/Roger_Hayter/publication/23538899_Foreign_direct_investment_and_the_flying_geese_model_Japanese_electronics_firms_in_Asia-, 2018.

DERGİPARK, Yenilebilir Enerjiye Yönelik Teşvikleri, Yılmaz. O, (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/166364>, 2017)

Ertuğrul İ.Karakaşoğlu N (2008) “Tesis yeri seçimi için bulanık AHP ve bulanık TOPSIS yöntemlerinin karşılaştırılması “ , Uluslararası İleri üretim teknolojisi Dergisi, İstanbul,Kasım 2008, Cilt 39 Sayı 7-8, sy 783-795, (<https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00170-007-1249-8?LI=true>,2016).

- Federal Law of Russian Federation, "State Regulations of Foreign Trade" 157-FZ № of 13 October 1995, (www.wto.org, 2016).
- Genel Türkçe Sözlük. T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (2016).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58afed07baf7e3.50985661 (21 Şubat 2016).
- GFS, 2016 (<https://gfs.eiu.com/Archive.aspx?archiveType=globalrisk>, 2016)
- GTAI, Germany Trade and Invest, Big Data, (www.gtai.de/GTAI/Content/EN/Invest/_SharedDocs/Downloads/GTAI/Brochures/Industries/industrie4.0-smart-manufacturing-for-the-future-en.pdf, 2016)
- ICANN, Accreditation, Registry , (<https://www.icann.org/resources/pages/application-2012-02-25-en>, 2016).
- IDMIB, İstanbul Deri ve Deri Mamülleri İhraçatçıları Birliği, Bölgesel İhracat Destek Merkezleri Moskova (<http://www.idmib.org.tr/tr/default.html>, 2016)
- IMF, Uluslararası Para Fonu, Balance of Payment Book 2015, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bopman/bopman.pdf>
- Kara, Ş. (30 Mart 2015). Yatırım Kararlarını Etkileyen Faktörler. <http://www.karadenizekonomi.com/yatirim-kararlarini-etkileyen-faktorler-26612.html>. (19 Mart 2016).
- Kara, Ş. (30 Mart 2015). Yatırım Kararlarını Etkileyen Faktörler. <http://www.karadenizekonomi.com/yatirim-kararlarini-etkileyen-faktorler-26612.html>. (19 Mart 2016).
- Ministry of Economic Development of the Russian Federation, Integrated foreign economic information portal, (<http://www.ved.gov.ru/eng/companies/business/>), 2016
- Ministry of Economic of The Russian Federation web page, Integrated Foreign Economic information Portal, Federal Regional, Rusya Ekonomik Bölgeler, (<https://drive.google.com/open?id=0B76jBUfjWhSUSFNENIVhNzhKSEk> www.mbm.ru/export, 2017).
- OECD Uluslararası Yatırım Küresel Forumu 2015 Gelişen küresel ekonomide uluslararası yatırım politikaları (İstanbul, 2015) .<https://www.oecd.org/investment/globalforum/g20-oecd-gfii-2015-summaryTK.pdf> (16 Ocak 2016).
- OECD, 2002. Uluslararası Yatırım Ekonomileri Araştırması, (<https://www.oecd.org/daf/inv/investmentpolicy/2487874.pdf>, 2017).
- OECD, 2015, Yatırım Politikası, 2015, (<https://www.oecd.org/investment/globalforum/g20-oecd-gfii>, 2015).
- OSCE, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Organization for Security and Cooperation in Europe, 2004, (www.osce.org, 2018).

- ROSCO, Rusyada Şirket Kurma,(<http://rosco.com.tr/rusyada-sirket-kurma/rusyada-firma-kurma/>, 2016).
- Russian Federation Federal Law "On Export Control" No. 183-FZ of 18 July 1999; (http://www.nti.org/media/pdfs/17_3.pdf?_=1316538797, 2016).
- Russian Government, Ministry of Finance, Federal Tax Service of Russia) (http://www.nalog.ru/eng/taxation_in_russia/26.01.2016).
- Rusya Federasyonu Ceza Kanunu, 13.06.1996 tarihli ve N 63-FZ №nolu; "Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 31.12.2017) (http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/, 2016)
- Rusya Federasyonu Ekonomik Kalkınma Bakanlığı resmi web sitesi. (<http://www.mbm.ru/export/>, 2016).
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu "Faaliyet Bazı türleri Lisanslama Üzerine" 25 Eylül 1998 tarih ve 158-FZ №nolu; Federal Law of the Russian Federation "On Certifications of Certain Types of Activity" dated 25 September 1998 and numbered 158-FZ, (www.base.garant.ru), (<http://base.garant.ru/17314439/2016>).
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu "İhracat Kontrol Üzerine" 18 Temmuz 1999 tarihli ve N 183-FZ № nolu,
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu "Dış Ticaret Devlet Yönetmeliği "13 Ekim 1995 tarihli 157-FZ № nolu, (www.consultant.ru, 2016)
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu Federal law of April 22, 1993, no. 39-3, "On the stock market"; Федеральный закон Российской Федерации от 22 апреля 1993 г. №. 39-3, «О фондовом рынке»; Российский федеральный закон Кануну Федеральный закон от 22 апреля 1993 года, №. 39-3, «О фондовом рынке»; Федеральный закон Российской Федерации от 22 апреля 1993 г. №. 39-3, «О фондовом рынке»; http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10148/ , 2016
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu Law of the RSFSR of June 26, 1991, "On investment activity in the RSFSR"; Русья Ферасеуну Федеральный закон Кануну РСФСР от 26 июня 1991 года «Об инвестиционной деятельности в РСФСР»; http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_89/, 2016
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, "Faaliyet Bazı türleri Lisanslama Üzerine" 25 Eylül 1998 tarih ve 158-FZ №nolu; (www.base.garant.ru, 2016) (<http://base.garant.ru/12113135/>, 2016)
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal Law No; 164-FZ of December 8, 2003 on the DECEMBER 8, 2003 ON THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF STATE REGULATION OF FOREIGN TRADE ACTIVITY (with the Amendments and Additions of August 22, 2004, July 22, 2005, February 2, 2006) (https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/rus_e/WTACCRUS58_LEG_244.pdf, 2016).

- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal law of April 29, 2008, no. 57, “On the procedure for making foreign investments in companies having a strategic purpose for the defense of the country and the security of the state”; Федеральный закон Российской Федерации, Федеральный закон от 29 апреля 2008 года, №. 57 «О порядке осуществления иностранных инвестиций в страну и безопасности государства»; <http://base.garant.ru/12160212/>, 2016.
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal law of December 10, 2003, no. 173, “On currency exchange regulation and control”; Федеральный закон от 10 декабря 2003 г. N 173-ФЗ О валютном регулировании и валютном контроле, <https://rg.ru/2003/12/17/valuta-dok.html>, 2016
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal law of February 25, 1999, no. 39, “On investment activity in the Russian Federation, conducted in the form of capital investment”; Федеральный закон Российской Федерации, Федеральный закон от 25 февраля 1999 г. №. 39 «Об инвестиционной деятельности в Российской Федерации, проводимой в форме капитальных вложений»; <http://base.garant.ru/12114699/>, 2016.
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal law of July 22, 2005, no. 116, “On the special economic zones within the Russian Federation”; Федеральный закон РФ Федеральный закон от 22 июля 2005 г. №. 116 «Об особых экономических зонах в Российской Федерации»; http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_54599/ 2016.
- Rusya Federasyonu Federal Kanunu, Federal law of July 9, 1999, no. 160, “On foreign investments in the Russian Federation”; 128/5000 Федеральный закон Российской Федерации, Федеральный закон от 9 июля 1999 г. №. 160 «Об иностранных инвестициях в Российской Федерации»; 128/5000 (<http://kremlin.ru/acts/bank/14131>), 2016
- Rusya Federasyonu Hükümeti Nüfus Bölümü ,(www.government.ru/department/237/events, 2016).
- Rusya Federasyonu Merkez Bankası , (https://ipfs.io/ipns/tr.wikipedia-on-ipfs.org/wiki/Rus_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu_Devlet_Bankas%C4%B1.html, 2016).
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı web sitesi, Teknolojik Destekler, (<https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/tgb.aspx>, 2017).
- T.C. Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu,4875 sayılı (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4875.pdf>) (16.05.2017).
- T.C. Ekonomi Bakanlığı Web sitesi, (<http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20%C4%B0li%C5%9Fkiler/%C3%9Cikeler/Rusya%20Federasyonu/Pazar%20Bilgileri/Mevzuat/ekler/RF-Vergi%20Uygulamalari.pdf?lve>, 2016).

ÖZGEÇMİŞ

23 Ekim 1971 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Nuran Aksu, ilköğretim ve lise eğitimini İstanbul'da tamamlamıştır. 1992 – 1993 yılları arasında Yıldız Üniversitesi Kocaeli Mühendislik Fakültesi Kocaeli Meslek Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Programlar Muhasebe bölümünden ve 2003 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme bölümünden mezun olmuştur. 2014 yılında Nişantaşı Üniversitesi'nde İşletme dalında yüksek lisans eğitimine başlamış ve halen yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

